

**LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE
SOSYAL FOBİ VE SOSYAL BAĞLILIK İLE
PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Cumhur DEMİRALP

Doktora Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

2022

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL FOBİ VE SOSYAL
BAĞLILIK İLE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE AKILLI TELEFON
BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

(Comparison of the Relationships Between Social Phobia and Social Commitment and
Problematic Internet Use and Smartphone Addiction in High School and University Students)

DOKTORA TEZİ

Cumhur DEMİRALP

Danışman: Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN

Erzurum
Aralık, 2022

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Cumhur DEMİRALP tarafından hazırlanan “Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi ve Sosyal Bağlılık ile Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması” başlıklı çalışması 23 / 12 / 2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Hatice ODACI <i>Karadeniz Teknik Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Özkan ÇIKRIKÇI <i>Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum “Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi ve Sosyal Bağlılık ile Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

23 / 12 / 2022

Aslı ıslak imzalıdır

Cumhur DEMİRALP

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca bana katkısı her noktada olan, tecrübelerinden yararlandığım, kendilerine imrendiğim, desteğini hiç esirgemedi beni sabırla dinleyen ve her konuda bana örnek olan kıymetli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım süresince önerileri ve görüşleriyle bana katkı sunan değerli hocalarım Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE ve Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK'e teşekkür ederim. Ayrıca doktora tez jürisinde bulunan jüri başkanı değerli Prof. Dr. Hatice ODACI ve jüri üyesi kıymetli Doç. Dr. Özkan ÇIKRIKÇI'ya katkılarından dolayı teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Uygulama aşamasında özenle çalışmama destek olan değerli lise ve üniversite öğrencilerine teşekkür ederim. Araştırmada kullandığım ölçeklerin gerekli izinlerini veren kıymetli bilim insanlarına teşekkür ederim.

Maddi ve manevi olarak bu süreçte her zaman yanımda olan sevgili eşim, çok değerli annem Meryem DEMİRALP, babam Şükrü DEMİRALP'a ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Cumhur DEMİRALP

ÖZ

DOKTORA TEZİ

LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL FOBİ VE SOSYAL BAĞLILIK İLE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Cumhur DEMİRALP

Aralık 2022, 217 Sayfa

Amaç: Bu araştırmada lise ve üniversite öğrencilerinde “sosyal fobi” ve “sosyal bağlılık” ile “problemlili internet kullanımı” ve “akıllı telefon bağımlılığı” arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve bu değişkenlerin birbirleriyle karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Nicel çalışma olan bu araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Hakkâri Üniversitesinde eğitim-öğretim gören üniversite öğrencileri ve Hakkâri merkez ilçesinde eğitim-öğretim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. 269 kişi [(Kadın: 151 (%56.1); Erkek: 118 (%43.9))] lise öğrencisi ve 279 kişi [(Kadın: 184 (%65.9); Erkek: 95 (%34.1))] üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 548 katılımcıdan veriler toplanmıştır. Bu araştırmada verilerin toplanma sürecinde kişisel bilgiler veri formu, Liebowitz sosyal fobi ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, problemlili internet kullanım ölçeği ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Lise öğrencilerinde sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu ve problemlili internet kullanımı arasında pozitif yönde; sosyal bağlılık arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak sosyal fobi kaygı boyutu ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi kaygı ve kaçınma boyutları, problemlili internet kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde; sosyal bağlılık arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuçlar: Genel sonuç olarak bu çalışmada lise öğrencilerinde sosyal fobi kaygı düzeyleri arttıkça problemlili internet kullanımları artmakta ve sosyal bağlılıkları da zayıflamaktadır. Ayrıca sosyal fobi kaçınma düzeyleri yüksek olanların da sosyal bağlılıkları daha düşük olmaktadır. İnternetle çok fazla zaman geçiren lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlısı olma riski yüksektir. Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi kaygı ve kaçınma düzeyleri arttıkça sosyal bağlılıkları azalmaktadır. Dolayısıyla problemlili internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sosyal fobi, sosyal kaygı, sosyal kaçınma, sosyal bağlılık, akıllı telefon bağımlılığı, problemlili internet kullanımı

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

COMPARISON OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN SOCIAL PHOBIA AND SOCIAL COMMITMENT AND PROBLEMATIC INTERNET USE AND SMARTPHONE ADDICTION IN HIGH SCHOOL AND UNIVERSITY STUDENTS

Cumhur DEMİRALP

December 2022, 217 Pages

Purpose: In this study, it is aimed to examine the relationships between "social phobia" and "social connectedness", "problematic internet use" and "smartphone addiction" in high school and university students and to compare these variables with each other.

Method: The population of this research, which is a quantitative study, consists of university students studying at Hakkâri University in the 2020-2021 academic year and high school students studying in the central district of Hakkâri. Data were collected from a total of 548 participants, of which 269 [(Female: 151(%56.1); Male: 118 (%43.9)] were high school students and 279 [(Female: 184 (%65.9); Male: 95 (%34.1)] were university students. Personal information data form, Liebowitz social phobia scale, social commitment scale, problematic internet use scale and smart phone addiction scale were used in the data collection process.

Findings: While there was a positive relationship between social phobia anxiety dimension, social phobia avoidance dimension and problematic internet use in high school students,, a negative relationship was found between social commitment. However, no significant difference was found between social phobia anxiety and smartphone addiction. While there was a positive relationship between social phobia, anxiety and avoidance dimensions, problematic internet use, and smartphone addiction in university students, a negative relationship was found between social commitment.

Conclusions: As a general result, in this study, as social phobia anxiety levels increase in high school students, their problematic internet use increases and their social connectedness weakens. In addition, those with high social phobia avoidance levels also have lower social commitment. High school students who spend a lot of time with the internet have a high risk of becoming addicted to smartphones. As the levels of anxiety and avoidance of social phobia increase in university students, their social commitment decreases. Therefore, problematic internet use and smartphone addiction are increasing.

Keywords: social phobia, social anxiety, social avoidance, social connectedness, smartphone addiction, problematic internet use

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xx
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	7
Araştırmanın Sınırlılıkları	8
Varsayımlar	8
Terim ve Tanımlar.....	8
Sosyal Fobi.....	8
Sosyal Bağlılık	9
Problemli İnternet Kullanımı	9
Bağımlılık Kavramı.....	9
Akıllı Telefon Bağımlılığı.....	9
İKİNCİ BÖLÜM	10
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	10
İnternet ve Sağlıklı İnternet Kullanımı	10
İnternet Kullanım Yaygınlığı	11
Problemli İnternet Kullanımı	12
Problemli İnternet Kullanımı ve Nedenleri.....	13
Problemli İnternet Kullanımı ve Etkileri	14
Problemli İnternet Kullanımı Tanı Ölçütleri.....	15
Problemli İnternet Kullanımı ve Tedavi	17

Problemli İnternet Kullanımı ve Farklı Kuramsal Açıklamalar.....	18
İnternet Bağımlılığı Bozukluğu Yaklaşımı (Goldberg)	18
İnternet Bağımlılığı Yaklaşımı (Young)	19
Griffiths ve İnternet Bağımlılığı Yaklaşımı	19
Davis ve Bilişsel-Davranışsal Yaklaşımı	19
Caplan ve Yetersiz Sosyal Beceriler Yaklaşımı.....	20
Problemli İnternet Kullanımı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	21
Mobil Telefon ve Gelişimi	22
Akıllı Telefon Bağımlılığı.....	23
Akıllı Telefon Bağımlılığını Etkileyen Etkiler.....	24
Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Etkileri	24
Nomofobi	25
Phubbing	26
Akıllı Telefon Bağımlılığı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	26
Anksiyete (Kaygı) ve Fobi (Korku)	28
Sosyal Fobi.....	29
Sosyal Fobinin Tanı Ölçütleri	30
Sosyal Fobi ve Belirtileri	30
Sosyal Fobi ve Çekingen Kişilik Bozukluğu	30
Sosyal Fobi ve Etiyolojisi	31
Sosyal Fobi ve Epidemiyolojisi	31
Sosyal Fobi ve Farklı Kuramsal Açıklamalar	32
Psikanalitik Kuram-Yaklaşım	32
Davranışçı Kuram-Yaklaşım.....	33
Bilişsel Kuram-Yaklaşım	33
Kendilik Sunumu Kuram-Yaklaşımı.....	34
Sosyal Beceri Kuramı-Yaklaşımı.....	34
Akılcı Duygusal Kuramı -Yaklaşımı	34
Bağlanma Kuramı-Yaklaşımı.....	34
Sosyal Fobi ve Tedavisi	35
Sosyal Fobi ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	35
Sosyal Bağlılık ve Gelişim Süreci.....	36
Sosyal Bağlılık ve Farklı Kuramsal Açıklamalar.....	37
Benlik Psikolojisi-Kendilik (Self) Psikoloji yaklaşımı	37
İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı	38

Bireysel Yaklaşım	38
Gerçeklik Yaklaşımı.....	39
Öz-Belirleyicilik Yaklaşımı	39
Sosyal Bağlılıkla ilgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	42
Yöntem	42
Araştırma Yöntemi.....	42
Evren ve Örneklem	42
Evren	42
Örneklem.....	42
Veri Toplama Araçları	43
Kişisel Bilgiler Veri Formu.....	43
Liebowitz Sosyal Fobi/Kaygı Belirtileri Ölçeği	43
Sosyal Bağlılık Ölçeği	56
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği (PIKÖ).....	58
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ).....	59
Süreç/Uygulama.....	59
Verilerin Analizi.....	60
Normallik Test Sonuçları	60
Araştırmacı Rolü	61
Geçerlik ve Güvenirlik.....	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	62
Bulgular	62
Lise Öğrencilerine Ait Bulgular.....	62
Üniversite Öğrencilerine Ait Bulgular	89
BEŞİNCİ BÖLÜM	123
Tartışma ve Sonuç	123
Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin Korelasyon Analizlerine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu	123
Yordamaya İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	125
Cinsiyete Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	126

Yaş'a Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	128
Sınıf Seviyesine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	130
Günde Kaç Saat Uyuyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	131
Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	132
İnternete Genelde Nerden Bağlanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	133
İnterneti Genelde Hangi Amaçlar İçin Kullanırsınız Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	134
Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	137
Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	138
Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığınıza İlişkin Şikâyet Alıyor Musunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	139

Gelir Düzeyine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	140
Kardeş Sayısına Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	140
Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	141
Yeni Girdiğim Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	142
Boş Zamanlarımda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	143
Cep Telefonunuzu En Çok Hangi Amaç İçin Kullanırsınız Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	145
Kendinizi Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Değerlendirme Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	146
Genel Sonuç ve Değerlendirme	147
Öneriler	150
KAYNAKÇA	152
EKLER	174
EK-1. Hakkâri Üniversitesi Uygulama İzni	174
EK-2. Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni	175
EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi	176
EK-4. Kişisel Bilgi Formu	179
EK-5. Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği (Örnek Maddeler).....	181
EK-6. Sosyal Bağlılık Ölçeği (Örnek Maddeler).....	182

EK-7. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen Formu (Örnek Maddeler)	183
EK-8. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Üniversite Formu (Örnek Maddeler)	185
EK-9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu-Ergen Formu (Örnek Maddeler)	187
EK-10. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu-Üniversite Formu (Örnek Maddeler)	188
EK-11. Ölçek İzinleri	189
ÖZ GEÇMİŞ	195

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Cronbach Alfa Katsayısı</i>	44
Tablo 2. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun Madde/Toplam Puan Korelasyonu</i>	45
Tablo 3. <i>KMO ve Bartlett Testi</i>	46
Tablo 4. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Faktör Analizi Bulguları</i>	47
Tablo 5. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutuna İlişkin Faktör Analizi</i>	49
Tablo 6. <i>Varimax Döndürme Yöntemi Sonrası Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matrisi</i>	49
Tablo 7. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun Maddelerinin Faktörlere Dağılımı</i>	50
Tablo 8. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun İki Yarı Güvenirlik Değerleri</i>	52
Tablo 9. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Maddelerinin Ayırt Ediciliği</i>	52
Tablo 10. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Kaygı Ölçeğinin ve Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matrisi</i>	54
Tablo 11. <i>Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaçınma Boyutunun Cronbach Alfa Katsayısı</i>	55
Tablo 12. <i>KMO ve Bartlett Testi</i>	56
Tablo 13. <i>Sosyal Bağlılık Ölçeği ve Cronbach Alfa Katsayısı</i>	57
Tablo 14. <i>KMO ve Bartlett Testi</i>	58
Tablo 15. <i>Üniversite Öğrencilerine İlişkin Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), Sosyal Bağlılık Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Normallik Testine ilişkin Bulguları</i>	60
Tablo 16. <i>Lise Öğrencilerine İlişkin Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), Sosyal Bağlılık Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Normallik Testine ilişkin Bulguları</i>	60
Tablo 17. <i>Lise Öğrencilerin Sosyo-demografik Dağılımlara İlişkin Bulguları (n=269)</i>	62
Tablo 18. <i>Lise Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	64

Tablo 19. <i>Lise Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri</i>	64
Tablo 20. <i>Lise Öğrencilerin Sosyal Bağılılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Telefon Bağımlılıklarını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları</i>	65
Tablo 21. <i>Lise Öğrencilerin Sosyal Bağılılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Problemlı İnternet Kullanımını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları</i>	66
Tablo 22. <i>Lise Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	67
Tablo 23. <i>Lise Öğrencilerin Yaşlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	67
Tablo 24. <i>Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar ...</i>	68
Tablo 25. <i>Lise Öğrencilerin Günde Kaç Saat Uyku Uyuduklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar ...</i>	69
Tablo 26. <i>Lise Öğrencilerin Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar ...</i>	71
Tablo 27. <i>Lise Öğrencilerin İnternete Genelde Nereden Bağlandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar ...</i>	72
Tablo 28. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Eğlence Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	73
Tablo 29. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Sosyal Medya-Tweeter-İnstagram-Facebook-Whatsap Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	74

Tablo 30. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Ödev, Araştırma ve Eğitim Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	74
Tablo 31. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Film İzleme-Müzik Dinleme Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	75
Tablo 32. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Alış-Veriş Yapma Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	76
Tablo 33. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Sohbet Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	77
Tablo 34. <i>Lise Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynamak Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	77
Tablo 35. <i>Lise Öğrencilerin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanma Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar ...</i>	78
Tablo 36. <i>Lise Öğrencilerin Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	79
Tablo 37. <i>Lise Öğrencilerin Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığına İlişkin Şikâyet Alma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	80
Tablo 38. <i>Lise Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	81

Tablo 39. <i>Lise Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	82
Tablo 40. <i>Lise Öğrencilerinin Annelerin Eğitim Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	83
Tablo 41. <i>Lise Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	84
Tablo 42. <i>Lise Öğrencilerin Yeni Girdikleri Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	85
Tablo 43. <i>Lise Öğrencilerin Boş Zamanlarında Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	86
Tablo 44. <i>Lise Öğrencilerinin Cep Telefonlarını En Çok Kullanma Amaçlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	87
Tablo 45. <i>Lise Öğrencilerinin Kendilerini Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Görme Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	88
Tablo 46. <i>Üniversite Öğrencilerin Sosyo-demografik Dağılımlara İlişkin Bulgular (n=279)</i>	89
Tablo 47. <i>Üniversite Öğrencilerin Telefon Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular (n=279)</i>	92
Tablo 48. <i>Üniversite Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri..</i>	93
Tablo 49. <i>Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri</i>	94

Tablo 50. <i>Üniversite Öğrencilerin Sosyal Bağlılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Telefon Bağımlılıklarını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları</i>	95
Tablo 51. <i>Üniversite Öğrencilerin Sosyal Bağlılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Problemlı İnternet Kullanımını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları</i>	96
Tablo 52. <i>Üniversite Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	96
Tablo 53. <i>Üniversite Öğrencilerin Yaşlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	97
Tablo 54. <i>Üniversite Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i> ...	98
Tablo 55. <i>Üniversite Öğrencilerin Günde Kaç Saat Uyku Uyuduklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i> ...	99
Tablo 56. <i>Üniversite Öğrencilerin Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	100
Tablo 57. <i>Üniversite Öğrencilerin İnternete Genelde Nereden Bağlandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	101
Tablo 58. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Eğlence Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	102
Tablo 59. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Sosyal Medya-Tweeter-İnstagram-Facebook-WhatsapAmacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	103

Tablo 60. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Ödev, Araştırma ve Eğitim Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	104
Tablo 61. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Film İzleme-Müzik Dinleme Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	104
Tablo 62. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Alışveriş Yapma Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	105
Tablo 63. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Sohbet Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	106
Tablo 64. <i>Üniversite Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynamak Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	107
Tablo 65. <i>Üniversite Öğrencilerin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanma Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	108
Tablo 66. <i>Üniversite Öğrencilerin Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	109
Tablo 67. <i>Üniversite Öğrencilerin Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığına İlişkin Şikâyet Alma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	111
Tablo 68. <i>Üniversite Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	112

Tablo 69. <i>Üniversite Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	113
Tablo 70. <i>Üniversite Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar .</i>	114
Tablo 71. <i>Üniversite Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar .</i>	115
Tablo 72. <i>Üniversite Öğrencilerin Yeni Girdikleri Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar.....</i>	117
Tablo 73. <i>Üniversite Öğrencilerin Boş Zamanlarında Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	118
Tablo 74. <i>Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonlarını En Çok Kullanma Amaçlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	119
Tablo 75. <i>Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Görme Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar</i>	121

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Grafik Scree Plot Testi	48
--	----

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ATBÖ-KF	: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
LSKÖ	: Liebowitz Sosyal Kaygı/Fobi Belirtileri Ölçeği
PIKÖ	: Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği
SBÖ	: Sosyal Bağlılık Ölçeği

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

21. yüzyıl bilginin hızla yenilendiği, yaşamın tüm alanlarında hızlı değişimlerin yaşandığı, küçük değişimlerin büyük değişimlere yol açabildiği kaotik bir çağ olarak görülmekle (Özmuş, 2012) birlikte bu çağın en belirgin özelliği ise toplumların hızlı değişimidir (Parlar, 2013). Bu değişimlere bakıldığında özellikle teknolojik alanlarda çok farklı ve hızlı bir dönüşüm olduğu gerçeği karşımızda durmaktadır.

Bu bağlamda çağımızda yaşanan değişimlerin başında gelen teknolojik ilerlemelerin küresel çapta oldukları bilinmektedir (Ünal, 2012). Son yıllarda insanlık, teknoloji ile yeni tanışan bir nesil olmaktan öte teknolojiyi tanıyan/bilen bir ‘teknoloji yerlisi’ olarak adlandırılmaktadır (WHO, 2016). Günümüzde yeni doğanlar, teknolojik alet veya araçlarla dolu bir dünya ile tanışmaktadır. Bu durumda günümüz bireyleri internet ve akıllı telefon gibi teknolojik araçları hayatın olağan bir durumu olarak görmektedirler (Çıkman, 2018).

Bunların başında gelen internet, bireylerin yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bireyler eğlenmek, iletişim kurmak, bilgi edinmek ve vakit geçirmek gibi ihtiyaçlarını internet üzerinde gerçekleştirmektedir. Günlük hayatın bir parçası hâline gelen (Beranuy vd., 2013) internete ulaşmak için mobil cihazlar/akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü ve masaüstü bilgisayarlar kullanılmaktadır (Hull vd., 2013).

Son otuz yılda meydana gelen teknolojik gelişmelerle birlikte internete ulaşım için akıllı telefon ve bilgisayar yaşamın vazgeçilmez unsurları olarak görülmektedir. Çünkü eğitimden sağlığa kadar yaşamın her alanında etkin rol oynayan internet ve akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi donanımlar günlük hayatı kolaylaştırmaktadır (Yılmaz & Bekiroğlu, 2020). Daha özgür bir ortam olan internette bireyin kendisine yeni bir kimlik belirleme, oyun, eğlence, sohbet, farklı iletişim kanalları oluşturma, cinsel içerikli etkileşimlerine ulaşma konusunda rahat bir zemin bulmasından dolayı internet kullanımı yaygınlaşmaktadır (Young, 1997). Mekân ve zaman olgusuna bakılmadan başkalarıyla iletişim hâlinde olma, gündelik hayattaki haberleri takip etme, boş zamanlarını değerlendirme noktalarında birtakım gereksinimlerin ve isteklerin gerçekleştirilmesinde bilgisayar, internet ve akıllı telefon önemli bir yer tutmaktadır (Yılmaz & Bekiroğlu, 2020). Dolayısıyla internet ortamının sosyal

ilişkileri başlatma ve sürdürme anlamında, sosyal hayat için çok önemli bir ortam olduğu ifade edilmektedir (Subrahmanyam vd., 2006; Wolak vd., 2003).

İnternet, bilgisayar, cep telefonları ve akıllı telefonlar gibi araç ve donanımlar erken yaşlardan itibaren kullanılabilecek düzeyde kolaylık özelliğine sahiptirler. Bu özellik ise bahsi geçen araçların daha yoğun ve yaygın kullanılmasına zemin hazırlamaktadır (Muslu & Bolışık, 2009). Bu araç ve donanımların yaygın kullanıcıları olan teknoloji çağında dünyaya gelmiş olan bireyler üzerinde olumsuz bazı sonuçları da söz konusudur (Yılmaz & Bekiroğlu, 2020). Bahsi geçen araç ve donanımların bireylerin sosyal etkileşimlerini ve sosyal gelişimlerini sekteye uğrattığı ifade edilmektedir (Amichai-Hamburger & Ben-Artzi, 2003; Nie & Erbring, 2000; Weiser, 2001).

Sosyal etkileşim ve sosyal gelişim açısından önemli bir dönem olan 12-18 yaş aralığındaki bireylerde internetin amacına uygun kullanılmaması ve internette çok fazla vakit geçirilmesi riskli bulunmaktadır (Öztürk vd., 2007). Bu anlamda bireylerin sosyal medya uygulamalarına üye olmaları, oyun sitelerinde vakit geçirmeleri, başkalarıyla iletişim hâlinde bulunma istekleri ve ödev yapma ihtiyaçları gibi günlük hayattaki gereksinimlerin karşılanması adına gereken süreden daha fazla interneti kullanmaları, internete olan bağlılıklarını artırmaktadır. Bu bağlılık süreci problemlili kullanıma dönüşmesine yol açmaktadır (Beranuy vd., 2013; Hull vd., 2013; Ting-Jui & Chih-Chen, 2004).

Aynı zamanda farklı amaçlar çerçevesinde interneti kullanan bireylerin internette geçirilen süreyi kontrol edememesine de neden olabilmektedir. Bu yönüyle, birey temel ihtiyaçlarını ihmal etmekte ve sosyal yaşamında gerçekleştirmesi gereken etkinlikler yerine, zamanını internette geçirmeyi tercih etmektedir. Bu durum kişinin sosyal hayattan kopmasına da yol açmakla (Günüç & Kayri, 2010) birlikte kişinin yüz yüze etkileşim ve iletişim kurmaktan uzaklaşmasına da neden olabilmektedir (Griffiths, 2010). Buna ek olarak bireylerin genel olarak gerçek hayatta kendisini ifade edemediğinde, yalnızlığını gidermeye çalıştığında, boş zamanlarını eğlenerek geçirmek istediğinde, kişisel-sosyal sorunlardan, korku ve kaygılardan kaçmak istediğinde interneti kullandıkları görülmektedir (Akar, 2017; Canoğulları & Güçray, 2017).

İnternet, amacına uygun kullanılmadığında aşırı bir vakit kaybına neden olmaktadır. Bu durumdan dolayı bazı araştırmacıların “İnternet Bağımlılığı” ifadesini kullandıkları görülmüştür. Ayrıca bireysel sorunlara yol açmasından ve bireyin günlük hayatını işlevsiz hâle getirmesinden dolayı “Problemlili İnternet Kullanımı” kavramı da kullanılmaktadır (Caplan, 2018; Davis, 2001). İnternet kullanımı bireyin hayatında bazı sorunlar ve duygusal

güçlülere neden oluyorsa ve birey bu noktada kontrolü elinden kaybediyorsa problemlı internet kullanımından söz edilebilir (Shapira vd., 2003).

Problemlı internet kullanımında ölçüt olarak; internette geçirilen süre ve internetin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı olarak ifade edilmektedir (Ögel, 2017). Aşırı ve uygunsuz internet kullanımı beraberinde problemlı kullanımı da getirmektedir (Spada, 2014). İnternete ulaşmanın kolaylaşması ile gençlerin daha çok interneti kullandıkları görölmektedir. Özellikle eğlence, bilgi alışverişı, iletişime geçme gibi amaçlar yaygınlığı artırmaktadır. Bazı genç bireyler amacı dışında uzun saatler boyunca interneti kullanmaktadır. Bu durum problemlı internet kullanımını beraberinde getirmektedir (Sargın, 2013). Ayrıca ergenlerin diğeri yaş gruplarına göre problemlı internet kullanımları açısından daha riskli olduğu belirtilmektedir (Haug vd., 2015).

We Are Social and Hootsuite (2020) raporu incelendiğinde internet kullananların her geçen yıl arttığı ve 2020 yılında 4.54 milyar kişinin internet kullanıcısı olduğu görölmektedir. Ayrıca internet kullanım süresinin 16-64 yaş arasında 6 saat 43 dakika olması ve bu sürenin 3 saat 22 dakikasının mobil cihazlar aracılığıyla gerçekleşmesi de dikkat çekicidir (Dijital 2020 Reports, 2020).

Diğeri taraftan Dijital 2017 Küresel Erişim Raporu (2017) incelendiğinde dünya nüfusunun neredeyse yarısından fazlası, günlük yaşamlarında internet kullanımını tercih etmektedirler. Günümüzde internet erişiminin en çok kullanılan araçlarından mobil cihazlar, bilgisayarlar ve tabletler olarak görölmektedir (Özbek vd., 2014). Bu elektronik araçlardan telefonlar, başlarda sadece telefon görüşmesi veya mesajlaşma gibi işlevleri barındırırken, teknolojinin de gelişmesi ile değışime uğramıştır (Çakır & Oğuz, 2017).

Artık mobil cihazlar arasında sayılan akıllı telefonlar, bilgisayarlar ile aynı işlevlere sahiptir (Ada & Tatlı, 2013). Bu durum akıllı telefon kullanımını her yaş grubunda yaygınlaştıran etkenlerdendir. Yapılan araştırmalar 18-24 yaş aralığındaki gençlerin akıllı telefon kullanımının en yaygın olduğu yaş grubu olduğu ifade edilmektedir (Terhi, 2003). Bu yaştaki bireyler için teknoloji hem kendilerini göstermek hem de başkalarına hoşlandıkları şeyleri gösterebilmeyi kolaylaştırmaktadır. Böylelikle akıllı telefonların daha cazip hâle gelmesine neden olmaktadır (Özata & Öztaşkın, 2005).

Bunlara ek olarak akıllı telefonların kolay taşınabilir olması, görüntülü arama veya ses kaydı yapabilmesi, verilerin iletimini sağlayabilmesi, sosyal medya araçlarını aktif olarak kullanımını sağlaması ve dijital içerikleri görüntüleyebilmesi gibi işlevsel özellikleri akıllı telefonların yaygınlaşmasını sağlamıştır (Çakır & Oğuz, 2017). İnternet kullanımında ve

internete erişimde bir araç olan akıllı telefonlar hem internet hem de akıllı telefon kullanımını artırmaktadır (Sevgi, 2013).

Öyle ki kullanılan akıllı telefonların hayatımızın her noktasına ulaşmış olduğunu görmek mümkündür. Akıllı telefon kullananların, sabah uyandıktan sonra geceye kadar dijital dünyanın içinde olmaktadır. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada akıllı telefon kullanan 8000 katılımcının %36'sının telefonsuz bir hayatı istemediklerini belirtmektedirler. %75 gibi büyük bir oranın da evden telefonsuz çıkmak istemedikleri, %42 gibi bir oranın da uyuduğunda telefonunu kendine yakın bir yere koyduğu ve %36'sında da güncel gelişmelerden uzak kalmamak adına geceleyin telefonlarını kapatmadıkları görülmektedir (Yılmaz vd., 2015).

Bu bağlamda telefonların akıllı özellikleri olması bireylerin ilgisini çekmektedir. Bu bireylerin başında genç ve ergenler gelmektedir. Çünkü; ergen ve genç özgür hissedecek bir ortam yakalamaktadır. Bunun yanında eğlenmek için geniş bir alan oluşarak birey sanal ortamlara istediği zaman ulaştığını görmektedir. Bu gibi nedenler akıllı telefonlara olan ilgiyi de artırmaktadır. Dönemsel olarak telefonların markaları, özellikleri ve nitelikleri değişmesi de çekiciliğini artırdığı düşünülmektedir (Choliz, 2010). Ayrıca sosyal medya uygulamalarına mobil cihazlar üzerinden de ulaşılabilir olması, akıllı telefon bağımlılığı riskine yol açmaktadır (Cabral, 2008).

Akıllı telefon bağımlılığından bahsetmek için, bireyin telefonla gereğinden fazla zaman harcaması gerekir. Buna ek olarak bireyin toplumsal ilişkilerinin bozulması, günlük işlevselliğin bozulması ve bazı psikolojik-fiziksel sorunlar yaşaması gerekir (Hayırcı, 2019). Alanyazında bu tür olumsuzluklara ilişkin “Problemlili Cep Telefonu Kullanımı”, “Cep Telefon Bağımlılığı” veya “Akıllı Telefon Bağımlılığı” gibi farklı terimler kullanılmaktadır (Bianchi & Phillips, 2005; Kwon vd., 2013; Toda vd., 2008).

Akıllı telefon bağımlılığı yaşayanların, akıllı telefonla gereken süreden daha çok vakit geçirdikleri görülmektedir. Ayrıca telefonun şarjının bittiği veya internete erişimin olmadığı zamanlarda akıllı telefon bağımlılarının kaygı düzeylerinin arttığı ifade edilmektedir. Hatta bu kişilerde kızgın ve sinirli olma hâli vardır. Bu anlamda sürekli telefonlarını kontrol etmeye çalışmaktadırlar. Uzun süre telefonla uğraşan bu kişilerde göz bozuklukları, boyun ağrıları gibi fiziksel sorunlar görülmektedir. Uzun süreli telefon kullanımı özellikle okul çağındaki bireylerin akademik başarısını olumsuz etkilemektedir. Hatta bireylerin aile içi sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Yalçın & Erdoğan, 2019). Bunlara ek olarak özellikle birey sosyal ortamlarda etkileşim hâlinde veya iletişim hâlinde olduğunda ilgisini ve dikkatini akıllı

telefona vermesi karşılaşılan bir durumdur. “Phubbing” olarak ifade edilen bu kavram bireyi sosyal etkileşimlerden alıkoymaktadır (Karadağ vd., 2016).

Görüldüğü üzere teknolojik donanım ve araçlar, doğru kullanıldığında bireylerin hayatlarını kolaylaştırmakla beraber sosyal hayatın bir parçası da olabilmektedir. Ancak doğru kullanılmadığında bağımlılığa yol açabilecek tehdit ve riskleri içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda bireylerin çevresiyle, arkadaşlarıyla ve aileleriyle sosyal ilişkilerini sürdürürken engellerle karşılaşması ya da birtakım sorunlar yaşaması durumunda teknolojiye bağımlı hâle gelmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu anlamda problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı ile “Sosyal Bağlılık” unsuru arasındaki ilişkileri incelemek önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bağlılık, bireylerin çevresiyle olan pozitif ilişkilerini ifade etmekle birlikte bireyin kendisine olan güvenine de katkı sunmaktadır (Hırlak vd., 2016). Ayrıca sosyal bağlılık bireyin sosyal hayatındaki kişileri ve toplum ile ilişkilerini kapsamaktadır. Yakınlık ve aidiyet duygusunu ifade etmektedir (Lee & Robbins, 1998).

Sosyal bağlılık; etkileşim, ilişki, dostluk ve arkadaşlık kavramlarını kapsayan geniş bir olgudur (Townsend & McWhirter, 2005). Sosyal bağlılık, bireyde güvende olma hissi uyandırmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde bireyin kendisini bir yere ait hissetme ve kimlik arayışı ile bağlanma duygusu, dönemin gelişim evresini göstermektedir. Bu anlamda sosyal bağlılık, sosyal aidiyet duygusunun gelişiminde önemli bir yer edinmektedir (Lee & Robbins, 1995). Dolayısıyla ergenlik dönemindeki duygusal, sosyal, zihinsel ve fiziksel değişimlerin; ergenlerin yakın ilişkiler kurma isteğinde olmaları ile birlikte ergenlerde sosyal aidiyet duygusunun gelişmesinden kaynaklandığını ifade etmek mümkündür. Bu durumun sosyal bağlılığın gelişimine katkı sağladığı ifade edilmektedir (Savcı, 2017).

Sosyal bağlılığı yüksek olan ergenler, farklı etkinliklere katılırken daha çok uyum sağlamaktadırlar. Yeni ve keyif alacak sosyal ilişkiler geliştirmektedirler. Buna karşın düşük sosyal bağlılık düzeyine sahip olan ergenlerin ise sosyal ortamlardan ve ilişkilerden uzak olmayı tercih ettikleri görülmektedir. Böylelikle yüksek bir anksiyete düzeyi yaşamaktadırlar (Baumeister & Leary, 1995; Lee & Robbins, 1998). Buna ek olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da sosyal bağlılıkları düşük olanların kendilerini sosyal ortamlardan uzaklaştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yani yeni bir sosyal ortam oluşturmak ve yeni bir sosyal bağ kurmak, onlar açısından zor olmaktadır (Duru, 2008a).

Diğer taraftan teknolojik gelişmelerin (internet, akıllı telefon kullanımı gibi) sosyal bağlılık kavramı ile birlikte ele alınıp incelenmesi gerektiği düşünülen diğer önemli değişken “Sosyal Kaygı/Sosyal Fobi”dir. Sosyal kaygı veya sosyal fobi olarak da ifade edilen bu

kavram, genel manada bireyin olumsuz değerlendirilme korkusunu ifade etmektedir. Ayrıca bireylerin sosyal ortamlardan duyduğu kaygı ve gerginlikten kaçınma olarak tanımlanmaktadır (Watson & Friend, 1969). Bireylerin çoğu, sosyal gereksinimlerini karşılamak adına internet kullanımını tercih etmektedir (Amichai-Hamburger, 2007). Bu tercihin nedenine bakıldığında özellikle bu bireylerin sanal anlamdaki iletişimin gerçek iletişimden daha az tehdit edici olduğunu düşünmeleridir (Caplan, 2002). Bu noktada internet kullanımı veya sanal iletişim, bireyin gerçek kimliğini gizleyebilmektedir. Bu gizlenme, kişinin sosyal ortamlarda karşılaşılabilecek olası risklerini azaltmaktadır. Dolayısıyla sosyal kaygı/fobisi yüksek olanların kendilerini internet ortamında daha rahat ifade ettikleri (Caplan, 2007; Liu & Kuo, 2007; Morahan-Martin & Shumacher, 2003; Yen vd., 2012) ve buna bağlı olarak interneti daha sık kullanmaktadırlar (Caplan, 2007).

Teknolojik gelişmeler içerisinde internet kullanımını artıran akıllı telefon kullanımında da (Sevgi, 2013) sosyal kaygı/fobinin bir risk faktörü olabileceği belirtilmektedir (Shepherd & Edelmann, 2005). Bu bağlamda sosyal kaygı/fobisi olanların akıllı telefonları daha çok kullandıkları ve bu kişilerin daha içe dönük oldukları anlaşılmaktadır (Akıncı, 2019). Bundan dolayı sosyal kaygı/fobi değişkeninin internet kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal bağıllık değişkenleriyle birlikte incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Şu ana kadar yapılan çalışmalar göstermektedir ki internetin çok fazla kullanılması, bireyleri gerçek yaşamdan koparmaktadır. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada sosyal bağıllık ile internet kullanımının ters orantılı olduğu ifade edilmektedir. Sosyal bağıllığın azalmasının altında yatan şeyin işlevsiz ve kontrolsüz internet kullanımının olduğu öne sürülmektedir (Nie, 2001). Sosyal ilişkileri zayıf olan bireylerin, internet kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu ve bu bağlamda yalnızlaştıkları görülmektedir (Batıgün & Hasta, 2010). İsrail’de gençler üzerinde yapılan bir çalışmada da akran ilişkileri zayıf olanların ve sosyal bağlamda izole olan bireylerin internet kullanım oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Mesch, 2001).

Bunun yanı sıra lise öğrencilerinde problemlili internet kullanımını yordayan değişkenlerin akran ilişkileri ve sosyal fobi olması (Zorbaz, 2013) dikkat çekici bir bulgudur. Ayrıca akıllı telefon bağımlılığını etkileyen unsurlardan sosyal fobi/sosyal kaygı (Görür, 2019) ve sosyal bağıllığının (Savcı & Aysan, 2017) olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir. Sosyal fobisi veya sosyal kaygısı yüksek olanların sosyal ağ ve akıllı telefon kullanımlarının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Doğan & Tosun, 2016). Utangaç olma ve yalnızlığın akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu (Aktaş & Yılmaz, 2017); sosyal fobi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında yine

pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada da saptanmıştır (Enez-Darçın vd., 2016). Aynı şekilde lise öğrencilerinde sosyal fobi ve akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Yılmaz, 2015). Bu bulgular bu çalışmadaki değişkenlerin ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığını etkileyen iki önemli olgunun “sosyal bağıllık” ve “sosyal fobi” olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Dolayısıyla lise ve üniversite öğrencilerinde internet kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal fobi ve sosyal bağıllık değişkenlerin bir arada incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada lise ve üniversitede eğitim-öğretim gören bireylerin “Sosyal Fobi” , “Sosyal Bağıllık”, “Problemlı İnternet Kullanımı”, “Akıllı Telefon Bağımlılığı” değişkenlerinin incelenmesi ve bu değişkenlerin birbirleriyle karşılaştırılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Literatür incelendiğinde sosyal kaygı, sosyal bağıllık, internet kullanımı ve telefon bağımlılığı değişkenlerinin bir arada incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Özellikle hem ergen-lise hem de üniversite örnekleriyle çalışmış olmak konuyu daha da önemli kılmaktadır. Ergenlik dönemine denk gelen lise dönemi ve yeni bir sosyal hayat ortamında bulunan üniversite çağındakilerin sosyal ilişkilerini incelemek onları bu anlamda daha çok tanıma fırsatı vereceği düşünülmektedir. İnternet ve akıllı telefon hayatı her noktada etkilemektedir. Bu iki önemli olgunun ergen ve gençler açısından ne anlama geldiğinin belirlenmeye çalışılması çalışmanın önemini artırdığı düşünülmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan Hakkâri ilinde daha önce böyle bir çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bunlara ek olarak her gün yeni ve farklı birçok teknolojik gelişmelere şahit olunmaktadır. Bu süreçten bireylerin etkilenmemesi mümkün değildir. Bu gelişmelere ve ilerlemelere karşı dirençli olmak mümkün değildir. Bundan dolayı daha doğru ve yapıcı bir şekilde gelişmelere ayak uydurmak için özellikle ergen ve gençlerin buna yönelik farkındalıklarının sürekli yenilenmesi önemlidir. Ergen ve gençlerin hayatlarında internet ve akıllı telefon gibi gelişmeleri daha doğru kullanmaları önemli bir durumdur. Çünkü gelişim çağları düşünüldüğünde hem ergen hem de genç bireyler bu gelişmelerden en fazla etkilenen gruplardır. Ergenlerin ve gençlerin sosyal hayatta daha işlevsel olmaları onların sosyal hayata karşı aidiyet duygularına katkı sunduğu düşünülmektedir.

Sosyal bağıllık unsuru bireylerin sosyal gelişimlerini etkilemektedir. Bu anlamda özellikle gelişim dönemleri düşünüldüğünde ergenlerin ve gençlerin sosyal ilişkilerinin daha sağlıklı olmasında farkındalıklarını arttırmak önemlidir. Özellikle sosyal ortamlarda dikkatini telefona verme, telefonla ilgilenme durumlarının arttığı bu çağda sosyal ilişkilerin zarar gördüğü düşünüldüğünde; bu çalışmanın önemi ve güncelliği daha da artmaktadır. Ayrıca problemli internet ve akıllı telefon bağımlılığında risk altında olanların sosyal fobileri veya kaygılarının yüksek olduğu durumu bu çalışmayı daha da önemli kılmaktadır. Özellikle ergen ile gençlerin sosyal ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkularının olması onların internet ve akıllı telefon bağımlılık riskini artırdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu olgular, çalışmanın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma sadece Hakkâri/Merkez ilçesinde olması bu çalışmanın sınırlılığıdır.
2. Uygulama yapılan 269 lise öğrencisi ve 279 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır.
3. Verilerin analizi nicel yöntemler ve teknikler ile sınırlıdır.
4. Veri toplama süreci Covid-19 dönemine denk geldiğinden hem çevrim içi (online) hem de yüz yüze olması ile sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Çalışmaya katılan katılımcıların soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Örneklemenin araştırma grubunu temsil ettiği varsayılmaktadır.
3. Çalışmada yer alan katılımcıların kendi duygu ve düşüncülerini yansıttığı varsayılmaktadır.
4. Katılımcılara uygulanan ölçeklerin onların ölçülmek istenen davranışları tam ölçtüğü varsayılmaktadır.

Terim ve Tanımlar

Sosyal Fobi

Sosyal fobi, bireyin sosyal ortamlardan yoğun bir şekilde korktuğu bir kaygı bozukluğudur. Çünkü birey bu sosyal ortamlarda sürekli bir hata yapacağını ve dolayısıyla rezil olacağını düşünmektedir (Erkan vd., 2002). DSM-V’te sosyal fobide, bireyin izlendiğini düşünmesi inanışının olduğu belirtilmektedir. Bu durum bireyin herhangi bir etkinliğe adım atmasını engellediği açıklanmaktadır. En az 6 ay bu durumların yaşanması sosyal fobi/kaygıyı tarif etmektedir. (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Sosyal Bağıllık

Sosyal bir varlık olan bireyin, çevresine karşı yakın olma ve ait olma duygusu sosyal bağıllık olarak ifade edilmektedir (Lee & Robbins, 1998).

Problemli İnternet Kullanımı

Sosyal yaşamda çokça kullandığımız internet hayatımızı olumsuz derecede etkilemektedir. Problemli internet kullanımı toplumsal bir sorun olarak da karşımıza çıkmaktadır. Problemli internet kullanımında birey interneti kullandığında kontrol duygusunu kaybetmektedir. Aşırı bir şekilde internette zaman geçirmektedir (Ceyhan & Ceyhan, 2014). Young (1998), ölçüt alınan bu sürenin problemli internet kullanımında ortalama haftada otuz sekiz saat ve üzeri vakit harcanması olarak ifade etmektedir.

Bağımlılık Kavramı

Bireyin herhangi bir eylemi, davranışı sürekli yapma veya herhangi bir maddeyi kullanmaya devam etmesi ve bu duruma müdahale edememesi, kontrol altına alamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Egger & Rauterberg, 1996).

Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bireyin canı sıkıldığında can sıkıntısını giderecek çözümü akıllı telefonda bulması ve bunu sürekli yaparak kendini akıllı telefon kullanımından alıkoyamaması olarak ifade edilmektedir (Shoukat, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde internet kullanımı, akıllı telefon, sosyal fobi/kaygı ve sosyal bağıllık kavramlarına ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu kavramlarla ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı araştırmalara da yer verilmiştir.

İnternet ve Sağlıklı İnternet Kullanımı

İnternet, insanların bilgiye ulaşmada; hızlı, ekonomik, kolay ve hatta daha güvenilir bir şekilde kullanılmasından dolayı önemli bir iletişim aracıdır (Arısoy, 2009). Fakat internetin kullanım amacı değişkenlik göstermektedir. Müzik, dinleme, sohbet, oyun veya araştırma amaçlı kullanmak bunlardan bir kaçıdır (Cömert & Kayıran, 2010). Kişilerin iletişimlerini eş zamanlı yapmasını sağlamakla birlikte farklı bilgilere ulaşılmasında kullanılan bir iletişim aracıdır (Balcı & Gülnar, 2009).

Son otuz yılda gelişen, değişen ve insanlık için bir dönüm noktası hâline gelen internet, insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır (Nakilcioğlu, 2007). İnsanoğlu yaşamı boyunca farklı noktada icatlar ve keşifler peşinde koşmuştur. İletişim konusunda da bu çaba görülmektedir. İnsan yaşamı için kolaylıklar getiren, iletişim kurmada kolaylık sağlayan ve bilgiye ulaşmada önemli bir kitle iletişim aracı olan internet; insanlığın hayatında önemli bir noktadadır (Oktan, 2015).

İnternet ile tanışma serüveni askeri nedenlerden dolayı (dışarıdan gelen saldırıları önlemek için) Amerika Birleşik Devletleri tarafından 1970 yılı başlarında “Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET)” projesiyle başlamıştır (Erkul, 2009). 1983 yılında ise sivil alana da hitap edecek bu süreç, *kendi aralarında bağlantılı ağlar* anlamına gelen internet kelimesi ile tanışmıştır. ARPANET ve daha çok farklı ağlar kullanılmaya başlanmıştır (Güçdemir, 2003). 1986 yılında Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Ağı ile Türkiye internetle tanışmıştır. Bu ağın yeterli olmadığı görüldükten sonra ODTÜ ve TÜBİTAK 1993 yılında yaptıkları ortak bir çalışmada ABD ile yapılan protokol anlaşması üzerinden internet bağlantısı Türkiye’de gerçekleşmiştir (İnternetaşivi.metu, 2019).

İnternet kullanımının dünyada bir sorun olarak hızlıca yayılan bir durum olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle bağımlılığa dönüştüğünde kişide ciddi psikolojik, sosyolojik ve davranışsal problemlere neden olabilmektedir. Davranışsal bağımlılık olarak tanımlanan

internet bağımlılığı, nörolojik birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir (Weinstein & Leyoeux, 2010). İnternetin tehdit edici olmasına karşın sağlıklı bir şekilde de kullanıldığını unutmamak gerekir. Bilgiye ulaşma, oyun oynama, başkalarıyla iletişimde bulunma ve çalışmak gibi sağlıklı amaçları da mevcuttur. Zihinsel ve davranışsal olarak internet kullanmanın rahatsızlık oluşturmaması, zamanı yöneterek bireyi amacına götürmesi, internetin sağlıklı kullanılması olarak ifade edilmektedir (Davis, 2001). Sağlıklı internet kullanımında kişi, sanal ile gerçek hayattaki iletişimi ayırt edecek durumdadır. Buna ek olarak birey interneti yararlı bir araç olarak kullanmayı bilir (Gürcan & Hamarta, 2013).

İnternet Kullanım Yaygınlığı

Yapılan bir araştırmada dünya üzerinde internet kullanımı giderek artmaktadır. Dünya internet kullanımı ve nüfus istatistikleri 2020 4.çeyrek tahminleri verilerine göre 31 Aralık 2020 itibariyle dünyada 4 milyar 949 milyon 868 bin 338 kişinin dünya üzerinde interneti kullandığı belirtilmektedir. (Internet World States, 2020). Türkiye’de 2019 yılında internet kullanım oranı, yüzde 75.3 olarak tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha fazla internetle bulunduğu görülmektedir. İnternet kullanımı, erkeklerde yüzde 81.8; kadınlarda ise yüzde 68.9 olarak belirlenmiştir. Ayrıca alışveriş amaçlı kullanılan internette en fazla alışveriş yapılan ürün yüzde 67.2 ile giyim/spor malzemeleri; en az alışveriş yapılan ürünler ise yüzde 20.2 ile elektronik araçlar ve yüzde 20.3 ile kitap/dergi/gazete ürünleri olmuştur. Bunun yanında internetin en fazla mesajlaşma için (%93.9) kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca 16-24 yaş aralığının interneti kullanma oranı yüzde 90.8; 25-34 yaş yüzde 91.7; 35-44 yaş yüzde 86.9;45-54 yaş yüzde 68.5; 55-64 yaş yüzde 42.6 olarak belirlenmiştir. Yaklaşık her gün internet kullananların oranı yüzde 90.8’dir (TÜİK, 2019).

2020 TÜİK verilerine göre kullanım amaçlarına göre yüzde 60.9 ile giyim, aksesuar ve ayakkabı amaçlı internetin kullanıldığı görülmektedir. Kitap, dergi ve gazete alımı için interneti kullananların oranı yüzde 26.1’dir. İnternete erişim oranı evde de yükselmiştir. Bu oran ise yüzde 90.7 gibi yüksek bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır (TÜİK, 2020). Üniversite öğrencileri üzerinden yapılan bir araştırmada 1034 öğrencinin yüzde 9.4 oranında internet bağımlısı olduğu bulunmuştur (Canan, 2010). Ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada 12-18 yaş aralığında yüzde 12.6 oranında bağımlı oldukları; yüzde 38.5 oranında ise riskli grupta oldukları saptanmıştır (Doğan, 2013). Genç nüfusun internet bağımlısı olma veya problemli internet kullanımı açısından daha fazla risk altında olduğu görülmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk altında olduğu belirtilmektedir (Bisen & Deshpande, 2018).

Problemli İnternet Kullanımı

Sosyal yaşamda çok sık kullandığımız internet, hayatımızı olumsuz derecede etkilemektedir. Problemli internet kullanımı, toplumsal bir sorun olarak da karşımıza çıkmaktadır. Problemli internet kullanımında birey, interneti kullandığında kontrol duygusunu kaybetmektedir. Aşırı bir şekilde internette zaman geçirmektedir (Ceyhan & Ceyhan, 2014). Problemli internet kullanımı, bireyin internet olmadığı zamanda kendini iyi hissetmemesini ifade etmektedir (Lim & Nam, 2018).

İnternetin problemli kullanımında farklı tanımlamalar mevcuttur. İnternet bağımlılığı, problemli internet kullanımı ve patolojik internet kullanımı gibi farklı şekillerde ifade edilmektedir (Orhan-Göksün, 2019). APA (Amerikan Psikiyatri Birliği) tarafından net şekilde bir sınıflama yapılmadığından farklı adlandırmalar ortaya çıktığı görülmektedir (Erol, 2019). Problemli internet kullanımında birey, internet kullanımıyla ilgili sınırını bilmemektedir. Bu durum bireyin yaşamını olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Kim & Davis, 2009). Problemli internet kullanımında internet işlevsel kullanılmamaktadır. Mesleki, kişisel ve sosyal hayatında birey vaktini internette zararlı bir şekilde harcamaktadır (Orhan-Göksün, 2019). Birey, günlük hayatta birden fazla sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlarla baş edebilmek için interneti kullanmaktadır. Ancak bazen interneti kullanmada ölçüyü ve kontrolü kaybetmektedir. Bu kontrolsüzlük sosyal hayatta farklı problemlere de neden olabilmektedir (Griffiths, 2000).

İnternet kullanımının insanın hayatını kolaylaştırdığı bilinmektedir. Ancak interneti kontrolsüz kullanmanın olumsuz sonuçları olmaktadır (Çetin-Dağlı & Gündüz, 2017). Birey, amaçsız ve zamanını planlamadan interneti kullandığında bireyi olumsuz davranışlara yönlendirebilecek bazı ağlarla karşılaşma ihtimali artmaktadır (Hebecci & Shelley, 2018). Problemli internet kullanıldığında bireyin davranışlarında bazı olumsuz sonuçları görmek mümkündür (Caplan, 2005). Problemli internet kullanımına eşlik eden farklı psikolojik, sosyal ve fiziksel sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bazıları; uyku bozuklukları, depresyon, kaygı, yeme bozuklukları, alkol kullanma ve kumar bağımlılığıdır (Kamal & Kamal, 2018).

Ayrıca problemli internet kullanımı, kişileri yapmaları gereken işlerden uzaklaştırmaktadır. Yapılan bir araştırmada problemli internet kullanma ile erteleme davranışı arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu bu durumu destekler niteliktedir (Günlü & Ceyhan, 2017). Bunun yanı sıra daha özgür ve rahat bir ortam olan internet ortamında birey gerçek sorumluluklardan uzaklaşmaktadır. Problemli internet kullanımında birey, olduğu gibi değil de olmak istediği gibi iletişim kurmaktadır. Birey, bu şekilde daha rahat hissederek kendi

gerçekliğinden uzaklaşmaktadır (Doğan vd., 2008). Daha rahat hissedilen sanal ortamda birey sosyal ilişkilerden, yüz yüze iletişimden koparak yalnızlığı seçmektedir. Bu durum, gerçek sosyal bağların zayıflamasına neden olmaktadır (Nalwa & Anand, 2003). İnternetin problemli kullanılması bireyi ekonomik bazı sıkıntılara da sokmaktadır. İnternet üzerinden her türlü alışverişin yaşandığı ve para kazanma amaçlı kumar sitelerinin (şans oyunları oynama gibi) varlığı ekonomik sorunları beraberinde getirmektedir (Aylıkçı, 2018). Problemli internet kullanımında ölçüt alınan süreye bakıldığında ortalama haftada otuz sekiz saat ve üzeri vakit harcanması olarak belirtilmektedir (Young, 1998). Ancak internet kullanım süresinin haftada ortalama yirmi, yirmi beş saat ve üstünde olmasının problemli olduğunu belirten farklı görüşler de mevcuttur (Chou vd., 2005).

İnternet kullanımının yararları insan hayatı üzerindeki etkisi ve payı bilinmektedir. Bu bağlamda hayatı kolaylaştıran teknolojik bir gelişmedir. Fakat çok fazla kullanılması internet kullanımındaki kaygı ve endişeleri de beraberinde getirmiştir. Gençlerin ve ergenlerin özellikle bu süreçten daha fazla etkilenmesi problemli internet kullanımına dair çalışmaları da arttırmıştır (Yau vd., 2012). Gençlerde daha fazla problemli internet kullanımının olmasının onların daha fazla boş vakitlerin olmasından kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Smahel vd., 2012). Yapılan bir araştırmada internette çok fazla zaman harcayan üniversite öğrencilerinin fastfood yiyeceklere yöneldikleri ve beslenmelerinin yanı sıra, hijyen (el temizliği) ve uyku konusunda da aksaklıklara neden olduğu bulunmuştur (Sevindik, 2011). Bu durum gençlerin internette fazla zaman harcadıklarında karşılaşılabilecek olası olumsuz sonuçları göstermektedir.

Birey, internet kullanırken ilk etapta bir amaç için kullanır. Ancak süre uzadıkça internet ortamında farklı uyarıcılar olduğundan birey, amacı dışında interneti kullanacaktır. Yani amaçsız bir kullanım problemli interneti getirmektedir (Ögel, 2012). Bireyin interneti amacına uygun kullanmadığında ilerde suçluluk duygusu yaşamasına neden olmaktadır (Morahan-Martin & Schumacher, 2000).

Problemli İnternet Kullanımı ve Nedenleri

Problemli internet kullanımına neden olabilecek farklı etkenler vardır. İnternet bağımlılığı veya problemli internet kullanımında insan beyninde zevk, keyif ve haz uyandıran bir durum söz konusu olduğunda kişi bu duyguları yine yaşayabilmek için sürekli internet kullanım yolunu seçmektedir. Davranışsal bir bağımlılık hâline gelmektedir. Bu bağımlılıkta keyif veren nokta kişiden kişiye değişmektedir. Yani biri oyundan keyif alır ve sürekli çevrimiçi oyun oynama isteğini karşılar. Başkası da sosyal medyadan, Facebook gibi sitelerden keyif alarak sürekli bununla vaktini geçirmek ister. Uyuşturucu veya alkol gibi

kimyasal bağımlılıklarda olduğu gibi herkes için genel geçer etki mekanizması veya bağımlılığa götürecek benzer etkenler yoktur, değişkenlik göstermektedir (Anand vd., 2018).

Ayrıca internet kullanımına neden olan bir başka faktörde bireyin kötü tecrübelerinden kaçması olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla sanal dünyada etkileşimde bulunmak bireyin kendini daha iyi hissetmesini sağlamaktadır (Ceyhan vd., 2018). Ayrıca internetin insanların yaşamlarını kolaylaştırdığı gerçeği internet kullanımını artırmaktadır (Sırakaya & Seferoğlu, 2013). Bilgi alışverişi ve eğitim-öğretimde kullanımının olması interneti yaygınlaştırmaktadır (Balta & Horzum, 2008).

Daha özgür bir ortam olan internette birey kendisine yeni bir kimlik belirleme, oyun, eğlence, sohbet, farklı iletişim kanalları oluşturma, cinsel içerikli etkileşimlerine ulaşma konusunda rahat bir zemin bulunmasından dolayı internet kullanımı yaygınlaşmaktadır (Young, 1997). Ayrıca birey toplumdan izole oldukça internette daha fazla zaman geçirmek ihtiyacı içinde olmaktadır. Bu davranışsal bağımlılığa dönüşmekle birlikte bireyi yalnızlığa itmektedir (Kayri & Günüş, 2010). Türkiye’de problemli internet kullanımına neden olan faktörlerin başında genç bir popülasyona rağmen işsizlik oranının ve internete ulaşma mekânların artması gibi sosyolojik ve ekonomik nedenler de mevcuttur (Arısoy, 2009).

Problemli İnternet Kullanımı ve Etkileri

Sağlıklı ve amacına uygun olarak kullanılan internet, insan hayatını kolaylaştırmaktadır. Bireyin farklı kişileri tanınması, kendini tanıyıp nasıl daha doğru adımlar atması konusunda veya sosyalleşmesi hususunda internet olgusu önemli bir iletişim aracıdır. Ancak interneti problemli kullanmanın da olumsuz sonuçları vardır. Özellikle uzun bir müddet internet ortamında vakit geçirmek insanın fiziksel yapısına zarar vermektedir. Karpal tünel sendromu bu sonuçlardan biridir (Muslu & Bolışık, 2009).

Problemli internet kullananların bu alışkanlığı bırakma veya azaltma girişimleri olmaktadır. Fakat yoksunluk semptomları bu çabayı engellemektedir. Ayrıca internette kalınan zaman boyunca birçok farklı boyutla karşılaşan kişi dikkatini sadece bir yere, konuya verme konusunda çok başarılı olamamaktadır. Yani uzun süre dikkatini bir yere vermekte zorluk yaşamaktadır. Buna ek olarak birey zamanını yönetememektedir (Eşgi, 2013). Okul çağındakiler üzerinde hem sosyal hem de akademik sorunlara neden olan problemli internet kullanımı başarıyı düşürmekte, sosyal ilişkileri zedelemektedir (Cengizhan, 2005). Gece geç saatlere kadar internetle vakit geçirmenin kişinin ertesi gündeki mesleki ve sosyal hayatını da olumsuz etkilemektedir. Çünkü güne yorgunlukla başlamaktadır (Balta & Horzum, 2008).

Problemli İnternet Kullanımı Tanı Ölçütleri

Problemli internet kullanımı ile ilgili tanı ölçütleri, aslında internet bağımlılığı başlığı altında da değerlendirilmektedir. Bu bölümde bununla ilgili bazı modellerin bu konuya ilişkin tanı kriterlerine bakılması amaçlanmaktadır. Young (1998), konuyla ilgili şu şekilde tanı ölçütlerini belirtmiştir;

- a) Bireyin zihnini sürekli internetle işgal edecek durumdan kurtulamaması. Yani sanal alemi sürekli düşünmesi
- b) Gereğinden fazla internetle vakit geçirme isteğinin olması
- c) Çok fazla internette çevrimiçi olması
- d) İnternete ulaşamadığında bireyde duygu değişimlerin olması
- e) Sosyal ve kişiler arası ilişkilerde işlevselliğin bozulması
- f) Bireyin interneti kullanmasıyla ilgili doğru bilgiler vermemesi. Yalan davranışının ortaya çıkması
- g) Kendi sorunlarıyla baş etme yerine birey interneti bir kaçış yeri olarak görmesi
- h) İnterneti bırakma ile ilgili girişimleri olsa bile bunu becerememesi

Griffiths (2005), konuyla ilgili şu şekilde tanı ölçütlerini belirtmiştir;

- a) Bireyin hayatının odağında internet olgusunun yatması. İnternetle buluşmadığı zamanlarda bile interneti düşünmesi
- b) İnternet kullanmanın bireyin duygu durum değişikliklerinde bir baş etme stratejisi olarak görülmesi
- c) İnternette tolerans geliştirmek. İnterneti daha fazla kullanmakla internetten istediği etkiyi hissedebilmesi ile bağlantılı düşünülebilir.
- d) Birey interneti kullanmayı bırakmak istediğinde duygusal ve fiziksel bazı yoksunluk belirtileri gösterir.
- e) İnternet kullanımının içsel ve çevresel çatışmalara neden olması
- f) İnterneti kullanmayı bırakmasından sonra üzerinden zaman geçse bile tekrardan bağımlılığın ortaya çıkması

Goldberg (1996), DSM-IV'te madde bağımlılığına ilişkin tanı ölçütlerine göre internet bağımlılığı ölçütlerine yeni bir bakış kazandırmaya çalışmıştır. Konuyla ilgili şu şekilde tanı ölçütlerini belirtmiştir; bir yıl içinde en az üç durumun bireyde görülmesi gerekmektedir.

A) Aşağıdaki iki durumdan birinde tolerans geliştirilmesi ifade edilmektedir.

- a) İnterneti kullanmaktan gittikçe daha fazla zevk alma
- b) İnternette daha fazla keyif almak için internette kalma süresini artırma

- B) Aşağıdaki belirtilen yoksunluk belirtilerin bir ayda en az iki durumun kişide görülmesi gerekmektedir;
- a) İçsel sıkıntı, endişe veya anksiyete
 - b) Kişide oluşan az ya da çok aşırı tutarsız davranışların belirmesi (psikolojik ajitasyon)
 - c) Olumsuz durumlardan kaçmak için interneti bu yönde baş etme stratejisi olarak kullanması
 - d) İnternet olgusunu düşünmesi ve hayal etmesi
 - e) İnternet olgusuna ilişkin saplantılı takıntı şeklinde düşüncelerin oluşması
 - f) Bilerek veya bilmeyerek parmaklarını sanki tuşlara basma davranışı sergilemesi
- C) Ayrıca birey internette kalmasını kontrol etmeye çalışırken bu konuda başarısız olması
- D) Kişinin internette kalma süresini belirlediğinden daha uzun sürede kalması
- E) İnternetin kişinin hayatında en çok zaman alan durum olması
- F) İnterneti kullanmanın kişinin günlük, kişisel, mesleki işlevselliğini bozması
- G) İnternetin kişinin işlevselliğini aksatmasına rağmen interneti kullanmaya devam etmesi

Suler (1996), konu hakkında bazı tanı ölçütlerini belirtmiştir:

- a) Bireyin internet kullanma süresinin ihtiyaçlarının karşılama süresinin oranının önemli olduğuna dikkat çekmiştir.
- b) Birey ihtiyaçlarını karşılarken sosyal hayatta bu ihtiyaçlardan yoksun olması internette kalma süresini artırmaktadır.
- c) Birey internetin planlanan aktivitelerin dışında farklı uygulamalarla karşılaşp daha fazla zaman geçirmektedir.
- d) İnternet kullanımının bireyin günlük, kişisel, sosyal ve mesleki hayatını olumsuz etkilemesi internete olan bağımlılığı artırmaktadır.
- e) İnternet kullanımı sonrasında kişide oluşan bazı psikolojik problemler (öfke, yalnızlık, anksiyete, depresyon gibi) problemleri internet kullanımı tehdidini göstermektedir.
- f) Birey ihtiyaçlarını karşılama ve sorunlarını çözme adına interneti kullanma adımını atmaktadır. Bu durum problemleri internet kullanımını beraberinde getirmektedir.
- g) Birey interneti kullandıkça aslında sosyal hayattaki bazı ihtiyaçların internet ortamında karşılığının olmadığını görerek bağımlı olma riskini azaltacaktır.
- h) Problemleri internet kullanımında birey gerçek hayattaki olumsuzluklara karşı bir kaçış limanı olarak görmektedir. Ancak birey gerçek ve sanal olan bu ortamın zaman geçtikçe entegresini sağlaması gerekmektedir.

Wolf ve Beard (2001), konuyla ilgili tanı ölçütlerini belirtmiştir; ilk beş maddenin daha önce görülmesinin gerekliliğinden bahsedilmektedir. Son üç maddeden en az bir tanesinin de görülmesi gerekmektedir.

- a) Birey daha önce kullandığı internet süresini artırmaktadır.
- b) Birey İnterneti kullanma süresindeki azalmada yoksunluk belirtileri göstermektedir.
- c) Birey problemlili interneti kullanmayı kontrol etmesine karşın başarısız olmaktadır.
- d) Gittikçe artan internette kalma süresinden rahatsız olmaması görülmektedir.
- e) Zihinsel olarak internetle sürekli meşgul olmak.
- f) Duygu durum değişikliklerin olması
- g) Yalan davranışının ortaya çıkması
- h) Günlük işlevselliğın bozulması

Daha güncel olarak da Tao vd. (2010), konu hakkında tanı ölçütlerini belirtmiştir:

- a) Bireyin internetle ilgili aşırı derecede uğraşı olmasının yanında yoksunluk belirtilerinin baş göstermesi
- b) Bireyin tolerans geliştirmesi
- c) Bireyde işlevselliklerinde aksamaların olması
- d) Kendi işi dışında birey üç ay süresince her gün en az altı saat internette vakit geçirmesi
- e) İnternet kullanımını kontrol etme çabalarında başarısız olması
- f) Birey problem yaşadığını bilmesine rağmen interneti kullanmasına devam etmesi
- g) Ve olumsuz durumlardan kaçmak için interneti kullanması

Problemli İnternet Kullanımı ve Tedavi

Problemli internet kullanımı, davranışsal bağımlılık türlerinden biridir. Davranışsal bağımlılıklara yönelik tıpkı diğer kimyasal bağımlılıklarda olduğu gibi tedavi süreci mümkündür. Problemli internet kullanımı tedavisine dönük Young ve Davis'in tedavi planlarına bakmak önemlidir.

Problemli internet kullanımında bağımlı olarak nitelenen bireyin bu durumdan kurtulması için bazı noktalardan bahsedilmektedir. Bireyin hangi saatlerde yoğun derecede internette olduğu tespit edilerek bu saatlerin farklı saatlere veya eski saatlere zıt olacak şekilde saatlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bireyin buna uygun hareket etmesi adına çalar saat, alarm gibi araçlardan faydalanılması amaçlanır. İnternet kullanımına dönük hedeflerin belirlenmesi amaçlanarak bireyin internette kendini kontrol edemediği ağ ve uygulamalardan uzak tutması gerekmektedir. Oluşturulan hedeflerin unutulmasına karşın hatırlatma amaçlı kart ve notlar tutulması önemlidir. Bu notlarda internete alternatif ne ile meşgul olunması

gerektiği durumlar yazılabilir. Grup danışmalarına katılımın da önemli derecede katkı sağlanacağı ifade edilmektedir. Bunların yanında ailevi bazı sorunların olmasına neden olan bir internet kullanımı doğmuşsa aile danışmanlığı da bu yönde kıymetli bir süreçtir. Problemlerli internet kullanımı sonucunda bazı psikolojik problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda öncelikle bu sorunların çözümlerine bakılması gerektiği ifade edilmektedir (Young, 1999).

Davis (2001), problemlerli internet kullanımına yönelik bilişsel-davranışçı on bir haftalık bir strateji ele almıştır. Bu tedavi planında:

- a) Kişi problemlerli internet kullanımından kendini uzak kılıp kılmadığına dönük durum tespiti
- b) Bağımlı olduğu düşünülen kişinin internete ulaşma araçlarını (bilgisayar, tablet gibi) ondan uzak yerlere taşınmasını sağlamak (bu yer ailedeki diğer üyelerinin de bulunduğu yer olması önemlidir)
- c) Bağımlı olduğu düşünülen kişinin interneti kullanacağında tek olmamasına dikkat etmek
- d) Gün içinde kişi interneti kullanma saatlerinde değişikliğe gitmesi ve interneti kullanma süresini not etmesi
- e) Kurgulanmış karakter anlamına da gelen persona kullanımının olmaması
- f) Bağımlı olduğu düşünülen kişi internet kullanımıyla ilgili yaşadığı sorunları başkalarından gizlememesi
- g) Sportif etkinlikler, egzersizler yapılması
- h) Kişiyi bilişsel noktada rahatsız eden otomatik düşüncelerin belirlenmesi ve internetin kullanılması yönünde ara vermesi
- i) Gevşeme teknikleri
- j) İnternet kullanımında kişinin neler hissettiğini not alması
- k) Farklı beceri ve ilgi alanların kazanılması önemlidir.

Problemlerli İnternet Kullanımı ve Farklı Kuramsal Açıklamalar

Problemlerli internet kullanımı ile ilgili farklı açıklamalarda bulunan yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

İnternet Bağımlılığı Bozukluğu Yaklaşımı (Goldberg)

Psikiyatrist olan Amerikalı Ivan Goldberg 1995 yılında internet bağımlılık terimini kullanan ilk kişidir. Bu terimi Goldberg DSM'nin bağımlılık ile ilgili tanı ölçütlerinde olan karışıklığını ve bu konudaki katı tutumunu göstermek amacıyla kullanmıştır (Ögel, 2012). Birey yaşadığı bazı sorunlarla baş edebilmek amacıyla internet bağımlısı olabilmektedir. Bu durum davranışsal bir bağımlılık hâlini almaktadır. Ayrıca Goldberg internet bağımlılığını açıklarken DSM'nin madde bağımlılığında belirttiği tanı ölçütlerini uyarlamıştır (Yang &

Tung, 2007). Bu tanı ölçütleri problemlı internet kullanımı ve tanı ölçütleri başlığında ele alınmıştır.

Bu yaklaşımda ölçüt alınan durumlar; internet kullanımına duyulan sürekli istek, bireyde oluşan yoksunluk belirtileri ve internet kullanımından doğan olumsuz sonuçlar olarak ifade edilmektedir (Kwon, 2011).

İnternet Bağımlılığı Yaklaşımı (Young)

Sosyal bazı ihtiyaçların karşılanmadığı durumlarda birey, internet kullanımına yönelmektedir. İnternetin bu noktada bir seçenek olduğu açıklanmaktadır. Ancak Young, sosyal ihtiyaçtan ne kastettiğini belirtmemiştir (To, 2017). İnternet bağımlılığı teşhisinde DSM-IV'te belirtilen patolojik kumar oynama ile ilgili tanı ölçütlerini uyarlayarak internet bağımlılığına en yakın olan durumun patolojik kumar oynama olduğu belirtilmektedir (Young, 1996). Tanı ölçütleri ile ilgili açıklamalar ayrı bir başlık altında açıklanmıştır.

Griffiths ve İnternet Bağımlılığı Yaklaşımı

İnternet bağımlılığı kavramını davranışsal bağımlılık adı altında belirten Griffiths (1999), teknolojik bağımlılık olarak da tarif etmektedir. Ayrıca madde bağımlılığı kavramına göre tanı ölçütlerini açıklamaya çalışmıştır (Kwon, 2011). Young yaklaşımı gibi genel bir bağımlılıktan bahsetmez. Bu modelde internet aracılığıyla belli alanlarda davranışsal bağımlılıklar gelişir. Teknolojik araçlar aracılığıyla kumar oynama, oyun oynama bunlardan bazılarıdır. Bunlara ulaşma kanalının internet kullanımı olduğu belirtmektedir (Hall & Parsons, 2001). Ayrıca problemlı veya patolojik düzeyde internet kullanımına neden olan bazı faktörlerden bahsedilmektedir. Bunlar; gerçek iletişimin olmaması, internette sohbet odaların olması, oyunlar ve cinsel içerikli sitelerin olması sayılabilir (Widyanto & Griffiths, 1998). İnternet bağımlılığı ile ilgili tanı ölçütleri ayrı başlık altında açıklanmıştır.

Davis ve Bilişsel-Davranışsal Yaklaşımı

Davis, patolojik internet kullanımı terimi kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Bu tercihin nedeni, internet bağımlılığına götüren bazı psikolojik durumların arka planda olmasıdır. Bunu da bilişsel ve davranışsal bir yaklaşımla ele almıştır. Fonksiyonel olmayan irrasyonel zihinsel süreçler üzerinde odaklanmaktadır (Davis, 2001). Problemlı davranışların temelinde olan bilişlerle ilgilenmesi bu yaklaşımın en önemli farkıdır (To, 2017). Bilişsel-davranışsal model olarak ele alınan patolojik internet kullanımında uzak ve yakın nedenlerden bahsedilmektedir. Uzak nedenler başlığında yatkınlık ve stres olguları önemlidir. Burada patolojiye neden olan olguların yaşam sürecinde olan etkileşimlerin ve yatkınlıkların olduğu

belirtilmektedir. Yatkınlık psikopatolojisi olarak tarif edilmektedir. Sosyal fobi veya sosyal kaygı, depresyon gibi nedenlerin patolojik internet kullanımının uzak veya ıraksak nedenleridir (Siyez & Uz-Baş, 2013). Yakınsak nedenler başlığında ise özellikle işlevsiz biliş ve irrasyonel düşünce süreçleri yer almaktadır. Birey, gerçek hayatta kendisini değersiz ve yetersiz görmektedir. Ancak sanal hayatta daha değerli ve yeterli olduğuna dair inanışların olması bireyin patolojik internet kullanım riskini artırmaktadır (Davis, 2001).

Patolojik internet kullanımı; özel ve genel patolojik internet kullanımı olarak iki noktada ele alınmaktadır. Belli bir durumla veya interneti kullanma durumun belli bir amaçla kullanıldığını açıklayan özgül (özel) patolojik internet kullanımında birey örneğin; kumar, bahis ve cinsel içerikli amaç için sanal ortamdadır. Ancak birey genel olarak çok fazla interneti kullanma eğiliminde ise genelleştirilmiş patolojik internet kullanımından bahsedilir. Birey herhangi bir amacı olmadan internette gezinmeyi alışkanlık hâline getirmiştir (Davis, 2001).

Caplan ve Yetersiz Sosyal Beceriler Yaklaşımı

Patolojik internet kullanımı terimini ortaya atan Davis'in yaklaşımı temel alınarak ilk defa problemlili internet kullanımı terimi kullanılmıştır. Bazı bireyler gerçek hayattaki iletişim yerine sanal iletişimi tercih etmektedirler. Birey gerçek hayatta yetersiz sosyal beceriye sahip olduğu zaman ve kişilerarası ilişkilerde tehditlerle karşılaştığında bireyin problemlili internet kullanım riski artmaktadır. Buna ek olarak çarpık ve işlevsel olmayan bilişsel süreçlerden dolayı da problemlili internet kullanım riski artırmaktadır. Ayrıca bunu tetikleyen en önemli faktörlerin başında depresyon, sosyal ortamlarda uzak kalma isteği ve sosyal fobi/kaygı gelmektedir. Birey, sanal iletişimde kendisini daha fazla kontrol etme anlayışıyla hareket etmektedir (Caplan, 2002).

Caplan (2003), problemlili internet kullanımı belirtilerini bilişsel ve davranışsal bağlamda ele almaktadır. Bu belirtiler şu şekildedir:

- a) İnterneti kullanmanın getirdiği faydalar (algılanan sosyal fayda)
- b) Duygu durumu olumsuz olanların bu durumdan kurtulmak istemeleri
- c) İnterneti kullanma noktasında kendine hâkim olamama, kontrol edememe
- d) Çok fazla internette zaman geçirme ve bunun farkında olmama
- e) Yoksunluk yaşanması
- f) Gerçek hayattaki iletişime göre kendini daha fazla kontrol edebilme algısı (Algılanan sosyal kontrol algısı)

Caplan (2010), kendini gerçek hayatta yetersiz gören bireylerin internet ortamını daha rahat ve özgür gördüklerini belirtmektedir. Bu inanış onların problemlili internet kullanım riskini artırdığını ifade etmektedir.

Problemlili İnternet Kullanımı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada interneti problemlili kullanmanın orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca sosyal görünüş kaygıları yüksek olan öğrencilerde problemlili internet kullanımı orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Yıldırım & Taştan, 2020). Muhtaç aileler ve çocukları üzerinde yapılan bir araştırmada bu ailelerin çocuklarına eğitim amaçlı internette gezinmelerine izin verdikleri saptanmıştır. Çocukların internet bağımlılıklarının düşük olduğunun yanında medya okur-yazarlıkların yüksek olduğu bulgularına rastlanmıştır (İlkin & Korkmaz, 2019). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada üniversiteli bireylerin kaygı, stres ve depresyon ortalama puanları arttıkça problemlili internet kullanım düzeyleri aynı doğrultuda artmaktadır (Odacı & Çikrikci, 2017).

Farklı veri tabanlarında yapılan araştırmalar sonucunda grup olarak en fazla interneti kullananların ergen grubunun olduğu saptanmıştır (Ceyhan, 2008). Lise 1. Sınıflar ile yapılan yarı deneysel bir çalışmada internet bağımlılığı ile ilgili eğitim verilerek eğitim öncesi ile eğitim sonrası arasında kişilerin internet bağımlılığı puanlarının azaldığı tespit edilmiştir (Ulaş- Karaahmetoğlu & Mutlu, 2018). Lise öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada özgüvenleri düşük olan öğrencilerin internet bağımlısı olma risk ve ihtimallerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Kumar & Mondal, 2018).

Üniversite öğrencileri (463 kişi) üzerinde yapılan bir araştırmada algılanan sosyal destek ile problemlili internet kullanımı arasında ters yönde bir ilişki olduğu ve problemlili internet kullanımının yalnızlık değişkenini etkilediği saptanmıştır. Ayrıca internette kalınan sürenin problemlili internet kullanımı için önemli bir yordayıcı değişkeni olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre de kadınlarda problemlili internet kullanımının erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür (Oktan, 2015). Ergenlerin akademik ve genel erteleme düzeyleri ile problemlili internet kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İnternetin genelde; bilgi edinme, eğlenme ve iletişimde bulunma amaçları için kullanıldığı ve bahsi geçen başlıkların ilk sıralarda olduğu görülmüştür (Günlü, 2016).

Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada sanal zorbalık, sanal mağdur olma ile problemlili internet kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Altundağ, 2016). Problemlili internet kullanımı ile genel psikolojik belirtiler ve sosyal fobi arasında üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada bu üç değişken arasında pozitif yönde

anlamli bir ilişki bulunmuştur (Kılıç & Durat, 2017). 835 Üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmada gündemi kaçırmak korkusunun problemli internet kullanımını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur (Adıgüzel, 2018).

İran’da yüksek lisans öğrencileri ile bağlanma stilleri, sosyal öz yeterlik ve internet bağımlılığı arasındaki nasıl bir ilişki olduğu yönünde bir araştırma yapılmıştır. 161 öğrencinin katıldığı bu araştırmada internet bağımlılığı ile kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri arasında anlamli bir ilişki olduğu; güvenli bağlanma ile anlamli bir ilişki olmadığı saptanmıştır (Tavakoli vd., 2014). Bir başka araştırma ise İtalya’da 500 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. İnternet bağımlılığı üzerinde güvensiz bağlanma ile sosyal öz yeterlik algısının riskli etkenler olup olmadığı konusu incelendiğinde; olumsuz sosyal bir öz yeterlik algısı ile internet bağımlılığı ve güvensiz bağlanma faktörleriyle anlamli bir ilişki bulunmuştur (Severino & Craparo, 2013). Ergenler ile yapılan bir araştırmada 310 lise öğrencisi üzerinde saplantılı bağlanmanın problemli internet kullanımı üzerinde yordayıcılığının olduğu saptanmıştır (Schimmenti vd., 2014). İnternet olgusunun sosyalleşmeye katkı mı sağladığı yoksa sosyal izolasyona neden mi olduğu ile ilgili yapılan bir araştırmada problemli internet kullanımının kişiler arası ilişki ve etkileşimi azalttığı saptanmıştır (Nie, 2001).

Sosyal bağıllık ve dijital teknoloji arasında yapılan bir çalışmada kişilerin dijital teknolojiyi kullanmalarında sosyal bağıllık üzerinde olumsuz bir sonuç bulunmamıştır. Yani sosyal bağıllığı geliştirdiğı, kuvvetlendirdiğı ve yüz yüze iletişime de engel olmadığı saptanmıştır (Chayko, 2014). İsrail’de 927 gencin katıldığı başka bir araştırmada gençlerin akran ilişkileri, boş zaman etkinlikleri, olumlu tutumları ve internet kullanımı arasındaki ilişkiye bakıldığında; akran ilişkilerin düşük olduğu kişilerde internet kullanıcı olma riskinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca sosyal olarak izole olan gençlerin de interneti daha fazla kullandıkları belirtilmiştir (Mesch, 2001).

Mobil Telefon ve Gelişimi

Cep telefonu ve akıllı telefon olmadığı dönemlerde kablolu bir şekilde icat edilen telefonlar kullanılmaktaydı. Graham Bell, 1876 yılında icat ettiğı telefon ile telefonun gelişim serüvenini başlatmıştır. İlk telefonların kablolu olması bazı ülkelerin şartlarına uymamıştır. Bu ülkeler, kendi ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak mobil telefonların üretim aşamasına geçmişlerdir. Bu ülkelerin başında İsveç ve Finlandiya olmuştur. Finlandiya Nokia modeliyle üretime geçmiştir (Uğurlu, 2013). Ancak ilk mobil telefon 1973 senesinde Motorola şirketi tarafından üretildiğı unutulmamalıdır (Genç, 2011).

İlk icat edilen mobil telefonun tam şarjlı iken en fazla 20 dakika konuşma gerçekleştirilmekteydi. Motorola şirketinin mühendisi Martin Cooper tarafından geliştirilen bu ilk cep telefonu, yaklaşık bir kilogram ağırlığındaydı. Sonra 1992’de Nokia, 1997 yılında Siemens daha da geliştirmiştir. 2000 yılında da ilk kameralı cep telefonları Sharp şirketi tarafından üretilerek bir ilke imza atılmıştır. 2007 yılında Apple ile çok daha farklı bir noktaya gelmiştir (Özdemir, 2011).

Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bağımlılık; bireyin herhangi bir eylemi, davranışı sürekli yapma veya herhangi bir maddeyi kullanmaya devam etmesi ve bu duruma müdahale edememesi, kontrol altına alamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Egger & Rauterberg, 1996). Akıllı telefon bağımlılığı, bireyin canı sıkıldığında can sıkıntısını giderecek çözümü akıllı telefonda bulması ve bunu sürekli yaparak kendini akıllı telefon kullanımından alıkoyamaması olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak birey, akıllı telefonu kullanmayı bıraktığında gergin ve depresif olmaktadır (Shoukat, 2019). Birey, vaktinin çoğunu akıllı telefon kullanımına harcadığında fiziksel, psikolojik, davranışsal bazı olumsuz sonuçlarla karşılaşmaktadır (Ben-Yehuda vd., 2016).

Akıllı telefon kullanımı sadece konuşma veya görüşme amacıyla kullanılmamaktadır. Bunun yanı sıra SMS, oyun oynama, internete bağlanma, müzik, film ve video gibi amaçlar içinde kullanılmaktadır. Taşınmasında bilgisayar ve diğer iletişim araçlara göre daha kullanışlı olması akıllı telefon kullanımını daha cazip hâle getirmiştir. Kişilerin ihtiyaçlarını gidermede kullanışlı ve kolaylaştırıcı bir araç olmasına rağmen akıllı telefon amacı dışında kullanıldığında farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Alanyazında “Problemli Cep Telefonu Kullanımı” “Cep Telefon Bağımlılığı” veya “Akıllı Telefon Bağımlılığı” gibi farklı terimler kullanılmaktadır (Bianchi & Phillips, 2005; Kwon vd., 2013; Toda vd., 2008).

DSM el kitabında akıllı telefon bağımlılığına yönelik tanılama kriterleri henüz bulunmamaktadır. Ancak akıllı telefon bağımlılığında telefonu aşırı kullanma, kendinden uzaklaştırmama ve sürekli telefonu kontrol etme faktörleri önemli ölçütleridir. Akıllı telefonu kullanma arzusunun altında yatan en büyük faktörün internete ulaşma ve interneti kullanma isteği olduğu görülmektedir. Bu durum hem internet hem de akıllı telefon kullanımını artırmaktadır (Sevgi, 2013).

Bianchi ve Phillips (2005), akıllı telefon bağımlılığı olan kişilerde bazı semptomların gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bu semptomlar şu şekildedir:

- Kullanımında aşırıya gidildiğinden maddi krizler meydana gelmektedir.

- Akıllı telefonu kullanmada bir sorun yaşandığında ya da yoksun kalındığında bireyde gerginlik, endişe veya kaygı duyguları hissedilmektedir.
- Akıllı telefon kullanımını kontrol etmek ve azaltma noktasında yapılan girişimlerde başarısız olunmaktadır.
- Bireyin bazı sorunlarla baş edebilmek adına hemen akıllı telefona yönelip onu bir çözüm yolu olarak görmesi gözlenmektedir.

Akıllı telefon kullanımı her yaş grubunda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak yapılan araştırmalarda en fazla 18-24 yaş aralığındaki gençlerde kullanımının daha yoğun olduğu belirtilmektedir (Terhi, 2003). Gençler, akıllı telefon kullanımı üzerinden kendilerini istedikleri gibi yansıtmaktadırlar. Oyun, sosyal medya, video gibi süreçleri akıllı telefon sayesinde kullanmaya çalışmaktadırlar. Bu teknoloji onlara hoşlandıkları şeyleri paylaşmak için ortam hazırlamaktadır. Böylelikle akıllı telefon kullanımı daha cazip hâle gelmektedir (Özata & Öztaşkın, 2005).

Akıllı Telefon Bağımlılığını Etkileyen Etkenler

Akıllı telefon bağımlılığını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bununla ilgili bazı çalışmaların sonuçlarının paylaşılması önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan bir araştırmada özsaygı, dışadönüklük ve gençlik ile akıllı telefon kullanımı arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada kişilik özelliklerinin akıllı telefon bağımlılığını etkilediği görülmektedir (Bianchi & Philips, 2005). Cinsiyetin de bu durumu etkileyen bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bir çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığı olasılığını ve riskini taşıdığı saptanmıştır (Ögel & Cömert, 2009).

Öz güven eksikliği, sosyal hayata karşı uyumsuzluk ve anksiyete ile akıllı telefon kullanımı arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Kişilik bozukluklarıyla (şizoid, agresif kişilik, antisosyal kişilik, hipomani, sınırda kişilik bozukluğu gibi) akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişkiler olduğu ifade edilmektedir (Sevi vd., 2014). Görüldüğü üzere akıllı telefon bağımlılığını etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bunların başında cinsiyet, kişilik özellikleri, öz güven, anksiyete gibi faktörler gelmektedir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Etkileri

Akıllı telefon bağımlılığı olan kişilerde bir takım olumsuz sonuçlar de ortaya çıkmaktadır. Akıllı telefondan yoksun olan ve akıllı telefona ulaşamayan bireyde endişe, kaygı ve korku yaşanmaktadır (Park, 2005). Ayrıca akıllı telefon bağımlılığı yaşayanlar,

sabahları ilk olarak hemen telefonla vakit geçirmek istemektedirler. Günlük hayattaki diğer işlerini aksatmaktadırlar. Sürekli şarj aletlerini yanında taşımak istemektedirler. Telefonlarını sürekli kontrol etmektedirler (Kaplan-Akıllı & Gezgin, 2016).

Akıllı telefon kullanımında öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada bazı şikâyetlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu şikâyetlerin başında; zaman kaybı, baş ağrısı, yorgunluk, unutkanlık, iş hayatında verimli olamama, kulak çınlaması, sosyal ilişkilerden uzak olma, dengeli beslenmeme, uykusuzluk, depresyon gibi şikâyetler olduğu ortaya çıkmıştır (Tekin vd., 2014). 4 ve 6. sınıf öğrencilerinin katıldığı toplam 991 öğrenci üzerinde Güney Kore’de yapılan bir araştırmada DEHB semptomları olanların %8’inin akıllı telefon bağımlılığı tehdidiyle karşı karşıya olduğu ortaya çıkmıştır (Jinoh, 2014). Ayrıca aşırı derecede kullanılan akıllı telefonun sonucunda kaygı bozuklukları (panik bozukluk gibi) ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı bağımlı olma riskleri de artmaktadır (Haverlag, 2013).

Birey mesajlarını sürekli kontrol etme alışkanlığı edinerek davranışsal olarak zorla bir meşguliyet içine girmektedir. Bu durum akıllı telefon bağımlılığını tetiklemektedir (Şata vd., 2016). Bu bağlamda devamlı telefonla uğraşma süreci kişinin asosyal olmasına neden olmaktadır. Sürekli telefonla ilgilenme isteği, odaklanma problemini beraberinde getirmektedir. Odaklanma sorunu yaşayan birey, ev ve iş yerinde farklı kazalara yol açmaktadır. Hatta bu durum can ve mal kaybına neden olabilmektedir (Minaz & Çetinkaya-Bozkurt, 2017).

Nomofobi

Modernleşme çağında farklı bir kavram ve bir sorun olarak görülmekte olan “Nomofobi” bireyin, mobil telefonsuz, tabletsiz veya bilgisayarsız kalma sonucunda bireyde oluşan huzursuzluk ve endişeli olma hâlidir (King vd., 2013). İngilizcesi “No Mobile Phone Phobia” olan bu terim akıllı telefonsuz kalma korkusu olarak ifade edilmektedir. Son zamanlarda artan akıllı telefonların getirdiği yeniliklerden habersiz olmamak bu korkunun başka bir nedeni sayılmaktadır (Erdem vd., 2017).

Emanuel vd. (2015), kaygı ve gerginliği oluşturan, artıran nomofobi teriminin DSM-5’te olması için Bragazzi ve Del Puente’nin önerilerde bulunduklarını belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada akıllı telefonsuz kalma ile ilgili belirtilere de yer verilmiştir; bu belirtiler aşağıda açıklanmaktadır.

- a) Akıllı telefonu kullanmaya fazla zaman harcamak ve düzenli kullanarak akıllı telefon şarjının bitmesinden endişe ettiğinden yanında taşımak. Birden fazla akıllı telefona sahip olmak.

- b) Akıllı telefonların kullanılmasının yasak olduğu ortamlardan, süreçlerden uzak kalmak. Akıllı telefonun sürekli ulaşılabilir olmasına önem vermek, yanında bulundurmamak.
- c) Sürekli olarak arayanı veya mesaj atanı var mı diye telefonu kontrol etmek.
- d) Uyurken bile telefonu yanından ayırmamak ve günün tüm saatinde açık bulundurmamak.
- e) Yüz yüze iletişimi çok az tercih etmek (endişe ve gerginliğe neden olduğundan), tercihini iletişim araçlarında kullanmak. Sosyal ilişki ve etkileşimde sınırlı davranmak.
- f) Çok fazla zaman harcadığı vakit ekonomik sıkıntılara neden olma olarak ifade edilmektedir.

Phubbing

Phubbing; birey sosyal ortamlarda yüz yüze iken, etkileşim içindeyken ilgisini ve dikkatini telefona vermesidir (Karadağ vd., 2016). Birey, başkasıyla aynı sosyal ortamda olmasına rağmen kendi sanal dünyasında yaşamaktadır (Yam & İlhan, 2020). “Telefon (phone)” ve “Yok sayma/kötüye kullanma (snubbing)” sözcüklerinden türetilmiştir (Nazir & Pişkin, 2016). Bu olgu; bireyin özellikle yüz yüze iletişim ve sosyal etkileşimini kopartarak sosyal gelişimine zarar vermektedir (Krasnova vd., 2016).

Akıllı Telefon Bağımlılığı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Akıllı telefon kullanıcıları ile yapılan bir araştırmada Suudi Arabistan’da 437 kullanıcı da yorgunluk, baş ağrısı ve dönmesi, uyku sorunu ve gerginlik gibi belirtilerin görüldüğü saptanmıştır (Al-Khlaiwi & Meo, 2004). Yaş aralığı 18-85 olan bir grup katılımcıyla yapılan ve sayıları 195 kişi olan problemlili akıllı telefon kullanıcılarında sosyo-ekonomik ve fizyolojik bazı sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak gençlerin daha çok akıllı telefon bağımlılığına eğilimli oldukları saptanmıştır (Bianchi & Philips, 2005). Ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ile akademik başarısızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu ilişki doğru yönde bir ilişkidir. Hatta sigara, alkol kullanımı ve depresyon ile de pozitif anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Sanchez-Martinez & Otero 2009). Ergenlerle yapılan başka bir çalışmada phubbing ile depresyon arasında doğru orantı bulunmaktadır (Davey vd., 2018). Yine ergenlerle yapılan başka bir çalışma phubbing davranışlarını ortaya koyan ergenlerin kendilerini daha çok yalnız hissettikleri ve yaşam memnuniyet seviyelerinin azaldığı tespit edilmiştir (Blachnio & Przepiorka, 2019).

Yine eğitsel etkinliklerle uğraşmayı olumsuz etkileyen akıllı telefon bağımlılığının okul başarısını düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır (Roberts vd., 2014). Akıllı telefon kullanımı ve sosyal medyaya karşı olan ilgi ve eğilimi arasında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri ile yapılan bu çalışmada iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı ilişki

bulunmuştur (Baykut, 2014). Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha yüksek problemlili akıllı telefon ve problemlili internet kullanımına sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Zorbaz & Dost, 2014).

230 katılımcının 167'sinin kadın, 93'ünün erkek olduğu; benlik saygısı, yalnızlık ve internet bağımlılığı ile akıllı telefon bağımlılıkları arasında yapılan bir araştırmada internet ve akıllı telefon bağımlılığının kişinin sosyal ilişkilerini bozduğu, yalnızlaştığı ve benlik saygısını düşürdüğü sonucu saptanmıştır (Tohumcu, 2018). 671 Ergenle yapılan bir araştırmada öznel iyi oluş, akademik başarı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Yıldırım, 2018).

1519 meslek öğrencisi ile İsviçre'de yapılan bir araştırmada akıllı telefon bağımlılığı 15-16 yaşlarda 19 yaş ve üstü yaşlardaki kişilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ile alkol-tütün kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Haug vd., 2015). Beş faktör kişilik özellikleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasında yapılan bir araştırmada dışa dönüklük, nevrotiklik ve deneyime açıklık ile akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak uyumlu ve sorumluluk kişilik özellikleri ile herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Takao, 2014).

Öğrencilerin akıllı telefon kullanımı ve internet kullanımları ile yapılan bir araştırmada her 3 öğrenciden 1 kişinin akıllı telefon bağımlısı olma tehdidiyle karşı karşıya kaldığı saptanmıştır. Katılımcıların yaklaşık yüzde 10'unda akıllı telefon bağımlılığı tespit edilmiştir. Ayrıca akıllı telefon ve internet kullanımının yaş faktörüne göre değişiklik gösterdiği bulunmuştur (Taylan, 2016). Akıllı telefon kullanımı ile utangaçlık, yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bu ilişkinin de pozitif yönde olduğu saptanmıştır. Akıllı telefonu en çok sosyal ağ, interneti kullanma ve müzik dinleme amaçlı kullanıldığı; oyun oynama ile kitap okuma (e-kitap) amaçlı daha az düzeyde kullanıldığı saptanmıştır (Aktaş & Yılmaz, 2017).

Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada akıllı telefon bağımlı olanların yalnızlık puanlarının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu araştırmada kadın katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Çakır & Oğuz, 2017). Yapılan başka bir araştırmada özellikle 20 yaş altındaki öğrencilerde akıllı telefon bağımlısı olma düzeylerin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler arasında mobil telefon kullanımların da fazla olduğu saptanmış bu durum onların sosyal etkileşimlerine ve eğitsel yaşamlarına negatif bir şekilde yansıdığını göstermiştir (Kahyaoğlu vd., 2016).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada utangaç olma, yalnızlık ve akıllı telefon bağımlısı olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Utangaç ve yalnız

kişilerin daha fazla akıllı telefon bağımlısı olduğu saptanmıştır (Bian & Leung, 2015). Almanya’ da 30677 kişi ve aritmetik yaş ortalamasının 24 yaş olduğu büyük bir örneklem üzerinde yapılan bir araştırmada cinsiyete göre kadınların daha yüksek düzeyde akıllı telefon kullandıkları saptanmıştır. Yine aynı araştırmada genç kesimin yaşlı kesime göre daha fazla akıllı telefon kullanımına sahip olduğu bulunmuştur (Andone vd., 2016). Yapılan başka bir araştırmada kaygı ile akıllı telefon kullanımı arasında anlamlı ilişki olduğu; kaygı seviyesi arttıkça akıllı telefon kullanımı da arttığı görülmüştür (Elhai vd., 2016).

Problemli akıllı telefon kullanımı üzerinde yapılan başka araştırmada genç yaştakilerin ve narsist kişilerin akıllı telefonu kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca problemli akıllı telefon kullanımının kaygı ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır (Hussain vd., 2017). Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada sosyal kaygı/fobi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Yılmaz, 2015). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada aynı şekilde sosyal fobi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Enez Darçın vd., 2016).

Akıllı telefon bağımlılığı ile gelir seviyesine göre değişen telefonun kalitesi, bağımlılığı etkilediği görülmektedir. Yani gelir seviyesi düşük olan kişilerin daha alt veya orta kalitede bir akıllı telefona sahip oldukları saptanmıştır. Daha az kaliteli telefonu olanların telefonu kullandıklarında daha az zevk aldıkları ifade edilmektedir. Bu durum akıllı telefon bağımlılığı riskini azaltmaktadır (Kuyucu, 2017). Ortaokul öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ters yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Yani algılanan sosyal destek ailede fazla ise akıllı telefon bağımlılığı riski de az olmaktadır (Demirel, 2018).

Anksiyete (Kaygı) ve Fobi (Korku)

Anksiyete (kaygı) ile korku (fobi) kavramları günlük hayatta sıklıkla kullanılmaktadır. Bazı zamanlarda ise bu iki kavram karıştırılmaktadır. Kaygı ve korku arasında ortak yönler olduğu gibi birbirinden ayırt edici farklar da mevcuttur. Furmark (2000), fobi kavramının Yunancadan geçtiğinin ve dehşet verici anlamı olan hatta terör manasına gelen “phobos”dan geldiğini belirtmiştir. Anksiyete sözcüğünün etimolojisine bakıldığında “angh” önemli bir anlam vermektedir. Kişinin nefesinin daralması, boğulması veya sıkışması gibi anlamlara geldiği belirtilmektedir (Işık & Işık, 2006).

Bu iki kavramda bulunan ortak yön risk ve tehlike olarak ifade edilmektedir. Tehlike, bir nesne veya canlının kişide oluşturacağı fiziksel, duygusal, psikolojik tepkilerin

dışavurumu olarak belirtilmektedir. Kaygıyı oluşturan olgular genelde örtük ve bireyseldir. Yani kaynağı belli değildir. Ancak; korku kavramında herkesçe bilinen ve görünen nedenler vardır (Horney, 1995, aktaran Eriş, 2013). Ayrıca buna benzer bir açıklama yapan Cüceloğlu (2006) da kaygının kaynağının net olmadığı, süresinin daha uzun olduğunu söylemektedir. Ancak kaygının şiddetinin korkunun şiddetine göre daha az olduğunu ileri sürmektedir. Burada kavramsal olarak tanımlama yapılarak kaygı ve korku arasındaki fark ifade edilmektedir. Ancak Lewis (1970) bu iki kavramın birbiriyle ilişkili olduğunu belirterek kaygının rasyonel bir tehditle paralel olmadığını belirtmiştir.

Sosyal Fobi

Sosyal kaygı olarak da isimlendirilen sosyal fobi; kişi üzerinde oluşan yoğun endişenin günlük hayatında ortaya çıkmasıdır. Bu yoğun endişeyi kişi sosyal çevresinde de hissetmektedir. Sosyal fobik olan birey, başkaları tarafından hor görülme, incinmekten korkmaktadırlar. Bu durum bireyin okul, iş ve sosyal hayatını olumsuz etkilemektedir. Sosyal fobisi olan kişiler yaşadığı sürecin irrasyonel olduğunu bilmelerine rağmen bu duygu durumundan kurtulmakta zorlanmaktadırlar. Birey bu durumu yoğun yaşadığı zaman fiziksel bazı belirtiler göstermektedir. Terleme, nefes darlığı, titreme ve bulantı bu belirtilerin başında gelmektedir. Bu bağlamda birey sosyal ortamlara girmekten geri çekilmektedir. Bununla baş edemeyen bazı bireylerin aile hayatı olumsuz etkileneceği gibi, birey alkol kullanmaya ve ruhsal bir çöküntüye doğru ilerleyebilir (Topçuoğlu vd., 2006). Ayrıca sosyal fobisi olanlar birileri tarafından iyi veya kötü değerlendirileceği korkusuyla o ortamdan kaçma eylemi içinde olmaktadır (Dayhoff, 2006).

Amerikalı araştırmacı olan George M. Beard aslında sosyal fobi kavramını kullanan ilk isimdir. Bu kavramı 1879 yılında kullanmıştır (Bayraktutan, 2014). Sosyal fobi kavramını Janet da 1903 'te kullanmıştır. Sosyal ortamlardan, insanların fazla olduğu yerlerde bireyin kendisini ifade etmesinden (kendini ifade edememek, yazamamak veya piyano çalamamak olarak örnek verilmektedir) kaçınması olarak ifade etmektedir (Heimberg, 1995). Sosyal fobinin APA, DSM gibi bir yerde olması için emek harcayan ve fobik bozukluklar (Özgülfobi, Agorafobi, Sosyal Fobi ve Hayvan Fobisi şeklinde) içinde değerlendirilmesini sağlayan isimler 1966'da Gelder ve Marks olmuştur (Marks & Gelder, 1966). Bu bağlamda sosyal fobi DSM I ve II de yerini alamamıştır. Ancak DSM III'te anksiyete bozukluğu başlığında yerini almıştır (DSM III, 1980).

Sosyal Fobinin Tanı Ölçütleri

DSM-V (2013), tanı ölçütleri aşağıda belirtilmektedir:

- a) Birey bir ortamda olumlu veya olumsuz bir şekilde değerlendirme korkusu yaşayacağını düşünmesiyle birlikte bulunduğu ortamdan kaçınma davranışı sergiler. Ya da istediği bir eylemi gerçekleştirmekte endişe yaşar.
- b) Birey yanlış bir şey yapacağı konusunda kaygı ve korku yaşamaktadır.
- c) Korku ve kaygı genellikle sosyal ortamlarda süreklilik göstermektedir. Bu bağlamda birey ya sosyal ortamlardan uzaklaşır ya da ortamda kalarak içinde bulunduğu duruma katlanır.
- d) Kişinin yaşadığı kaygı /korku kültürel ve sosyal normlarla açıklanamaz.
- e) Bireyin yaşadığı korku/kaygı ve kaçınma durumu en az 6 ay sürmektedir.
- f) Bireyin günlük hayatının işlevselliği bozularak ciddi sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır.
- g) Kaçınma, kaygı veya korkunun nedeni kişinin fizyolojik faktörleri ile açıklanamaz.
- h) Kaygı ve korku başka bir psikolojik bozukluğa bağlanamaz. (Panik atak gibi)
- i) Kaygı, korku ve kaçınma sağlık sorunlarına bağlanamaz.

Sosyal Fobi ve Belirtileri

Sosyal fobisi olanlar, belirgin bazı belirtiler sergilemektedirler. Bu belirtilere bakıldığında; yüzde kızarıklık, titreme, terleme ve kalp çarpıntısı gibi fiziksel belirtiler vardır. Buna ek olarak kişide oluşan korku, dehşete düşme, özgüveninde yetersizlik, öz saygısında zayıflık ve toplumsal ortamlarda beceriksiz olma duygusu gibi tepkilerde duygusal belirtiler arasında sayılmaktadır (Demir, 1997). Buna rağmen sosyal fobi yaşayanların bazılarında fiziksel belirtiler yaşanmadığı ileri sürülmektedir. Sadece korku yaşayan birey bulunduğu ortamdan kaçınmaya çalışmaktadır. Bu kaçınmalar bulunduğu ortamdakilerle iletişimde bulunmama şeklinde de olmaktadır (Heimberg & Barlow, 1991). Görüldüğü gibi sosyal kaygı olarak adlandırılan sosyal fobinin fiziksel ve psikolojik belirtileri olmaktadır. Birey bu belirtileri derinden hissetmektedir. Bu durum bireyin işlevselliğini bozmaktadır.

Sosyal Fobi ve Çekingen Kişilik Bozukluğu

Sosyal fobi/kaygı ile çekingen kişilik bozukluğu bazen birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda ayrı bir başlık altında incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal fobi ve çekingen kişilik bozukluğu belirtilerinin bazı yönlerinin ortak olduğu görülmektedir. Fakat çekingen kişilik bozukluğunda kaygı düzeyi sosyal fobiye göre daha yüksektir. Buna ek olarak çekingen kişilik bozukluğunda bireyin işlevsel olma düzeyi sosyal

fobiye göre daha düşüktür. (Türe, 2009). Sosyal fobi ile çekingen kişilik bozukluğu birbirini etkilemesine karşın çekingen kişilik bozukluğunda kaçınma davranışının yine sosyal fobiye göre daha yüksek ve belirgin olduğu ifade edilmektedir (DSM-V, 2013).

Sosyal Fobi ve Etiyolojisi

Bazı psikolojik hastalıkların nedenleri hâlen bilinmemektedir. Sosyal fobinin etiyojisinin de kaynağının net olmadığı belirtilmektedir (Köroğlu vd., 2007). Buna karşın sosyal fobiye neden olan faktörlerin başında genetik faktörlerin olduğu ifade edilmektedir (Bal, 2010). Bu bağlamda yapılan bir araştırmada sosyal fobisi olanların çocuklarında sosyal fobi belirtileri oranı da daha yüksek çıkmıştır. Sosyal fobi hem genetik hem de çevresel nedenlere bağlıdır. Ailenin tutumu, gelir seviyesi, eğitim düzeyi ve ailenin yaşadığı ortam sosyal fobiye etkileyen unsurlardır (Ateş, 2014).

Yapılan başka bir çalışmada büyüme hormonlarıyla sosyal fobi arasında ters yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Büyüme hormonlarının gelişimsel geriliği sosyal fobi düzeyini artırdığı saptanmıştır (Sayın, 2007). Ayrıca sosyal fobinin bulaşıcı olduğu ve travmatik yaşantıların bir sonucu olduğu ifade edilmektedir. Travmatik olarak birey sosyal fobik yaşantıları hafızasından geri çağırmakla sosyal fobi düzeyini artırmaktadır. Buna ek olarak sosyal fobiye neden olan başka bir unsurun model almak olduğu belirtilmektedir (Türkçapar, 1999). Yani sosyal fobini bulaşıcı bir hastalık olduğu görülmektedir.

Bunların yanında nörolojik olarak da sosyal fobiye etkileyen faktörlerde mevcuttur. Yapılan bir araştırmada; dopamin ve serotonin gibi mutluluk hormonlarının beyin yapısındaki aktifliği arttıkça sosyal olarak kişinin olayları anlama ve kavrama kapasitesi de artmaktadır. Yani beyin yapılarındaki farklılıklar da sosyal fobiye etkileyecek bir değişkendir (Demir, 2009). Sosyal fobiye tetikleyen nedenlerden bir diğeri de olumsuz değerlendirilme korkusudur (DSM-V, 2013). Ayrıca özellikle ergenlerde mizaç-karakter yapılarının sosyal fobi için riskli bir durum olabileceği belirtilmektedir. Karakterin psikolojik rahatsızlıklar üzerinde bir etkisi söz konusudur (Sadock & Sadock, 2022).

Sosyal Fobi ve Epidemiyolojisi

Sosyal fobisi olan bazıları tanımadığı kişilerle iletişime girmemektedir. Bazıları sosyal ortamlardan kaçınmaktadır. Bazıları ise bir ortamda kendini ifade etmekten kaçınmaktadır. Bunların yaşanma sıklığı ve yoğunluğu yapılan araştırmalarda %3-13 aralığında olduğu ifade edilmektedir (DSM-IV, 2000). Toplumsal bir problem olan sosyal fobinin görülme sıklığının en fazla olduğu gelişim dönemi ergenlik dönemi olduğu görülmektedir (Wittchen & Fehm,

2003). Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal fobinin görülme sıklığının en yüksek olduğu yaş ortalaması 13 olduğu belirtilmektedir (DSM-V, 2013).

İtalya'da sosyal fobinin belirtilerinin başlangıcı, yapılan bir araştırmada ortalama 15.5 yaş olarak belirtilmiştir (Faravelli vd., 2000). Almanya'da yapılan bir araştırmada sosyal fobinin görülme sıklığı ve sosyal fobinin arttığı dönemin 12-15 yaş aralığı olduğu saptanmıştır (Essau vd., 1999). Sosyal fobi bozukluğunun ergenlikte daha fazla dağılım gösterdiği ve yaşın artmasıyla da azaldığını söylemek mümkündür (DSM-V, 2013).

Cinsiyete göre sosyal fobinin dağılım oranına bakıldığında erkeklerde bu oranın %1.1; kadınlarda ise %2.3 olarak "Türkiye Ruh Sağlığı Profili" araştırmasında belirtilmektedir. Ayrıca sosyal fobiyle birlikte görülen başka psikolojik hastalıkların da varlığı söz konusudur. Bunlar; agorafobi, panik ataklık ve alkol kullanma olarak açıklanmaktadır (Öztürk & Uluşahin, 2008).

Sosyal Fobi ve Farklı Kuramsal Açıklamalar

Psikanalitik Kuram-Yaklaşım

Psikoloji disiplininde psikanalitik kuramın ne kadar temel bir kuram olduğunu unutmamak gerekir. Sosyal fobi ile ilgili de kuramsal çerçeveyi anlatmak için ilk bu kuramdan başlamak kıymetlidir.

Sosyal fobi, psikanalitik modele göre id-ego ve süper ego arasındaki çatışmalardan kaynaklı olduğu ifade edilmektedir. Egonun denge unsuru olduğu düşünüldüğünde id ve süper egodan gelen istekleri işlevsel hâle getirmediğinde savunma mekanizmaları geliştirerek fobi ve kaygı gibi sonuçları doğurmaktadır. Gerçeklik fobisi, törel yani ahlaki fobi ve nevrotik fobi olarak da üç farklı fobiden bahsedilmektedir. İd ile bağlantılı olduğu düşünülen fobi türü nevrotik olduğu belirtilmektedir. Çünkü burada saldırganlık davranışı söz konusudur. Vicdani olarak da utanca neden olan bazı korkuların kaynağı da süper ego ile ilişkili olmaktadır. Bu durum ahlaki fobi olarak açıklanmaktadır. Gerçeklik fobisi ise normal şartlarda olan korkudur. Bu korkunun egodan kaynaklı olduğu ifade edilmektedir (Ateş, 2014).

Ayrıca bilinç dışında kişilerin bazı cinsel istekleri olabilir. Bazen de saldırganlık dürtüleri mevcuttur. Ancak her kişi bu istek ve dürtüleri yerine getirmek istemez. Çünkü yapıldığında bazı cezalarla karşılaşmaktadır. Kişi böylelikle savunma mekanizmaları kullanarak bu istek ve dürtülerden kaçınır, yer değiştirir hatta yansıtır. Sosyal fobi bu bağlamda ortaya çıkabileceği belirtilmektedir (Gabbard, 1994).

İnsanların sosyal ortamlarda rezil olma düşünceleri ve tecrübeleri onların utangaçlıklarını artırmaktadır. Bu durum insanları sosyal ortamlardan uzak tutarak içe

dönmelerine sebebiyet vermektedir. Ayrıca sosyal ortamlardan uzak kalan bu tarz kişiler değerli görülme ve tanınmak istemektedirler. Bu istekleri yerine gelmediği için saldırgan davranışlar sergileme olasılıkları artmaktadır. Bu durum kişide bazen suçluluk duygusu yaratmaktadır. Çünkü aslında çevresindekilere zarar verme gibi bir amaçları yoktur. Oluşan suçluluk duygusu bu kişileri sosyal ortamlardan uzaklaştırmakla birlikte iletişimlerini zayıflatmaktadır. Psikanalitik yaklaşıma göre burada kişi bilinçdışında suçluluk duygusu yaratacak bazı düşünceler içinde olmaktadır. Bu durum kişiyi girmek istediği ortamlardan kaçınmasına yol açmaktadır (Türkçapar, 1999). Buna ek olarak korkular-kaygılar bir iç çatışmanın ürünü olup bilinçdışında ortaya çıkan arzuların ve dürtülerin neticesi olarak belirtilmektedir. Sosyal fobi de bu bağlamda değerlendirilmektedir (Nolen-Hoeksema vd., 2009).

Davranışçı Kuram-Yaklaşım

Bu modelin fobilerle ilgili tanımlamaları da önemsenmesi gerekir. Bu görüşle ilgili bazı açıklamalar şu şekildedir:

Sosyal fobi bu kurama göre öğrenilmiş bir davranış olarak görülmektedir. Kişi ya direkt kendisi tecrübe edip sosyal fobiyi öğrenir. Ya da model alma yoluyla, gözlemleyerek bu davranışı öğrenmektedir. Buna ek olarak sosyal fobi, bilgi yoluyla da öğrenildiği ifade edilmektedir. Yani hiç tecrübe edilmeyen durumlarda bile başkalarının bilgi transferiyle de sosyal fobi oluşabilmektedir (Türkçapar, 1999). Fobilerin oluşumuna bakıldığında nötr olan bir uyarıcı olumsuz yaşantılarla sonradan fobiye dönüşmesi muhtemeldir. Bir ergenin, elinde olmayarak sınıf ortamında konuşurken konuşması aksamıştır. Bu olumsuz yaşantı sonrasında bu ergen başka ortamlarda konuşmamaya eğilimli hâle gelerek sosyal fobi yaşayabilmektedir (Nolen-Hoeksema vd., 2009).

Bilişsel Kuram-Yaklaşım

Kaygı ve fobiye farklı bir bakış açısı kazandıran bu yaklaşımın sosyal fobi ile ilgili görüşlerinin bilinmesi önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal fobisi olanların zihinsel süreçleri farklı çalışmaktadır. Özellikle yanlış ve olumsuz inanışlara sahip olan bireylerin sosyal fobiye eğilimli oldukları açıklanmaktadır. Bu bağlamda birey sosyal ortamlarda olumsuz değerlendirileceği ve rezil olacağı inanışıyla hareket ettiğinde iletişimden veya sosyal ortamlardan kaçınmaktadır. Artık sosyal ortamlar bu kişiler için tehdit alanı hâline gelmiştir (Clark & Wells, 1995).

Kaygı ve fobilerin kaynağında kişinin olayları, durumları yanlış anlamlandırması ve mantıksız inanışlarla ilişkilendirmesi yatmaktadır (Ahioğlu, 2011). Sosyal bir ortamda

kendisiyle ilgili irrasyonel düşüncelere sahip olan kişi, gerçek performansından uzaklaşmaktadır. Yani acaba “sıkıcı mı, aptalca mı konuştum” gibi yersiz düşünceler zihninde oluşmaktadır. Böylelikle kişinin kendini yetersiz görmesine yol açmaktadır (Türkçapar, 1999). Bilişsel çarpıtmaların kişinin kendisini, çevresini, olay ve durumları hatalı değerlendirmesine yol açtığı ifade edilmektedir. Bu bilişsel çarpıtmalar kaygı ve korkuların oluşumunda rol oynamaktadır (Karahana & Sardoğan, 2004).

Kendilik Sunumu Kuramı-Yaklaşımı

Farklı bir boyutla sosyal fobiye bakan bu yaklaşımla ilgili görüşler şu şekildedir: Birey tanınma ve beğenilme arzusu içindedir. Hep iyi dileklerle başkalarına görünmek için arzu duyarlar. Ancak bazı zamanlarda birey kendini anlatma noktasında yetersiz olacağını düşünme kuşkusuyla hareket edebilir. Bu durum sosyal kaygı veya sosyal fobiye besleyebilir (Schlenker & Leary, 1982). Kişi kendisini başkalarının gözünde iyi betimlemek ister. Fakat bu olumlu düşüncelerin ve duyguların başkalarında oluşup oluşmadığı yönünde bir endişe varsa sosyal fobi durumu oluşabilmektedir (Dilbaz, 1997). Yani kişiyi kendi gerçekliğiyle ve benliğiyle barışık olmaması sosyal fobinin ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Sosyal Beceri Kuramı-Yaklaşımı

Bazı kişilerin sosyal ortamlarda nasıl davranmaları konusunda eksiklikleri olabilir. Bu eksiklikler kişide kaygı ve korku oluşturmaktadır. Sosyal becerilerinde yetersizlik yaşayanların başkasıyla iletişime geçmeleri zor olmaktadır. Ayrıca tecrübe eksikliğinin sosyal becerilerdeki yetersizlikleri daha da artırmaktadır. Bu kişiler, sosyal ortamlarda dil sürçmelerinden ve beceriksiz olmalarından şikâyet etmektedirler. Özellikle eleştiriye maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Bu durum kişilerin sosyal fobi yaşamalarına neden olduğu düşünülmektedir (Davison & Neale, 2004).

Akılcı Duygusal Kuramı -Yaklaşımı

Bu kuram gerçek dışı fikir ve düşüncelerin sosyal fobiye tetiklediğini savunmaktadır. Birey bir eylemde bulunmak veya bir performans sergilemek istediğinde mükemmel bir şekilde olmasını temenni etmektedir. Ayrıca yapmak istedikleri şeylerin kendisini rahatsız etmesini beklememektedir. Bu düşünce tarzı aslında sosyal fobiye beslediği ifade edilmektedir (Önder, 2018).

Bağlanma Kuramı-Yaklaşımı

Çocukları yetiştirme tarzı ve onlara karşı olan tutumlar, onların gelecekteki davranışlarına yön verdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda kişilerin yaşadığı kaygı ve

korkuların kaynağında çocuklara olan tutumlar ve yetiştirme tarzları bulunmaktadır. Çocuk yetiştirmede bağlanma stilleri bu anlamda önemli görülmektedir. “Güvenli bağlanma, çekinik bağlanma, takıntılı bağlanma ve korkulu bağlanma” stillerinin davranışlar üzerinde etkisi olduğu ifade edilmektedir. Özellikle korkulu bağlanma da birey iletişime geçmekten, sosyal ortamlarda rahat olmaktan korktuğundan kaçınma davranışını beslemektedir. Bundan dolayı çocuk yetiştirme sürecinde kritik evrelere dikkat etmek, yeterli ve dengeli sevgiyi vermek daha yararlı olacağı ifade edilmektedir (Karaşar, 2014).

Sosyal Fobi ve Tedavisi

Sosyal fobi veya sosyal kaygı psikolojik bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Çoğu psikolojik rahatsızlık gibi bu rahatsızlığın da tedavisi mümkündür. Hem psikoterapi hem de ilaç tedavisi olarak iki ayrı yöntem mevcuttur. İki yöntemin beraber kullanılması etkili bir tedavi süreci olacağı belirtilmektedir (Halkacıoğlu, 2019).

İlaçla tedavisinde amaç; beyin yapısında bu bozukluğa neden olan durumları iyileştirmeye dönük bazı hormonların (serotonin, dopamin gibi) aktivasyonunu artırmaktır. Elbette daha kısa bir tedavi olması için psikolojik tedaviyle beraber yürütülmesi yararlı olacaktır (Ateş, 2014). Psikolojik tedavi olarak; bilişsel davranışçı terapinin bireysel ve grup etkinlikleri önemlidir. Özellikle çocuklarda daha etkili olması adına bakım veren kişilerin de tedavi sürecine dâhil edilmesi gerekli olduğu düşünülmektedir (Pilling vd., 2013).

Sosyal Fobi ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Sosyal fobi veya sosyal kaygı ile ilgili yurtiçi ve yurtdışında farklı değişkenlerle yapılan araştırmalar mevcuttur. Bu başlıkta bazı araştırmaların paylaşılması amaçlanmaktadır.

Eğitim düzeyine ve cinsiyete göre yapılan yurtdışında bir araştırmada kadınlarda sosyal fobi veya sosyal kaygı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca eğitim düzeyinin düşüklüğü de sosyal fobi/sosyal kaygı düzeyini artırmaktadır (Walsh, 2005). Yine başka bir araştırmada kadın öğretmen adaylarının sosyal fobi/kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada üniversite sınıf düzeyleri arasında en yüksek sosyal fobi veya sosyal kaygı 1.sınıflarda olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Yıldırım vd., 2011).

Yapılan başka bir araştırmada da kadınların sosyal fobi/kaygı düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür (Gültekin & Dereboy, 2011). Buna rağmen başka bir çalışmada cinsiyet değişkenine göre sosyal kaygı veya sosyal fobi düzeyleri ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Feingold, 1994). Sosyal fobi/kaygı düzeyi ile problemlili mobil telefon kullanımı ve sosyal ağ kullanımı arasında yapılan bir araştırmada cinsiyet ile ilgili anlamlı bir

farklılık olmadığı saptanmıştır. Ancak sosyal fobi/kaygı arttıkça sosyal ağ ve akıllı cep telefonu kullanım düzeyi de arttığı bulunmuştur (Doğan & Tosun, 2016).

Ayrıca sosyal kaygı/fobi ile dijital oyun oynama arasında yapılan araştırmada dijital oyun oynama seviyesi arttıkça sosyal kaygının da arttığı görülmüştür (Kang Lo vd., 2005). Ancak başka bir araştırmada problemlili cep telefonu kullanımı ile sosyal kaygı/fobi arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Deniz, 2014). Ayrıca lise öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada sosyal kaygı/fobi ve akran ilişkilerinin problemlili internet kullanımını yordadığı saptanmıştır (Zorbaz, 2013).

Yapılan başka bir çalışmada sosyal kaygı/fobi ile öz saygı –benlik saygısı arasında ters yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu araştırmada gelir seviyesi düşük olanların sosyal kaygı/fobi düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Yaşamında bir kere bile alkol almayanların alkol alanlara göre sosyal kaygı/fobi düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kronik bir tanısı olanların veya rahatsızlığı olanların da sosyal kaygı/fobi düzeyleri yüksek çıktığı görülmüştür (Türe, 2009). Sosyal kaygı/fobisi olanların gerçek hayatta iletişime geçmek istemedikleri bu nedenle internet kullanımlarının arttığı da başka bir araştırmanın sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Shepherd & Edelman, 2005). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada da oryantasyon yani uyum problemi yaşayanların sosyal kaygı düzeyinin de yüksek olduğu bulunmuştur (Gökkaya, 2016).

Sosyal Bağlılık ve Gelişim Süreci

Sosyal bağlılık, sosyal bir varlık olan bireyin çevresine karşı yakınlık ve aidiyet duygusunu hissetmesidir (Lee & Robbins, 1998). Sosyal bağlılık; bireyin başkalarıyla olan tüm hâl ve hareketleri, eylemleri ve tutumları kapsamaktadır. Ayrıca sosyal bağlılık insan yaşamının ait olma sürecinde yaşadığı son seviyedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere sosyal bağlılık yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Lee & Robbins, 1995). Sosyal bağlılıkta başkalarıyla etkileşim ve iletişim süreci sosyal bağlılığın yüksek olması için yeterli değildir. Çünkü burada bir aidiyet duygusu olması gerekir kendi içinde birey ait olma duygusunu hissedebilmelidir. Yani bütünü bir parçası olmak önemlidir. Tek başına kendine yetebilen bazı bireyler vardır ki yalnızlık duygusu çekmezler. Yani birey olarak içsel zenginliğe sahip olmak da sosyal bağlılığı etkiler (Crisp, 2010).

Gelişim sürecinde insanoğlu çok farklı dönemler geçirmektedir. Bebeklikten yaşlılığa kadar çok farklı ihtiyaçlarımız olmaktadır. Özellikle bebekken bakım veren bir yetişkine muhtaçlık duygusu esas olarak bağlanma duygusunun ve sonrasında oluşacak aidiyet duygusunun temelidir (Adler, 1956). Hayatımızda birçok farklı durum vardır ve her biri farklı

bir parçadır. Birey kendini bütünün parçası olarak görebilmesi, varlığını yaşadığı dünyada yansıtabilmesi ve anlamlı bir hayat yaşaması için sosyal noktada ait olma duygusu önemli olduğu ifade edilmektedir (Karcher, 2001). Sosyal bağlılık anlaşılabileceği üzere aidiyet duygusunun anlamlı bir parçası olarak görülmektedir.

Bebeklikte olan güvenli bağlanma, etkileşim ve temas sosyal bağlılığın gelişimi açısından önemli unsurlardır (Moore, 2006). Sosyal bağlılık bebeklik ve çocuklukta olduğu gibi ergenlikte de özellikle kimlik arayışı, duygusal ilişkiler bağlamında devam eder. Ayrıca yetişkinlik döneminde de farklı yakın ilişkiler kurma isteğinin oluşması sosyal bağlılığın hayat boyu devam eden bir olgu olduğunu göstermektedir (Lee & Robbins, 2000).

Sosyal bağlılığın psikolojik ihtiyaç olduğu ve bebeklikten bu yana devam eden bir süreç olduğu görülmektedir (Kohut, 1984). Bebeklikte ve çocuklukta yaşanan bağlanma şekilleri, etkileşimler, temaslar ve yaşayışlar bireyin ileriki yaşlardaki zihinsel şemalarını da oluşturmaktadır. Yaşanılan olumsuz deneyimler yetişkinlikte istenmeyen ruhsal bozukluklara neden olmaktadır. Ancak olumlu yaşantılar yetişkinlikte bireyin daha güçlü bir ruh hâline sahip olmasını sağladığı ifade edilmektedir (Baldwin, 1992).

Ayrıca sosyal bağlılığı azaltan veya artıran birçok faktör vardır. Örneğin; bazı bireylerin sosyal bağlılık yönü gelişmemiştir. Bazılarının da yüksek düzeydedir. Bireyin çevresiyle olan etkileşimde öznel farkındalık önemlidir. Bu farkındalık yüksek olduğunda sosyal bağlılık gelişmektedir. Ters durumda sosyal bağlılığın zayıfladığı düşünülmektedir. Buna ek olarak bireyin çevresiyle olan etkileşimdeki samimiyet ve olumlu algılar sosyal bağlılığın gelişimi için önemli görülmektedir (Lee vd., 2008).

Sosyal bağlılığın kendiliğinden gelişmediği ifade edilmektedir. Bireyin becerisi ve yeteneği sosyal bağlılığın gelişimi ile orantılı bir durum olduğu açıklanmaktadır. Sosyal etkileşimde bulunmanın beceriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Moore, 2006). Yani daha işlevsel ilişkiler yürütebilmenin yetenekle doğru orantılı olduğu, anlamlı bir iletişim sürecinde bulunmanın yetenekle mümkün olduğu söylenebilir.

Sosyal Bağlılık ve Farklı Kuramsal Açıklamalar

Benlik Psikolojisi-Kendilik (Self) Psikoloji yaklaşımı

Bu yaklaşımda önemli bir isim olan “Heinz Kohut” psikolojiye farklı bir bakış açısı kazandırmıştır.

Kendilik psikoloji yaklaşımında psikanaliz gibi id-ego-süper ego gibi ayrışmalar bulunmamaktadır. Bu yaklaşımda çocuklukla beraber bireyde bütünleşmiş bir yapı anlatılmaktadır. Sosyal bağlılık bağlamında bakıldığında; birey çocukluktan itibaren bazı

etkileşimler ve ilişkiler içindedir. Birey benliğini tamamlamak için yetişkinlikte de bu ilişkileri ve etkileşimleri yaşaması gerektiği düşünülmektedir. Birey tam anlamıyla başkasından kopamadığı ifade edilmektedir. Her dönemde bireyin ilişkilere ve etkileşimlere açık olması belirtilmektedir. Buna ek olarak birey bu ilişkilerde bazen özne bazen nesne konumunda olabilir. Bazen birey sevilmektedir, bazen de sevmektedir. Bundan dolayı kişi hep başkalarıyla etkileşimde bulunma ihtiyacı hissetmektedir. Bu durum sosyal bağlılığın gelişimi için önemli unsurlardır (Kohut, 2010). Ayrıca kişilerin motivasyonu ile sosyal bağlılık birbirini besleyen iki temel faktördür. Çünkü çevreyle olan ilişkilerde kişiler birbirini motive etmektedir. Karşılıklı olarak aslında kişiler birbirlerine gereksinim duyar (Baumeister & Leary, 1995).

İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı

İhtiyaçlar hiyerarşisi bilindiği üzere “Maslow” ile bütünleşmiştir. İnsan ihtiyaçlarına dönük farklı bir yaklaşım öne sürülmektedir. Bu yaklaşımda sosyal bağlılık kavramına dönük bazı açıklamalar yapılması amaçlanmaktadır.

İnsanın ihtiyaçları; fiziksel, psikolojik ve toplumsal bağlamda olmaktadır. Bir hiyerarşi şeklinde olan bu ihtiyaçların birinin karşılanması başka ihtiyaçların karşılanması için sağlıklı bir durum olarak görülmektedir. İhtiyaçlar hiyerarşisine bakıldığında en altta fizyolojik ihtiyaçlar bulunmaktadır. Sırasıyla güvenlik/barınma, ait olma/sevme/sevilme, saygınlık, bilme/anlama, estetik ve kendini gerçekleştirme basamakları bulunmaktadır. Kendini gerçekleştirme basamağına ulaşabilmek için bireyin diğer ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle sosyal bağlılığın gelişmesi için hiyerarşinin üçüncü basamağı olan ait olma-sevme-sevilme ihtiyacının karşılanması önemli görülmektedir. Bu bağlamda karşılıklı onay ve desteğin sosyal bağlılığı etkileyen önemli unsurlar olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak benlik gelişimi için sosyal bağlılık ile ilişkili olan ait olma, sevmeye ve sevilme basamağının doyurucu olması gerekmektedir (Maslow, 2011). Motivasyonel bir yaklaşım olan bu yaklaşımda her basamağın gereksinimlerinin sağlıklı karşılanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bireysel Yaklaşım

Alfred Adler bu yaklaşımın öncüsü olarak görülmektedir. Toplumsal ilgi kavramı bu yaklaşımda ele alınan önemli bir kavramdır. Sosyal bağlılığın bu bağlamda ele alınması amaçlanmaktadır.

Toplumsal bir yaşam deneyimlemek ve başka insanlarla yaşama isteği içinde olmak bireyi yalnızlıktan kurtaran önemli bir süreçtir. Bireyin tek başına olmasının yaşamda çok zor

olduğu ifade edilmektedir. Buna karşın aidiyet duygusunun bireyi güçlü kıldığı ve bireyin kaygılarını azalttığı belirtilmektedir. Bireyin yaşanan problemlere karşı daha güçlü ve sağlam kalması için toplumsal hayata kayıtsız kalmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu durum “*toplumsal ilgi*” ile ilişkili bir süreç olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde sosyal bağlılığın gelişimi bireyin toplumsal ilgiye karşı farkındalığı ile bağlantılıdır (Adler, 2012).

Gerçeklik Yaklaşımı

W. Glasser bu yaklaşımda beş temel ihtiyaçtan bahsetmektedir. Bu ihtiyaçlardan biri olan “*sevgi ve ait olma*” ihtiyacının insan hayatında vazgeçilmez olduğu belirtilmektedir. Bu beş ihtiyaç sırasıyla; hayatta kalma güdüsü, sevgi ve ait olma, güçlü olma, özgür olma ve eğlenme ihtiyacı olarak açıklanmaktadır. Sevgi ve ait olma güdüsü her insanda olması öğrenilmesi gereken bir süreç olarak görülmektedir. Gerçeklik yaklaşımında üzerinde en fazla durulan sevgi ve ait olma ihtiyacıdır. Çünkü birey hayatına devam etmesi için bireyin sevgi ve ait olma duygusunu yaşaması gerektiği düşünülmektedir. Bu ihtiyaçlar sosyal bağlılığın gelişimi için önemli unsurlardır. Sevgi ve ait olma ihtiyacını karşılamak isteyen birey başkasıyla veya çevresiyle iletişim hâlinde olması gerekmektedir. Böylelikle eksik olan sosyal bağlılık duygusunun geliştiği düşünülmektedir (Corey, 2008).

Öz-Belirleyicilik Yaklaşımı

Edward Deci ve Richard Ryan bu kuramın öncülerinden iki önemli isimdir. 1970’li yıllarda kuramla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu yaklaşımda özerk olma, yetkin olma ve ilişkide bulunma gibi üç temel psikolojik ihtiyaçların öneminden bahsedilmektedir. Bireyin özellikle toplumsal konuda doyurucu ve destek sağlayıcı etkileşimlere ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Bu durum bireyde doyum sağlamaktadır. Ayrıca psikolojik olarak daha sağlam bir yapıda olacağı düşünülmektedir (Ryan & Deci, 2000). Görüldüğü üzere sosyal bağlılık bağlamında açıklanan bazı yaklaşımların ortak noktası sevme, sevilme, ait olma ve etkileşimde bulunma ihtiyaçlarıdır.

Sosyal Bağlılıkla ilgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Sosyal bağlılıkla ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde hem üniversite hem de ergenler üzerinde çalışmalar mevcuttur. Üniversite öğrencilerinin eğitime veya okula devam etme ile ilgi yapılan bir araştırmada yükseköğretim öğrencilerinin okula devam etmeleri ile sosyal bağlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır (Allen vd., 2008). Yapılan başka bir çalışmada sosyal bağlılığı düşük olanların umutsuzlukları ve utangaç olma düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür (Williamson vd., 2007).

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile yetişkinlikteki sosyal ilişkilere etkisi incelenen bir çalışmada özellikle yabancılaşıma şemasının yetişkinlikteki sosyal ilişkiler üzerindeki etkisinin doğru yönde anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermiştir (Yoo vd., 2014). Yapılan başka bir araştırmada sosyal bağlılık düzeyi yüksek olanların eğitimlerine devam etmeleri de buna paralel olduğu görülmüştür. Ayrıca üniversite öğrencilerinin sosyal bağlılıklarının onların öz düzenleme becerilerini de yordadığı görülmüştür (Jdaitawi, 2015).

Sosyal bağlılık ile sosyal kaygı arasında yapılan bir araştırmada sosyal bağlılığı düşük olanların sosyal kaygılarının yükseldiği sonucuna varılmıştır. Birey kendini sosyal ortamlara ait hissetmekte güçlük çektiği ve bireyin öz güven probleminin sosyal ortamlarda ortaya çıktığı görülmüştür (Lee & Robbins, 1998). Başka bir araştırmada sosyal bağlılık düzeyinin yaşam doyumu üzerinde açıklayıcı bir rolü olduğu belirtilmektedir. Ayrıca üniversite öğrencileri ile yapılan bu araştırmada öğrencilere destek mahiyetinde verilen kısa süreli psikolojik danışmanlığın hem sosyal bağlılık hem de yaşam doyumunu yükselttiği görülmüştür (Blau vd., 2016).

Yapılan başka bir çalışmada üniversite öğrencileri için dersler konusunda bir sosyal platform grubu oluşturulmuştur. Öğrencilerin Facebook ve sosyal bağlılık ile derslerle ilgili doyumları incelenmek istenmiştir. Ders için oluşturulan Facebook grubunda olanların olmayanlara göre sosyal bağlılıkların arttığı okula karşı daha güçlü ilişkiler geliştirdikleri saptanmıştır. Ayrıca derslere karşı stres düzeyinde azalma meydana geldiği bulunmuştur (Thai vd., 2019). Başka bir çalışmada şizoid olan üniversite öğrencilerinin sosyal bağlılık düzeyleri incelenmek istenmiştir. Araştırmada sosyal bağlılık düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır (Brown, 2013).

Yaşlılarla yapılan bir araştırmada sosyal bağlılıkları yüksek olanların yaşam doyumlarının da yüksek olduğu saptanmıştır (Lee, 2014). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada sosyal beceri, benlik saygısı ve depresyon arasında sosyal bağlılığın aracı olduğu görülmüştür (Williams & Galliher, 2006). Avusturalya’da bir araştırmada başka ülkelerden gelen öğrencilerin kendi ülkelerinde okumalarının onların sosyal bağlılıklarını nasıl etkilediği ile ilgili yapılan araştırmada; iletişim becerilerinin yüksek olmasından kaynaklı sosyal bağlılık düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür (Rosenthal vd., 2006).

Yapılan başka bir çalışmada sosyal bağlılığı zayıf olanların çevresine karşı şüpheli davranışları görülmüştür. Bu bağlamda sosyal ortamlara girmekten kaçındıkları ifade edilmektedir. Bu durum sosyal kaygı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır (McCoy, 1998). Yapılan başka bir çalışmada kıskançlık, suçluluk hissi ve sosyal fobi/kaygı ile sosyal bağlılık arasındaki ilişkinin ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna

ulaşılmıştır (Hagerty vd., 1996). Başka bir araştırmada sosyal bağlılık düzeyleri düşük olanların sosyal kaygılarının yüksek olmasına neden olacak etiketlenme olduğu belirtilmektedir. Yani sosyal bağlılığı düşük olanlar için daha çok olumsuz çıkarımlar yapıldığından bu yönüyle sosyal kaygıları da yükseldiği görülmektedir (Lau & Gruen, 1992).

İnternet kullanma durumu ile sosyal bağlılık arasında yapılan bir araştırmada da internetin işlevsiz ve aşırı kullanılması sosyal bağlılığı düşürdüğü saptanmıştır. Çünkü çok fazla internet kullanmaları gerçek hayattan kopmalarına buna bağlı olarak sosyal ilişkilerden uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Nie, 2001). Ancak ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada sosyal medya kullananların akran ve arkadaş ilişkilerinin daha güçlü olduğu görülmüştür (Quinn & Oldmeadow, 2013). Türkiye’de yapılan buna benzer bir araştırmada ergenlerde sosyal medya kullanma düzeyleri ile sosyal bağlılık düzeyleri arasında ters yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Savcı, 2016).

Ergenlerle yapılan başka bir araştırmada yine internet kullanma durumu ile yakın akran ilişkileri ve sosyal ilişkiler arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Mesch, 2001). Aşırı derecede internet kullananların sosyal izolasyona uğradığı diğer bir tabirle sosyal ilişkilerden koptuğu ve yalnızlaştığı görülmüştür (Batıgün & Hasta, 2010). Başka bir çalışmada Sosyal fobi ile romantik ilişkilere girme, samimiyet oluşturma veya kişinin kendi duygu-düşüncelerini açma arasında ters yönde bir ilişki olduğu görülmüştür (Sparrevohn & Rapee, 2009).

Yapılan başka bir araştırmada sosyal fobisi olan ergenlerin sosyal bağlılık düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur (Gallagher vd., 2014). Türkiye’de yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerin öz duyarlık ve sosyal bağlılıklarının onların iyimserlik seviyelerini yordadığı saptanmıştır (Ergün-Başak & Can, 2018). Çocuklukta yaşanan olumsuz psikolojik durumları ile psikolojik sağlamlık arasında sosyal bağlılık/aidiyet duygusunun aracı olduğu görülmüştür (Arslan, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın modelini ilişkisel ve nedensel karşılaştırmalı model oluşturmaktadır.

İlişkisel desen modelinde; birden fazla değişken bulunur. Bu değişkenler arasındaki farklılıkların incelenmesi amaçlanmaktadır. Değişkenler arasındaki farkların ne derecede olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2009).

Karşılaştırmalı modelde; en az iki değişken ve grup vardır. Bu değişken ve grupların hangi durumlarda farklılık gösterdikleri incelenmektedir (Dağışan, 2017).

Evren ve Örneklem

Evren

Çalışmanın evrenini 2020-2021 Eğitim/Öğretim yılı Hakkâri Üniversitesi'nde eğitim-öğretim gören üniversite öğrencileri ve Hakkâri merkez ilçesinde eğitim-öğretim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Hakkâri Üniversitesinde 3160; Hakkâri merkez ilçesindeki liselerde 2800 Anadolu Lisesi, 1354 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 708 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 380 Fen Lisesi, 341 Sosyal Bilimler Lisesi, 140 Güzel Sanatlar Lisesi, 332 Spor Lisesi ve 178 Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencisi bulunmaktadır.

Örneklem

Örnekleme dâhil olacak öğrenciler kolay örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Kolay örnekleme, belirlenen örneklem sayısına ulaşıncaya kadar isteyen herkesi örnekleme içine dâhil etmeyi amaçlamaktadır. Zamandan tasarruf sağlayan bu yöntem ekonomik bir yöntemdir (Ural & Kılıç, 2011). Örnekleme alınan 269 (Kadın: 151; Erkek: 118) lise ve 279 (Kadın: 184; Erkek: 95) üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 548 katılımcıdan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada verilerin toplanma sürecinde kişisel bilgiler için hazırlanan “Kişisel Bilgiler Veri Formu”, “Liebowitz Sosyal Fobi/Kaygı (LSKÖ)”, “Sosyal Bağlılık (SBÖ)” ve “Problemlili İnternet Kullanım (PİKÖ)” ile “Akıllı Telefon Bağımlılığı (ATBÖ)” ölçeklerinden faydalanılmıştır.

Kişisel Bilgiler Veri Formu

Kişisel bilgi veri formunda; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, günde kaç saat uyuduğu, günde kaç saat internet kullanıldığı, internette genelde nerden bağlanıldığı, interneti hangi amaçlar için kullandıkları, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi soruları yer almaktadır. Bu soruların yanında telefonu konuşma dışında günde kaç saat internete girmek için kullandıkları, telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alınması, gelir düzeyi, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim seviyesi, yeni girilen ortamda telefonla hemen uğraşma durumu, boş zamanlarında telefonla hemen uğraşma durumu, cep telefonunun genelde hangi amaçlar için kullandıkları ve kendilerini akıllı telefon bağımlısı olarak görüp görmedikleri durumuna ilişkin sorular da yer almaktadır.

Liebowitz Sosyal Fobi/Kaygı Belirtileri Ölçeği

Bireylerin sosyal kaygılarını ve sosyal fobilerini belirlemeye çalıştığı bu ölçek 24 sorudan oluşmaktadır (Liebowitz, 1987). Kaygı ve kaçınma olarak iki alt boyutlu bir ölçektir. İki boyutlu olan bu ölçeğin on üç sorusu performans on bir sorusu da çevresel/sosyal ilişkilere dönük olarak hazırlanmıştır. Heimberg vd.nin (1999) güvenilirlik-geçerlik çalışmasını yaptığı görülmektedir.

Ölçeğin puanlanması Likert tipi puanlanır. Puanlar arttıkça kişinin sosyal kaygı düzeyi de artmaktadır. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .98 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik katsayısı .97 ve değerlendiriciler arası korelasyon değeri .96 olarak tespit edilmiştir. LSKÖ’nün Türk kültürüne uyarlanması 2003 yılında yapılarak geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır (Soykan vd., 2003).

Türk kültürüne uyarlanma çalışmasını yapan farklı kişiler de bulunmaktadır. Yapılan geçerlik ve güvenilir çalışmada LSKÖ’ nün iç tutarlılığı 0.96 çıkmıştır. Bağıntı puanı ise 0.83 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla ölçek geçerli ve güvenilir olmasının yanında objektif bir ölçek olduğu görülmektedir (Dilbaz & Güz, 2001).

Liebowitz Sosyal Fobi/Kaygı Belirtileri Ölçeğinin (14-17 Yaş Grubu) Uyarlama Çalışması.

Liebowitz sosyal fobi/kaygı belirtileri ölçeğinin lise öğrencilerinde (14-17 yaş grubu) uygulanabileceğini analiz etmek için yaşları 14-17 arası değişen 127 kadın ve 111 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 238 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra analiz edilmiştir. Bu bağlamda;

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeğinin güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa değerlerine ve madde/toplam puanlarına bakılmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör yapısı analiz edilmiştir. Bu analiz ölçeğin yapı geçerliği anlamında önemlidir. Bunun için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Örneklem Yeterliği analizlerine bakılmıştır. Ayrıca “Bartlett test of sphericity” puanları hesaplanarak örneklem büyüklüğü incelenmiştir. Bu çalışmalardan sonra Açıklayıcı Faktör Analizi değerlerine bakılmıştır. Bunların yanında Principal Component ve Varimax yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ölçek maddelerinin öz değerlerine bakmak için de Scree Plot grafiği yapılmıştır. Son olarak ortaya çıkan bu yapıyı doğrulamak amacıyla “Doğrulayıcı Faktör analizi (DFA)” yapılmıştır.

Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Güvenirlik Analizleri.

Oluşturulan madde havuzundan Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunu oluşturabilmek için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Cronbach Alfa Katsayısı

MADDE NO	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Madde silinirse ölçeğin ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu	Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı
MADDE 1	2.29	1.065	51.31	154.511	.379	.861
MADDE 2	2.40	1.089	51.19	154.958	.351	.862
MADDE 3	2.32	1.047	51.28	152.691	.460	.859
MADDE 4	2.10	.186	51.50	155.449	.298	.864
MADDE 5	2.26	1.003	51.33	154.965	.389	.861
MADDE 6	2.11	1.048	51.49	154.167	.400	.861
MADDE 7	2.57	1.064	51.03	154.535	.378	.861
MADDE 8	2.19	1.108	51.40	152.816	.425	.860
MADDE 9	2.11	1.025	51.49	154.293	.406	.860
MADDE 10	2.22	1.074	51.37	152.809	.441	.859
MADDE 11	2.25	1.048	51.35	151.308	.515	.857
MADDE 12	2.27	1.141	51.33	156.036	.292	.864
MADDE 13	2.22	1.096	51.38	150.970	.501	.857

Tablo 1. (devamı)

MADDE 14	2.36	1.049	51.24	154.664	.380	.861
MADDE 15	2.12	1.058	51.47	150.942	.523	.857
MADDE 16	2.21	1.118	51.38	148.760	.575	.855
MADDE 17	2.13	1.077	51.47	151.212	.502	.857
MADDE 18	2.47	1.200	51.13	154.187	.337	.863
MADDE 19	2.26	1.056	51.33	155.176	.357	.862
MADDE 20	2.15	1.088	51.45	150.341	.530	.856
MADDE 21	2.19	1.107	51.41	150.799	.502	.857
MADDE 22	2.13	1.097	51.47	150.790	.508	.857
MADDE 23	2.11	1.051	51.48	151.474	.506	.857
MADDE 24	2.15	1.169	51.45	155.388	.306	.864
ÖLÇEĞİN	Aritmetik ortalama	Varyans	Standart sapma	Madde sayısı	Cronbach Alfa	Ranj
	53.60	165.676	12.872	24	.865	71

Tablo 1 incelendiğinde Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun sorunlu bir maddesinin olmadığı ve ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının 0,865 olduğu görülmektedir.

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun maddelerinin madde/toplam puan değerleri incelenmiştir. Bu bulgular Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun Madde/Toplam Puan Korelasyonu

	r	p		r	p
MADDE 1	.449**	.000	MADDE 13	.564**	.000
MADDE 2	.424**	.000	MADDE 14	.449**	.000
MADDE 3	.523**	.000	MADDE 15	.582**	.000
MADDE 4	.381**	.000	MADDE 16	.631**	.000
MADDE 5	.454**	.000	MADDE 17	.563**	.000
MADDE 6	.467**	.000	MADDE 18	.419**	.000
MADDE 7	.448**	.000	MADDE 19	.427**	.000
MADDE 8	.494**	.000	MADDE 20	.590**	.000
MADDE 9	.471**	.000	MADDE 21	.565**	.000
MADDE 10	.507**	.000	MADDE 22	.570**	.000
MADDE 11	.573**	.000	MADDE 23	.566**	.000
MADDE 12	.372**	.000	MADDE 24	.387**	.000

** p<0.01

Tablo 2’ye göre tüm maddelerin madde/toplam puan ilişkileri anlamlı bulunmuştur (p<0.01). Ölçekte bir maddenin madde toplam puan korelasyonunda ölçeğin bütünüyle tutarlılığı önemlidir. Bu tutarlılık değeri en düşük 0.20 olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda sosyal fobi kaygı boyutunda olan 24 maddenin hatalı veya sorun teşkil edecek bir maddesi bulunmamaktadır (Aiken, 1994, aktaran Ayvaşık, 2000).

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun faktör yapısını ortaya çıkarmak amacıyla açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi.

Ölçeklerde birbirinden bağımsız bir şekilde faktörlerin içerip içermediğini anlamak noktasında faktör analizi değerlerine bakılmaktadır. Örneklem büyüklüğü bu analiz için önemli bir ölçüttür.

Faktör analizinde yeterli örneklem büyüklüğü için “50 çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 mükemmel” olarak belirtilmektedir (Çokluk vd., 2010). Ayrıca faktör analizi sonuçlarının genellenebilmesi için değişken başına gözlem oranının önerilen 1:10 veya 1:20 oranlarında olması önerilmektedir (Hair vd., 1998). Bu çalışmada: 238 kişi /24 madde=9.92 olarak bulunmuştur. Bu bulgu örneklem büyüklüğünün sonuçların genellenebilirliği açısından uygun olduğunu göstermektedir.

Faktör analizlerinde uygulanabilirlik önemlidir. Bunu görmek için Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmıştır. Ayrıca analiz edilecek olgular arasındaki ilişkilerin anlamlılığına bakmak için de Bartlett testi yapılmıştır. Bunlarla ilgili bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)		
		.834
Bartlett's Test of Sphericity		
	Ki-kare	1802.505
	S.d.	276
	p	.000

Tablo 3'e göre KMO değeri 0.834 olarak hesaplanmıştır. Hair vd., (1998) KMO değerinin 0.70'e eşit veya bu değerden daha büyük olması ölçüt alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Field 'ın (2005) KMO değerleri sınıflandırması şu şekildedir; 0.9 ve üzeri olduğunda mükemmel; 0.8-0.9 aralığında çok iyi; 0.7-0.8 aralığında iyi; 0.5-0.7 aralığında normal olarak belirtilmektedir.

Tablo 3 yine incelendiğinde Bartlett testi değeri (Ki kare) de anlamlı görülmektedir ($p<0.05$). Akgül (1997), Bartlett's testinde amacın bulgulara göre faktör yapısının uygunluğu önemlidir. Ayrıca birim matrisi test edilmektedir.

Bunun yanında örneklem büyüklüğü faktör incelenmesinin iyi çıkması ve korelasyon matrisinin de bu anlamda beklenen değerde olması Barlet's testinin anlamlı çıkmasına bağlıdır (Büyüköztürk, 2002; Field, 2005; Tabachnick & Fidell, 1996).

Buraya kadarki bulgulardan hareket edilerek yirmi dört sorudan oluşan sosyal fobi belirtileri kaygı boyutu ölçeği için “*Temel Bileşenler Yöntemi*” ile “*Varimax*” yapılmıştır (Tablo 4)

Tablo 4. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Faktör Analizi Bulguları*

Component	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
	Varyansın		Yığmal	Varyansın		Yığmal	Varyansın		Yığmal
	Toplam	%	%	Toplam	%	%	Toplam	%	%
1	6.036	25.152	25.152	6.036	25.152	25.152	3.708	15.450	15.450
2	2.799	11.664	36.816	2.799	11.664	36.816	2.864	11.933	27.383
3	1.620	6.748	43.564	1.620	6.748	43.564	2.282	9.509	36.892
4	1.211	5.045	48.609	1.211	5.045	48.609	2.071	8.630	45.522
5	1.085	4.519	53.128	1.085	4.519	53.128	1.825	7.606	53.128
6	.982	4.091	57.219						
7	.936	3.900	61.118						
8	.888	3.699	64.818						
9	.844	3.518	68.336						
10	.768	3.202	71.537						
11	.736	3.065	74.603						
12	.679	2.829	77.432						
13	.652	2.716	80.148						
14	.634	2.640	82.788						
15	.602	2.507	85.295						
16	.594	2.475	87.771						
17	.489	2.037	89.808						
18	.446	1.857	91.665						
19	.427	1.779	93.444						
20	.373	1.555	94.999						
21	.358	1.490	96.489						
22	.324	1.350	97.839						
23	.299	1.245	99.084						
24	.220	.916	100.000						

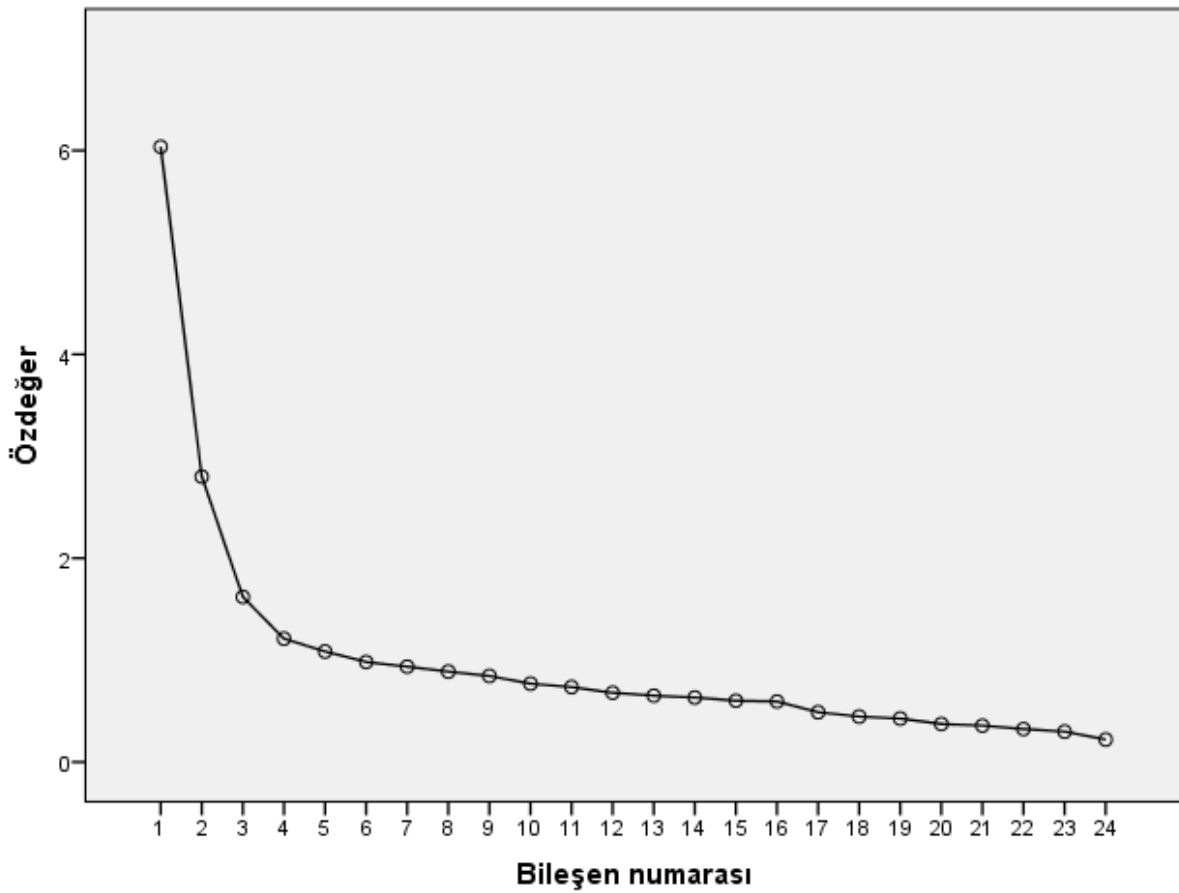
ExtractionMethod: Principal Component Analysis

Tablo 4 incelendiğinde 24 maddeden oluşan Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun faktör analizi sonrası toplam varyansın yüzde 53'ünü açıklayan özdeğeri 1.00'in üzerinde olan 5 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Beş faktörlü bir yapıda maddelerin

çok fazla dağılacığı ve yorumlanamayacağı için böyle durumlarda ScreePlot test yapılarak faktör sayısının azaltılması ve grafik eğrisinin eğiminde oluşan ilk ani değişikliğe kadar olan faktörlerin seçilmesi önerilmektedir (Kline, 1994). Aşağıda Grafik Scree Plot test sonucu verilmiştir.

Grafik Scree Plot Testi

Şekil 1. Grafik Scree Plot Testi

ScreePlot test sonucu elde edilen grafikte özdeğer2'den sonra ilk ani değişiklik ikinci faktörde olmuştur. ScreePlot test sonucuna dayanarak iki faktörle sınırlandırılarak varimax döndürme yöntemine göre faktör analizi tekrar yapılmıştır. Faktör analizi sonrasında faktörlere ait özdeğer, varyans ve toplam varyansı açıklama yüzdeleri ile maddelere ait faktör yükleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutuna İlişkin Faktör Analizi*

Bileşenler	Başlangıç Öz değerleri			DöndürmeSonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	Varyansın %	Yığmal	Toplam	Varyansın %	Yığmal
			%			%
1	6.036	25.152	25.152	5.215	21.728	21.728
2	2.799	11.664	36.816	3.621	15.087	36.816
3	1.620	6.748	43.564			
4	1.211	5.045	48.609			
5	1.085	4.519	53.128			
6	.982	4.091	57.219			
7	.936	3.900	61.118			
8	.888	3.699	64.818			
9	.844	3.518	68.336			
10	.768	3.202	71.537			
11	.736	3.065	74.603			
12	.679	2.829	77.432			
13	.652	2.716	80.148			
14	.634	2.640	82.788			
15	.602	2.507	85.295			
16	.594	2.475	87.771			
17	.489	2.037	89.808			
18	.446	1.857	91.665			
19	.427	1.779	93.444			
20	.373	1.555	94.999			
21	.358	1.490	96.489			
22	.324	1.350	97.839			
23	.299	1.245	99.084			
24	.220	.916	100.000			

Tablo 5'te görüldüğü gibi iki faktörle sınırlandırılan Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutu öz değeri 1'in üstünde görünmektedir. Dolayısıyla faktör analizinden sonraki varyans toplamda % 37 oranında açıklamaktadır. Yapı iki faktörlü bulunmuştur.

Ölçek sorularının iki faktörlü yapısındaki dağılımları (Varimax yöntemi ile) aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. *Varimax Döndürme Yöntemi Sonrası Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matriksi*

	Bileşenler	
	1	2
MADDE 22	.690	
MADDE 16	.677	
MADDE 21	.639	
MADDE 24	.638	

Tablo 6. (devamı)

MADDE 17	.587	
MADDE 4	.582	
MADDE 20	.571	
MADDE 23	.554	
MADDE 1	.538	
MADDE 13	.508	
MADDE 10	.487	
MADDE 3	.460	
MADDE 9	.441	
MADDE 6	.411	
MADDE 2	.397	
MADDE 8		.359
MADDE 18		.836
MADDE 19		.712
MADDE 12		.679
MADDE 7		.665
MADDE 5		.516
MADDE 15		.483
MADDE 14		.479
MADDE 11		.334

Büyüköztürk'e göre (2002), faktör yüklerinde olması gereken değer 0.30 ve üstünde bir değerdir. Bu bağlamda bakıldığında hem bu ölçekteki madde faktör yükleri bu değer üzerinde. Dolayısıyla ölçekte yapı geçerliğinde uygunluk görülmektedir. Faktörlerin bileşenleri ile ilgili sonuçlar aşağıdaki tablodadır (Tablo 7).

Tablo 7. Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun Maddelerinin Faktörlere Dağılımı

Maddeler	Faktörler	
	1	2
DİKKATLERİ ÇEKME KAYGISI BOYUTU		
MADDE 1	.538	
MADDE 2	.397	
MADDE 3	.460	
MADDE 4	.582	
MADDE 6	.411	
MADDE 9	.441	
MADDE 10	.487	
MADDE 13	.508	
MADDE 16	.677	
MADDE 17	.587	
MADDE 20	.571	

Tablo 7. (devamı)

MADDE 21	.639	
MADDE 22	.690	
MADDE 23	.554	
MADDE 24	.638	
PERFORMANS KAYGISI BOYUTU		
MADDE 5		.516
MADDE 7		.665
MADDE 8		.359
MADDE 11		.334
MADDE 12		.679
MADDE 14		.479
MADDE 15		.483
MADDE 18		.836
MADDE 19		.712
Açıkladığı varyans %	21.728	15.087
Açıklanan toplam varyans %	21.728	36.816

Görüldüğü üzere tablo 7’ de birinci faktörde açıklanan varyans yüzdesi yüzde 21.728 iken yüzde 15.087 ikinci faktörü açıklamaktadır. Ayrıca yüzde 36.816 değeri de tüm faktörlerin toplam varyansını göstermektedir.

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun iki faktörlü yapısının bileşenleri incelenmiştir. Birinci ve ikinci faktörlere aşağıdaki isimler tavsiye edilmiştir.

1. Faktör:1-2-3-4-6-9-10-13-16-17-20-21-22-23-24. maddeler görülmektedir ve toplam 15 maddeden oluşmaktadır. Buna isim olarak “Dikkatleri Çekme Kaygısı Boyutu” denilebilir.

2. Faktör: 5-7-8-11-12-14-15-18-19.maddeler görülmektedir. Kalan bu 9 maddeyi içeren faktöre de “Performans Kaygısı Boyutu” denilebilir.

Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun İki Yarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular.

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunda iki yarı güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Tablo 8).

Tablo 8. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun İki Yarı Güvenirlilik Değerleri*

Cronbach's Alpha	Birinci yarı	Değer	.733
		Madde sayısı	12 ^a
	İkinci yarı	Değer	.801
		Madde sayısı	12 ^b
	Toplam madde sayısı		24
İki yarı arasındaki korelasyon			.717
Spearman-Brown katsayısı	Eşit uzunluk		.836
	Eşit olmayan uzunluk		.836
GuttmanSplit-Half katsayısı			.832

a. Theitemsare: SK1, SK2, SK3, SK4, SK5, SK6, SK7, SK8, SK9, SK10, SK11, SK12

b. Theitemsare:SK13, SK14, SK15, SK16, SK17, SK18, SK19, SK20, SK21, SK22, SK23, SK24

Tablo 8’ de görüldüğü üzere ölçeğin kaygı boyutunda değerlerin beklenen değerlerde oldukları bulunmuştur. Bu bağlamda ölçeğin kaygı boyutu iç tutarlılığı güvenilirdir.

Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutunun Ayırt Ediciliği.

Liebowitz sosyal fobi belirtileri kaygı boyutu maddelerinin ayırt ediciliğine ilişkin sonuçlar aşağıda yer verilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaygı Boyutu Maddelerinin Ayırt Ediciliği*

Sorular	Gruplar	n	$\bar{X}$	S.s.	t	P
Madde 1	Alt grup	64	1.80	.962	-6.495	.000
	Üst grup	64	2.92	.997		
Madde 2	Alt grup	64	1.80	1.026	-6.164	.000
	Üst grup	64	2.88	.951		
Madde 3	Alt grup	64	1.59	.830	-8.332	.000
	Üst grup	64	2.89	.928		
Madde 4	Alt grup	64	1.73	1.043	-5.155	.000
	Üst grup	64	2.75	1.182		
Madde 5	Alt grup	64	1.69	.794	-7.212	.000
	Üst grup	64	2.83	.985		
Madde 6	Alt grup	64	1.56	.871	-6.705	.000
	Üst grup	64	2.69	1.022		
Madde 7	Alt grup	64	1.86	.974	-7.637	.000
	Üst grup	64	3.13	.900		

Tablo 9. (devamı)

Madde 8	Alt grup	64	1.55	.795	-7.841	.000
	Üst grup	64	2.84	1.057		
Madde 9	Alt grup	64	1.52	.776	-7.228	.000
	Üst grup	64	2.66	.996		
Madde 10	Alt grup	64	1.59	.811	-8.940	.000
	Üst grup	64	2.97	.925		
Madde 11	Alt grup	64	1.41	.610	-11.715	.000
	Üst grup	64	2.95	.862		
Madde 12	Alt grup	64	1.69	.924	-5.508	.000
	Üst grup	64	2.70	1.150		
Madde 13	Alt grup	64	1.53	.712	-10.379	.000
	Üst grup	64	3.09	.971		
Madde 14	Alt grup	64	1.84	.996	-7.054	.000
	Üst grup	64	3.05	.933		
Madde 15	Alt grup	64	1.44	.687	-11.153	.000
	Üst grup	64	3.02	.900		
Madde 16	Alt grup	64	1.39	.633	-12.145	.000
	Üst grup	64	3.08	.914		
Madde 17	Alt grup	64	1.41	.729	-9.779	.000
	Üst grup	64	2.91	.988		
Madde 18	Alt grup	64	1.83	1.001	-7.088	.000
	Üst grup	64	3.09	1.019		
Madde 19	Alt grup	64	1.77	.886	-6.646	.000
	Üst grup	64	2.86	.974		
Madde 20	Alt grup	64	1.45	.711	-10.201	.000
	Üst grup	64	2.98	.968		
Madde 21	Alt grup	64	1.48	.756	-10.245	.000
	Üst grup	64	3.03	.942		
Madde 22	Alt grup	64	1.55	.853	-8.836	.000
	Üst grup	64	3.03	1.038		
Madde 23	Alt grup	64	1.44	.687	-9.727	.000
	Üst grup	64	2.89	.978		
Madde 24	Alt grup	64	1.81	1.022	-5.261	.000
	Üst grup	64	2.78	1.061		
Toplam	Alt grup	64	38.72	5.835	-26.117	.000
puan	Üst grup	64	70.02	7.606		

S.D.=126

Tablo 9 da sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunda maddelerin hem üst hem de alt grup değerleri toplam puanlara göre anlamlı olduğu çıkmıştır. Bu bağlamda ölçek puanları arasındaki düşük ve yüksek puanlar ayırt edilebildiği görülmüştür. Yapılan bu analizlerin

bulguları Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutunun güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Liebowitz sosyal fobi ölçeği kaygı boyutunun ve alt boyutlarının korelasyon analizleri, Cronbach Alfa değerleri, ortalama ve standart sapma değerleri ile ranj değerlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Kaygı Ölçeğinin ve Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matriksi*

	1	2	Toplam
1. Dikkatleri Çekme Kaygısı Boyutu	1		
2. Performans Kaygısı Boyutu	.431**	1	
Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Kaygı Ölçeğinin toplam puanı	.910**	.767**	1
Aritmetik ortalama	32.84	20.76	53.60
Standart sapma	9.154	5.926	12.872
Cronbach Alfa katsayısı	.844	.787	.865
Ranj	45	27	71
Madde sayısı	15	9	24

(**) $p < 0.001$

Tablo 10 incelendiğinde Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutu ve alt boyutlarının ilişkileri anlamlı çıkmıştır ($p < 0.001$). 1. Faktörün Cronbach Alfa değeri .844 çıkmıştır. Çıkması gereken ranj değeri 60 ; hesaplanan 45; 2. Faktörün Cronbach Alfa değeri .787’dir. Çıkması gereken ranj değeri 36, hesaplanan 9; toplam puanda Cronbach Alfa değeri .865’dir. çıkması gereken ranj değeri 96, hesaplanan 71 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

127 kadın ve 111 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 238 lise öğrencisi üzerinde yapılan analizlerde ve ulaşılan tüm sonuçlarda Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaygı boyutu ölçek maddeleri değiştirilmeden Türkçe’ye uyarlanan şekliyle uygulanabileceği, ölçeğin sosyal fobi kaygı düzeyini bu şekliyle ölçebileceği ve lise öğrencileri (14-17 yaş grubu) üzerinde uygulanabileceği düşünülmektedir.

Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaçınma Boyutunun Güvenirlik Analizleri.

Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaçınma boyutunun Cronbach Alfa katsayısı Tablo 11’de yer verilmiştir. Cronbach Alfa maddelerin homojenliği ve iç tutarlılıkları için önemli bir katsayıdır.

Tablo 11. *Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği Kaçınma Boyutunun Cronbach Alfa Katsayısı*

MADDE NO	Madde silinirse ölçeğin ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde- Toplam puan korelasyonu	Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı
MADDE 1	51.51	172.115	.371	.879
MADDE 2	51.36	170.453	.440	.877
MADDE 3	51.33	169.439	.446	.877
MADDE 4	50.97	171.658	.317	.881
MADDE 5	51.59	173.767	.327	.880
MADDE 6	51.38	170.091	.422	.877
MADDE 7	51.64	171.030	.414	.878
MADDE 8	51.53	169.127	.430	.877
MADDE 9	51.58	169.675	.445	.877
MADDE 10	51.43	168.408	.496	.875
MADDE 11	51.40	166.769	.569	.874
MADDE 12	51.60	172.190	.322	.880
MADDE 13	51.47	167.390	.515	.875
MADDE 14	51.61	171.507	.419	.877
MADDE 15	51.58	167.018	.540	.874
MADDE 16	51.23	163.992	.600	.872
MADDE 17	51.41	165.979	.557	.874
MADDE 18	51.69	173.680	.286	.881
MADDE 19	51.61	169.310	.458	.876
MADDE 20	51.40	165.467	.582	.873
MADDE 21	51.36	166.495	.538	.874
MADDE 22	51.21	165.427	.579	.873
MADDE 23	51.39	169.226	.469	.876
MADDE 24	51.21	169.255	.400	.878
ÖLÇEĞİN	Madde sayısı 24	Cronbach Alfa .881		

Tablo 11 incelendiğinde Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaçınma boyutunun Cronbach Alfa değeri 0.881 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçekte hatalı bir madde bulunmamaktadır.

Açıklayıcı Faktör Analizi.

Faktör analizlerinde uygulanabilirlik önemlidir. Bunu görmek için Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmıştır. Ayrıca analiz edilecek olgular arasındaki ilişkilerin anlamlılığına bakmak için de Bartlett testi yapılmıştır. Bunlarla ilgili bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)		.904
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-kare	1076.768
	S.d.	28
	p	.000

Tablo 12'ye göre KMO değeri 0.904 olarak hesaplanmıştır Hair vd., (1998) KMO değerinin 0.70'e eşit veya bu değerden daha büyük olması ölçüt alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Field 'ın (2005) KMO değerleri sınıflandırması şu şekildedir; 0.9 ve üzeri olduğunda mükemmel; 0.8-0.9 aralığında çok iyi; 0.7-0.8 aralığında iyi; 0.5-0.7 aralığında normal olarak belirtilmektedir.

Tablo 12 yine incelendiğinde Bartlett testi değeri (Ki kare) de anlamlı görülmektedir ($p < 0.05$). Akgül (1997), Bartlett's testinde amacın bulgulara göre faktör yapısının uygunluğu önemlidir. Ayrıca birim matrisi test edilmektedir. Bunun yanında örneklem büyüklüğü faktör incelenmesinin iyi çıkması ve korelasyon matrisinin de bu anlamda beklenen değerde olması Bartlett's testinin anlamlı çıkmasına bağlıdır (Büyüköztürk, 2002; Field, 2005; Tabachnick & Fidell, 1996).

127 kadın ve 111 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 238 lise öğrencisi (14-17 yaş grubu) üzerinde yapılan analizlerde Liebowitz sosyal fobi belirtileri ölçeği kaçınma boyutu ölçek maddeleri değiştirilmeden Türkçe'ye uyarlanan şekliyle sosyal fobi kaçınma boyutunu ölçebileceği ve lise öğrencileri (14-17 yaş grubu) üzerinde uygulanabileceği düşünülmektedir.

Sosyal Bağlılık Ölçeği

Sosyal bağlılık ölçeği 1995 yılında geliştirilmiştir. Bireyler sosyal yaşamda birbirleriyle etkileşim ve ilişki içindedir. Bu etkileşimin yüksek veya düşük olması sosyal bağlılıkla ilişkili açıklanmaktadır. Bu ölçeğin amacı kişilerin bu bağlamda hangi konumda olduklarını ortaya çıkarmaktır (Lee & Robbins, 1995). Sekiz sorudan oluşan bu ölçekte katılımcılar soruları likert tipi ölçeğine uygun şekilde yanıtlamaktadırlar. Ölçek; 1'den 6'ya

kadar sıralanmaktadır. Katılıyorum, katılmıyorum şeklindeki yönergelere göre cevaplanmaktadır. Sosyal bağlılık düzeyini belirlemeye çalışan bu ölçekte alınabilecek en düşük puan 8’dir. En yüksek puan ise 48 olarak hesaplanmaktadır. Ayrıca bu ölçeğin tersten hesaplanan soruları bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanlar ile sosyal bağlılık düzeyleri arasında doğru orantı bulunmaktadır.

Sosyal bağlılığın Türk kültürüne uyarlanma çalışmaları yapıldığı görülmektedir. yapılan uyarlanma çalışmasında hem iç tutarlılık hem de güvenirlik katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır (Duru, 2007).

Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Lise Öğrencilerine Uyarlama Çalışması.

Sosyal bağlılık ölçeğinin lise öğrencilerinde uygulanabileceğini analiz etmek için ayrıca 127 kadın ve 111 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 238 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra analiz edilmiştir. Bu analizlerle ilgili sonuçlara Tablo 13 ve Tablo 14’te yer verilmiştir.

Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Güvenirlik Analizleri.

Sosyal bağlılık ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı Tablo 13’te yer verilmiştir. Cronbach Alfa maddelerin homojenliği ve iç tutarlılıkları için önemli bir katsayıdır.

Tablo 13. *Sosyal Bağlılık Ölçeği ve Cronbach Alfa Katsayısı*

MADDE NO	Madde silinirse ölçeğin ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu	Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı
MADDE 1	25.91	77.195	.708	.896
MADDE 2	25.69	75.893	.743	.893
MADDE 3	25.65	74.667	.785	.889
MADDE 4	25.50	77.340	.693	.897
MADDE 5	25.88	79.390	.602	.905
MADDE 6	25.55	76.020	.743	.893
MADDE 7	25.18	79.963	.607	.905
MADDE 8	25.48	75.356	.756	.892
ÖLÇEĞİN		Madde sayısı	Cronbach Alfa	
		8	.908	

Tablo 13 incelendiğinde sosyal bağıllık ölçeğinin Cronbach Alfa değeri 0.908 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçekte hatalı bir madde bulunmamaktadır.

Açıklayıcı Faktör Analizi.

Faktör analizlerinde uygulanabilirlik önemlidir. Bunu görmek için Kaiser-Meyer-Olkin testi yapılmıştır. Ayrıca analiz edilecek olgular arasındaki ilişkilerin anlamlılığına bakmak için de Bartlett testi yapılmıştır. Bunlarla ilgili bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)		.812
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-kare	4263.034
	S.d.	1128
	p	.000

Tablo 14 incelendiğinde KMO katsayısının 0.812 olarak hesaplanmıştır. Hair vd., (1998) KMO değerinin 0.70'e eşit veya bu değerden daha büyük olması gerektiğini ifade etmektedirler. Field 'in (2005) KMO değerleri sınıflandırması şu şekildedir; 0.9 ve üzeri olduğunda mükemmel; 0.8-0.9 aralığında çok iyi; 0.7-0.8 aralığında iyi; 0.5-0.7 aralığında normal olarak belirtilmektedir.

Tablo 14 yine incelendiğinde Barlett testi değeri (Ki kare) de anlamlı görülmektedir ($p<0.05$). Akgül (1997), Barlett's testinde amacın bulgulara göre faktör yapısının uygunluğu önemlidir. Ayrıca birim matrisi test edilmektedir.

Bunun yanında örneklem büyüklüğü faktör incelenmesinin iyi çıkması ve korelasyon matrisinin de bu anlamda beklenen değerde olması Barlett's testinin anlamlı çıkmasına bağlıdır (Büyüköztürk, 2002; Field, 2005; Tabachnick & Fidell, 1996).

127 kadın ve 111 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 238 lise öğrencisi üzerinde yapılan analizlerde sosyal bağıllık ölçeği, maddeleri değiştirilmeden Türkçe'ye uyarlanan şekliyle sosyal bağıllığı ölçebileceği ve lise öğrencileri üzerinde uygulanabileceği düşünülmektedir.

Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKÖ)

Problemli internet kullanım ölçeği (PİKÖ) internetin sağlıklı kullanılıp kullanılmadığını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Üniversite öğrencileri için hazırlanan

formda madde sayısı 33 olarak hazırlanmıştır. Ayrıca üç alt boyutu (aşırı kullanım-sosyal yarar- internetin olumsuz sonuçları) bulunmaktadır. Hazırlanan üniversite formu Cronbach Alfa iç tutarlılık değeri .94 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek puan 165'tir. En düşük puan ise 33 olarak açıklanmaktadır. Puanların artması problemlili internet kullanımının düzeyini de arttırmaktadır. Puanların hesaplanmasında iki madde tersten hesaplanmaktadır (Ceyhan vd., 2007).

Ölçeğin ergenlere uyarlama çalışması da yapılmıştır. Ergen formunda madde sayısı 27 olarak belirlenmiştir. Ergen formu da üniversite formu gibi likert tarzı bir ölçektir. İç tutarlılık değeri .93 olarak hesaplanan bu ölçeğin en yüksek puanı 135; en düşük puanı ise 27 olarak açıklanmaktadır. Üniversite formunda olduğu gibi problemlili internet kullanım ölçeğinden alınan puan arttıkça problemlili internet kullanımları da arttığı düşünülmektedir. Aynı şekilde üç alt boyut bulunmaktadır. İki maddenin ters maddeler olarak hesaplandığı açıklanmaktadır (Ceyhan & Ceyhan, 2009).

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Kwon vd. (2013) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek hem ergenlerin hem de üniversite öğrencilerinin maruz kaldığı olası risk ve tehditleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ancak Türk kültürüne bu iki gruplara yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları farklı isimler tarafından yapılmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışma Noyan vd. (2015) tarafından geliştirilirken, liseli ergenler üzerinde yapılan çalışma ise Şata ve Karip (2017) tarafından geliştirildiği görülmektedir. Tek boyutlu olan bu ölçeğin puanlaması iki grupta da aynı şekilde hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan en yüksek puan 60 iken en düşük puan 10'dur. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada Cronbach Alfa değeri .867 iken liseli ergenler üzerinde yapılan çalışmada bu değer 0.90 olarak bulunmuştur. Ayrıca üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmanın test tekrar test güvenirlik değeri .926 iken liseli ergenlerle yapılan çalışmada McDonald katsayı değeri .94 olarak açıklanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça akıllı telefon bağımlılığı riski de artacağı düşünülmektedir.

Süreç/Uygulama

Araştırmanın uygulanma aşamasına geçilmesi için öncelikle etik kurul izni, araştırma izni, ölçek kullanma izni ve gerekli resmî izinler alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra lise öğrencilerinden veri toplamak için okullara gidilerek ölçekler yüzyüze uygulanmıştır. Ancak veri toplama süreci Covid-19 dönemine denk geldiğinden bazen veri toplama süreci online olarak gerçekleşmiştir. Özellikle üniversite öğrencilerinden veri toplama süreci, google

form hazırlanarak online olarak gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecinden sonra veriler kontrol edilerek, eksik verileri olan katılımcıların verileri çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizlerinde bir takım analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Frekans, Yüzde, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, Lineer Regresyon, T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Kruskal Wallis-H Testi, Scheffe Post Hoc Testi ve Cronbach Alfa analizlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Bu analizler SPSS 22.00 programı üzerinden hesaplanmıştır.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Skewness-Kurtosis, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Normallik testlere ilişkin bulgular Tablo 15 ve Tablo 16’da verilmiştir.

Normallik Test Sonuçları

Tablo 15. Üniversite Öğrencilerine İlişkin Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), Sosyal Bağlılık Ölçeği, Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Normallik Testine ilişkin Bulguları

	Skewness	Kurtosis
Akıllı Telefon Bağımlılığı	.628	-.176
Problemler İnternet Kullanımı	1.068	.603
Sosyal Bağlılık	-.265	.466
Sosyal Fobi (Kaygı Boyutu)	.582	.117
Sosyal Fobi (Kaçınma Boyutu)	.623	-.196

Tablo 15’te görüldüğü üzere “Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık)” katsayılarına bakıldığında veriler normal dağılmaktadır. Bu çalışmanın analizlerinde katılımcıların sayısı 30 ve üzeri olduğunda parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Tablo 16. Lise Öğrencilerine İlişkin Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), Sosyal Bağlılık Ölçeği, Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Normallik Testine ilişkin Bulguları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk			Skewness	Kurtosis
	İstatistik	SD	p.	İstatistik	SD	p.	İstatistik	İstatistik
Sosyal Fobi (Kaygı Boyutu)	.041	269	.200	.994	269	.412	.166	.178
Sosyal Fobi (Kaçınma Boyutu)	.033	269	.200	.992	269	.149	-.053	-.276
Sosyal Bağlılık	.067	269	.006	.970	269	.001	-.330	-.447
Problemler İnternet Kullanımı	.087	269	.001	.959	269	.001	.525	-.406
Akıllı Telefon Bağımlılığı	.107	269	.001	.942	269	.001	.537	-.665

Tablo 16 incelendiğinde sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu ölçekleri; Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk test sonuçlarına göre normal dağılmıştır ($p>0.05$). Fakat sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı ölçekleri bu testlere göre normal dağılmamaktadır ($p<0.05$). Sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu ölçekleri, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı ölçekleri için “Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık)” katsayılarına bakıldığında katsayıların $\pm 1,5$ aralığında olduğu, dolayısıyla hepsinin normal dağıldığı görülmektedir (Tabachnick & Fidell, 1996).

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı, tüm araştırma süreci içinde yer almıştır. Araştırmacıyı zorlayan nokta; çalışmanın özellikle Covid-19 pandemi dönemine denk gelmesi olmuştur. Çünkü veri toplamak ve katılımcılara ulaşmak bu süreçte zor olmuştur. Lise öğrenci gruplarından veri toplamak için araştırmacı özellikle anket ve ölçeklerin en doğru şekilde yanıtlanması için yüzyüze sınıflara gidilerek uygulanmasına öncülük etmiştir. Üniversite öğrencilerinden veri toplamak amacıyla google form oluşturulmuştur. Yine araştırmacının öncülüğünde en doğru bir şekilde anket ve ölçeklerin yanıtlanması adına çevrim içi olarak veriler toplanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçülmek istenen amaçları ölçebilme derecesidir (Özgüven, 1999). Bütün çalışmalarda önemli olan iç geçerlik ise çalışmanın doğruluğuyla ilgili bir geçerlik türüdür. Verilerin toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması gibi süreçlerin tutarlığı sağlanmasıdır. Bir çalışma veya araştırmanın sonuçlarının benzer örnek, durum ve ortamlarda genellenebilir olması o çalışma veya araştırmanın dış geçerliğini ifade etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu araştırmanın güvenilir ve geçerliğini sağlamak noktasında öncelikle çalışmaya gönüllü katılımcıların olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların en doğru şekilde anket ve ölçeklere cevap vermelerinde araştırmacı tarafsız bir yol izlemiştir. Kolay örnekleme yoluyla veriler bu katılımcılardan sağlanmıştır. Hem lise hem üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada tüm ölçeklerin aynı olup tüm katılımcılara uygulanmış olmasına önem verilmiştir. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması konusunda tutarlılığa özen gösterilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın geçerli ve güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu araştırma lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığı için araştırmanın bulguları 2 alt başlıkta verilmiştir.

1. Lise öğrencilerine ait bulgular
2. Üniversite öğrencilerine ait bulgular

Lise Öğrencilerine Ait Bulgular

Lise öğrencilerin sosyo-demografik dağılımlara ilişkin bulguları Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17. *Lise Öğrencilerin Sosyo-demografik Dağılımlara İlişkin Bulguları (n=269)*

		n	%	
Cinsiyet	Kadın	151	56.1	
	Erkek	118	43.9	
Yaş	14-17	178	66.2	
	18-20	76	28.3	
	21-25	15	5.6	
Sınıf Seviyesi	9. Sınıf	79	29.4	
	10. Sınıf	74	27.5	
	11. Sınıf	75	27.9	
	12. Sınıf	41	15.2	
Günde Kaç Saat Uyuyorsunuz	4-6	65	24.2	
	7-9	152	56.5	
	10-12	45	16.7	
	13+	7	2.6	
Bir günde kaç saat internet kullanıyorsunuz	0-2	86	32.0	
	3-5	122	45.4	
	6-9	37	13.8	
	10-12	15	5.6	
	13+	9	3.3	
İnternete genelde nereden bağlanırsınız	Telefon	205	76.2	
	Bilgisayar	20	7.4	
	Tablet	44	16.4	
	Diğer	0	0.0	
İnterneti genelde hangi amaçlar için kullanırsınız	Eğlence	Evet	106	39.4
		Hayır	163	60.6
	Sosyal Medya	Evet	178	66.2
		Hayır	91	33.8
	Ödev. Araştırma veEğitim	Evet	163	60.6
		Hayır	106	39.4
	Film izleme ve müzik dinleme	Evet	152	56.5

Tablo 17. (devamı)

		Hayır	117	43.5
		Evet	73	27.3
	Alışveriş	Hayır	196	72.7
		Evet	116	43.1
	Sohbet	Hayır	153	56.9
		Evet	90	33.5
	Oyun	Hayır	179	66.5
Günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresiniz	1 saatten az		108	40.1
	1 saatten çok		161	59.9
	0-2		107	39.8
Telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanıyorsunuz	3-5		112	41.6
	6-9		33	12.3
	10-12		7	2.6
	13+		10	3.7
Telefonla çok fazla zaman harcadığınıza ilişkin şikâyet alıyor musunuz?	Evet		138	51.3
	Hayır		131	48.7
	1-2499TL		131	48.7
Gelir Düzeyi	2500-3499TL		83	30.9
	3500-4499TL		36	13.4
	4500TL ve üzeri		19	7.1
	Tek Çocuk		3	1.1
	1		7	2.6
Kardeş Sayısı	2		29	10.8
	3		41	15.2
	4		44	16.4
	5 ve üzeri		145	53.9
	Okur-yazar değil		116	43.1
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar		11	4.1
	İlkokul		74	27.5
	Ortaokul		36	13.4
	Lise		27	10.0
	Önlisans ve üstü		5	1.9
	Okur-yazar değil		21	7.8
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar		17	6.3
	İlkokul		60	22.3
	Ortaokul		70	26.0
	Lise		70	26.0
	Önlisans ve üstü		31	11.5
Yeni girdiğim bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başladım	Evet		52	19.3
	Hayır		217	80.7
Boş zamanlarımda hemen telefonla uğraşmaya başladım	Evet		159	59.1
	Hayır		110	40.9
Cep telefonunuzu en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz	Konuşma		64	23.8
	Sms veya E-Mail		19	7.1
	İnternette Sörf		59	21.9
	Sosyal Ağ		74	27.5
	Fotoğraf çekmek		15	5.6
	Oyun		38	14.1
Kendinizi akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirirseniz	Bağımlı Değilim		126	46.8
	Çok Emin Değilim		104	38.7
	Kesin Bağımlıyım		39	14.5

Tablo 18. *Lise Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

	$\bar{X}$	S.s
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	51.91	11.67
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	52.16	12.21
Sosyal Bağlılık	31.04	10.29
Problemlı İnternet Kullanımı	69.46	24.41
Akıllı Telefon Bağımlılığı	29.70	14.05

Tablo 18 incelendiğinde sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) sosyal bağlılık ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeğine ait madde puanlarının ortalaması ve standart sapma puanları görülmektedir.

Tablo 19. *Lise Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri*

		1	2	3	4	5
1- Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	r p	1				
2- Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	r p	.615** .000	1			
3- Sosyal Bağlılık Ölçeği	r p	-.152* .013	-.136* .025	-.160** .009	1	
4- Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	r p	.160** .008	.067 .273	.125* .040	-.371** .000	1
5- Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	r p	.048 .436	.075 .221	.068 .263	-.126* .038	.367** .000

Yukarıdaki tabloda; “Sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ile akıllı telefon bağımlılığı ölçekleri” arasındaki korelasyon (ilişki) analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre bakıldığında; sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ile “ sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu” arasında istatistik olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu ilişki, %61,5’lik pozitif yönlü olduğu görülmüştür. Sosyal fobi kaygı düzeyi arttıkça kaçınma düzeyi de artmaktadır. Sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ile

sosyal bağıllık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Ancak bu ilişkinin negatif yönlü olduğu görülmektedir. Yani sosyal fobi (kaygı boyutu) arttıkça sosyal bağıllığın azaldığı söylenebilir. Sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ile problemli internet kullanımı ilişkisi anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Bu ilişki pozitif yönlü bir ilişkidir. Sosyal fobi kaygı düzeyi arttıkça problemli internet kullanımının da arttığı söylenebilir. Ancak sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ile telefon bağımlılığı ilişkisinde anlamsız bir ilişki vardır.

Sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu ile sosyal bağıllık arasında anlamlı negatif bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$) Sosyal bağıllık azaldıkça sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutunun arttığı görülmektedir. Ancak sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu ile problemli internet kullanımı ve akıllı telefon değişkenleri arasında bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Sosyal bağıllık ile problemli internet kullanımı arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyal bağıllığı zayıf olanların problemli internet kullanımının arttığı şeklinde bir yorum yapılabilir. Sosyal bağıllık azaldıkça problemli internet kullanımı da artmaktadır. Yine aynı şekilde sosyal bağıllık ile akıllı telefon bağımlılığı arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p<0,05$). Sosyal bağıllığı zayıf olanların telefonla fazla zaman geçirdiği söylenebilir. Sosyal bağıllık azaldıkça akıllı telefon bağımlılığı artmaktadır.

Problemli internet kullanımı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu görülmektedir. İnterneti problemli kullanmak akıllı telefon bağımlılığını da artırdığını söylemek mümkündür. Ya da akıllı telefonla daha çok internete girmek için kullanıldığı bu yüzden problemli internet kullanımı arttığı ve bu yönüyle akıllı telefon bağımlılığı artmaktadır.

Lise öğrencilerin sosyal bağıllıklarının, sosyal kaygı ve sosyal kaçınma durumlarının telefon bağımlılıklarını yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 20).

Tablo 20. *Lise Öğrencilerin Sosyal Bağıllıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Telefon Bağımlılıklarını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	31.48	5.36		5.87	.000
Sosyal kaçınma	.075	.089	.065	.839	.402
Sosyal kaygı	-.012	.093	-.010	-.131	.896
Sosyal bağlılık	-.162	.084	-.119	-1.93	.055
R=.139	R ² =.008				
F _(3.265) =1.747 p=.158					

a. Bağımlı değişken: Akıllı telefon bağımlılığı

Telefon bağımlılığı ile sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık anlamlı bir ilişki vermemektedir ($R = .139$, $R^2 = .008$, $p > 0.05$). Sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenleri lise öğrencilerin telefon bağımlılıklarının yaklaşık toplam varyansının %1'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenlerinin lise öğrencilerin telefon bağımlılıkları üzerinde anlamlı birer yordayıcı olmadıkları görülmektedir.

Lise öğrencilerin sosyal bağılıklarının, sosyal kaygı ve sosyal kaçınma durumlarının problemlili internet kullanımı yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 21).

Tablo 21. *Lise Öğrencilerin Sosyal Bağlılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Problemlili İnternet Kullanımını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	87.14	8.66		10.05	.000
Sosyal kaçınma	-.151	.144	-.075	-1.04	.295
Sosyal kaygı	.318	.151	.152	2.11	.035
Sosyal bağlılık	-.849	.136	-.358	-6.24	.000
R=.390	R ² =.142				
F _(3.265) =15.845	p=.000				

a. Bağımlı değişken: Problemlili internet kullanımı

Problemlili internet kullanımı ile sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .390$, $R^2 = .142$, $p < 0.05$). Sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenleri lise öğrencilerin problemlili internet kullanımının toplam varyansının %14'ünü açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenlerinin lise öğrencilerin problemlili internet kullanımı üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir.

Lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlili internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. *Lise Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Kadın	151	52.31	11.72	.630	.529
	Erkek	118	51.40	11.63		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Kadın	151	53.37	12.49	1.853	.065
	Erkek	118	50.61	11.70		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Kadın	151	31.25	10.15	.385	.701
	Erkek	118	30.77	10.50		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Kadın	151	65.57	25.45	-2.993	.003
	Erkek	118	74.42	22.14		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Kadın	151	29.82	15.10	.175	.861
	Erkek	118	29.52	12.63		

Tablo 22 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kadın ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sadece problemli internet kullanımında anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Problemli internet kullanımı açısından bakıldığında erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Erkeklerin problemli internet kullanımı kadınlara göre daha yüksektir.

Lise öğrencilerin yaşlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. *Lise Öğrencilerin Yaşlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	14-17	178	52.87	11.10	4.600	.100
	18-20	76	50.68	12.43		
	21-25	15	46.73	13.13		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	14-17	178	53.52	11.19	7.097	.029
	18-20	76	50.22	13.82		
	21-25	15	45.80	12.65		

Tablo 23. (devamı)

Sosyal Bağlılık Ölçeği	14-17	178	30.95	9.78	.494	.781
	18-20	76	30.96	10.94		
	21-25	15	32.60	13.13		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	14-17	178	69.91	24.63	.259	.878
	18-20	76	69.23	25.38		
	21-25	15	65.13	16.12		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	14-17	178	30.40	14.35	2.341	.310
	18-20	76	29.10	13.85		
	21-25	15	24.33	10.24		

Tablo 23 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeklerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutunda anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır. Lise öğrencilerinin yaşlarına ilişkin bulgularda sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Yaş arttıkça liselerde sosyal fobi düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Yani ergenlerin yaşları arttığında kendilerini daha rahat ve sosyal olarak daha kaygısı ve korkusu düşük olduğu ifade edilebilir. Yaşın olgunluk ile bağlantılı olabileceği de düşünülmektedir.

Lise öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Sınıf	n	$\bar{X}$	S.s	F	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	9. Sınıf	79	52.55	10.09	1.59	.191
	10. Sınıf	74	52.75	11.48		
	11. Sınıf	75	52.40	12.29		
	12. Sınıf	41	48.26	13.31		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	9. Sınıf	79	54.27 ^a	11.41	3.48	.016
	10. Sınıf	74	52.63 ^a	10.87		
	11. Sınıf	75	52.36 ^{ab}	12.75		
	12. Sınıf	41	46.87 ^b	13.78		

Tablo 24. (devamı)

Sosyal Bağlılık Ölçeği	9. Sınıf	79	31.13	9.35	.26	.848
	10. Sınıf	74	31.25	10.43		
	11. Sınıf	75	30.24	10.36		
	12. Sınıf	41	31.95	11.82		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	9. Sınıf	79	70.32	23.87	.69	.554
	10. Sınıf	74	71.43	25.09		
	11. Sınıf	75	69.14	25.68		
	12. Sınıf	41	64.78	21.88		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	9. Sınıf	79	30.36	14.80	1.28	.281
	10. Sınıf	74	31.33	13.71		
	11. Sınıf	75	29.29	14.07		
	12. Sınıf	41	26.17	12.90		

Tablo 24 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılık ölçeklerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde 9, 10, 11 ve 12. Sınıfların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutunda anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p < 0.05$).

Sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu açısından bakıldığında 9, 10 ve 11. sınıfların benzer olduğu, benzer şekilde 11 ve 12. sınıfların da benzer puanlara sahip olduğu görülmüştür. Öte yandan 12. Sınıf düzeyinin 9 ve 10. Sınıf düzeylerinden kaçınma puanları bakımından farklı gruplarda yer aldığı, yani aralarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Ortalamalar incelendiğinde sınıf düzeyi arttıkça kaçınma ortalama puanlarının düştüğü görülmektedir.

Lise öğrencilerin günde kaç saat uyku uyuduklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Lise Öğrencilerin Günde Kaç Saat Uyku Uyuduklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Uyku Süresi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	4-6	65	52.71	13.46	1.229	.746
	7-9	152	51.22	11.47		
	10-12	45	53.20	10.30		
	13+	7	51.43	5.47		

Tablo 25. (devamı)

Liebowitz	4-6	65	52.92	14.00	2.910	.406
Sosyal Kaygı	7-9	152	51.26	11.93		
Ölçeği Kaçınma	10-12	45	53.57	11.03		
Boyutu	13+	7	55.57	5.62		
Sosyal Bağlılık	4-6	65	30.12	10.33	1.705	.636
Ölçeği	7-9	152	31.55	10.63		
	10-12	45	30.91	9.05		
	13+	7	29.42	11.11		
Problemli	4-6	65	68.46	28.22	18.477	.000
İnternet	7-9	152	66.55	22.70		
Kullanımı	10-12	45	75.62	20.88		
Ölçeği	13+	7	102.14	13.81		
Akıllı Telefon	4-6	65	28.44	15.03	10.038	.018
Bağımlılığı	7-9	152	28.84	13.23		
Ölçeği	10-12	45	31.82	13.86		
	13+	7	46.14	14.24		

Tablo 25 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının uyku süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır. Günlük uyku saatine göre lise öğrencilerinin uyku saatleri ile problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Günlük uyku saatleri artan öğrencilerde problemli internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları da yüksektir. Bu noktada internetle ve akıllı telefonla fazla zaman geçiren liseli öğrencilerin uyku düzenlerinde de sorun yaşandığı ifade edilebilir. Belki bu durum onların günlük planlarını aksattığı işlevselliklerini bozduğunu göstermektedir.

Lise öğrencilerin bir günde kaç saat internet kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. *Lise Öğrencilerin Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Günlük İnternet Süresi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	0-2	86	49.65	10.96	8.544	.074
	3-5	122	51.88	11.70		
	6-9	37	54.83	12.97		
	10-12	15	57.93	11.38		
	13+	9	51.88	8.29		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	0-2	86	52.77	12.45	1.913	.752
	3-5	122	51.76	12.18		
	6-9	37	51.48	12.61		
	10-12	15	55.40	11.24		
	13+	9	49.11	11.18		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	0-2	86	32.03	9.96	3.846	.427
	3-5	122	31.42	10.54		
	6-9	37	28.40	10.76		
	10-12	15	28.93	9.39		
	13+	9	30.77	9.14		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	0-2	86	58.88	19.31	52.757	.000
	3-5	122	66.81	20.75		
	6-9	37	88.00	29.14		
	10-12	15	89.40	21.27		
	13+	9	96.88	19.45		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	0-2	86	27.44	14.70	9.308	.054
	3-5	122	28.87	12.45		
	6-9	37	34.32	15.04		
	10-12	15	34.26	14.12		
	13+	9	35.66	18.84		

Tablo 26 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının günlük internete girme saatine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık problemlı internet kullanımında bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır.

Bir günde internete girme saatine göre lise öğrencilerin problemlı internet kullanımında fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). 13 ve üstü internete girenlerin ortalama puanları daha çok olduğu saptanmıştır. 6-9 ve 10-12 saat arası girenlerin ortalamalarının

birbirine çok yakın olduğu bulunmuştur. Genel olarak lise öğrencilerinin internete girme süresi arttığında öğrencilerin problemli internet kullanımı da artmaktadır.

Lise öğrencilerin internete genelde nereden bağlandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. *Lise Öğrencilerin İnternete Genelde Nereden Bağlandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	İnternete Bağlanma Aracı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Telefon	205	51.97	11.78	.042	.979
	Bilgisayar	20	51.35	12.86		
	Tablet	44	51.90	10.79		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Telefon	205	52.16	12.23	.379	.827
	Bilgisayar	20	50.75	12.53		
	Tablet	44	52.79	12.18		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Telefon	205	30.51	10.39	1.552	.460
	Bilgisayar	20	33.15	8.00		
	Tablet	44	32.56	10.65		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Telefon	205	70.07	24.20	2.024	.363
	Bilgisayar	20	71.55	23.22		
	Tablet	44	65.63	26.04		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Telefon	205	31.00	14.36	6.900	.032
	Bilgisayar	20	25.45	8.50		
	Tablet	44	25.52	13.59		

Tablo 27 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının internete nerden bağlanırsınız değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık sadece akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır. İnternete nerden bağlanırsınız değişkenine ilişkin bulgularda akıllı telefon bağımlılığında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Lise öğrencilerinin internete genelde telefonla bağlandıkları ve bu durumun onların akıllı telefon bağımlılıklarını da artırdığını göstermektedir. İnternetin telefonla bağlanması akıllı telefon kullanımını artırdığı söylenebilir. Tablet ve bilgisayarla internete bağlanmada ortalama puanlarının yakın olduğu saptanmıştır.

Lise öğrencilerin interneti eğlence amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. *Lise Öğrencilerin İnterneti Eğlence Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Eğlence	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	106	52.94	10.58	1.167	.244
	Hayır	163	51.24	12.31		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	106	52.39	11.82	.252	.802
	Hayır	163	52.01	12.49		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	106	30.77	10.63	-.348	.728
	Hayır	163	31.22	10.09		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	106	74.55	25.31	2.798	.006
	Hayır	163	66.14	23.29		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	106	30.36	13.84	.633	.528
	Hayır	163	29.25	14.20		

Tablo 28 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının eğlence değişkenine ilişkin analizlerde problemli internet kullanımında fark saptanmıştır ($p<0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde, interneti eğlence amacıyla kullanan katılımcıların problemli internet kullanımı ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Lise öğrencilerin interneti sosyal medya amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. *Lise Öğrencilerin İnterneti Sosyal Medya-Tweeter-Instagram-Facebook-Whatsap Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Sosyal Medya	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	178	52.98	11.47	2.125	.035
	Hayır	91	49.81	11.83		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	178	52.39	11.24	.431	.667
	Hayır	91	51.71	13.96		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	178	30.46	10.15	-1.303	.194
	Hayır	91	32.18	10.52		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	178	72.70	23.29	3.098	.002
	Hayır	91	63.10	25.40		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	178	30.46	13.53	1.251	.212
	Hayır	91	28.19	14.96		

Tablo 29 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal medya değişkenine ilişkin analizlerde sosyal fobi kaygı boyutunda ve problemlı internet kullanımında görülmüştür ($p < 0.05$). Ortalamalar incelendiğinde, interneti sosyal medya amacıyla kullanan katılımcıların Sosyal kaygı ölçeğinin kaygı boyutunun ve problemlı internet kullanımı oranının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Lise öğrencilerin interneti ödev, araştırma ve eğitim amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. *Lise Öğrencilerin İnterneti Ödev, Araştırma ve Eğitim Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Ödev	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	163	52.11	11.95	.352	.725
	Hayır	106	51.60	11.27		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	163	51.96	12.76	-.333	.739
	Hayır	106	52.47	11.35		

Tablo 30. (devamı)

Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	163	31.50	10.21	.906	.366
	Hayır	106	30.33	10.42		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	163	63.39	23.23	-5.296	.001
	Hayır	106	78.77	23.31		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	163	27.90	13.94	-2.615	.009
	Hayır	106	32.44	13.82		

Tablo 30 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının ödev, araştırma ve eğitim değişkenine ilişkin analizlerde problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde; interneti ödev, araştırma ve eğitim amacıyla kullanan katılımcıların problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığına ait ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. İnterneti ödev, araştırma ve eğitim amaçlı kullanmanın problemli internet kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığını artırmadığı söylenebilir.

Lise öğrencilerin interneti film izleme ve müzik dinleme amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. *Lise Öğrencilerin İnterneti Film İzleme-Müzik Dinleme Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Film-Müzik	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	152	51.37	11.66	-.864	.389
	Hayır	117	52.61	11.68		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	152	50.23	12.19	-3.004	.003
	Hayır	117	54.67	11.82		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	152	31.65	10.70	1.114	.266
	Hayır	117	30.24	9.71		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	152	68.48	24.27	-.748	.455
	Hayır	117	70.72	24.63		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	152	28.86	13.41	-1.101	.272
	Hayır	117	30.76	14.81		

Tablo 31 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının film izleme ve müzik dinleme değişkenine ilişkin analizlerde sosyal fobi kaçınma boyutunda fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde; interneti film izleme ve müzik dinleme amacıyla kullanan katılımcıların sosyal kaygı ölçeği kaçınma boyutuna ait ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Film izleme ve müzik dinlemenin sosyal fobiye azalttığı yönünde bir yorum yapılabilir.

Lise öğrencilerin interneti alışveriş amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Lise Öğrencilerin İnterneti Alış-Veriş Yapma Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Alışveriş	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	73	52.27	12.33	.308	.759
	Hayır	196	51.78	11.44		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	73	51.57	13.23	-.481	.631
	Hayır	196	52.38	11.83		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	73	32.79	10.33	1.708	.089
	Hayır	196	30.39	10.22		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	73	64.71	24.60	-1.956	.052
	Hayır	196	71.22	24.16		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	73	28.57	14.11	-.797	.426
	Hayır	196	30.11	14.03		

Tablo 32 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının alışveriş değişkenine ilişkin analizlerde fark hiçbir değişkende saptanmamıştır.

Lise öğrencilerin interneti sohbet amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33. *Lise Öğrencilerin İnterneti Sohbet Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Sohbet	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	116	53.64	12.60	2.133	.034
	Hayır	153	50.60	10.77		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	116	52.87	13.09	.827	.409
	Hayır	153	51.62	11.51		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	116	31.16	10.25	.165	.869
	Hayır	153	30.95	10.35		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	116	70.52	25.23	.624	.533
	Hayır	153	68.64	23.81		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	116	29.71	14.78	.021	.984
	Hayır	153	29.67	13.51		

Tablo 33 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının sohbet değişkenine ilişkin analizlerde sosyal fobi kaygı boyutunda fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde, interneti sohbet amacıyla kullanan katılımcıların kaygı ölçeğine ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sohbet etmenin sosyal kaygılı kişilerde daha yüksek olduğu sonucu yorumlanabilir.

Lise öğrencilerin interneti oyun oynamak amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. *Lise Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynamak Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Oyun	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	90	52.71	10.96	.793	.428
	Hayır	179	51.51	12.02		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	90	51.88	11.86	-.261	.794
	Hayır	179	52.30	12.41		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	90	30.30	10.95	-.841	.401
	Hayır	179	31.41	9.95		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	90	79.32	25.61	4.897	.001
	Hayır	179	64.49	22.25		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	90	30.04	13.83	.289	.773
	Hayır	179	29.51	14.19		

Tablo 34 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının oyun değişkenine ilişkin analizlerde problemli internet kullanımında fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde, interneti oyun amacıyla kullanan katılımcıların problemli internet kullanımına ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Oyun oynamanın, problemli internet kullanımını artırdığı söylenebilir.

Lise öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35. *Lise Öğrencilerin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanma Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Sosyal Ağ	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	1 saatten az	108	51.05	11.92	-.988	.324
	1 saatten çok	161	52.49	11.50		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	1 saatten az	108	52.13	12.70	-.027	.978
	1 saatten çok	161	52.18	11.90		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	1 saatten az	108	30.82	9.94	-.287	.774
	1 saatten çok	161	31.19	10.54		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	1 saatten az	108	61.29	21.36	-4.661	.001
	1 saatten çok	161	74.93	24.85		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1 saatten az	108	27.76	14.41	-1.850	.065
	1 saatten çok	161	30.98	13.68		

Tablo 35 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının günlük sosyal ağ kullanma süresi değişkenine ilişkin analizlerde problemli internet kullanımında fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde, sosyal ağları 1 saatten çok kullanan katılımcıların problemli internet kullanımına ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal ağ kullanım süresiyle problemli internet kullanımı pozitif yönde ilişkisi olduğu belirtilebilir.

Lise öğrencilerin telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği,

sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. *Lise Öğrencilerin Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağıllık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Konuşma Dışında	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	0-2	107	50.03	10.85	10.589	.032
	3-5	112	51.77	12.08		
	6-9	33	57.24	11.13		
	10-12	7	58.57	14.04		
	13+	10	51.30	10.73		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	0-2	107	52.55	12.24	5.085	.279
	3-5	112	51.36	12.52		
	6-9	33	55.09	11.65		
	10-12	7	53.42	12.10		
	13+	10	46.40	8.89		
Sosyal Bağıllık Ölçeği	0-2	107	32.75	10.46	8.902	.064
	3-5	112	31.04	9.54		
	6-9	33	27.36	11.78		
	10-12	7	26.28	8.90		
	13+	10	28.20	9.16		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	0-2	107	58.29	18.95	68.734	.000
	3-5	112	69.06	21.68		
	6-9	33	91.45	23.77		
	10-12	7	90.71	25.79		
	13+	10	105.80	13.70		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	0-2	107	27.13	14.46	14.947	.005
	3-5	112	29.46	12.38		
	6-9	33	35.54	14.03		
	10-12	7	29.28	13.86		
	13+	10	40.70	18.86		

Tablo 36 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağıllık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının telefonu konuşma dışı günlük internet kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık sosyal fobi kaygı boyutunda, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu

karşılaştırmaları değerlendirmede "scheffe post hoc" testi uygulanmıştır. "Telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanıyorsunuz"a ilişkin bulgulara sosyal fobi ölçeği kaygı boyutunda, akıllı telefon bağımlılığı ve problemli internet kullanımında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Konuşma dışında telefonu kullanma süresi arttıkça problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı da artmaktadır. Ayrıca özellikle 6-9 ve 10-12 saat arası telefonu konuşma dışında kullanma sosyal fobi (kaygı) düzeylerini de artırdığı saptanmıştır.

Lise öğrencilerin telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. Lise Öğrencilerin Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığına İlişkin Şikâyet Alma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Şikâyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	138	52.91	11.30	1.443	.150
	Hayır	131	50.86	12.00		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	138	52.86	11.81	.973	.331
	Hayır	131	51.41	12.61		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	138	29.39	10.70	-2.724	.007
	Hayır	131	32.77	9.58		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	138	77.78	24.20	6.125	.001
	Hayır	131	60.67	21.44		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	138	32.32	14.07	3.207	.002
	Hayır	131	26.92	13.53		

Tablo 37 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alma değişkenine ilişkin analizlerde sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde; problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alan katılımcıların ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın sosyal bağlılığın ortalama puanlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyal bağlılığı yüksek olanların telefonla uğraşma süresine dair şikâyet alma durumunun daha düşük olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerin gelir düzeylerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. *Lise Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağıllık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	1-2499TL	131	51.29	11.59	2.882	.410
	2500-3499TL	83	53.66	11.63		
	3500-4499TL	36	49.72	11.28		
	4500TL ve üzeri	19	52.68	12.90		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	1-2499TL	131	52.09	12.63	3.441	.328
	2500-3499TL	83	53.32	11.63		
	3500-4499TL	36	49.02	11.51		
	4500TL ve üzeri	19	53.52	12.82		
Sosyal Bağıllık Ölçeği	1-2499TL	131	30.61	10.41	2.199	.532
	2500-3499TL	83	30.40	10.24		
	3500-4499TL	36	32.58	9.77		
	4500TL ve üzeri	19	33.84	10.68		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	1-2499TL	131	70.83	25.07	4.069	.254
	2500-3499TL	83	70.80	23.26		
	3500-4499TL	36	65.02	26.42		
	4500TL ve üzeri	19	62.47	19.90		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1-2499TL	131	30.23	14.70	1.306	.728
	2500-3499TL	83	29.86	13.52		
	3500-4499TL	36	27.36	13.43		
	4500TL ve üzeri	19	29.63	13.36		

Tablo 38 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağıllık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Lise öğrencilerin kardeş sayısına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Lise Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Tek Çocuğum	3	40.33	6.42	5.113	0.402
	1	7	53.57	16.29		
	2	29	50.27	11.06		
	3	41	52.56	12.92		
	4	44	50.84	11.56		
	5 ve üzeri	145	52.54	11.29		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Tek Çocuğum	3	37.33	11.71	10.856	0.054
	1	7	52.00	8.77		
	2	29	47.10	11.10		
	3	41	52.46	11.67		
	4	44	51.59	13.50		
	5 ve üzeri	145	53.57	12.00		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Tek Çocuğum	3	41.66	6.50	7.27	0.201
	1	7	27.14	9.88		
	2	29	32.51	11.56		
	3	41	31.80	12.02		
	4	44	32.18	8.03		
	5 ve üzeri	145	30.15	10.10		
Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği	Tek Çocuğum	3	71.66	41.10	3.542	0.617
	1	7	73.42	28.34		
	2	29	71.44	28.10		
	3	41	75.09	25.14		
	4	44	68.93	22.43		
	5 ve üzeri	145	67.38	23.61		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Tek Çocuğum	3	33.00	23.38	2.949	0.708
	1	7	35.71	17.60		
	2	29	28.24	14.02		
	3	41	30.65	13.79		
	4	44	27.54	13.49		
	5 ve üzeri	145	30.00	14.04		

Tablo 39 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Lise öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40. *Lise Öğrencilerinin Annelerin Eğitim Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağıllık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Anne Eğitim Düzeyi	n	X̄	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Okur-yazar değil	116	51.60	12.22	.856	.973
	Okur-yazar	11	49.27	9.12		
	İlkokul	74	52.70	11.16		
	Ortaokul	36	51.86	11.61		
	Lise	27	52.11	12.17		
	Önlisans ve üstü	5	52.60	13.08		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Okur-yazar değil	116	51.88	12.70	3.667	.598
	Okur-yazar	11	55.63	8.86		
	İlkokul	74	52.81	11.52		
	Ortaokul	36	52.27	12.73		
	Lise	27	50.07	13.01		
	Önlisans ve üstü	5	51.80	11.69		
Sosyal Bağıllık Ölçeği	Okur-yazar değil	116	31.28	10.44	3.512	.622
	Okur-yazar	11	31.72	11.50		
	İlkokul	74	29.72	9.74		
	Ortaokul	36	30.22	10.60		
	Lise	27	33.29	10.45		
	Önlisans ve üstü	5	37.20	8.92		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Okur-yazar değil	116	68.68	24.73	2.641	.755
	Okur-yazar	11	77.45	21.07		
	İlkokul	74	68.94	25.09		
	Ortaokul	36	70.94	22.90		
	Lise	27	70.44	26.79		
	Önlisans ve üstü	5	61.20	13.25		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Okur-yazar değil	116	31.53	15.41	4.606	.466
	Okur-yazar	11	32.63	11.41		
	İlkokul	74	28.48	13.13		
	Ortaokul	36	27.08	11.15		
	Lise	27	28.81	15.30		
	Önlisans ve üstü	5	22.00	3.53		

Tablo 40 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağıllık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının annelerin öğrenim durumuna ilişkin analizlerde istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Lise öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. Lise Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Okur-yazar değil	21	50.95	10.49	1.038	.959
	Okur-yazar	17	53.29	9.54		
	İlkokul	60	51.63	12.11		
	Ortaokul	70	51.37	11.17		
	Lise	70	52.25	12.69		
	Önlisans ve üstü	31	52.80	12.02		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Okur-yazar değil	21	52.85	11.82	1.490	.914
	Okur-yazar	17	52.41	9.88		
	İlkokul	60	51.85	12.21		
	Ortaokul	70	53.32	13.15		
	Lise	70	51.88	12.30		
	Önlisans ve üstü	31	50.16	11.77		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Okur-yazar değil	21	25.71	8.38	15.834	.007
	Okur-yazar	17	28.88	11.15		
	İlkokul	60	33.21	9.58		
	Ortaokul	70	29.38	11.06		
	Lise	70	31.05	9.72		
	Önlisans ve üstü	31	35.35	9.79		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Okur-yazar değil	21	75.42	25.77	5.089	.405
	Okur-yazar	17	78.35	23.20		
	İlkokul	60	66.88	23.87		
	Ortaokul	70	69.18	23.38		
	Lise	70	69.61	25.91		
	Önlisans ve üstü	31	65.77	23.92		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Okur-yazar değil	21	34.33	16.12	9.140	.104
	Okur-yazar	17	34.11	15.55		
	İlkokul	60	28.81	14.43		
	Ortaokul	70	29.15	12.22		
	Lise	70	30.84	14.22		
	Önlisans ve üstü	31	24.45	13.46		

Tablo 41 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının babalarının öğrenim durumuna ilişkin analizlerde farklılık sosyal bağlılıkta bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede "scheffe post hoc" testi kullanılmıştır. Baba eğitim düzeyine ilişkin bulgularda sosyal bağlılıkta anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Okur-yazar olmamak ile ilkokul mezunu olmak ve önlisans ve üstü mezunu olmak arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. Eğitim seviyesi

bu noktada baba açısından sosyal ortamlarda ait olma duygusunu etkilemektedir yorumu yapılabilir.

Lise öğrencilerin yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42. *Lise Öğrencilerin Yeni Girdikleri Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Yeni Ortam	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	52	54.86	10.14	2.042	.042
	Hayır	217	51.20	11.92		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	52	55.19	9.61	2.003	.046
	Hayır	217	51.43	12.66		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	52	27.25	11.51	-3.004	.003
	Hayır	217	31.95	9.79		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	52	92.03	22.84	8.318	.001
	Hayır	217	64.04	21.54		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	52	36.15	15.39	3.781	.001
	Hayır	217	28.14	13.28		

Tablo 42 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının yeni bir ortama girildiğinde hemen telefonla ilgilenme değişkenine ilişkin analizlerde sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde; ‘‘Sosyal Bağlılıkta’’ yeni bir ortama girildiğinde hemen telefonla ilgilenen katılımcıların ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Yani sosyal bağılılığı yüksek olanların ortamda hemen telefonla uğraşmadığı görülmektedir. Buna karşın ‘‘Sosyal Fobi Ölçeği Kaygı Boyutu, Sosyal Fobi Ölçeği Kaçınma Boyutu, Problemli İnternet Kullanımı ile Akıllı Telefon Bağımlılığı’nda’’ yeni bir ortama girildiğinde hemen telefonla ilgilenen katılımcıların ortalama puanlarının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal fobisi (hem kaygı yaşamaktalar hem de kaçınmaktalar) yüksek olanların bir ortama hemen girdiklerinde telefonla uğraştıkları söylenebilir. Ayrıca; yeni bir ortamda hemen telefonla uğraşmanın problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığını artırdığı görülmektedir. Ya da problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı yüksek

olanların yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla ve buna bağlı internetle uğraştığı söylenebilir.

Lise öğrencilerin boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. *Lise Öğrencilerin Boş Zamanlarında Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Boş zaman	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	159	53.54	11.57	2.782	.006
	Hayır	110	49.56	11.46		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	159	52.82	11.97	1.067	.287
	Hayır	110	51.20	12.53		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	159	29.22	10.59	-3.558	.001
	Hayır	110	33.67	9.27		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	159	78.10	23.85	7.705	.001
	Hayır	110	56.96	19.33		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	159	32.03	13.38	3.341	.001
	Hayır	110	26.31	14.35		

Tablo 43 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama değişkenine ilişkin analizlerde sosyal fobi ölçeği kaygı boyutunda, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Ortalamalar incelendiğinde; sosyal bağlılıkta, boş zamanlarda hemen telefonla uğraşmaya başlayan katılımcıların ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyal bağlılığı yüksek olanların boş zamanlarını hemen telefonla geçirmediikleri söylenebilir. Buna karşın sosyal fobi (kaygı boyutu), problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında, boş zamanlarda hemen telefonla uğraşmaya başlayan katılımcıların ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal fobi kaygı boyutu yüksek olanların boş zamanlarını genelde telefonla geçirdikleri ifade edilebilir. Ayrıca boş zamanlarını hemen telefonla geçirenlerin problemli internet kullanımlarının daha yüksek olduğu ve akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin daha çok arttığı söylenebilir.

Lise öğrencilerin cep telefonlarını en çok kullanma amaçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44. *Lise Öğrencilerinin Cep Telefonlarını En Çok Kullanma Amaçlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Telefon Kullanım Amacı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	P.
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Konuşma	64	49.26	11.96	18.676	.002
	Sms ve E-Mail	19	52.95	11.72		
	İnternette Sörf	59	56.67	9.50		
	Sosyal Ağ	74	51.12	11.78		
	Fotoğraf çekmek	15	52.40	11.58		
	Oyun	38	49.81	12.46		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Konuşma	64	52.34	13.77	6.723	.242
	Sms ve E-Mail	19	54.10	11.96		
	İnternette Sörf	59	54.91	9.88		
	Sosyal Ağ	74	50.18	12.32		
	Fotoğraf çekmek	15	53.00	11.93		
	Oyun	38	50.13	12.39		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Konuşma	64	30.98	9.98	8.013	.155
	Sms ve E-Mail	19	32.15	10.90		
	İnternette Sörf	59	30.59	8.09		
	Sosyal Ağ	74	32.78	10.56		
	Fotoğraf çekmek	15	32.93	12.17		
	Oyun	38	27.15	11.69		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Konuşma	64	56.67	19.76	44.487	.000
	Sms ve E-Mail	19	60.68	20.60		
	İnternette Sörf	59	77.18	24.50		
	Sosyal Ağ	74	70.01	22.29		
	Fotoğraf çekmek	15	62.80	24.96		
	Oyun	38	84.92	24.59		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Konuşma	64	26.70	14.90	13.536	.019
	Sms ve E-Mail	19	24.42	12.65		
	İnternette Sörf	59	31.49	13.01		
	Sosyal Ağ	74	29.25	13.72		
	Fotoğraf çekmek	15	32.86	15.83		
	Oyun	38	34.18	13.47		

Tablo 44 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının cep telefonun hangi amaçla kullanıldığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde farklılık sosyal fobi ölçeği kaygı boyutunda, problemli internet kullanımı ve akıllı

telefon bağımlılığında bulunmuştur ($p < 0.05$). Farklı grupları belirlemede, çoklu karşılaştırmaları değerlendirmede "scheffe post hoc" testi yapılmıştır. Cep telefonunuzu en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz durumuna ilişkin bulgulara sosyal fobi (kaygı boyutunda), problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Sosyal fobi kaygı düzeyinde bakıldığında özellikle internette sörf yapmayı daha çok tercih edenler fazladır. Problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında en fazla oyun oynamayı tercih edenlerin fazla olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerin kendilerini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. *Lise Öğrencilerinin Kendilerini Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Görme Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Kendini Bağımlı Görme Durumu	n	$\bar{X}$	S.s	F	P
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Bağımlı Değilim	126	49.81 ^b	12.03	4.193	.016
	Çok Emin Değilim	104	54.20 ^a	11.31		
	Kesin Bağımlıyım	39	52.58 ^a	10.40		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Bağımlı Değilim	126	51.75	13.46	.209	.812
	Çok Emin Değilim	104	52.76	10.87		
	Kesin Bağımlıyım	39	51.87	11.53		
Sosyal Bağılılık Ölçeği	Bağımlı Değilim	126	32.82 ^a	9.58	4.216	.016
	Çok Emin Değilim	104	30.03 ^{ab}	10.686		
	Kesin Bağımlıyım	39	27.97 ^b	10.61		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Bağımlı Değilim	126	57.52 ^c	19.75	64.648	.001
	Çok Emin Değilim	104	73.00 ^b	20.10		
	Kesin Bağımlıyım	39	98.53 ^a	21.19		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Bağımlı Değilim	126	25.85 ^b	13.86	26.538	.001
	Çok Emin Değilim	104	29.34 ^b	11.14		
	Kesin Bağımlıyım	39	43.02 ^a	13.82		

Tablo 45 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyal fobi (Kaygı ve Kaçınma Boyutları), sosyal bağılılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının kendini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumu değişkenine ilişkin

yapılan ANOVA analizlerinde sosyal fobi ölçeği kaygı boyutunda, sosyal bağıllık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sosyal fobi (kaygı boyutu) açısından bakıldığında; çok emin değilim ve kesin bağımlıyım diyen katılımcılar aynı grupta olup, bağımlı olmadığını iddia eden katılımcılardan farklılık göstermektedir. Ortalamalar incelendiğinde, emin olmayan ve kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların kaygı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal bağıllık açısından bakıldığında bağımlı değilim diyen katılımcılar ile emin olmadığını söyleyen katılımcıların ortalama puanlarının benzer olduğu, benzer şekilde emin olmadığını söyleyen katılımcılar ile kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların da farksız olduğu görülmüştür. Öte yandan sosyal bağıllık ölçeği açısından bağımlı olmadığını iddia eden katılımcıların ortalama puanları, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcılarınkinden farklı olup anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Problemli internet kullanımı açısından bakıldığında tüm grupların birbirinden anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Ölçekten elde edilen ortalamalar incelendiğinde bağımlılık düzeyi arttıkça problemli internet kullanımı puanının arttığı görülmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı açısından bakıldığında; bağımlı değilim ve çok emin değilim diyen katılımcılar aynı grupta olup, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcılardan farklılık göstermektedir. Ortalamalar incelendiğinde, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların telefon bağımlılığı puanlarının diğer gruplarınkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite Öğrencilerine Ait Bulgular

Üniversite öğrencilerin sosyo-demografik dağılımlara ilişkin bulguları Tablo 46'da yer verilmiştir.

Tablo 46. *Üniversite Öğrencilerin Sosyo-demografik Dağılımlara İlişkin Bulgular (n=279)*

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	184	65.9
Erkek	95	34.1
Yaş		
18-20 yaş	44	15.8
21-25 yaş	189	67.7
26-30 yaş	33	11.8
31 ve üzeri	13	4.7

Tablo 46. (devamı)

Sınıf		
1. Sınıf	109	39.1
2. Sınıf	80	28.7
3. Sınıf	50	17.9
4. Sınıf	40	14.3
Günde kaç saat uyuyor		
4-6 saat	40	14.3
7-9 saat	212	76.0
10-12 saat ve üstü	27	9.7
Bir günde kaç saat internet kullanıyor		
0-2 saat	38	13.6
3-5 saat	159	57.0
6-9 saat	57	20.4
10-12 saat	12	4.3
13 saat ve üstü	13	4.7
İnternete genelde nereden bağlanıyor		
Telefon	273	97.8
Bilgisayar	2	.7
Tablet	1	.4
Diğer	3	1.1
İnterneti genelde hangi amaçlar için kullanıyor		
Eğlence	4	1.4
Sosyal Medya-Tweeter-Instagram-Facebook-Whatsap	42	15.1
Ödev-Araştırma-Eğitim	24	8.6
Film izleme-Müzik dinleme	2	.7
Alışveriş	1	.4
Sohbet	3	1.1
Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim	28	10.0
Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim + Film-Müzik	11	3.9
Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim + Film-Müzik + Alışveriş	17	6.1
Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim + Film-Müzik + Alışveriş + Sohbet	12	4.3
Eğlence + Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim + Film-Müzik + Alışveriş + Sohbet	14	5.0
Eğlence + Sosyal Medya + Ödev-Araştırma-Eğitim + Film-Müzik + Alışveriş + Sohbet + Oyun	19	6.8
Diğer kombinasyonlar	76	28.3

Tablo 46. (devamı)

İnterneti kullanım amaçları		
Eğlence	69	7.9
Sosyal Medya-Tweeter-İnstagram-Facebook-Whatsap	214	24.4
Ödev-Araştırma-Eğitim	209	23.8
Film izleme-Müzik dinleme	135	15.4
Alışveriş	101	11.5
Sohbet	106	12.1
Oyun	43	4.9
Günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresi		
1 saatten az	89	31.9
1 saatten fazla	190	68.1
Telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanıyor		
0-2 saat	82	29.4
3-5 saat	141	50.5
6-9 saat	41	14.7
10-12 saat	7	2.5
13 saat ve üstü	8	2.9
Telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alma		
Evet	116	41.6
Hayır	163	58.4
Gelir Düzeyi		
1– 2499 TL	191	68.5
2500 – 3499 TL	43	15.4
3500 – 4499 TL	17	6.1
4500 TL ve üzeri	28	10.0
Kardeş Sayısı (Kendisi hariç)		
Tek çocuk	4	1.4
1 çocuk	12	4.3
2 çocuk	17	6.1
3 çocuk	30	10.8
4 çocuk	45	16.1
5 çocuk ve üzeri	171	61.3

Tablo 46. (devamı)

Annenin eğitim durumu		
Okuryazar değil	150	53.8
Okuryazar	28	10.0
İlkokul mezunu	61	21.9
Ortaokul mezunu	20	7.2
Lise mezunu	20	7.2
Babanın eğitim durumu		
Okuryazar değil	45	16.1
Okuryazar	36	12.9
İlkokul mezunu	94	33.7
Ortaokul mezunu	43	15.4
Lise mezunu	44	15.8
Ön lisans mezunu	7	2.5
Lisans mezunu	10	3.6

Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin telefon kullanma alışkanlıklarına ilişkin dağılımları Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. Üniversite Öğrencilerin Telefon Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular (n=279)

	n	%
Yeni girdiğim bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama		
Evet	36	12.9
Hayır	243	87.1
Boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama		
Evet	154	55.2
Hayır	125	44.8
Cep telefonunu en çok kullanma amacı		
Konuşma	81	29.0
Sms	19	6.8
E-Mail	10	3.6
İnternette sörf	46	16.5
Sosyal Ağ	111	39.8
Fotoğraf çekmek	5	1.8
Oyun	7	2.5
Kendini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumu		
Bağımlı değilim	136	48.7
Çok emin değilim	117	41.9
Kesin bağımlıyım	26	9.3

Tablo 47 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin % 12.9'u yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlamaktadır, % 87.1'i yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlamamaktadır. % 55.2'si boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlamaktadır. % 44.8'i boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlamamaktadır. % 29'u cep telefonunu konuşma amacıyla kullanırken % 6.8'i cep telefonunu SMS amacıyla kullanmaktadır. % 3.6'sı cep telefonunu e-mail amacıyla kullanırken, % 16.5'i cep telefonunu internette gezinmek amacıyla kullanmaktadır. % 39.8'i cep telefonunu fotoğraf çekmek amacıyla kullandığı görülmektedir. % 2.5'i cep telefonunu oyun oynamak amacıyla kullanıyor, % 48.7'si kendini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirmiyor, % 41.9'u kendini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumundan çok emin değil, % 9.3'ü kendini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendiriyor olduğu saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48. *Üniversite Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

	$\bar{X}$	S.s
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu	28.35	11.65
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	68.00	26.90
Sosyal Bağlılık Ölçeği	31.43	9.87
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	46.62	13.53
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	50.12	12.74

Tablo 48 incelendiğinde akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamasının 28.35 ± 11.65 , problemli internet kullanımı ölçeği puan ortalamasının 68.00 ± 26.90 bulunmuştur. Sosyal bağlılık ölçeği puan ortalamasının 31.43 ± 9.87 , sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu puan ortalamasının 46.62 ± 13.53 , sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puan ortalamasının 50.12 ± 12.74 olduğu görülmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla pearson korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 49).

Tablo 49. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri

			1	2	3	4	5
1-	Akıllı Telefon	r	1				
	Bağımlılığı Ölçeği-	p					
	Kısa Formu						
2-	Problemlı	r	.604**	1			
	İnternet Kullanımı	p	.000				
	Ölçeği						
3-	Sosyal Bağlılık	r	-.254**	-.453**	1		
	Ölçeği	p	.000	.000			
4-	Liebowitz	r	.199**	.076	-.163**	1	
	Sosyal Kaygı Ölçeği	p	.001	.203	.006		
	Kaygı Boyutu						
5-	Liebowitz	r	.171**	.243**	-.149*	.289**	1
	Sosyal Kaygı Ölçeği	p	.004	.000	.013	.000	
	Kaçınma Boyutu						

(*) $p < 0.05$ (**) $p < 0.001$

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ile problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları arasındaki korelasyon değerlerinin tümü pozitif anlamlı bulunmuştur $p < 0.05$; sosyal bağlılık puanları arasındaki ilişki ise ters yönde anlamlı olarak görülmüştür $p < 0.05$.

Problemlı internet kullanımı ölçeği ile sosyal bağlılık ölçeği puanları arasındaki ilişki ters yönde anlamlı olarak saptanmıştır $p < 0.05$. Sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları arasındaki ilişki doğru yönde anlamlı olarak saptanmıştır $p < 0.05$.

Sosyal bağlılık ölçeği ile sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları arasındaki korelasyon değerleri ters yönde $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ile sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları arasındaki ilişki doğru yönde anlamlı olarak saptanmıştır $p < 0.05$.

Sonuç olarak, akıllı telefon bağımlılığı yükseldikçe problemlı internet kullanımı, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyut puanlarının artmaktadır.

Sosyal bağıllık ölçeği puanlarının ise azaldığı görülmektedir. Problemlerli internet kullanımı ölçeği puanları arttıkça sosyal bağıllık ölçeği puanlarının azaldığı görülmektedir. Sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanlarının ise arttığı, sosyal bağıllık ölçeği puanları arttıkça sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanlarının azaldığı, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu puanları arttıkça sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanlarının da arttığı saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerin sosyal bağıllıklarının, sosyal kaygı ve sosyal kaçınma durumlarının telefon bağımlılıklarını yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 50).

Tablo 50. Üniversite Öğrencilerin Sosyal Bağıllıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Telefon Bağımlılıklarını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	26.466	4.192		6.314	.000
Sosyal kaçınma	.116	.052	.134	2.229	.027
Sosyal kaygı	.091	.055	.100	1.659	.098
Sosyal bağıllık	-.257	.069	-.218	-3.731	.000
R = .315	R ² = .099				

$$F_{(3,275)} = 10.087 \quad p = .000$$

a. Bağımlı değişken: Akıllı Telefon bağımlılığı

Akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağıllık anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .315$, $R^2 = .099$, $p < 0.05$). Sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağıllık değişkenleri üniversite öğrencilerin telefon bağımlılıklarının toplam varyansının % 10'unu açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Sosyal kaçınma ve Sosyal bağıllık değişkenlerinin üniversite öğrencilerin telefon bağımlılıkları üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir.

Üniversite öğrencilerin sosyal bağıllıklarının, sosyal kaygı ve sosyal kaçınma durumlarının problemlerli internet kullanımı yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 51).

Tablo 51. Üniversite Öğrencilerin Sosyal Bağlılıklarının, Sosyal Kaygı ve Sosyal Kaçınma Durumlarının Problemlı İnternet Kullanımını Yordamasına İlişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	89.178	8.899		10.021	.000
Sosyal kaçınma	-.099	.110	-.050	-.900	.369
Sosyal kaygı	.408	.117	.193	3.493	.001
Sosyal bağlılık	-1.177	.146	-.432	-8.052	.000
R = .488	R ² = .239				

$$F_{(3,275)} = 28.717 \quad p = .000$$

a. Bağımlı değişken: Problemlı internet kullanımı

Problemlı internet kullanımı ile sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .488$, $R^2 = .239$, $p < 0.05$). Sosyal kaçınma, sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenleri üniversite öğrencilerin problemlı internet kullanımının toplam varyansının % 24'ünü açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde sosyal kaygı ve sosyal bağlılık değişkenlerinin üniversite öğrencilerin problemlı internet kullanımı üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir.

Üniversite öğrencilerin cinsiyetlerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52. Üniversite Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Kadın	184	27.28	11.875	-2.154	.032
	Erkek	95	30.43	10.961		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Kadın	184	64.73	24.786	-2.864	.005
	Erkek	95	74.34	29.704		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Kadın	184	31.15	10.171	-.675	.500
	Erkek	95	31.99	9.294		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Kadın	184	46.99	13.390	.637	.525
	Erkek	95	45.91	13.844		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Kadın	184	50.29	12.996	.309	.757
	Erkek	95	49.79	12.278		

Üniversite öğrencilerin cinsiyetlerine göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem

düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu ve sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin cinsiyetlerine göre, akıllı telefon bağımlılığı ve problemli internet kullanımında erkeklerin kadınlara göre daha yüksek ortalama puanları bulunmaktadır.

Üniversite öğrencilerin yaşlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 53'te verilmiştir.

Tablo 53. Üniversite Öğrencilerin Yaşlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	18-20	43	29.07	10.857	1.690	.639
	21-25	189	28.13	11.914		
	26-30	33	29.73	11.985		
	31 ve üstü	13	25.23	10.026		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	18-20	43	71.42	28.672	4.532	.209
	21-25	189	67.37	25.882		
	26-30	33	72.12	31.968		
	31 ve üstü	13	55.31	19.889		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	18-20	43	29.42	10.271	3.321	.345
	21-25	189	31.35	9.783		
	26-30	33	33.39	10.671		
	31 ve üstü	13	34.23	7.201		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	18-20	43	48.47	14.173	7.001	.072
	21-25	189	47.04	13.426		
	26-30	33	45.09	14.780		
	31 ve üstü	13	38.46	6.226		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	18-20	43	50.37	11.836	3.879	.275
	21-25	189	50.92	13.372		
	26-30	33	46.82	11.631		
	31 ve üstü	13	46.46	6.887		

Üniversite öğrencilerin yaşlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) farklarına ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin yaşlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli

internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaçınma ve Kaygı Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 54’te verilmiştir.

Tablo 54. *Üniversite Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Sınıf	n	$\bar{X}$	S.s	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1. Sınıf	109	26.07	10.851	3.390	.019
	2. Sınıf	80	28.38	11.139		
	3. Sınıf	50	30.16	13.241		
	4. Sınıf	40	32.28	11.618		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	1. Sınıf	109	63.17	22.513	2.603	.052
	2. Sınıf	80	68.73	25.542		
	3. Sınıf	50	71.06	27.828		
	4. Sınıf	40	75.90	36.294		
Sosyal Bağılılık Ölçeği	1. Sınıf	109	30.88	9.572	1.123	.340
	2. Sınıf	80	31.75	10.096		
	3. Sınıf	50	33.38	10.107		
	4. Sınıf	40	29.88	9.890		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	1. Sınıf	109	46.39	13.195	.527	.664
	2. Sınıf	80	45.93	13.646		
	3. Sınıf	50	46.30	12.795		
	4. Sınıf	40	49.08	15.252		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	1. Sınıf	109	49.84	12.767	.090	.965
	2. Sınıf	80	49.95	11.817		
	3. Sınıf	50	50.94	14.018		
	4. Sınıf	40	50.18	13.191		

Üniversite öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait f değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait f değerleri

$p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları açısından farkların hangi sınıf düzeyindeki bireyler arasında olduğunu öğrenmek için “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerle 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin günde kaç saat uyku uyuduklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 55’te verilmiştir.

Tablo 55. Üniversite Öğrencilerin Günde Kaç Saat Uyku Uyuduklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Uyku süresi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	4-6 saat	40	27.73	11.345	1.341	.512
	7-9 saat	212	27.95	11.071		
	10-12 saat ve üstü	26	32.73	15.853		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	4-6 saat	40	65.25	23.754	3.829	.147
	7-9 saat	212	66.89	26.032		
	10-12 saat ve üstü	26	81.77	34.925		
Sosyal Bağılılık Ölçeği	4-6 saat	40	32.13	10.459	3.724	.155
	7-9 saat	212	31.86	9.329		
	10-12 saat ve üstü	26	26.88	12.443		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	4-6 saat	40	47.15	16.351	.059	.971
	7-9 saat	212	46.45	12.891		
	10-12 saat ve üstü	26	46.38	13.989		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	4-6 saat	40	48.45	12.808	.721	.697
	7-9 saat	212	50.10	12.649		
	10-12 saat ve üstü	26	52.04	13.168		

Üniversite öğrencilerin günde kaç saat uyku uyuduklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin günde kaç saat uyku uyuduklarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanlarında herhangi bir farka rastlanmamıştır.

Üniversite öğrencilerin bir günde kaç saat internet kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56. *Üniversite Öğrencilerin Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Günlük internet süresi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	0-2 saat	38	23.61	8.032	23.069	.000
	3-5 saat	159	26.66	10.882		
	6-9 saat	57	34.40	12.382		
	10-12 saat	12	30.33	13.276		
	13 saat ve üstü	12	34.08	13.813		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	0-2 saat	38	57.74	25.349	22.458	.000
	3-5 saat	159	65.14	24.966		
	6-9 saat	57	74.93	26.088		
	10-12 saat	12	77.25	29.118		
	13 saat ve üstü	12	93.83	35.162		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	0-2 saat	38	31.66	9.674	2.379	.666
	3-5 saat	159	31.59	9.656		
	6-9 saat	57	32.11	10.304		
	10-12 saat	12	28.00	9.789		
	13 saat ve üstü	12	29.42	12.206		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	0-2 saat	38	43.53	13.842	4.055	.399
	3-5 saat	159	46.75	13.247		
	6-9 saat	57	46.75	12.088		
	10-12 saat	12	48.33	18.042		
	13 saat ve üstü	12	52.67	17.753		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	0-2 saat	38	48.63	13.468	4.153	.386
	3-5 saat	159	49.53	12.163		
	6-9 saat	57	50.82	12.008		
	10-12 saat	12	55.67	14.742		
	13 saat ve üstü	12	53.83	18.683		

Üniversite öğrencilerin bir günde kaç saat internet kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır. Sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin bir günde kaç saat internet kullandıklarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından farkların bir günde kaç saat internet kullanan bireyler arasında öğrenmek için “scheffe post hoc” testi uygulanmıştır. Bir günde 6-9 saat ve 13 saat ve üstü internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat ve 3-5 saat internet kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, bir günde 6-9 saat ve internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat, 3-5 saat internet kullanan öğrencilerin, bir günde 13 saat ve üstü internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat, 3-5 saat ve 6-9 saat internet kullanan öğrencilerin, bir günde 10-12 saat üstü internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat internet kullanan öğrencilerin problemlı internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin internete genelde nereden bağlandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57. Üniversite Öğrencilerin İnternete Genelde Nereden Bağlandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağılılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	İnternete Bağlanma Aracı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Telefon	273	28.43	11.688	.378	.828
	Bilgisayar	2	31.00	12.728		
	Diğer	3	24.33	8.083		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Telefon	273	67.82	27.031	.903	.637
	Bilgisayar	2	70.00	16.971		
	Diğer	3	76.00	27.055		
Sosyal Bağılılık Ölçeği	Telefon	273	31.32	9.878	.852	.653
	Bilgisayar	2	34.50	7.778		
	Diğer	3	36.33	11.504		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Telefon	273	46.73	13.594	.305	.859
	Bilgisayar	2	41.00	7.071		
	Diğer	3	43.00	14.731		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Telefon	273	50.29	12.734	2.699	.259
	Bilgisayar	2	40.00	2.828		
	Diğer	3	42.33	17.039		

Üniversite öğrencilerin internete genelde nereden bağlandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağılılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (kaygı ve kaçınma boyutları) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin internete genelde nereden bağlandıklarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet

kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (kaygı ve kaçınma boyutları) puanları açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti eğlence amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58. *Üniversite Öğrencilerin İnterneti Eğlence Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağıllık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar*

	Eğlence	n	$\bar{X}$	S.s	t	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	69	33.49	12.310	4.358	.000
	Hayır	210	26.67	10.936		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	69	76.04	25.912	2.901	.004
	Hayır	210	65.36	26.751		
Sosyal Bağıllık Ölçeği	Evet	69	30.00	8.451	-1.393	.165
	Hayır	210	31.90	10.272		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	69	44.68	13.014	-1.377	.170
	Hayır	210	47.26	13.667		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	69	50.78	11.544	.499	.618
	Hayır	210	49.90	13.123		

Üniversite öğrencilerin interneti eğlence amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır.

Sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti eğlence amacıyla kullanma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında interneti eğlence amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti “Sosyal Medya-Tweeter-Instagram-Facebook-Whatsap” amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağıllık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Sosyal Medya-Tweeter-İnstagram-Facebook-Whatsap Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Sosyal Medya	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	214	29.56	12.210	3.831	.000
	Hayır	65	24.40	8.512		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	214	70.37	27.061	2.705	.007
	Hayır	65	60.18	24.997		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	214	31.74	9.723	.935	.351
	Hayır	65	30.43	10.365		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	214	46.38	13.738	-.538	.591
	Hayır	65	47.42	12.899		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	214	50.88	12.718	1.817	.070
	Hayır	65	47.62	12.568		

Üniversite öğrencilerin interneti sosyal medya-tweeter-instagram-facebook-whatsap amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır. Sosyal bağlılık ölçeği sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti sosyal medya-tweeter-instagram-facebook-whatsap amacıyla kullanma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında interneti sosyal medya-tweeter-instagram-facebook-whatsap amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti ödev, araştırma ve eğitim amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 60'ta verilmiştir.

Tablo 60. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Ödev, Araştırma ve Eğitim Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Ödev	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	209	27.56	11.481	-1.968	-3.150
	Hayır	70	30.71	11.906		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	209	65.38	26.467	-2.844	-10.432
	Hayır	70	75.81	26.848		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	209	31.87	9.569	1.279	1.742
	Hayır	70	30.13	10.695		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	209	46.00	13.733	-1.332	-2.486
	Hayır	70	48.49	12.826		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	209	49.80	12.144	-.723	-1.272
	Hayır	70	51.07	14.413		

Üniversite öğrencilerin interneti ödev-araştırma-eğitim amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 61’de verilmiştir.

Tablo 61. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Film İzleme-Müzik Dinleme Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Film-Müzik	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	135	29.44	11.664	1.516	.131
	Hayır	144	27.33	11.581		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	135	68.56	27.141	.333	.739
	Hayır	144	67.48	26.755		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	135	31.16	9.098	-.455	.649
	Hayır	144	31.69	10.573		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	135	44.46	12.449	-2.614	.009
	Hayır	144	48.65	14.218		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	135	49.91	12.103	-.263	.793
	Hayır	144	50.31	13.342		

Üniversite öğrencilerin interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullanma durumlarına göre sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullanma durumlarına göre, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarında interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullananların lehine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti alışveriş yapma amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 62’de verilmiştir.

Tablo 62. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Alışveriş Yapma Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Alışveriş	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	101	28.95	12.339	.643	.521
	Hayır	178	28.02	11.259		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	101	68.26	27.919	.120	.904
	Hayır	178	67.85	26.382		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	101	30.93	8.994	-.666	.506
	Hayır	178	31.72	10.352		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	101	43.74	12.673	-2.709	.007
	Hayır	178	48.26	13.763		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	101	50.96	12.727	.831	.406
	Hayır	178	49.64	12.753		

Üniversite öğrencilerin interneti alışveriş yapma amacıyla kullanma durumlarına göre Sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaygı boyutu puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti alışveriş yapma amacıyla kullanma durumlarına göre, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarında interneti alışveriş yapma amacıyla kullananların lehine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti sohbet amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 63'te verilmiştir.

Tablo 63. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Sohbet Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Sohbet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	106	30.24	12.186	2.125	.035
	Hayır	173	27.20	11.187		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	106	72.88	28.622	2.391	.017
	Hayır	173	65.01	25.411		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	106	29.20	9.400	-3.003	.003
	Hayır	173	32.80	9.932		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	106	45.08	12.861	-1.499	.135
	Hayır	173	47.57	13.877		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	106	51.56	12.440	1.480	.140
	Hayır	173	49.24	12.871		

Üniversite öğrencilerin interneti sohbet amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti sohbet amacıyla kullanma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı, problemli internet kullanımı ve sosyal bağlılık puanları açısından aralarında interneti sohbet amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin interneti oyun oynamak amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 64'te verilmiştir.

Tablo 64. Üniversite Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynamak Amacıyla Kullanma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Oyun	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	43	31.42	11.638	1.884	.061
	Hayır	236	27.80	11.588		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	43	76.51	24.860	2.273	.024
	Hayır	236	66.45	27.015		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	43	30.09	8.375	-.968	.334
	Hayır	236	31.68	10.118		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	43	43.35	13.202	-1.732	.084
	Hayır	236	47.22	13.533		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	43	50.86	12.005	.415	.679
	Hayır	236	49.98	12.885		

Üniversite öğrencilerin interneti oyun oynamak amacıyla kullanma durumlarına göre problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti oyun oynamak amacıyla kullanma durumlarına göre, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında interneti oyun oynamak amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 65’te verilmiştir.

Tablo 65. Üniversite Öğrencilerin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanma Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Günlük Sosyal Ağ Kullanma	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1 saatten az	89	23.96	10.391	-4.652	.000
	1 saatten fazla	190	30.42	11.658		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	1 saatten az	89	59.21	23.696	-4.029	.000
	1 saatten fazla	190	72.12	27.376		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	1 saatten az	89	32.79	10.041	1.571	.117
	1 saatten fazla	190	30.80	9.755		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	1 saatten az	89	47.96	14.798	1.071	.286
	1 saatten fazla	190	46.00	12.889		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	1 saatten az	89	49.49	13.191	-.559	.576
	1 saatten fazla	190	50.41	12.542		

Üniversite öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) değişkenlerinde anlamsız bir farka saptanmıştır $p > 0.05$.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresine göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında interneti günde 1 saatten fazla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66. Üniversite Öğrencilerin Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullandıklarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Konuşma					
	Dışında	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	0-2 saat	82	23.68	9.873	35.648	.000
	3-5 saat	141	28.01	10.605		
	6-9 saat	41	36.88	12.406		
	10-12 saat	7	29.57	11.928		
	13 saat ve üstü	8	37.63	15.052		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	0-2 saat	82	57.02	19.972	27.889	.000
	3-5 saat	141	69.94	27.064		
	6-9 saat	41	74.71	27.129		
	10-12 saat	7	77.71	27.250		
	13 saat ve üstü	8	103.50	36.661		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	0-2 saat	82	33.37	10.226	7.239	.124
	3-5 saat	141	30.38	9.390		
	6-9 saat	41	32.34	9.707		
	10-12 saat	7	27.86	7.493		
	13 saat ve üstü	8	28.75	14.791		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	0-2 saat	82	44.90	13.915	4.334	.363
	3-5 saat	141	46.75	12.558		
	6-9 saat	41	47.49	14.782		
	10-12 saat	7	52.86	14.358		
	13 saat ve üstü	8	52.13	18.411		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	0-2 saat	82	48.74	12.105	4.275	.370
	3-5 saat	141	49.84	12.147		
	6-9 saat	41	52.44	14.239		
	10-12 saat	7	57.14	15.005		
	13 saat ve üstü	8	51.13	18.388		

Üniversite öğrencilerin telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullandıklarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemlı internet kullanımı

ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır.

Sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerin telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullandıklarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemli internet kullanımı ölçeği puanları açısından farkların telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanan bireyler arasında olduğunu görmek için "scheffe post hoc" testi uygulanmıştır.

Bir günde telefonu konuşma dışında bir günde 3-5 saat internete girmek için kullanan öğrencilerle 0-2 saat kullanan öğrencilerin, telefonu konuşma dışında bir günde 6-9 saat ve 13 saat ve üstü internete girmek için kullanan öğrencilerle 0-2 saat ve 3-5 saat kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, telefonu konuşma dışında bir günde 3-5 saat, 6-9 saat, 10-12 saat ve 13 saat ve üstü internete girmek için kullanan öğrencilerle 0-2 saat kullanan öğrencilerin, telefonu konuşma dışında bir günde 13 saat ve üstü kullanan öğrencilerle 3-5 saat, 6-9 saat kullanan öğrencilerin problemli internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikayet alma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 67'de verilmiştir.

Tablo 67. Üniversite Öğrencilerin Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığına İlişkin Şikâyet Alma Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Şikâyet	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	116	34.43	10.684	8.174	.000
	Hayır	163	24.03	10.323		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	116	81.70	30.277	7.372	.000
	Hayır	163	58.25	18.998		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	116	29.59	9.976	-2.666	.008
	Hayır	163	32.75	9.614		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	116	47.00	13.714	.391	.696
	Hayır	163	46.36	13.436		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	116	49.59	12.712	-.578	.563
	Hayır	163	50.49	12.779		

Üniversite öğrencilerin telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarında telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alanların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin gelir düzeylerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 68’de verilmiştir.

Tablo 68. Üniversite Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Gelir	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1– 2499 TL	191	28.22	11.497	.822	.844
	2500 – 3499 TL	43	27.51	10.622		
	3500 – 4499 TL	17	31.12	12.509		
	4500 TL ve üzeri	28	28.89	13.868		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	1– 2499 TL	191	68.88	27.297	2.242	.524
	2500 – 3499 TL	43	63.86	21.360		
	3500 – 4499 TL	17	74.35	32.208		
	4500 TL ve üzeri	28	64.50	28.479		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	1– 2499 TL	191	30.81	9.991	5.258	.154
	2500 – 3499 TL	43	34.16	9.173		
	3500 – 4499 TL	17	30.41	8.117		
	4500 TL ve üzeri	28	32.14	10.742		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	1– 2499 TL	191	46.93	13.668	2.486	.478
	2500 – 3499 TL	43	47.65	16.070		
	3500 – 4499 TL	17	46.88	6.945		
	4500 TL ve üzeri	28	42.82	11.086		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	1– 2499 TL	191	49.45	12.854	1.314	.726
	2500 – 3499 TL	43	52.09	14.288		
	3500 – 4499 TL	17	51.35	9.829		
	4500 TL ve üzeri	28	50.93	11.032		

Üniversite öğrencilerin gelir durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin gelir durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) açısından fark görülmemektedir.

Üniversite öğrencilerin kardeş sayısına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 69’da verilmiştir.

Tablo 69. Üniversite Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Kardeş sayısı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Tek çocuk	4	39.50	16.093	1.989	.158
	1 çocuk	12	25.67	9.109		
	2 çocuk	17	30.88	12.519		
	3 çocuk	30	29.40	12.475		
	4 çocuk	45	26.87	11.098		
	5 çocuk ve üzeri	171	28.24	11.572		
Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği	Tek çocuk	4	91.75	46.010	.181	.671
	1 çocuk	12	75.42	27.044		
	2 çocuk	17	65.71	25.308		
	3 çocuk	30	67.70	26.192		
	4 çocuk	45	64.78	25.055		
	5 çocuk ve üzeri	171	68.05	27.172		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Tek çocuk	4	30.00	11.165	.059	.808
	1 çocuk	12	30.58	12.852		
	2 çocuk	17	31.24	11.798		
	3 çocuk	30	33.40	9.339		
	4 çocuk	45	32.58	11.419		
	5 çocuk ve üzeri	171	30.90	9.130		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Tek çocuk	4	38.75	4.573	1.636	.201
	1 çocuk	12	48.17	13.855		
	2 çocuk	17	42.71	10.239		
	3 çocuk	30	46.90	14.840		
	4 çocuk	45	45.36	13.693		
	5 çocuk ve üzeri	171	47.37	13.656		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Tek çocuk	4	43.25	8.461	.627	.429
	1 çocuk	12	48.00	11.489		
	2 çocuk	17	51.00	10.081		
	3 çocuk	30	56.27	19.174		
	4 çocuk	45	48.24	12.211		
	5 çocuk ve üzeri	171	49.75	11.634		

Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) değişkenlerinde yapılan analizlerde fark anlamsız bulunmuştur $p > 0.05$ Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları noktasında fark görülmemektedir.

Üniversite öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 70’te verilmiştir.

Tablo 70. Üniversite Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Eğitim Seviyesi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Okuryazar değil	150	28.12	10.593	4.357	.360
	Okuryazar	28	28.04	14.070		
	İlkokul mezunu	61	26.67	11.676		
	Ortaokul mezunu	20	31.40	13.434		
	Lise mezunu	20	32.65	13.196		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Okuryazar değil	150	69.51	29.304	5.657	.226
	Okuryazar	28	59.71	20.077		
	İlkokul mezunu	61	64.11	21.791		
	Ortaokul mezunu	20	73.75	29.693		
	Lise mezunu	20	74.40	25.556		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Okuryazar değil	150	30.00	9.682	10.233	.037
	Okuryazar	28	32.75	9.074		
	İlkokul mezunu	61	34.46	9.208		
	Ortaokul mezunu	20	32.35	8.653		
	Lise mezunu	20	30.20	13.446		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Okuryazar değil	150	47.55	13.624	6.257	.181
	Okuryazar	28	41.14	11.575		
	İlkokul mezunu	61	47.23	14.781		
	Ortaokul mezunu	20	47.90	13.396		
	Lise mezunu	20	44.25	10.192		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Okuryazar değil	150	50.48	11.527	7.993	.092
	Okuryazar	28	49.71	10.125		
	İlkokul mezunu	61	49.08	16.865		
	Ortaokul mezunu	20	55.70	12.654		
	Lise mezunu	20	45.55	8.243		

Üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem

düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre, sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından farkların annelerinin eğitim durumlarında nasıl olduğunu görmek için "scheffe post hoc" testi yapılmıştır. Annelerinin eğitimi ilkököl mezunu olan öğrencilerle anneleri okuryazar olmayan öğrencilerin sosyal bağlılık ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 71'de verilmiştir.

Tablo 71. Üniversite Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Eğitim Seviyesi	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Okuryazar değil	45	28.96	9.601	5.505	.481
	Okuryazar	36	28.89	12.496		
	İlkokul mezunu	94	26.45	11.380		
	Ortaokul mezunu	43	27.67	11.704		
	Lise mezunu	44	30.93	12.919		
	Ön lisans mezunu	7	31.14	11.639		
	Lisans mezunu	10	31.30	13.292		
Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği	Okuryazar değil	45	72.53	25.617	13.777	.032
	Okuryazar	36	68.58	27.182		
	İlkokul mezunu	94	65.36	27.244		
	Ortaokul mezunu	43	59.88	25.319		
	Lise mezunu	44	73.93	29.336		
	Ön lisans mezunu	7	77.71	23.422		
	Lisans mezunu	10	72.30	19.293		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Okuryazar değil	45	30.36	8.555	14.767	.022
	Okuryazar	36	27.03	10.041		
	İlkokul mezunu	94	32.80	10.061		
	Ortaokul mezunu	43	34.65	9.727		
	Lise mezunu	44	30.70	9.844		
	Ön lisans mezunu	7	33.43	6.321		
	Lisans mezunu	10	27.30	10.328		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Okuryazar değil	45	46.33	12.918	4.442	.617
	Okuryazar	36	45.58	11.726		
	İlkokul mezunu	94	46.10	13.852		
	Ortaokul mezunu	43	46.23	15.095		

Tablo 71. (devamı)

	Lise mezunu	44	49.48	12.791		
	Ön lisans mezunu	7	52.14	19.377		
	Lisans mezunu	10	41.90	11.426		
Liebowitz Sosyal	Okuryazar değil	45	51.44	10.404		
Kaygı Ölçeği	Okuryazar	36	49.39	10.044		
Kaygı Boyutu	İlkokul mezunu	94	48.35	13.658		
	Ortaokul mezunu	43	49.12	12.131	10.010	.124
	Lise mezunu	44	54.30	13.777		
	Ön lisans mezunu	7	46.14	20.675		
	Lisans mezunu	10	52.10	11.522		

Üniversite öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre problemli internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait kw değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre problemli internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Problemli internet kullanımı ölçeği ve sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından farkların babalarının eğitim durumlarında nasıl olduğunu görmek için "scheffe post hoc" testi yapılmıştır.

Babaları okuryazar olmayan ve lise mezunu olan öğrencilerle babalarının eğitimi ortaokul mezunu olan öğrencilerin problemli internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, babalarının eğitimi ilkokul mezunu olan öğrencilerle babaları okuryazar olan öğrencilerin, babalarının eğitimi ortaokul mezunu olan öğrencilerle babaları okuryazar olmayan, okuryazar olan ve lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal bağlılık ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerin yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 72'de verilmiştir.

Tablo 72. Üniversite Öğrencilerin Yeni Girdikleri Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Yeni Ortam	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	36	36.14	13.508	3.791	.000
	Hayır	243	27.20	10.915		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	36	97.97	32.409	6.147	.000
	Hayır	243	63.56	22.932		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	36	21.78	8.761	-6.777	.000
	Hayır	243	32.86	9.217		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	36	50.86	14.383	2.025	.044
	Hayır	243	46.00	13.317		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	36	56.61	12.807	3.337	.001
	Hayır	243	49.16	12.467		

Üniversite öğrencilerin yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (kaygı ve kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (kaygı ve kaçınma) puanları açısından aralarında yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlayanların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 73'te verilmiştir.

Tablo 73. Üniversite Öğrencilerin Boş Zamanlarında Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Boş Zaman	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	154	32.16	11.330	6.559	.000
	Hayır	125	23.66	10.278		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Evet	154	78.06	28.997	7.991	.000
	Hayır	125	55.61	17.443		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Evet	154	29.38	10.160	-3.964	.000
	Hayır	125	33.97	8.913		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Evet	154	48.51	13.906	2.606	.010
	Hayır	125	44.30	12.730		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Evet	154	52.14	13.060	2.989	.003
	Hayır	125	47.62	11.911		

Üniversite öğrencilerin boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma) puanları açısından aralarındaki farklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (kaygı ve kaçınma) puanları açısından aralarında boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlayanların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerin cep telefonlarını en çok kullanma amaçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 74'te verilmiştir.

Tablo 74. Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonlarını En Çok Kullanma Amaçlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

	Kullanım Amacı	n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Konuşma	81	24.94	9.825	15.281	.018
	Sms	19	26.26	10.192		
	E-Mail	10	29.30	16.879		
	İnternette sörf	46	31.76	11.503		
	Sosyal Ağ	111	29.15	11.931		
	Fotoğraf çekmek	5	37.00	11.937		
	Oyun	7	31.00	14.810		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Konuşma	81	59.85	22.476	28.895	.000
	Sms	19	58.53	17.011		
	E-Mail	10	49.10	14.662		
	İnternette sörf	46	74.24	26.677		
	Sosyal Ağ	111	72.52	29.362		
	Fotoğraf çekmek	5	85.40	24.203		
	Oyun	7	89.86	28.334		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Konuşma	81	31.67	9.882	12.544	.051
	Sms	19	37.00	7.386		
	E-Mail	10	35.20	7.671		
	İnternette sörf	46	30.57	10.033		
	Sosyal Ağ	111	31.04	9.636		
	Fotoğraf çekmek	5	22.40	10.807		
	Oyun	7	26.71	14.209		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Konuşma	81	44.38	13.946	13.725	.033
	Sms	19	50.42	13.558		
	E-Mail	10	40.20	11.952		
	İnternette sörf	46	46.07	12.950		
	Sosyal Ağ	111	47.37	13.126		
	Fotoğraf çekmek	5	59.40	15.010		
	Oyun	7	54.14	12.694		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Konuşma	81	49.05	12.225	5.944	.430
	Sms	19	54.21	16.023		
	E-Mail	10	43.60	10.102		
	İnternette sörf	46	49.74	11.194		
	Sosyal Ağ	111	50.54	13.113		
	Fotoğraf çekmek	5	53.80	15.834		
	Oyun	7	53.86	13.018		

Üniversite öğrencilerinin cep telefonlarını en çok kullanma amaçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutunda farklılık anlamlı olarak saptanmıştır $p < 0.05$.

Bu durum üniversite öğrencilerinin cep telefonlarını en çok kullanma amaçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları açısından farkların cep telefonunu en çok kullanma amacına göre olan bireyler arasında nasıl olduğunu öğrenmek için "scheffe post hoc" testi yapılmıştır.

Cep telefonunu en çok internette sörf, sosyal ağ, fotoğraf çekmek, amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma amacıyla kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir.

Cep telefonunu en çok internette sörf, sosyal ağ, fotoğraf çekmek, oyun oynamak amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma, sms ve e-mail amacıyla kullanan öğrencilerin problemli internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

Cep telefonunu en çok fotoğraf çekmek amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma, internette sörf, sosyal ağ, amacıyla kullanan öğrencilerin, cep telefonunu en çok fotoğraf çekmek ve oyun oynamak amacıyla kullanan öğrencilerle e-mail amacıyla kullanan öğrencilerin sosyal fobi ölçeği kaçınma boyutu puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin kendini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemli internet kullanımı ölçeği, sosyal bağımlılık ölçeği, sosyal fobi ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) puanları açısından farklar Tablo 75'te verilmiştir.

Tablo 75. Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Görme Durumlarına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği, Sosyal Fobi Ölçeği (Kaygı ve Kaçınma Boyutları) Puanları Açısından Farklar

		n	$\bar{X}$	S.s	KW	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Bağımlı değilim	136	22.15	9.077	94.425	.000
	Çok emin değilim	117	32.71	9.906		
	Kesin bağımlıyım	26	41.23	11.738		
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği	Bağımlı değilim	136	53.04	14.610	91.116	.000
	Çok emin değilim	117	79.08	26.570		
	Kesin bağımlıyım	26	96.38	31.441		
Sosyal Bağlılık Ölçeği	Bağımlı değilim	136	33.13	9.395	17.268	.000
	Çok emin değilim	117	31.21	9.640		
	Kesin bağımlıyım	26	23.58	9.799		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaçınma Boyutu	Bağımlı değilim	136	45.15	12.174	2.496	.287
	Çok emin değilim	117	47.56	14.060		
	Kesin bağımlıyım	26	50.15	17.017		
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Kaygı Boyutu	Bağımlı değilim	136	48.88	12.174	3.384	.184
	Çok emin değilim	117	50.85	12.858		
	Kesin bağımlıyım	26	53.31	14.655		

Üniversite öğrencilerinin kendilerini akıllı telefon bağımlısı olarak görmelerine ilişkin analizlerde akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeğinde fark anlamlı olarak saptanmıştır $p < 0.05$. Bu durum, üniversite öğrencilerinin kendilerini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlı internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği puanları açısından farkların kendini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumu ne olan öğrenciler arasında olduğunu anlamak amacıyla “scheffe post hoc testi” uygulanmıştır. Kendisini kesin akıllı telefon bağımlısı olarak gören öğrencilerle kendisini

akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen ve bu konuda çok emin olmayan öğrencilerin, kendisini akıllı telefon bağımlısı konusunda çok emin olmayan öğrencilerle kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve problemlı internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen ve bu konuda çok emin olmayan öğrencilerle kendisini kesin akıllı telefon bağımlısı olarak gören öğrencilerin sosyal bağıllık ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin Korelasyon Analizlerine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki korelasyonuna bakıldığında; sosyal fobi kaygı boyutu ile sosyal fobi kaçınma boyutu ve problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Ancak sosyal bağlılık arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bunlara rağmen akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal fobi kaygı boyutu arasında herhangi bir fark bulunmamıştır. Sosyal fobi kaçınma boyutu ile problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Buna rağmen sosyal fobi kaçınma boyutu ile sosyal bağlılık arasında ters yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak sosyal bağlılık ile problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Problemlı internet kullanımı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Bu çalışmadaki diğer örneklem grubu olan “Üniversite Öğrencilerinin” sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki korelasyonuna bakıldığında; sosyal fobi kaygı boyutu ile sosyal fobi kaçınma boyutu, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ancak sosyal bağlılık ile ters yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanında sosyal fobi kaçınma boyutu ile sosyal fobi kaygı boyutu, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki görülmüştür. Ancak sosyal bağlılık ile ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Bunlara ek olarak sosyal bağlılık ile problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Buna rağmen problemlı internet kullanımı ile sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu ve akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada sosyal bağlılık ile sosyal kaygı arasında negatif yönlü ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal bağlılığın yüksek olması aynı zamanda bir topluluk karşısında konuşulduğunda kaygı düzeyinin düştüğü ortaya atılmıştır (Lee & Robbins, 1998; Lee & Robbins, 2000; McCoy, 1998). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada yine

sosyal bağıllık duygusunun kuvvetli olduğu öğrencilerde sosyal kaygının azaldığı şeklindedir (Kurtıılmaz vd., 2017).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer araştırmada sosyal fobi ile problemli internet kullanımı arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Kılıç, 2018). Tayvan’da yüksekokul öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada internete bağımlı olanların olmayanlara göre daha fazla utangaç ve kişilerarası ilişkilerde sorun yaşadıkları saptanmıştır. Bu noktada olumlu yönde bir ilişki olduğu görülmüştür (Yang & Tung, 2007). Başka bir araştırmada yine üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımları ile sosyal fobi (kaygı ve kaçınma alt boyutunda) arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Halkacıoğlu, 2019).

Tayvan’da 2348 birey üzerinde yapılan geniş çaplı bir araştırmada sosyal kaygı ile internet bağımlılığı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan internette çevrim içi şeklinde interneti kullananların sosyal kaygı düzeylerinin düştüğü görülmüştür. (Yen vd., 2012). İnternet ortamında çevrim içi olmanın sosyal ilişkiler üzerinde etkisi olduğu ve sosyal kaygının bu yönde düştüğü gözlemlenmektedir.

Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları ve sosyal kaygıları arasında pozitif yönde düşük bir ilişki olduğu bulunmuştur (Hayırcı & Sarı, 2020). Yine lise öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada akıllı telefon kullanma sorunu artanların sosyal kaygılarının da arttığı gözlemlenmiştir (Doğan & Tosun, 2016). “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Anksiyete ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada; sosyal anksiyete (kaygı alt boyutu), sosyal anksiyete (kaçınma alt boyutu) ve sosyal anksiyete toplam puan ile akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Akbal, 2018).

Ergenler ile yapılan başka bir çalışmada mobil telefon bağımlılığı ve sosyal kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır (Yılmaz vd., 2015). Sosyal kaygı, sosyal ağların kullanımı ile problemli akıllı telefon bağımlılığı konusu incelenmiştir. Lise öğrencilerle yapılan bu çalışmada sosyal kaygı düzeyi artan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyleri ile problemli akıllı telefon kullanımları da arttığı bulunmuştur. Bu noktada bu üç olgu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Doğan & Tosun, 2016).

Sosyal bağıllık ile internet bağımlılığı konusunda 326 üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmada öğrencilerin sosyal bağıllıkları ile internet bağımlılıkları arasında pozitif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür (Hırlak vd., 2016). İnternette çevrim içi harcanan zaman arttıkça; gerçek hayatta sosyal bağlara ve ilişkilere harcanan zamanın azaldığı saptanmıştır (Shen & Williams, 2011). Buna karşın internet kullanımı artan bireylerin

sosyal destek noktasında gücü arttığında sosyal bağlılığı artmaktadır (Kraut vd., 2002, aktaran McIntyre vd., 2015). Çin’de yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin internet kullanımları ile sosyal ağ bağlılıkları arasında pozitif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda internet bağımlılıkları yüksek olan bireylerin sosyal bağlılık bağlamında daha fazla etkinlikler içerisinde olduğu görülmüştür (Milbourne & Wilkinson, 2012).

Liseler üzerinde yapılan bir araştırmada sosyal bağlılık ile akıllı telefon bağımlılığı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Savcı & Aysan, 2017). Ayrıca akıllı telefon bağımlılığı bireyleri gerçek yaşamdaki sosyal çevreden ve ortamlardan izole ettiği bu yönde sosyal bağlılıkla negatif bir ilişki içinde olduğu açıklanmaktadır. Böylelikle birey yalnız bir noktaya gelerek sosyal bağlılığı zayıflamaktadır (Bian & Leung, 2015).

Akıllı telefon bağımlılığının kişilerarası ilişkileri ters yönde etkilediği ve bu durum sosyal bağlılık ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ilişkinin negatif olduğunu açıklamaktadır (Kwon vd., 2013). Ancak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada sosyal ilişkilerde yalnızlık ile akıllı telefon bağımlılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Gezgin vd., 2020). Akıllı telefon bağımlılığı sosyal ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla kişi çevresinden kopmaktadır (Minaz& Çetinkaya-Bozkurt, 2017).

Genç ve yetişkinlerle yapılan bir araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tohumcu, 2018). Ortaokul, lise öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (Çelenk, 2021).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada sosyal bağlılık ile nomofobi arasında herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır (Çırak, 2021). Akıllı telefon bağımlılığı ile aidiyet ihtiyacı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Lei vd., 2017). Başka bir araştırmada ait olma ile nomofobi arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Akşit-Aşık, 2018).

Yordamaya İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal fobi kaygı boyutu ve sosyal bağlılık değişkenlerinin lise öğrencilerin akıllı telefon bağımlılıkları üzerinde anlamlı birer yordayıcı olmadıkları bulunmuştur. Diğer taraftan sosyal fobi kaygı boyutu ile sosyal bağlılık

değişkenlerinin lise öğrencilerin problemleri internet kullanımı üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları bulunmuştur.

Bu çalışmanın diğer örneklem grubu olan “Üniversite Öğrencilerinin” regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde sosyal fobi kaçınma boyutu ve sosyal bağlılık değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin telefon bağımlılıkları üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmüştür. Buna ek olarak sosyal fobi kaygı boyutu ve sosyal bağlılık değişkenlerinin üniversite öğrencilerin problemleri internet kullanımı üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir.

Lise öğrencileri (ergenler) üzerinde yapılan bir araştırmada teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılığı yordaması noktasında internet bağımlılığı sosyal bağlılığı yordadığı yönündedir. Bunun yanı sıra akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığı da sosyal bağlılığı yordadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada sosyal bağlılığı en çok yordayan değişkenin internet bağımlılığı olduğu bunu takiben sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve en son olarak akıllı telefon bağımlılığı gelmektedir (Savcı & Aysan, 2017).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan başka bir araştırmada sosyal bağlılığın nomofobiyi yordamadığı tespit edilmiştir (Çırak, 2021). Ayrıca başka bir araştırmada ait olma duygusunun nomofobi düzeyini negatif yönde yordadığı şeklindedir (Akşit-Aşık, 2018). Bir diğer araştırmada sosyal bağlılık değişkeninin problemleri internet kullanım düzeyini yordadığı ve yordama yönünün negatif olduğu şeklindedir (Yalçınkaya, 2019). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada düşük sosyal bağlılık düzeyinin yüksek seviyede sosyal kaygıyı yordadığı bulunmuştur (Kurtyılmaz vd., 2017). Yapılan başka araştırmada da buna benzer bir bulgunun olduğu anlaşılmaktadır (Lee vd., 2001).

Cinsiyete Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemleri İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” cinsiyetine göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; kadın ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sadece problemleri internet kullanımında anlamlı çıkmıştır. Problemleri internet kullanımı açısından bakıldığında erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Erkeklerin problemleri internet kullanımı kadınlara göre daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerinin” cinsiyetine göre bu değişkenlerle ilgili anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında ise; lise öğrencilerinden farklı olarak hem problemlili internet kullanımında hem de akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bir fark bulunmuştur. Üniversite öğrencilerin cinsiyetlerine göre, akıllı telefon bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı açısından aralarında erkeklerin aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Gençler (Ortaokul-Lise) üzerinde yapılan bir araştırmada cinsiyet değişkeninin problemlili internet kullanımı ve problemlili akıllı telefon kullanımında anlamlı bir farka rastlanmadığı tespit edilmiştir (Çelenk, 2021). Buna karşın genç ve yetişkinlerle yapılan başka araştırmada cinsiyetin internet bağımlılığında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmıştır. Erkeklerin internet bağımlılığı toplam puanın kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Tohumcu, 2018). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada cinsiyetin nomofobi konusunda istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların nomofobi ortalama puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çırak, 2021).

Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir araştırmada da kadınların erkeklere göre nomofobi düzeylerin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gezgin vd., 2017). Cinsiyetin nomofobi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmadığına dönük çalışmalar da mevcuttur (Adnan & Gezgin, 2016; Dixit vd., 2010). Başka bir araştırmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre nomofobi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Nagpal & Kaur, 2016).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışmada cinsiyetin sosyal bağıllık ve internet bağımlılığı değişkenlerinde anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Hırlak vd., 2016). Yine üniversite katılımcıların olduğu bir araştırmada sosyal kaygı ve sosyal bağıllık değişkenlerinde cinsiyete göre herhangi anlamlı bir farka ulaşılamamıştır (Kurtyılmaz vd., 2017). Cinsiyetin sosyal fobide anlamlı bir fark yaratmadığı noktasında klinik çalışmalar bulunmaktadır (Bayramkaya, 2009).

İstanbul’da bir üniversitede yapılan başka bir çalışmada sosyal fobi belirtileri gösterenler üzerinde yapılan incelemelerde sosyal fobi kaygı ve kaçınma alt boyutlarında cinsiyet değişkeninde anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir (Halkacıoğlu, 2019). Buna karşın başka bir üniversitede yapılan çalışmada kadınlarda sosyal fobi düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (İzgiç vd., 2000). Almanya’da bir araştırmada kadın katılımcıların sosyal fobi düzeyi %9.5; erkek katılımcılarda ise bu oran %4.9 olarak bulunmuştur (Wittchen vd., 1999).

Lise katılımcılarıyla yapılan başka bir araştırmada kız öğrencilerinin sosyal kaygı ve problemli akıllı telefon kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Doğan & Tosun, 2016). Yine başka bir çalışmada kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Yıldırım vd., 2011). Öğretmenlerle yapılan başka bir çalışmada da kadınların sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu şeklindedir (Akgün vd., 2007). Cinsiyete göre sosyal kaygı düzeyinde anlamlı bir farka rastlanmayan çalışmalar da mevcuttur (Feingold, 1994; Patterson & Ritts, 1997).

Lise öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir araştırmada erkeklerin problemli akıllı telefon kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Şar, 2013). Üniversite katılımcılarıyla yapılan başka bir çalışmada problemli internet kullanımında cinsiyet değişkeninde herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır (Brenner, 1997; Kılıç, 2018). Başka araştırmalarda erkeklerin kadınlara göre problemli internet kullanımlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Akdağ vd., 2014; Sevim, 2017). Buna karşın kadınların erkeklere göre problemli internet kullanımlarının daha yüksek olduğu çalışmalara da rastlanmıştır (Odacı & Çelik, 2011).

Lise öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşen çalışmada akıllı telefon bağımlılığına cinsiyette anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Hayırcı & Sarı, 2020). Başka araştırmalarda da akıllı telefon bağımlılığında cinsiyet değişkeninde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Meral, 2017). Yine üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada da cinsiyete dair akıllı telefon bağımlılığında bir fark görülmemiştir (Süler, 2016). Buna karşın başka bir çalışmada kadın katılımcıların akıllı telefon bağımlılıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Demirci vd., 2014).

Üniversite öğrencilerinde cinsiyet değişkeninde sosyal kaygı (kaygı ve kaçınma alt boyutları dâhil) ortalama puanları ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akbal, 2018). Akıllı telefon bağımlılığında üniversite öğrencilerin cinsiyet noktasında anlamlı bir farkın olmadığı üzerinde yapılan başka araştırmada da görülmüştür (Minaz& Çetinkaya-Bozkurt 2017). Ayrıca kadınların teknolojik araçlara alakasının erkeklere göre daha yüksek olduğu mobil telefon kullanımının cinsiyete göre anlamlı fark yarattığı ortaya çıkmıştır (Bianchi & Phillips, 2005).

Yaşa Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” yaşlarına göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon

bağımlılığında anlamlı farklılaşma olup olmadığına bakıldığında; farklılık sadece sosyal fobi kaçınma boyutunda olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça liselerde sosyal fobi kaçınma düzeylerinin azaldığı düşünülmektedir. Yani ergenlerin yaşları arttığında sosyal ortamlardan kaçınma davranışları daha düşük olduğu ifade edilebilir.

“Üniversite Öğrencilerinin” yaşlarına göre bu değişkenlerde anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında ise; hiçbir değişkende bu manada anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Yapılan bir araştırma da yaş ile akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. 25 yaş altındakiler ve 26 yaş üstündekiler olarak ayrılan yaş grubunda 25 yaş ve altındakilerin internet bağımlılığı ile akıllı telefon bağımlılığı ortalama puanlarının yüksek olduğu görülmüştür (Tohumcu, 2018). TÜİK, interneti kullanma yaşının en çok 16-24 yaş aralığında olduğunu göstermiştir (TÜİK, 2015). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada yaş değişkeninde problemlerli internet kullanımında anlamlı bir farka rastlanmadığı bulunmuştur (Kılıç, 2018).

Yaş değişkeninin problemlerli internet kullanımında anlamlı bir farka ulaşılmadığına yönelik başka çalışmada mevcuttur (Üçkardeş, 2010). Buna karşın teknolojik noktada en fazla bu durumlara maruz kalan ve etkilenen yaş grubunun gençler olduğu görülmektedir (Ceyhan vd., 2007). Başka bir çalışmada sosyal fobinin 13-24 yaşlarda başladığı öne sürülmüştür. Bireyler sosyal fobi konusunda desteği 30 yaş üzeri oldukları zaman talep ettikleri de bu çalışmanın başka bir sonucudur (Dilbaz, 1997).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada sosyal kaygının yaşa göre anlamlı olarak değiştiği tespit edilmiştir. Özellikle 19 yaş ve altında olanların 26-30 yaşta olanlara göre sosyal kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 20-25 yaş aralığındakilerin sosyal kaygılarının 26-30 yaş aralığındakilerden yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada sosyal kaçınma ve sosyal fobi toplam puanlarda da yaş değişkeninde anlamlı bir fark bulunmuştur. 19 yaş ve altında olanların sosyal kaçınma ve sosyal fobi toplam puanlarının 26-30 yaştakilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca 20-25 yaştakilerin sosyal kaçınma ve sosyal fobi toplam puanlarının 26-30 yaşta olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın yaşın akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna varılmıştır (Akbal, 2018). Yapılan başka bir çalışmada yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığının da arttığı görülmüştür (Taylan, 2016).

Sınıf Seviyesine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında farklılaşma olup olmadığında bakıldığında; 9, 10, 11 ve 12. sınıfların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaçınma boyutunda anlamlı çıkmıştır. Ortalamalar incelendiğinde sınıf düzeyi arttıkça kaçınma ortalama puanlarının düştüğü görülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerinin” öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre bu değişkenlerde farklılaşma olup olmadığında bakıldığında ise; 1, 2, 3 ve 4. sınıfların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bulunmuştur. Akıllı telefon bağımlılığı puanları açısından farkların hangi sınıf düzeyindeki öğrenciler arasında olduğunu anlamak amacıyla Scheffe Post Hoc testi uygulanmıştır. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerle 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin Akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farklar daha yüksek çıkmıştır.

Lise ve ortaokul öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrenim düzeyinin problemlili internet ve problemlili akıllı telefon kullanımında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda lise öğrencilerinin ortaokul öğrencilerine göre ortalama puanları daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Çelenk, 2021). Lisans altı, lisans ve lisansüstü öğrencilerle yapılan bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığının lisans altı öğrencilerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tohumcu, 2018).

Üniversite öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada problemlili internet kullanımında 1., 3., ve 4. sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda 3. ile 4. sınıfların problemlili internet kullanımlarının 1. sınıfa göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada sınıf seviyesinin sosyal fobide anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir (Kılıç, 2018). Yine başka bir araştırmada üniversite dördüncü sınıftakilerin birinci ve ikinci sınıftakilere göre problemlili internet kullanımlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Sevindik, 2011).

Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada sınıf düzeyinin akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bir fark yarattığı görülmüştür. 10. sınıfların 11. sınıf öğrencilere göre akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Hayırcı & Sarı, 2020). Başka bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığının sınıf düzeyinde anlamlı farka rastlanmadığı sonucu çıkmıştır (Kuyucu, 2017). Buna karşın başka bir araştırmada lise üçüncü sınıflardaki

katılımcıların diğer sınıf seviyelerine göre akıllı telefon bağımlılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Eker, 2016).

Günde Kaç Saat Uyuyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” günde kaç saat uyuyorsunuz durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşma olup olmadığına bakıldığında; farklılık problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur. Günlük uyku saatleri artan öğrencilerde problemlı internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları da yüksek olduğu düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerinin” günde kaç saat uyuyorsunuz durumuna göre bu değişkenlerde anlamlı farklılaşma olup olmadığına bakıldığında ise; sosyal fobi kaygı boyutunda, sosyal fobi kaçınma boyutunda, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Sürekli telefonu kontrol etme, telefondan genellikle uzak duramama, çok fazla telefon kullanımına bağlı olarak uyku ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır. Uyku kalitesi bozulduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Kuyucu, 2017). Ayrıca problemlı internet kullanımının uyku düzeninde değişiklik meydana getirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Bağatarhan, 2020). Akıllı telefon bağımlılığında genelde ekrana bakma süresine bağlı olarak uyku sorunları, baş ağrıları, göz bozuklukları gibi sağlık problemlerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Choliz vd., 2009).

Genç ve yetişkinlerle yapılan bir araştırmada telefonunu uyumadan önce yanında bulunduran katılımcıların akıllı telefon bağımlılıkları ile internet bağımlılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tohumcu, 2018). Uyku kalitesi düşük olan ve sosyal fobisi yüksek olanların nomofobik olduğu yönünde çalışmalar da mevcuttur (Arpacı, 2020; Prasad vd., 2017). 600 tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan Hindistan’da bir araştırmada uyku kalitesinin düşük olanların yaklaşık yarsının nomofobisi olduğu ortaya çıkmıştır (Mengi vd., 2020). Yapılan başka araştırmalarda teknolojik bağımlılıkların (internet, sosyal medya, akıllı telefon bağımlılığı gibi) uyku kalitesi ile anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Demirci vd., 2015; Lam, 2014; Woods & Scott, 2016).

Bir Günde Kaç Saat İnternet Kullanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” bir günde kaç saat internet kullanıyorsunuz durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşma olup olmadığına bakıldığında; farklılık problemlı internet kullanımında bulunmuştur. Lise öğrencilerinin internete girme süresi arttığında öğrencilerin problemlı internet kullanımı da arttığı ifade edilebilir.

“Üniversite Öğrencilerinin” bir günde kaç saat internet kullanıyorsunuz durumuna göre akıllı telefon bağımlılığında ve problemlı internet kullanımında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bağlamda bir günde 6-9 saat ve 13 saat ve üstü internet kullanan üniversite öğrencileriyle bir günde 0-2 saat ve 3-5 saat internet kullanan üniversite öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farklar daha yüksek bulunmuştur. Bir günde 6-9 saat arası internet kullanan üniversite öğrencileriyle bir günde 0-2 saat, 3-5 saat internet kullanan öğrencilerin, bir günde 13 saat ve üstü internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat, 3-5 saat ve 6-9 saat internet kullanan öğrencilerin, bir günde 10-12 saat üstü internet kullanan öğrencilerle bir günde 0-2 saat internet kullanan öğrencilerin problemlı internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek bulunmuştur.

543 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada katılımcıların % 10’u internette günde bir saatten fazla, % 45.3’ü 1-3 saat arası, %29.2’si 3-5 saat arası ve %15.6’sı ise bir günde internette 5 saatten fazla vakit geçirdiği saptanmıştır (Odacı & Çikrikci, 2017). 518 lise ve ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada gençlerin internette geçirdikleri sürelerin oranı şu şekilde belirtilmektedir: 0-30 dakika arası % 12; 30 dakika-1 saat arası % 16.6; 1-2 saat arası % 27 ve 2 saatten fazla süre internette kalanların oranı % 44.4 olarak görülmüştür (Çelenk, 2021).

230 genç ve yetişkin bireylerle yapılan başka bir araştırmada günde internete girme süreleri 1 saatten az olanların oranı %16.5; 2-3 saat arası %44.8; 4-5 saat arası % 27 ve 6 saat üzeri %11.7 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada internette geçirilen süre ile internet bağımlılığında ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. İnternette geçirilen zaman arttıkça akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı da artmaktadır (Tohumcu, 2018).

326 üniversite öğrencisiyle yapılan başka bir çalışmada günlük internet kullanma süresi değişkenine göre 0-3 saat arası internete girenlerin oranı % 51.8; 4-7 saat arası %36.5;

8-11 saat arası % 7.7 ve 12 saat üzeri % 4 olarak bulunmuştur. Katılımcılar daha çok internete telefonla bağlandıkları ve sosyal medya amaçlı daha fazla kullandıkları bundan dolayı sosyal ilişkiler kurmak ve sosyal bağlılıklarını arattırmada bir yol olarak görüldüğü belirtilmektedir (Hırlak vd., 2016). Kraut vd., (2002) yaptıkları bir çalışmada internet kullanımı artanların sosyal destek ağı da gelişmektedir. Böylelikle sosyal bağlılıklarının da arttığı açıklanmaktadır (aktaran McIntyre vd., 2015).

Yapılan bir araştırmada bir gün içinde interneti ortalama 1 saatten az kullananların oranı % 4.5; 1-4 saat arası % 29.7 ve 4 saatten fazla olanların oranı ise %65.8 olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışma toplam 269 üniversite katılımcı üzerinde yapılmıştır (Halkacıoğlu, 2019). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada internet kullanım süresi ile problemlerli internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Günlük interneti kullanma süresi 4-6 saat arası kullanan katılımcıların 1-2 saat kullananlara göre problemlerli internet kullanımlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak sosyal anksiyete ile interneti kullanım süreleri arasında herhangi anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Kılıç, 2018).

Katılımcıların üniversite öğrencileri olduğu başka bir çalışmada internetin haftalık 10 saat ve üzeri kullananların; 10 saat ve altında kullananlara göre problemlerli internet kullanımının eğiliminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Öztürk & Kaymak Özmen, 2011). Öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada da internet kullanım süresi arttıkça problemlerli internet kullanımının da arttığı gözlemlenmiştir. 8 saat üzeri internet kullananların daha az sürede interneti kullananlara göre problemlerli internet kullanım eğilimi de fazladır (Tutgun, 2009).

İnternete Genelde Nerden Bağlanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlerli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” internete genelde nerden bağlanırsınız durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlerli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; farklılık sadece akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur. Lise öğrencilerinin internete genelde telefonla bağlandıkları ve bu durumun onların akıllı telefon bağımlılıklarını da artırdığı düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerinin” internete genelde nerden bağlanırsınız durumuna göre anlamlı farklılık hiçbir değişkende bulunmamıştır.

Üniversite öğrencileri (326 katılımcı) ile yapılan bir çalışmada internete cep telefonuyla bağlananların oranı %89; bilgisayar ile bağlananların oranı %10.4 ve bunlar

dışında farklı bir şekilde internete bağlananların oranı %0.6 olarak görülmüştür (Hırlak vd., 2016). Üniversite öğrencileriyle yapılan başka bir araştırmada internete en çok nereden bağlanıyorsunuz durumuna ilişkin 269 katılımcının % 97'si ev (yurt); internet kafe %0.7; okuldan bağlanıyorum diyenlerin oranı ise % 2.2 olarak tespit edilmiştir (Halkacıoğlu, 2019). Lise ve ortaokul öğrencileri ile yapılan bir çalışmada internete bağlanma aracı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir (Erdemir, 2021).

İnterneti Genelde Hangi Amaçlar İçin Kullanırsınız Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” interneti genelde hangi amaçlar için kullanırsınız durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında;

“Eğlence” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemlı internet kullanımında anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde, interneti eğlence amacıyla kullanan katılımcıların problemlı internet kullanımı ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

“Sosyal Medya” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaygı boyutunda ve problemlı internet kullanımında anlamlı bulunmuştur. İnterneti sosyal medya amacıyla kullanan katılımcıların sosyal fobi (kaygı boyutu) ve problemlı internet kullanımı oranının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

“Ödev-Araştırma-Eğitim” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde; interneti ödev, araştırma ve eğitim amacıyla kullanan katılımcıların problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığına ait ortalama puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. İnterneti ödev, araştırma ve eğitim amaçlı kullanmanın problemlı internet kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığını artırmadığı söylenebilir.

“Film ve Müzik” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaçınma boyutunda anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde; interneti film izleme ve müzik dinleme amacıyla kullanan katılımcıların sosyal fobi kaçınma boyutu ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Film izleme ve müzik dinlemenin sosyal fobiyi azalttığı yönünde bir yorum yapılabilir.

“Alışveriş” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık gözlemlenmemiştir.

”Sohbet” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaygı boyutunda anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde, interneti sohbet amacıyla kullanan katılımcıların kaygı ölçeğine ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

“Oyun” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemleri internet kullanımında anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde, interneti oyun amacıyla kullanan katılımcıların problemleri internet kullanımına ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Üniversite Öğrencilerinin” interneti genelde hangi amaçlar için kullanırsınız durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında;

“Eğlence” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin interneti eğlence amacıyla kullanma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı ve problemleri internet kullanımı puanları açısından aralarında interneti eğlence amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

“Sosyal Medya” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin interneti sosyal medya-Tweeter-Instagram-Facebook-WhatsApp amacıyla kullanma durumlarına göre, akıllı telefon bağımlılığı, problemleri internet kullanımı ölçeği puanları açısından aralarında interneti sosyal medya-Tweeter-Instagram-Facebook-WhatsApp amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu açıklamaktadır.

“Ödev-Araştırma-Eğitim” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık hiçbir değişken arasında görülmemiştir.

“Film ve Müzik” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaçınma boyutu puanları açısından önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullanma durumlarına göre, sosyal fobi kaçınma boyutu puanları açısından aralarında interneti film izleme-müzik dinleme amacıyla kullananların lehine fark olduğunu göstermektedir. Film izleme, müzik dinleme sosyal kaçınmayı azalttığı yönünde çıkarımda bulunulabilir.

“Alışveriş” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık sosyal fobi kaçınma boyutunda anlamlı çıkmıştır. Üniversite öğrencilerin interneti alışveriş yapma amacıyla kullanma durumlarına göre, sosyal fobi kaçınma boyutu puanları açısından aralarında interneti alışveriş yapma amacıyla kullananların lehine fark olduğunu göstermektedir. Alışveriş amacıyla internet kullanmanın üniversite öğrencilerinin sosyal kaçınma düzeylerini azalttığı düşünülmektedir.

”Sohbet” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık akıllı telefon bağımlılığı, problemli internet kullanımı ve sosyal bağlılıkta anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, üniversite öğrencilerin interneti sohbet amacıyla kullanma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı, problemli internet kullanımı ve sosyal bağlılık puanları açısından aralarında interneti sohbet amacıyla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

“Oyun” amaçlı interneti kullanan katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemli internet kullanımında anlamlı çıkmıştır. Ortalamalar incelendiğinde, interneti oyun amacıyla kullanan katılımcıların problemli internet kullanımına ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan bir araştırmada 326 üniversite öğrencisinin interneti şu amaçlar için kullandığı tespit edilmiştir: %55.5 sosyal medya; sohbet/chat %9.8; online oyun %1.8; alışveriş %2.1; ders çalışmak/ödev hazırlamak %6.4; online haber, dergi vb. okumak %5.5; video, müzik, film indirme ve izleme %18.1; diğer %0.6 olarak gözlemlenmiştir (Hırlak vd., 2016). İnternetin en fazla sosyal medya amacıyla kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca 460 üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada katılımcıların interneti şu amaçlar için kullandıkları bulunmuştur: Sosyal medya %87.2; eğitim/araştırma %87.8; gündemi takip etme % 73.3; alışveriş % 55.7; haberleşme %78.9; oyun % 50 olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2018). Üniversite öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada da interneti sosyal medya amacıyla kullanma oranının (%75.2) yüksek olduğu saptanmıştır (Altınbaş & Kul, 2015).

Diğer taraftan İnönü üniversitesi öğrencileriyle yapılan bir araştırmada internetin %81.5 ile en çok e-posta amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir (Dursun, 2004). Katılımcıların üniversite öğrencileri olan başka bir çalışmada internetin en çok eğlenme amaçlı (%44.6) kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca %17.9 dersle ilgili araştırma; %10.4 oyun; %2 tanımadığı insanlarla iletişime geçme; %25.1 tanıdığı kişilerle iletişim hâlinde olma amacıyla internetin kullanıldığı görülmüştür (Büyükfiliz, 2016).

İki çalışma örneklemini üzerinde çalışma yapılan ve lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da ilk çalışma örneklemini katılımcıların akıllı telefonla genelde internet kullanımında %48 gibi bir oranla interneti sosyal medyaya girmek amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci örneklemdaki katılımcıların da akıllı telefonda interneti sosyal medya amaçlı (%49.3) kullandıkları bulunmuştur (Hayırcı & Sarı, 2020). 407 üniversite öğrencisiyle yapılan başka bir çalışmada akıllı telefon kullanım amaçlarından en fazla sosyal ağ sitelerine girmek olduğu ve bu oranın %97.8 olduğu ortaya çıkmıştır (Gezgin vd., 2020).

Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında katılımcıların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık problemlı internet kullanımında anlamlı bulunmuştur. Sosyal ağları 1 saatten çok kullanan katılımcıların problemlı internet kullanımına ait ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal ağ kullanım süresiyle problemlı internet kullanımı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu söylenebilir.

“Üniversite Öğrencilerinin” bu değişkenlerde anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında ise; akıllı telefon bağımlılığında ve problemlı internet kullanımında anlamlı farka rastlanmıştır. Üniversite öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı ve problemlı internet kullanımı puanları açısından aralarında interneti günde 1 saatten fazla kullananların aleyhine fark olduğunu göstermektedir.

Yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin akıllı telefonu en çok internette sörf yapmak-gezinmek, sosyal ağ sitelerini kullanmak ve müzik dinlemek amaçlı kullanmaktadırlar. En az da oyun ve e-kitap okumak için akıllı telefonu kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aktaş & Yılmaz, 2017). Sosyal ağ sitelerini kullanma ve nomofobi ile ilgili yapılan bir çalışmada gün içinde akıllı telefonla sosyal ağ sitelerini kullananların kullanmayanlara göre nomofobi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gezgin & Parlak, 2018).

Çin’de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada internet bağımlılığı ile sosyal ağ ve bağlılık düzeyleri arasında çok zayıf bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin de pozitif yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Milbourne & Wilkinson, 2012). Başka bir çalışmada pasif sosyal ağ kullanımının sosyal kaygısı olan kişileri daha çok kaygılı hâle getirdiği yönündedir.

Çünkü pasif sosyal ağ kullanıcıları etkileşime geçmemektedir (Shaw & Gant, 2002). Sosyal kaygısı daha fazla olanların sosyal ağ kullanma sürelerinin de daha fazla oldukları ortaya çıkmıştır (Fernandez vd., 2012; Murphy & Tasker, 2011).

Ergenlerle/lise öğrencileriyle yapılan bir araştırmada sosyal kaygı, problemlili akıllı telefon kullanımı ile sosyal ağ kullanımı arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. Sosyal kaygıları artan ergenlerin sosyal ağ kullanımları ve problemlili akıllı telefon kullanımlarının da arttığı bulunmuştur (Doğan & Tosun, 2016). Başka bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığını artıran durumun akıllı telefonlardaki uygulamalarının sosyal ağ siteleri uygulamalarının olması olarak gözlemlenmektedir (Salehan & Negahban, 2013).

Telefonu Konuşma Dışında Bir Günde Kaç Saat İnternete Girmek İçin Kullanıyorsunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanıyorsunuz durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; farklılık sosyal fobi kaygı boyutunda, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bulunmuştur. Konuşma dışında telefonu kullanma süresi arttıkça problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı da artmaktadır. Ayrıca özellikle 6-9 ve 10-12 saat arası telefonu konuşma dışında kullanma sosyal fobi (kaygı) düzeylerini de artırdığı düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerinin” de ise bu farklılık problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı çıkmıştır. Bir günde telefonu konuşma dışında 3-5 saat internete girmek için kullanan öğrencilerle; 0-2 saat kullanan öğrencilerin, telefonu konuşma dışında bir günde 6-9 saat ve 13 saat ve üstü internete girmek için kullanan öğrencilerle 0-2 saat ve 3-5 saat kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farklar daha yüksek ve anlamlı, telefonu konuşma dışında bir günde 3-5 saat, 6-9 saat, 10-12 saat ve 13 saat ve üstü internete girmek için kullanan öğrencilerle 0-2 saat kullanan öğrencilerin, telefonu konuşma dışında bir günde 13 saat ve üstü kullanan öğrencilerle 3-5 saat, 6-9 saat kullanan öğrencilerin problemlili internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve önem düzeyinde anlamlı çıktığı görülmüştür.

518 lise ve ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada katılımcıların telefonla geçirdikleri süreler bakıldığında şu sonuçlar görülmüştür: 0-30 dakika arası %10; 30 dakika-1 saat arası %16.4; 1-2 saat arası %28.2 ve 2 saatten fazla süre telefonda vakit geçirenlerin

oranı % 45.4 olarak belirtilmiştir (Çelenk, 2021). Avustralya’da üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada 168 kişinin %52’sinin akıllı telefonuyla internete bağlandığı ortaya çıkmıştır (McIntyre vd., 2015).

Akıllı telefon bağımlılığında en önemli faktörün internet olduğu belirtilmektedir (Kwon vd., 2013; Van den Eijnden vd., 2016). Üniversite öğrencileriyle (326 kişi) yapılan başka bir çalışmada katılımcıların %89’u internete akıllı telefonla erişildiği görülmektedir (Hırlak vd., 2016). 2014 yılında dünya üzerinde yapılan bir araştırmada 7.2 milyar insandan 3 milyarının internet kullandığı ve 3.6 milyarında akıllı telefon kullandığını göstermektedir. Ayrıca kullanıcı kişiler günlük ortalama 2.7 saat akıllı telefondan internete bağlandığını ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de bu süre 2.9 saat olarak tespit edilmiştir (Kemp, 2014).

Telefonla Çok Fazla Zaman Harcadığınıza İlişkin Şikâyet Alıyor Musunuz Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” telefonla çok fazla zaman harcadığınıza ilişkin şikâyet alıyor musunuz durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; farklılık sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı çıktığı saptanmıştır. Ortalamalar incelendiğinde; problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında telefonla çok fazla zaman harcadığına ilişkin şikâyet alan katılımcıların ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın sosyal bağlılığın ortalama puanlarının ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bağlılığı yüksek olanların telefonla uğraşma süresine dair şikâyet alma durumunun daha düşük olduğu söylenebilir.

“Üniversite Öğrencilerin”de de anlamlı farklılık sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında tespit edilmiştir.

Telefonla çok fazla zaman harcamakla ilgili şikâyet durumuna ilişkin herhangi bir araştırmada/çalışmada bu noktada spesifik bir sonuçla karşılaşılmamıştır.

Ancak üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada internet bağımlılığına dönük sorulan sorularda şöyle bir madde bulunmaktadır; “Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikâyet eder?” sorusuna ilişkin 326 katılımcının hiçbir zaman şikkını işaretlemesinin oranı % 30.4; Nadiren % 24.2; Arada sırada % 24.8; Çoğunlukla % 11; Çok sık % 3.4 ve devamlı diyen % 6.1 olarak saptanmıştır (Hırlak vd., 2016).

Gelir Düzeyine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” gelir düzeyine göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

“Üniversite Öğrencilerin” de de anlamlı herhangi bir fark bulunmamıştır.

Genç ve yetişkinlerle yapılan bir çalışmada maddi duruma göre akıllı telefon bağımlılığında ve internet bağımlılığında anlamlı herhangi bir farka rastlanmamıştır (Tohumcu, 2018). Buna karşın ekonomik düzeyinin düşük olmasının sosyal fobi ile ilişkili olduğu belirtildiği çalışmalarda mevcuttur (Ateş, 2014). Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farkın olduğu gözlemlenmiştir. Sosyoekonomik düzeyi kötü olanların; iyi ve orta olanlara göre problemlı internet kullanım düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak aynı çalışmada sosyal fobi ile maddi durum arasında anlamlı bir farka ulaşılmamıştır (Kılıç, 2018).

Düşük aile geliri olan ergenlerin sosyal paylaşımların daha fazla olduğu bu yönüyle bu kişilerin akıllı telefon bağımlılığının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Deniz vd., 2014). Sosyal anksiyetesi yüksek olanların daha düşük bir sosyo-ekonomik düzeye sahip olunduğuna dönük çalışmalar bulunmaktadır. Ancak sosyo-ekonomik düzeyin sosyal anksiyete noktasında anlamlı bir farka neden olmadığına dönük çalışmalarda mevcuttur (Stemberger vd., 1995). Ergenlerle yapılan bir çalışmada gelir düzeyinin sosyal fobi üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir (Göktürk, 2011).

Kardeş Sayısına Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” kardeş sayısına göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

“Üniversite Öğrencilerin” de de anlamlı bir fark bulunmamıştır.

592 lise öğrencisi ile yapılan çalışmada kardeş sayısı ile internet bağımlılığında anlamlı farka rastlandığı tespit edilmiştir. Bu farkın 0-3 arası kardeşe sahip olanlarla 4 ve üzeri kardeşe sahip olanlar arasında olduğu görülmektedir. 0-3 kardeşe sahip olan

katılımcıların internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Beşaltı, 2016). Ortaokul ve lise öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada katılımcıların kardeş sayısına göre internet bağımlılıklarında anlamlı bir farka rastlanılmadığı görülmüştür (Erdemir, 2021).

Liseler üzerinde yapılan başka bir çalışmada benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Kardeş sayısının internet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir (Tanrıverdi, 2012). Başka çalışmada lise öğrencilerinin kardeş sayısı ile internet bağımlılıklarında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Günüç, 2009).

Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” ebeveynlerin eğitim düzeyine göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; “Anne Eğitim Durumu”na göre istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır. “Baba Eğitim Durumu”na göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık sosyal bağlılıkta ortaya çıkmıştır. Baba eğitim düzeyi azaldıkça sosyal bağlılığın da azaldığı düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerin” de ise; “Anne Eğitim Durumu”na göre sosyal bağlılıkta anlamlı bir fark bulunmuştur. Annelerinin eğitimi ilkököl mezunu olan öğrencilerle anneleri okur-yazar olmayan öğrencilerin sosyal bağlılık ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve anlamlı bulunmuştur. “Baba Eğitim Durumu”na göre ise; anlamlı farkın problemli internet kullanımı ve sosyal bağlılıkta olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Babaları okur-yazar olmayan ve lise mezunu olan öğrencilerle babalarının eğitimi ortaokul mezunu olan öğrencilerin problemli internet kullanımı ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve anlamlı, babalarının eğitimi ilkököl mezunu olan öğrencilerle babaları okur-yazar olan öğrencilerin; babalarının eğitimi ortaokul mezunu olan öğrencilerle babaları okur-yazar olmayan, okur-yazar olan ve lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal bağlılık ölçeği puanları arasındaki farklar daha yüksek ve anlamlı çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anne ve babanın eğitim seviyesinin düşük olması ile sosyal fobi arasında ilişki olduğu belirtilmektedir. Bu manada anne ve baba eğitim seviyelerinin yüksek olması çocuklarının sosyal fobilerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Ateş, 2014). Ergenlerle yapılan bir araştırmada anne eğitim düzeyinin ile sosyal fobide farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşın baba eğitim seviyesine göre anlamlı farkın olduğu gözlemlenmiştir. Babanın öğrenim düzeyinin okuryazar ve ilkököl olmasının sosyal fobisinin ilköğretim mezunu olmasına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Göktürk, 2011).

Yine ergenlerle yapılan bir araştırmada anne baba eğitim seviyesinin sosyal fobide anlamlı fark yaratmadığı sonucuna varılmıştır (Noyan & Berk, 2007). Ortaokul ve lise öğrencileriyle yapılan bir araştırmada internet bağımlılığı anne ve baba eğitim seviyesine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Anne ve baba öğrenim düzeyi yükselen öğrencilerin internet bağımlılıkları da arttığı saptanmıştır (Erdemir, 2021). Başka bir çalışmada ortaokul ve lise öğrencilerinde baba eğitim düzeyinin internet bağımlılığında anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark oluştuğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin internet bağımlılıklarının da arttığı görölmüştür (İnan, 2010).

Yeni Girdiğim Bir Ortamda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu alışmada “Lise Öğrencilerinin” yeni girdiğim bir ortamda hemen telefonla uğraşma durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığında bakıldığında; anlamlı farklılığın sosyal fobi kaygı ve kaçınma boyutları, sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında görölmüştür. Ortalamalar incelendiğinde; “Sosyal Bağlılıkta” yeni bir ortama girildiğinde hemen telefonla ilgilenen katılımcıların ortalama puanlarının daha düşük olduğu görölmüştür. Yani sosyal bağlılığı yüksek olanların ortamda hemen telefonla uğraşmadığı düşünölmektedir. Buna karşın “Sosyal Fobi (kaygı boyutu)”, “Sosyal Fobi (kaçınma boyutu)”, “Problemlili İnternet Kullanımı” ile “Akıllı Telefon Bağımlılığı’nda” yeni bir ortama girildiğinde hemen telefonla ilgilenen katılımcıların ortalama puanlarının ise daha yüksek olduğu görölmüştür. Sosyal fobisi yüksek olanların bir ortama hemen girdiklerinde telefonla uğraştıkları söylenebilir. Ayrıca; yeni bir ortamda hemen telefonla uğraşmanın problemlili internet kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığını arttırdığı açıklanabilir. Ya da problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı yüksek olanların yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla ve buna bağlı internetle uğraştığı söylenebilir.

“Üniversite Öğrencilerin” de anlamlı farklılık sosyal fobi kaygı ve kaçınma boyutları, sosyal bağlılık, problemlili internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, problemlili internet kullanımı ölçeği, sosyal bağlılık ölçeği, sosyal fobi kaygı boyutu ve sosyal fobi kaçınma boyutu

puanları açısından aralarında yeni girdiği bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başlayanların aleyhine fark olduğu düşünülmektedir.

Yeni girilen bir ortamda hemen akıllı telefonla uğraşmaya başlamaya ilişkin duruma göre tam bunu içeren çalışmaların olmadığı görülmüştür. Ancak teknoloji ile sosyal ortamlara ayrılan zamanla ilişkili olabilecek bazı çalışmalar mevcuttur.

Teknoloji ile daha fazla zaman harcayanların gerçek sosyal ortamlardan uzaklaşmaya neden olduğu ve sosyal bağlılığı düşürdüğü tespit edilmiştir (Shen & Williams, 2011). Sosyal bağlılığı zayıf olan öğrencilerin takdir edilme ve onaylanma ihtiyaçlarını, duygusal gereksinimlerini sanal ortamlarda telafi etme eğiliminde oldukları saptanmıştır (Lee & Robbins, 2000). Sosyal medya olgusuna akıllı telefonlardan ulaşılması gençlerin sosyalleşme ve iletişim kurmada tercih ettikleri görülmektedir. Bu durumun yaygınlaştığı görülmektedir (Alkın, 2018).

Teknolojinin çok yoğun kullanılmasının reel ortamlardan uzaklaşmasına neden olmakla beraber kişilerarası etkileşimleri zayıflamaktadır. Bu durum kişinin kendini ait hissettiği ilişkilere karşı artık anlamlı bir parçası olarak görmemeye başladığı belirtilmektedir (Mesch, 2001; Shen & Williams, 2011; Valkenburg & Peter, 2009). Sosyal fobisi olanların ortamlarda rezil olacağına ilişkin yoğun bir düşünceye sahip olmasının yüksek seviyede kaygı yaşamasına ve sosyal ortamlardan uzaklaşmasına neden olabilmektedir (Canatan, 2018). Bu durumda olanların yeni girdikleri bir ortamda akıllı telefonla uğraşması mümkün olacağı düşünülmektedir.

Ergenlerin içinde bulundukları döneme bakıldığında fiziksel, duygusal ve zihinsel gibi birçok alanda olan değişimler ve gelişimlerinden kaynaklı yaşanan bazı sakarlıklar onları gerçek ortamlardan alıkoymaktadır. Kendilerini daha rahat hissettikleri sosyal ağ ve telefonlara yönlendirebilmektedir (Doğan & Tosun, 2016).

Boş Zamanlarımda Hemen Telefonla Uğraşmaya Başlama Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” boş zamanlarını hemen telefonla uğraşmaya başlama durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; farklılık sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde; sosyal bağlılıkta, boş zamanlarda hemen telefonla uğraşmaya başlayan

katılımcıların ortalama puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyal bağlılığı yüksek olanların boş zamanlarını hemen telefonla geçirmediikleri söylenebilir. Buna karşın sosyal fobi (kaygı boyutu), problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında, boş zamanlarda hemen telefonla uğraşmaya başlayan katılımcıların ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal fobisi (kaygı boyutu) yüksek olanların boş zamanlarını genelde telefonla geçirdikleri ifade edilebilir. Ayrıca boş zamanlarını hemen telefonla geçirenlerin problemlı internet kullanımlarının daha yüksek olduğu ve akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin daha çok arttığı söylenebilir.

“Üniversite Öğrencilerin”de bu farklılık tüm değişkenlerde anlamlı bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlama durumlarına göre akıllı telefon bağımlılığı, problemlı internet kullanımı, sosyal bağlılık, sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu puanları açısından aralarında boş zamanlarında hemen telefonla uğraşmaya başlayanların aleyhine fark olduğu düşünülmektedir.

272 ortaokul ve 246 lise öğrencisiyle yapılan bir araştırmada boş zamanlarını telefonla geçirenlerin oranının % 39.4; internette gezinenlerin oranı ise %40.5 olduğu tespit edilmiştir (Çelenk, 2021). Yapılan başka bir çalışmada kadın katılımcıların daha uysal, bağımlı, ilişkisel olduğu; erkek katılımcılarında daha özerk, rekabetçi oldukları bundan dolayı kadınların iletişimi devam ettirme konusunda akıllı telefonla daha çok ilişkili oldukları boş zamanlarını akıllı telefonla daha çok geçirdikleri ifade edilebilir. Böylelikle duygusal noktada bu şekilde ihtiyaçlarını karşıladıkları düşünülmektedir (Sun vd., 2010).

Başka bir çalışmada yaşam doyumu ile sosyal medya kullanımı arasında negatif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşama karşı doyumu yüksek olanların boş zamanlarını sosyal medya ile geçirmediikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Balcı & Koçak, 2017). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirme puanlarının sosyal fobi alt boyutu olan kaygıyı yordamadığı ancak; sosyal fobi alt boyutu olan kaçınma düzeyini yordadığı saptanmıştır. Ayrıca problemlı internet kullanımının boş zamanlarını değerlendirmeyi yordadığı tespit edilmiştir (Halkacıoğlu, 2019).

Öğrencilerin boş zamanlarında sosyal medya, internette sörf, oyun oynadıkları üniversitelerde görülen bir durum olduğu belirtilmektedir. Bunu da akıllı telefon aracılığıyla olduğu görülmektedir (Yusufoğlu, 2017). Lise öğrencileri için boş veya serbest zamanlarını etkin ve verimli şekilde değerlendirme ile ilgili grup rehberliği programı Otrar (2004) tarafından geliştirilmiştir. Bundan faydalanıp öğrencilerin zamanlarını daha verimli kullanma becerisi kazandırılması amaçlanabilir. Böylelikle akıllı telefon kullanımları azaltılabilir.

Cep Telefonunuzu En Çok Hangi Amaç İçin Kullanırsınız Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemlı İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” cep telefonunuzu en çok hangi amaç için kullanırsınız durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığında bakıldığında; anlamlı farklılık sosyal fobi kaygı boyutu, problemlı internet ve akıllı telefon bağımlılığında saptanmıştır. Sosyal fobi kaygı düzeyinde bakıldığında özellikle daha çok internette sörf yapmayı tercih edenler fazladır. Problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında en fazla oyun oynamayı tercih edenlerin fazla olduğu düşünülmektedir.

“Üniversite Öğrencilerin”de ise anlamlı farklılık sosyal fobi kaçınma boyutu, problemlı internet ve akıllı telefon bağımlılığında tespit edilmiştir. Cep telefonunu en çok internette sörf, sosyal ağ, fotoğraf çekmek, amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma amacıyla kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farklar daha yüksek çıkmıştır. Cep telefonunu en çok internette sörf, sosyal ağ, fotoğraf çekmek, oyun oynamak amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma, SMS ve e-mail amacıyla kullanan öğrencilerin problemlı internet kullanımı puanları arasındaki farklar daha yüksektir. Cep telefonunu en çok fotoğraf çekmek amacıyla kullanan öğrencilerle konuşma, internette sörf, sosyal ağ, amacıyla kullanan öğrencilerin, cep telefonunu en çok fotoğraf çekmek ve oyun oynamak amacıyla kullanan öğrencilerle e-mail amacıyla kullanan öğrencilerin sosyal fobi kaçınma boyutu puanları arasındaki farklar daha yüksek olduğu görülmüştür.

Lise (246 katılımcı) ve ortaokul (272 katılımcı) öğrencileriyle yapılan bir çalışmada akıllı telefonun şu amaçlar için kullanıldığı bulunmuştur: %11.2 konuşma; %25.1 mesajlaşma; %30.9 sosyal medya; %21.2 internette sörf-gezinmek ve %11.6 oyun oynama amaçlı telefonu kullandıkları tespit edilmiştir (Çelenk, 2021). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada akıllı telefonlarını genelde internette dolaşmak, sosyal ağ kullanma ve müzik dinlemek için kullanmaktadırlar. En az e-kitap okuma ve oyun oynamak amaçlı akıllı telefonu kullandıkları tespit edilmiştir. Akıllı telefon bağımlılığındaki faktörlerle utangaçlık ve yalnızlık arasında olumlu yönde anlamlı bir fark olduğu belirtilmektedir (Aktaş & Yılmaz, 2017).

Son beş yıldır akıllı telefon bağımlılığında özellikle sosyal medyaya dönük kullanma amacının %80 üzerinde olması ve artarak devam etmesi tespit edilmiştir (TÜİK, 2020). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada katılımcıların akıllı telefonu daha çok

mesajlaşma ve sosyal medya amaçlı kullandıkları bulunmuştur (Göldağ, 2019). Nomofobi ile ilgili yapılan bir çalışmada 200 hemşirelik bölümü öğrencisi dâhil edilmiştir. Katılımcıların %74'ü akıllı telefon kullandığı ve %70.5'nin akıllı telefonunu oyun oynama amaçlı kullandığı sonucuna ulaşılmıştır (Kaur vd., 2015).

Başka bir çalışmada kadınların akıllı telefonu genelde sosyal medya ve iletişim noktasında kullandıkları; erkeklerinse akıllı telefonu oyun oynama amaçlı kullandıkları saptanmıştır (Andone vd., 2016). Lise öğrencilerinde oyun bağımlılığının üniversite öğrencilerine göre daha yüksek olduğu açıklanmaktadır. Bu durumun lise öğrencilerin akıllı telefonu daha çok oyun amaçlı kullandıkları söylenebilir (Arslan vd., 2015). 142 erkek ve 265 kadın olmak üzere toplam 407 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %97.8'i akıllı telefonunu sosyal ağ sitesine girme; %89.2 arama yapma; %84.8'i mesajlaşma; %81.3'ü müzik dinleme; %74.9'u ödev ve araştırma yapma; %72.2'si video izleme; %68.3'ü haber takip etme; %63.9'u internette gezinme; %49.9'u alışveriş yapma; % 42'si oyun oynama; %41'i veri toplamak; %18.2'si öğrenme amaçlı kullanma ve % 13'ünün de borsa ve şans oyunları amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir (Gezgin vd., 2020).

Kendinizi Akıllı Telefon Bağımlısı Olarak Değerlendirme Durumuna Göre Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Fobi, Sosyal Bağlılık, Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığında Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu çalışmada “Lise Öğrencilerinin” kendinizi akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumuna göre sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal fobi kaçınma boyutu, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı farklılaşmanın olup olmadığına bakıldığında; farklılık sosyal fobi kaygı boyutu, sosyal bağlılık, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığında anlamlı çıkmıştır.

Sosyal fobi(kaygı boyutu) açısından bakıldığında; çok emin değilim ve kesin bağımlıyım diyen katılımcılar aynı grupta olup, bağımlı olmadığını iddia eden katılımcılardan farklılık göstermektedir. Ortalamalar incelendiğinde, emin olmayan ve kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların kaygı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal bağlılık açısından bakıldığında bağımlı değilim diyen katılımcılar ile emin olmadığını söyleyen katılımcıların ortalama puanlarının benzer olduğu, benzer şekilde emin olmadığını söyleyen katılımcılar ile kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların da farksız olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan sosyal bağlılık ölçeği açısından bağımlı olmadığını iddia eden katılımcıların ortalama puanları, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcılarınkinden farklı olup anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Problemlı internet kullanımı açısından bakıldığında tüm grupların birbirinden anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Ölçekten elde edilen ortalamalar incelendiğinde bağımlılık düzeyi arttıa problemlı internet kullanımı arttığı düşünülmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı açısından bakıldığında; bağımlı değilim ve çok emin değilim diyen katılımcılar aynı grupta olup, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcılardan farklılık göstermektedir. Ortalamalar incelendiğinde, kesin bağımlı olduğunu iddia eden katılımcıların telefon bağımlılığı puanlarının diğer gruplarınkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

“niversite öğrencilerin”de anlamlı farklılık sosyal bağlılık, problemlı internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığına ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Kendisini kesin akıllı telefon bağımlısı olarak gören öğrencilerle kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen ve bu konuda çok emin olmayan öğrencilerin, kendisini akıllı telefon bağımlısı konusunda çok emin olmayan öğrencilerle kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve problemlı internet kullanımları arasındaki farklar daha yüksektir. Kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görmeyen ve bu konuda çok emin olmayan öğrencilerle kendisini kesin akıllı telefon bağımlısı olarak gören öğrencilerin sosyal bağlılıkları arasındaki farklar daha yüksek çıkmıştır.

Akademik olmayan bazı raporlara göre akıllı telefon kullananların %46’sının kendilerini akıllı telefon bağımlısı olarak gördükleri belirtilmektedir (Haverlag, 2013). Kendinizi akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumuna göre spesifik olarak bu bağlamda yeterli çalışmalara rastlanmamıştır.

Genel Sonuç ve Değerlendirme

Genel sonuç olarak bu çalışmada *lise ğrencilerinde* sosyal fobi kayęı düzeyleri yükseldikçe problemlı internet kullanımları da yükseldiği düşünülmektedir. Bu bağlamda sosyal bağlılıkları da zayıfladığı söylenebilir. Ayrıca sosyal fobi kaçınma düzeyleri yüksek olanların da sosyal bağlılıkları daha düşük olduğu ifade edilebilir. Sosyal bağlılığı zayıf olan lise ğrencilerinde internet ve akıllı telefon bağımlısı olmaları riski güçlü bir ihtimaldir.

Lise ğrencilerinin problemlı internet kullanımları ile akıllı telefon bağımlısı olmaları arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bağlamda internetle çok fazla zaman geçiren lise öğrencilerin akıllı telefon bağımlısı olma riski yüksek olacağı söylenebilir. Bunlara ek olarak lisedeki erkek öğrencilerin problemlı internet kullanımları kadınlara göre daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Yaşları ve sınıf düzeyleri artan lise öğrencilerin sosyal kaçınma düzeyleri azalmaktadır. Yani ergenlerin yaşları arttığında sosyal ortamlardan daha az kaçındıkları ifade edilebilir. Lise öğrencilerin internetle ve akıllı telefonla çok fazla vakit harcamaları onların günde çok daha fazla uyumalarına yol açtığı ifade edilebilir. İnternetle fazla vakit harcayan lise öğrencilerin potansiyel bir problemlı internet kullanıcıları olma ihtimalleri yüksek olması beklenebilir. Bu bağlamda internete ulaşma noktasında lise öğrencileri akıllı telefonları daha çok kullandıkları yönünde çıkarımda bulunmak mümkündür. Bu durum onların akıllı telefon bağımlısı olma riskini de beraberinde getirebilmektedir.

Bunlara ek olarak interneti en fazla eğlence amaçlı olarak kullanan lise öğrencilerinde daha fazla problemlı internet kullanımları olmaktadır. İnterneti daha çok sosyal medya amaçlı kullanan lise öğrencilerinde sosyal fobi kaygı düzeyleri yüksek olmakla birlikte problemlı internet kullanıcısı olmaları ihtimali daha da yüksek olacağı söylenebilir. Bunlara rağmen lise öğrencileri interneti daha çok eğitim amaçlı kullandıklarında problemlı internet kullanıcısı ve akıllı telefon bağımlısı olma riskleri düşmektedir. Çünkü internetin bu bağlamda işlevsel kullanıldığı düşünülmektedir.

Bunların yanında lise öğrencileri interneti daha çok film izlemek veya müzik dinleme amaçlı kullandığında onların sosyal fobi düzeyleri (kaçınma boyutu) azalmaktadır. Lise öğrencilerinin sosyal fobi kaygı düzeylerinin yüksek olması onların interneti daha çok sohbet amaçlı kullanmalarına yol açtığı ifade edilebilir. İnterneti daha çok oyun amaçlı kullanan lise öğrencilerin problemlı internet kullanıcısı olma riskleri de yüksek olabilmektedir.

Lise öğrencileri sosyal ağ sitesini günde bir saatten fazla kullandıklarında problemlı internet kullanımları da artmaktadır. Lise öğrencilerinin telefonu konuşma dışında internete ulaşma aracı olarak kullandıkları görülmektedir. Günde internete girme süresi arttığında lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlısı olma tehdidi oluşmaktadır. Buna paralel olarak internetin problemlı kullanıcısı olmaları kaçınılmaz olabilir.

Ayrıca sosyal fobi kaygı düzeyleri yüksek olan lise öğrencilerinde telefonda internete girme süreleri daha çok yüksek olmaktadır. Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ve problemlı internet kullanımları yüksek olduğunda bununla ilgili çevresinden şikâyet alma durumu da artmaktadır. Bu onların sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemesine neden olabilir. Ancak sosyal ilişkileri yüksek olan lise öğrencilerin telefonla çok fazla vakit harcamadıkları ve bu bağlamda çevrelerinden şikâyet almadıkları söylenebilir. Lise öğrencilerinde babalarının eğitim durumu sosyal bağlılıkları üzerinde etki etmektedir. Baba eğitim durumu düştükçe lise öğrencilerin sosyal ilişkileri zayıfladığı düşünülmektedir.

Lise öğrencilerinin sosyal ilişkileri zayıf olduğunda yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaları ifade edilebilir. Sosyal fobisi yüksek olan lise öğrencilerin girdikleri yeni bir ortamda hemen telefonla uğraşmaları çok yüksek bir ihtimaldir. Ayrıca problemli internet kullanıcısı ve akıllı telefon bağımlısı olan lise öğrencisinin girdiği yeni bir ortamda hemen telefonla uğraşması anlamlıdır. Sosyal bağlılığı yüksek olan lise öğrencileri boş zamanlarını telefonla geçirmemeye dikkat ettikleri söylenebilir. Ancak sosyal fobi kaygı düzeyi, problemli internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı yüksek olan lise öğrencileri boş zamanlarını genelde telefonla geçirdikleri yönünde çıkarımda bulunulabilir.

Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi kaygı ve kaçınma düzeyleri yükseldikçe onların problemli internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları yükseldiği ifade edilebilir. Sosyal fobisi yüksek olan üniversite öğrencilerinin sosyal ilişkileri ve bağlılıkları zayıflaması ihtimali yüksek olduğu düşünülmektedir. Sosyal bağlılığı zayıf olanların akıllı telefon bağımlılıkları ve problemli internet kullanımları artabileceği riski bulunmaktadır. Bu bağlamda sosyal etkileşim ve ilişkilerin bu olumsuz sonuçların önlenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca problemli internet kullanımı üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıklarının artmasına yol açabileceği ifade edilebilir. Üniversite öğrencilerinde erkeklerin kadınlara göre akıllı telefon bağımlısı olma riskleri daha çok yüksektir. Buna ek olarak erkekler kadınlara göre daha çok problemli internet kullanıcısı olduğu düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin ayrıca sınıf seviyeleri arttıkça akıllı telefon kullanımları arttığı ve bu durum, onların akıllı telefon bağımlısı olma riskini beraberinde getirebilmektedir. Üniversite öğrencilerinin bir günde interneti kullanma süreleri arttığında onların hem problemli internet kullanımları hem de akıllı telefon bağımlılıkları da artmakla birlikte internet bağımlısı ve akıllı telefon bağımlısı olma tehdidiyle karşılaşabilmektedirler.

İnterneti genelde sosyal medya ve eğlence amaçlı kullanan üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları artabileceği söz konusudur. İnterneti genelde film izlemek, müzik dinlemek ve alışveriş amaçlı kullanan üniversite öğrencilerinde sosyal fobi kaçınma davranışları azaldığı ifade edilebilir. İnterneti film, müzik ve alışveriş amaçlı kullanmanın sosyal fobiyi azaltmada olumlu bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

İnterneti genelde sohbet amaçlı kullanan üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımları ve akıllı telefon bağımlılıkları riski artmaktadır. Bu bağlamda sosyal bağlılık düzeyleri düşebilir. Oyun amaçlı kullanılan internet üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarını artırmaktadır. Günde bir saatten fazla sosyal ağ sitelerinde zaman

geçiren öğrencilerin internet ve akıllı telefon bağımlılığı riskini yükseltmektedir. Konuşma dışında bir günde telefonla internete daha fazla zaman harcayan üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı da artabileceği söylenebilir.

Problemlili internet ve akıllı telefon kullananların telefonla zaman geçirdiklerinde daha çok şikâyet almaları kaçınılmaz olabilir. Çünkü çevresiyle olan iletişimleri ve etkileşimleri zayıflamaktadır. Ancak sosyal ilişkileri ve sosyal bağılılıkları yüksek olanlar telefonla uğraştıklarında şikâyet almadıkları düşünölmektedir. Üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları ilkokul olanların sosyal bağılılıkları okur-yazar olanlara göre daha yüksek olabileceği çıkarımında bulunulabilir.

Babalarının eğitim seviyesi ortaokul olanların problemlili internet kullanımları diğer eğitim seviyelerine göre daha düşük olduğu görölmektedir. Babalarının eğitim durumu ortaokul olanların sosyal bağılılıkları da diğerlerine göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Problemlili internet kullanan ve akıllı telefon bağımlılığı yüksek olan üniversite öğrencileri yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmaları yüksek bir ihtimaldir. Ayrıca sosyal fobisi yüksek olanlarında bu bağlamda hemen telefonla uğraştıkları düşünölmektedir. Ancak sosyal bağılılıkları ve sosyal etkileşimleri yüksek olan üniversite öğrencilerin yeni girdikleri bir ortamda hemen telefonla uğraşmayacakları sonucuna ulaşılabilir.

Ayrıca problemlili internet kullanan ve akıllı telefon bağımlılığı daha yüksek olan üniversite öğrencileri boş zamanlarını hemen telefonla geçirebilecekleri söylenebilir. Sosyal fobisi yüksek olanlar da boş zamanlarını telefonla daha çok geçirdikleri yüksek bir olasılıktır. Ancak sosyal bağılılıkları güçlü olan üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını hemen telefonla geçirmedikleri yönünde değerlendirmede bulunulabilir.

Elde edilen bulgulara göre, daha önce yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak ve günümüz dünyasının koşulları ve gelişimine bakılarak önerilerde bulunulmuştur.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre aşağıda bazı önerilerde bulunmaktadır.

1. Bu araştırma iki farklı örneklem grubu olan lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Çalışma ortaokul-ilkokul öğrencileri, yetişkinler-orta yaşlılar gibi daha farklı örneklem grupları üzerinde yapılabilir.
2. Problemlili internet kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığı riskini artırdığı düşünölen sosyal fobi/kaygının azaltılmasına dönük eğitim programları veya danışma oturumları yapılabilir. Bu

bağlamda deneysel çalışmalar yapılarak bu eğitim programların ve oturumların etkisi incelenebilir.

3. Özellikle okullarda internet ve akıllı telefon bağımlılığı tehdidine karşılık tespit edici çalışmalar yapılarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimi tarafından gerekli önleyici ve tedavi edici hizmetler sunulabilir.
4. Okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimi ile üniversitelerde rehberlik ve psikolojik danışmanlık uygulama merkezlerinde öğrencilerin sosyal bağıllık düzeylerini artırabilecek farklı etkinlikler düzenlenebilir. Örneğin; kişilerarası ilişkiler ve etkileşimlerine yönelik farkındalık çalışmaları.
5. Okullarda ve üniversitelerde öğrencilerin kendilerini sosyal ortamlarda daha rahat hissedecek ve ifade edecek ortamlar hazırlanabilir. Bu ortamlarda alanında uzman kişiler farkındalık seminerleri verebilir.
6. Bu araştırma sadece Hakkâri il merkezinde bulunan lise öğrencileri ile Hakkâri Üniversitesindeki öğrencileri kapsamaktadır. Bu bağlamda çalışma başlığına uygun olarak böyle bir çalışma farklı illerde ve farklı okul ile üniversitelerde yapılabilir.
7. Bu araştırma nicel bir çalışmadır. Aynı veya farklı gruptan katılımcılarla nitel ve deneysel çalışmalar yapılabilir.
8. Farklı örneklem gruplarla problemlili internet kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal fobi/kaygı ve sosyal bağıllık değişkenlerinin bir arada olduğu psikoeğitimsel bir eğitim programı geliştirilebilir.
9. Tüm okul kademelerinde teknoloji okur-yazarlığı ile ilgili çalışmaların ve eğitimlerin artırılması bireylerin farkındalıklarını artıracak düşünölmektedir. Bu bağlamda ailelerin de bu eğitimlerden yararlanılması sağlanmalıdır.
10. Hem okullarda hem de üniversitelerde zaman yönetimi, kontrol duygusu, kişilerarası ilişkiler becerisi, sosyal ilişkiler becerisi, öz güven ve kendini kabul gibi konularda eğitimlerin yapılmasının önemli olduğu düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Ada, S., & Tatlı, H.S. (2013, Ocak 23-25). *Akıllı telefon kullanımını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma* [Sözlü Bildiri]. XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Antalya.
- Adıgüzel, A. (2018). *Üniversite öğrencilerinde gündemi kaçırma korkusu, problemli akıllı telefon kullanımı, problemli İnternet kullanımı ve yaşantısal kaçınmanın cep telefonu bağlantısını kaybetme korkusuna yönelik modelin sınanması Muğla ili örneği* (Tez No. 530594) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Adler, A. (1956). Social Interest. In H. L. Ansbacher & R. R. Ansbacher (Eds.), *The individual psychology of Alfred Adler: A systematic presentation in selection from his writings* (pp. 126-154). Basic Books, Inc.
- Adler, A. (2012). *Yaşamın anlam ve amacı*. (K. Şipal, Çev.Ed.). Say Yayınları. (Çalışmanın orijinali 1931`de yayımlanmıştır)
- Adnan, M., & Gezgın, D. M. (2016). Modern çağın yeni fobisi: Üniversite öğrencileri arasında nomofobi prevalansı. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 49(1), 141-158. <https://doi.org/10.1501/auebfd.v49i1.3119>
- Ahioğlu, E.N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 2-5.
- Akar, F. (2017). Purpose sand characteristics of internet use of adolescents. *Pegem Egitim ve Öğretim Dergisi*, 7(2), 257-269.
- Akbal, S. (2018). *Sosyal anksiyete bozukluğu ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 541307) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akdağ, M., Şahan Yılmaz, B., Özhan, U., & Şan, İ. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 73-96. <https://doi.org/10.17679/ıuefd.98972>
- Akgül, A. (1997). *Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri spss uygulamaları*. Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası.
- Akgün, A., Gönen, S., & Aydın, S. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(20), 283-299.
- Akıncı, Ş. (2019). *Sosyal anksiyete bozukluğu tanılı hastalarda akıllı telefon bağımlılığı ve ilişkili değişkenlerin değerlendirilmesi* (Tez No. 588295) [Tıpta uzmanlık, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akşit-Aşık, N. (2018). Aidiyet duygusu ve nomofobi ilişkisi: Turizm öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 7(2), 24-42.
- Aktaş, H., & Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Science sand Education Research*, 3(1), 85-100.
- Al-Khlaiwi, T., & Meo, S. A. (2004). Association of mobile phone radiation with fatigue, headache, dizziness, tensionand sleep disturbance in saudi population. *Saudi Medical Journal*, 25(6), 732-736.

- Alkın, S. (2018). *Lise öğrencilerinde sosyal ilişkilerin niteliği ve akıllı telefon bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi* (527229) [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Tokat]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Allen, J., Robbins, S. B., Casillas, A., & Oh, I. S. (2008). Third-year college retention and transfer: Effects of academic performance, motivation, and social connectedness. *Research in Higher Education*, 49(7), 647-664.
- Altınbaş, F., & Kul, M. (2015). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı alışkanlıklarının ölçülmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, 51.
- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemli internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 27-43.
- American Psychiatric Association Press. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed. textrev.). DC.
- American Psychiatric Association, (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, (3rd Ed. (DSM-III). DC.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). *Mental bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı DSM-V*. (E. Köroğlu, Çev, Ed.), Hekimler Yayın Birliği. (Çalışmanın orijinali 2013'te yayımlanmıştır)
- Amichai-Hamburger, Y., & Ben-Artzi, E. (2003). Loneliness and internet use. *Computers in Human Behavior*, 19(1), 71-80.
- Amichai-Hamburger, Y. (2007). Internet and well-being. *Computers in Human Behavior*, 23, 893-897.
- Anand, N., Thomas, C., Jain, P. A., Bhat, A., Thomas, C., Prathyusha, P. V., & Cherian, A. V. (2018). Internet use behaviors, internet addiction and psychological distress among medical college students: A multi centre study from South India. *Asian Journal of Psychiatry*, 37, 71-77. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2018.07.020>
- Andone, I., Bnaszkiewicz, K., Eibes, M., Trendafilov, B., Montag, C., & Markovetz, A. (2016). How age and gender affect smart phone usage. *Paper presented at the In Proceedings of the ACM International Joint Conference on Pervasive and Ubiquitous Computing: Adjunct*. Germany: Heidelberg. <https://doi.org/10.1145/2968219.2971451>
- Arisoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1): 55-67.
- Arpacı, I. (2020). Gender differences in the relationship between problematic internet use and nomophobia. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-02001160-x>
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M., & Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *UHİVE: Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58. <https://doi.org/10.17361/UHIVE.2015813153>
- Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 47-58.
- Ateş, B. (2014). *Üniversite öğrencilerinin sosyal fobi ile başa çıkmalarında çözüm odaklı grupla psikolojik danışmanın etkisinin incelenmesi* (Tez No. 366526) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Aylıkçı, Ç. (2018). *Evli bireylerin problemli İnternet kullanımı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* (Tez No. 520070). [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ayvaşık, H.B. (2000) Kaygı duyarlılığı indeksi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46),43-57.
- Bağatarhan, T. (2020). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığını önlemeye yönelik bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesi* (Tez No. 617022) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bal, U. (2010). *Anksiyete bozukluklarında cinsiyete göre semptom farklılıkları* (Tez No. 267962) [Tıpta uzmanlık tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1): 5-22.
- Balcı, Ş., & Koçak, M. C. (2017, Mayıs 4-5). *Sosyal medya kullanımı ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma*. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of social information. *Psychological Bulletin*, 112(3), 461-484. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.112.3.461>.
- Balta, Ö. Ç., & Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Batıgün, A. D., & Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachment as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. <http://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>.
- Baykut, A. (2014). *Sosyal medya ilgisinin akıllı telefon tüketimine etkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma* (Tez No. 369169) [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi-Isparta]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bayraktutan, M. (2014). *Sosyal anksiyete bozukluğu olan hastalarda empati becerisi, aleksitimi, depresyon, anksiyete düzeyleri ile sempatik deri yanıtı ilişkisi ve tıbbi tedavinin etkileri* (Tez No. 369756) [Tıpta uzmanlık tezi, Pamukkale Üniversitesi-Denizli] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bayramkaya, E. (2009). *Sosyal fobi belirtileri, yetişkin bağlanma boyutları ve kişilerarası ilişki biçimleri arasındaki ilişkiler* (Tez No. 257053) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ben-Yehuda, L., Greenberg, L., & Weinstein, A. (2016). Internet addiction by using the smart phone relationships between internet addiction, frequency of smart phone use and the state of mind of male and female students. *Journal of Reward Deficiency Syndrome & Addiction Science*, 2(1), 22-27.
- Beranuy, M., Carbonell, X., & Griffiths, M. D. (2013). A qualitative analysis of online gaming addicts in treatment. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 149-161.

- Beşaltı, M. (2016). *Ergenlerde internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi* (Tez No. 441081) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bian, M., & Leung, L. (2015). Linking loneliness, shyness, smart phone addiction symptoms, and patterns of smart phone use to social capital. *Social Science Computer Review*, 33(1), 61-79.
- Bianchi, A., & Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyber Psychology & Behavior*, 8(1), 39-51.
- Bisen, S.S., & Deshpande, Y.M. (2018). Under standing internet addiction: a comprehensive review. *Mental Health Review Journal*, 23 (3), 165-184.
- Blachino, A., & Przepiorka, A. (2019). Be aware! If you start using Facebook problematically you will feel lonely: Phubbing, loneliness, self-esteem and Facebook intrusion. A cross-sectional study. *Soc Sci Comput Rev*, 37,270-278.
- Blau, G., DiMino, J., DeMariaJr, P. A., Beverly, C., Chessler, M., & DrennanJr, R. (2016). Social connectedness and life satisfaction: Comparing mean levels for 2 under graduate sample sand testing for improvement based on brief counseling. *Journal of American college health*, 64(8), 585-592.
- Brenner, V. (1997). Psychology of computer use: XLVII. Parameters of Internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the Internet Usage Survey. *Psychological Reports*, 80,879-882.
- Brown, L. (2013). *Social Connetedness deficits in college students with schizo typy*. Doctor of Pshilosophy. Louisana State University.
- Büyükfiliz, B. (2016). *18-25 yaş arası genç yetişkinlerde problemlı internet kullanımı ve iletişim becerileri arasındaki ilişki* (Tez No. 441610) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4. basım). Pegem Akademi
- Cabral, J. (2008). Is generation addicted to social media. *Future of Children*, 2(1), 5-14.
- Canan F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki* (Tez No. 271905) [Tıpta uzmanlık tezi, Düzce Üniversitesi-Düzce]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Canatan, Ç. (2018). *Evli veya boşanmış ebeveyne sahip olan, 11-14 yaş arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve sosyal fobi düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 510872) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Canoğulları, Ö., & Güçray, S. S. (2017). İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 42-57.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553-575.

- Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, 30, 625-648. <https://doi.org/10.1177/0093650203257842>
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721-736.
- Caplan, S. E. (2007). Relations among loneliness, social anxiety and problematic internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(2), 234-242. <https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9963>.
- Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*, 26 (5), 1089–1097.
- Caplan, S. E. (2018). *The changing face of problematic internet use: An inter personal approach*. Peter Lang International Academic Publishers.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: Bağımlılık. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 83-98.
- Ceyhan, A., & Ceyhan, E. (2014). Problemlerli internet kullanım ölçeğinin ergenlerde geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 15(2), 56-64.
- Ceyhan, A. A., & Ceyhan, E. (2009). *Ergenlerde problemlerli internet kullanım ölçeği (PIKÖ-E) geliştirme çalışmaları*. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Adana.
- Ceyhan, A. A. (2008). Predictors of problematic internet use on Turkish University Students. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 363–366.
- Ceyhan, E., Boysan, M., & Kadak, M. T. (2018). Associations between online addiction attachment style, emotion regulation depression and anxiety in general population testing the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Sleep and Hypnosis*, 21(2), 123-139. <https://doi.org/10.5350/Sleep>.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürçan, A. (2007). Problemlerli internet kullanımı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 387-416.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürçan, A. (2007). The validity and reliability of the problematic internet use scale. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7(1), 411–416.
- Chayko, M. (2014). Techno-social life: The Internet, digital technology and social connectedness. *Sociology Compass*, 8(7), 976-991.
- Choliz, M. (2010). Mobile Phone Addiction: A Point of Issue. *Society for the Study of Addiction*, 105, 373-375.
- Chóliz, M., Villanueva, V., & Chóliz, M.C. (2009). Girls, boys and their mobile: use, abuse (and dependence) of the mobile phone in adolescence. *Revista Espanola De Drogodep*, 34, 74–88.
- Chou, C., Condon, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17 (4), 363-388.
- Clark, D. M., & Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. In R. G. Heimberg, M. R. Liebowitz, D. A. Hope, & F. R. Schneier (Eds.), *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment* (pp. 69–93). Guilford Press.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev. Ed.). Mentis. (Çalışmanın orijinali 1976’da yayımlanmıştır)

- Cömert, I. T., & Kayıran, S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4),166-170.
- Crisp, B. R. (2010). Belonging, connectedness and social exclusion. *Journal of Social Inclusion*, 1(2), 123-132.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranış*. Remzi
- Çakır, Ö., & Oğuz, E. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 418-429.
- Çelenk, S. (2021). *Gençlerde problemli internet kullanımı, akıllı telefon kullanımı ve oyun oynama davranışlarının yaşantısal kaçınma, bilişsel birleşme ve baş etme becerileri açısından incelenmesi* (Tez No. 697474) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin-Dağlı, M. & Gündüz, B. (2017). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve psikolojik iyi oluş ilişkisinde problemli internet kullanımının aracı rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 339-357.
- Çıkman, B. (2018). İzmir ili gaziemir ilçesinde öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin internet ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ve ilişkili faktörler (Tez No. 646127) [Tıpta uzmanlık tezi, Ege Üniversitesi- İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çırak, M. (2021). *Üniversite öğrencilerinde nomofobi: dijital bağımlılık, sosyal bağlılık ve yaşam doyumunun rolü* (Tez No. 665478) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Dağışan, G. (2017). *Sağlıklı erişkin üniversite öğrencilerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile sosyal fobi arasındaki ilişki* (Tez No. 485469) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Davey, S., Davey, A., Raghav, S.K., Singh, J.V., Singh, N., & Blachnio, A. et al. (2018). Predictors and consequences of “Phubbing” among adolescents and youth in India: An impact evaluation study. *Journal of Family and Community Medicine*, 25,35-42.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187–195.
- Davison, G. C., & Neale, J., M. (2004). Kaygı Bozuklukları. D. Dağ (Ed.), *Anormal Psikolojisi* içinde (s. 134). TPD.
- Dayhoff, S. A. (2006). *Diagonally-parked in a parallel universe. Working through social anxiety*. Effectiveness-Plus Publications.
- Demir, G. Ö. (2009). Sosyal fobinin etiyolojisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmalara genel bir bakış. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4(1), 101-123.
- Demir, T. (1997). *Çocuk ve ergenlerde sosyal fobi: Epidemiyolojik bir çalışma* (Tez No. 59473) [Tıpta uzmanlık tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirci, K., Akgönül, M., & Akpınar, A. (2015). Relationship of smart phone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 85–92 <https://doi.org/10.1556 / 2006.4.2015.010>

- Demirci, K., Orhan, H., Demirdağ, A., Akpınar, A., & Sert, H. (2014). Validity and reliability of the Turkish version of the smart phone addiction scale in a younger population, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 24 (3), 226-234.
- Demirel, E. N. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Akıllı Telefon Kullanımı ile Sosyal İlişkileri* (Tez No. 515956) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Deniz, S. (2014). *Ergenlerin Problemlili Mobil Telefon Kullanımının Utangaçlık ve Sosyal Anksiyete ile İlişkisinin İncelenmesi* (Tez No. 375381) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Deniz, S., Yıldırım, E. A., & Çobanyıldız, M. (2014). Ergenlerde problemlili mobil telefon kullanımı ile utangaçlık ve sosyal anksiyete ilişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*. 1(1), 1-1.
- Digital in 2017: Global Overview (2017). Retrieved August 3, 2017, from <https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>
- Dilbaz, N., & Güz, H. (2001, Ekim 2-6). *Liebowitz sosyal kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği*. 37. Ulusal Psikiyatri Kongresi, İstanbul.
- Dilbaz, N. (1997). Sosyal fobi. *Psikiyatri Dünyası*, 1, 18-24.
- Dixit, S., Shukla, H., Bhagwat, A., Bindal, A., Goyal, A., Zaidi, A., & Shrivastava, A. (2010). A study to evaluate mobile phone dependence among students of a medical college ve associated hospital of central India. *Indian Journal of Community Medicine*, 3(2), 339. <https://doi.org/10.4103 / 0970-0218.66878>
- Doğan A. (2013). İnternet bağımlılığı yaygınlığı (Tez No. 342301) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, S. E. (2008). Ergenlerin problemlili internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Doğan, U., & Tosun-İlçin, N. (2016). Lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (22). <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.66762>
- Dursun, F. (2004, Temmuz 6-9). Üniversite Öğrencilerinin interneti Kullanma Amaçları. XIII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*.
- Duru, E. (2007). Sosyal bağıllık ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Eğitim Araştırmaları*, 1(26), 85-94.
- Duru, E. (2008a). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağıllığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 15-24.
- Egger, O., & Rauterberg, M. (1996). *Internet behaviour and addiction*. Semester thesis (Swiss Federal Institute of Technology, Zurich,).
- Eker, Ö. (2016). *Lise öğrencilerinin problemlili mobil telefon kullanımı ile öznel iyi oluşlarının incelenmesi* (Tez No. 430596) [Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Elhai, J.D., Levine, J.C., Dvorak, R.D., & Hall, B.J. (2016). Fear of missing out, need for touch, anxiety and depression are related to problematic smart phone use. *Computers in Human Behavior*, 63, 509-516.

- Emanuel, R., Bell, R., Cotton, C., Craig, J., Drummond, D., Gibson, S., & Lewis, J. (2015). The truth about smart phone addiction. *College Student Journal*, 49(2), 291-299.
- Enez-Darçın, A., Köse, S., Noyan, C.O., Nurmedov, S., Yılmaz, O., & Dilbaz, N. (2016). Smart phone addiction and its relationship with social anxiety and loneliness. *Behaviour & Information Technology*. 35(7), 520-525.
- Erdem, H., Türen, U., & Kalkın, G. (2017). Mobil telefon yoksunluğu korkusu (nomofobi) yayılımı: Türkiye’den üniversite öğrencileri ve kamu çalışanları örnekleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 1-12.
- Erdemir, N. (2021). *Ortaokul ve lise öğrencilerinin internet bağımlılığı ve problemli internet kullanımının incelenmesi* (Tez No. 657999) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ergün-Başak, B., & Can, G. (2018). Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz-duyarlılık, sosyal bağlılık ve iyimserlik düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 768-785.
- Eriş, Y. (2013). *Ergenlerde benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi*. (Tez No. 330209) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erkan, Z., Güçray, S., & Çam, S. (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 120-133.
- Erkul, R. E. (2009). Sosyal medya araçlarının (web 2.0) kamu hizmetleri ve uygulamalarında kullanılabilirliği. *Türkiye Bilişim Derneği*, 116, 96-101.
- Erol, B. (2019). *Bilişsel –Davranışçı yaklaşıma dayalı psikoeğitim programının ergenlerin problemli internet kullanım düzeylerine etkisi* (Tez No. 549847) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Essau, C.A., Conradt, J., & Petermann, F. (1999). Frequency and comorbidity of social phobia and social fears in adolescents. *Behaviour Research and Therapy*, 37(9), 831-843.
- Eşgi, N. (2013). Dijital yerli çocukların ve dijital göçmen ebeveynlerinin internet bağımlılığına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 181-190
- Faravelli, C., Zucchi, T., Viviani, B., Salmoria, R., Perone, A., & Paionni A. (2000). Epidemiology of Social Phobia: A Clinical Approach. *European Psychiatry*, 15(1), 17-24.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429- 456.
- Fernandez, K. C., Levinson, C. A., & Rodebaugh, T. L. (2012). Profiling: predicting social anxiety from face book profiles. *Social Psychological and Personality Science*, 3(6), 706-713.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. SAGE.
- Furmark, T. (2000). *Social Phobia. PH. D. Thesis*, Sweden: Upsala University. www.diva.portal.org/diva/get.
- Gabbard, G. O. (1994). Psychodynamic psychiatry in clinical practice. Washington: APP Inc., s.249-291.

- Gallagher, M., Prinstein, M. J., Simon, V., & Spirito, A. (2014). Social anxiety symptoms and suicidal ideation in a clinical sample of early adolescents: Examining loneliness and social support as longitudinal mediators. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(6), 871-883. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9844-7>.
- Genç, H. (2011). GSM'den ilk 'alo'nun üzerinden 20 yıl geçti. Erişim adresi: http://www.teknokulis.com/Yazarlar/hasan_genc/2011/06/30/gsm-den-ilk-alonun-uzerinden-20-yil-gecti
- Gezgin, D. M., & Parlak, C. (2018). Kosova'da öğrenim gören öğrenciler arasında nomofobi yaygınlığı. *Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi'nde sunulan bildiri*. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Edirne. https://www.researchgate.net/publication/329969447_Nomophobia_Prevalence_among_University_Students_in_Kosovo adresinden erişilmiştir.
- Gezgin, D. M., Şumuer, E., Arslan, O., & Yıldırım, S. (2017). Nomo phobia prevalence among pre-service teachers: A case of Trakya University. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 86-95.
- Gezgin, D. M., Ümmet, D., & Hamutoğlu, N. B. (2020). Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı: Çok boyutlu yalnızlığın yordayıcı rolü. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(2), 317-329.
- Goldberg, A. E. (1996). Jackendoff and Construction-Based Grammar. *Cognitive Linguistics*, 7(1):3-20. <https://doi.org/10.1515/Cogl.1996.7.1.3>
- Gökkaya, M. (2016). *Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal kaygı, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Tez No. 430573) [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Göktürk, G. Y. (2011). *Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin özgüven ve bazı kişisel demografik özelliklere göre incelenmesi* (Tez No. 304270) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Göldağ, B. (2019). Akıllı telefon bağımlılığı ile algılanan stres ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies - Information Technologies and Applied Sciences*, 14(2), 193-212. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22753>
- Görür, B. (2019). *Ergenlerin bağlanma stilleri ve sosyal kaygıları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 575684) [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi- Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction. *The Psychologist*, 12, 246-251.
- Griffiths, M. D. (2000). Internet addiction-time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8(5), 413-418.
- Griffiths, M. D. (2005). A components model of addiction within a biopsychosocial frame work. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191-197.
- Griffiths, M. D. (2010). Online video gaming: What should educational psychologists know? *Educational Psychology in Practice*, 26(1), 35-40.
- Güçdemir, Y. (2003). Bilgisayar ağları internetin gelişimi ve bilgi kirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17, 371-378.
- Gültekin, B. K., & Dereboy, İ. F. (2011). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobinin yaygınlığı ve sosyal fobinin yaşam kalitesi, akademik başarı ve kimlik oluşumu üzerine etkileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(3), 150-158.

- Günlü, A., & Ceyhan, A. A. (2017). Ergenlerde internet ve problemlı internet kullanım davranışının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 75–117.
- Günlü, A. (2016). *Ergenlerde İnternet ve problemlı internet kullanım davranışının incelenmesi* (Tez No. 438261) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Ulusal Tez Merkezi.
- Günüç, S., & Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlık çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 220-232.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile İnternet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No. 234300) [Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürcan, N., & Hamarta, E. (2013). Problemlı internet kullanımı ve uyum. (Ed., M, Kalkan ve C, Kaygusuz). *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*. Anı.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., Coyne, J. C., & Early, M. R. (1996). Sense of belonging and indicators of social and psychological functioning [Çevrimiçi sürüm]. *Archives of Psychiatric Nursing*, 10(4), 235-244.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R., & Black, W. (1998). *Multivariate data analysis*. 5th Edition, Prentice Hall.
- Halkacıoğlu, T. (2019). *Sosyal fobi belirtileri ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 590134) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hall, A. S., & Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23, 312-327.
- Haug, S., Castro, R.P., Kwon, M., Filler, A., Kowastch, T., & Schaub, M.P. (2015). Smart phone use and smart phone addiction among young people in Switzerland, *Journal of Behavioral Addictions*, 4(4), 299–307.
- Haverlag, D. (2013). Compulsief gebruik van sociale media op de smart phone. *University of Utrecht, Utrecht*.
- Hayırcı, B. (2019). *Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile sosyal kaygı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 579051) [Yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi-Ordu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hayırcı, B., & Sarı, E. (2020). Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile sosyal kaygı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 61-79.
- Hebebcı, M. T., & Shelley, M. (2018). Analysis of the relationship between university students problematic internet use and loneliness. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(2), 223-234.
- Heimberg, G., Hornerk., Usterh R, Safrens, A., Browne., Scheirf, R., & Liebowitz, R. (1999). Psychometric properties of the Liebowitz Social Anxiety Scale. *Psychological Medicine*, 29, 199-212.
- Heimberg, R. G., & Barlow, D. H. (1991). New developments in cognitive behavioral therapy for social fobia. *Journal of Clinical Psychiatry*, 52, 21-30.

- Heimberg, R. G. (1995). *Social Phobia: Diagnosis, Assessment, and Treatment*: Guilford Press.
- Hırlak, B., Bıyıkbeyi, T., Alaşahan, S., & Çiçeklioğlu, H. (2016, Mayıs 27-31). *Öğrencilerin internet bağımlılığı ile sosyal bağılıkları arasındaki ilişki*. Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Hull, D. C., Williams, G. A., & Griffiths, M. D. (2013). Video game characteristics, happiness and flow as predictors of addiction among video game players: A pilot study. *Journal of Behavioral Addictions*, 2(3), 145-152.
- Hussain, Z., Griffiths, M.D., & Sheffield, D. (2017). An investigation into problematic smart phone use: The role of narcissism, anxiety, and personality factors. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(3), 378-386.
- Internet World Stats. (2020). Usage And Population Statistics. <https://www.internetworldstats.com/stats.htm> Adresinden Edinilmiştir.
- Işık, E., & Işık, T. Y. (2006). *Çocuk, ergen ve erişkinlerde anksiyete bozuklukları*. Asimetrik Paralel.
- İlkin, A., & Korkmaz, Ö. (2019). Muhtaç aile çocuklarının teknoloji kullanımı, internet bağımlılığı ve medya-televizyon okuryazarlığının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 38(2), 137-153.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı* (Tez No. 263788) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İnternet arşivi. metu (2019). *Dünyada internet'in gelişimi* <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/tarihce.php>.
- İzgiç, F., Akyüz, G., Doğan, O., & Kuğu, N. (2000). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(4), 207-214.
- Jdaitawi, M. (2015). Social connectedness, academic, non-academic behaviors related to self-regulation among university students in Saudi Arabia. *International Education Studies*, 8(2), 84-100.
- Jinoh, C. (2014). Analysis of influence of smart phone addiction practice on ADHD symptoms of elementary school students. *Korean Review of Crisisand Emergency Management*, 10(5), 159-178.
- Kahyaoğlu S, Kurt, H. Uzal, S., & Özdilek, Ö.S. (2016). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin sosyal ve eğitim hayatına etkisi. *Avrasya Aile Hekimliği Dergisi*, 5, 13-19.
- Kamal, N. N., & Kamal, N. N. (2018). Determinants of problematic internet use and its association with disordered eating attitudes among minia university students. *International Journal of Preventive Medicine*, 9, 1-5.
- Kang Lo, S., Wang, C., & Fang, W. (2005). Physical interpersonal relationship and social anxiety among online game players. *Cyber Psychology and Behavior*, 8(1), 15-20.
- Kaplan Akıllı, G., & Gezin, D. M. (2016). Üniversite öğrencilerinin nomofobi düzeyleri ile farklı davranış örüntülerinin arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/26849/282358>

- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş.B., Erze, E., Duru, P., Bostan, N., Mızrak-Şahin, B., & Babadağ, B. (2016). Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (phubbing). *Addicta*, 3, 223-269.
- Karahan, T. F., & Sardoğan, M.E. (2004). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar*. Deniz Kültür.
- Karaşar, B. (2014). Öğretmen Adaylarının Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 27-49
- Karcher, M. J. (2001, August 24th). *The Hemingway: Measure of adolescent connectedness-validation studies*. Poster presented at the 109th American Psychological Conference, San Francisco.
- Kaur, A., Sharma, P., & Manu (2015). A descriptive study to assess the risk of developing nomophobia among students of selected nursing colleges Ludhiana, Punjab. *International Journal of Psychiatric Nursing*, 1(2), 1-6. <https://doi.org/10.5958 / 2395-180X.2015.00051.1>
- Kayri, M., & Günüş, S. (2010). Türkiye'de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 220-232.
- Kemp, S. (2014). Social, Digital & Mobile World wide in 2014. <http://wearesocial.net/blog/2014/01/social-digital-mobile-worldwide->
- Kılıç, Z., & Durat, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımının genel psikolojik belirtileri ve sosyal fobi ile ilişkisi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 7(2), 97-104.
- Kılıç, Z. (2018). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanımının genel psikolojik belirtiler ve sosyal fobi ile ilişkisi* (Tez No. 516040) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kim, H. K., & Davis, K. E. (2009). Toward a comprehensive theory of problematic internet use: evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rate dimportance of internet activities. *Computers in Human Behavior*, 25(2),490-500
- King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R., & Nardi A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or social phobia? *Computers in Human Behavior*, 29(1), 140-144.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- Kohut, H. (1984). *How does analysis cure?* The University of Chicago Press.
- Kohut, H. (2010). *Kendiliğın çözümlenmesi*. Metis.
- Köroğlu, E. Güleç, C., & Şenol, S. (2007). *Psikiyatri Temel Kitabı*. HYB.
- Krasnova, H., Abramova, O., Notter, I., & Baumann, A. (2016). Why phubbing is toxic for your relationship: understanding the role of smartphone jealousy among “generation y” users. *Research Papers*, 109. http://aisel.aisnet.org/ecis2016_rp/109
- Kumar, M., & Mondal, A. (2018). A study on internet addiction and its relation to psychopathology and self-esteem among college students. *Indian Psychiatry Journal*, 61-66.
- Kurtyılmaz, Y., Can, G., & Ceyhan, A.A. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilişkisel saldırganlık ile benlik saygısı, sosyal bağıllık ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 33-52.

- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: "Akıllı telefon(kolik)" üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 328-359.
- Kwon, J. H. (2011). Toward the prevention of adolescent internet addiction K. Young & C. Nobuco de Abreu (Editörler). *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment* (s.223-245). John Wiley&SonsInc, Hoboken.
- Kwon, M., Kim, DJ., Cho, H., & Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *PloSOne*, 8(12), e83558.
- Kwon, M., Lee, J.Y., Won, WY., Park, J.W., Min, J.A., Hahn, C., Gu, X., Choi, J.H., & Kim, D.J. (2013). Development and validation of a Smart phone addiction scale (SAS). *PLoSOne*, 8, e56936.
- Lam, L. T. (2014). Internet gaming addiction, problematic use of the internet, and sleep problems: a systematic review. *Current Psychiatry Reports*, 16, 444.
- Lau, S., & Gruen, G. E. (1992). The social stigma of loneliness: Effects of target person's and perceiver's sex [Çevrimiçi sürüm]. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 182-189.
- Lee, R. (2014). The impact of religion, spiritual connectedness on the psychological well-being among older Americans. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 26(4), 300-319.
- Lee, R. M., & Robbins, S. B. (1995). Measuring belongingness: The social connectedness scale and social assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*, 42(2), 232-241. <https://doi.org/10.1037/00220167.42.2.232>
- Lee, R. M., & Robbins, S. B. (1998). The Relationship between social connectedness and anxiety, self-esteem, and social identity. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 338-345. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.45.3.338>.
- Lee, R. M., & Robbins, S. B. (2000). Understanding social connectedness in college women and men. *Journal of Counseling and Development*, 78(4), 484-491. <https://doi.org/10.1002/j.15566676.2000.tb01932.x>
- Lee, R. M., Dean, B. L., & Jung, K. R. (2008). Social connectedness, extraversion and subjective well-being: Testing a mediational model. *Personality and Individual Differences*, 45(5), 414-419. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.05.017>.
- Lee, R. M., Draper, M., & Lee, S. (2001). Social connectedness, dysfunctional interpersonal behaviors, and psychological distress: Testing a mediator model. *Journal of Counseling Psychology*, 48(3), 310-318. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-0167.48.3.310>
- Lei, L., Wang, P., Wang, X., Wang, Y., Xie, X., & Zhao, M. (2017). Peer relationship and adolescent smartphone addiction: The mediating role of self-esteem and the moderating role of the need to belong. *Journal of Behavioral Addictions* 6(4), 708-717. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.079>
- Lewis, A. (1970). The ambiguous word "anxiety". *International journal of psychiatry*, 9,62-79.
- Liebowitz, M. R. (1987). Social Phobia. *Modern Problems of Pharmacopsychiatry*, 22, 141-173.

- Lim, Y.M., & Nam, S.J. (2018). Exploring factors related to problematic internet use in childhood and adolescence. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 65(2), 151-7.
- Liu, C. Y., & Kuo, F. Y. (2007). A study of internet addiction through the lens of the interpersonal theory. *Cyber Psychology&Behavior*, 10, (6), 799–804.
- Marks, I.M., & Gelder, M. (1966). Differentages of onset in varieties of phobia. *Am J Psychiat*, 123(2), 218-221.
- Maslow, A. (2011). *İnsan olmanın psikolojisi*. Kuraldışı.
- McCoy, J. A. (1998). The influence of social connectedness on anxiety and self esteem underconditions of stress (Doktora tezi, Virginia Commonwealth University,1998). *Dissertation Abstracts International*, 59, 08.
- McIntyre, E., Saliba, A. J., &Wiener, K. K. K. (2015). Compulsive internet use and relations between social connectedness, and introversion. *Computers in Human Behavior*, 48,569-574. <https://doi.org/10.1016 / j.chb.2015.02.021>
- Mengi, A., Singh, A., & Gupta, V. (2020). An institution-based study to assess the prevalence of Nomophobia and its related impact among medical students in Southern Haryana, India. *Journal of Family and Medicine Primary Care*, 9(5),2303-2308. https://doi.org/10.4103/jfmprc.jfmprc_58_20
- Meral, D. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi* (Tez No. 466121) [Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi-Erzincan]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Mesch, G. S. (2001). Social relationships and internet use among adolescents in Israel. *Social Science Quarterly*, 82(2), 329-339. <https://doi.org/10.1111/0038-4941.00026>.
- Milbourne, C. C., & Wilkinson, J. S. (2012). *Tooclose for discomfort: an exploratoryanalysis of connectedness and internet addiction among chinese students*. Academy of Business Disciplines 2011 Proceedings Thirteenth Annual Conference. http://rwahlers.iweb.bsu.edu/abd2011/submissions%20in%20PDF/p11_milbourne_wilkinson.pdf, s.1-17.
- Minaz, A., & Çetinkaya-Bozkurt, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,2(9), 268-286.
- Moore, T. L. (2006). *Social connectedness and social support of doctoral students in counselo reducation*. (Doctoral dissertation). Department of Counseling, Idaho State University, Idaho.
- Morahan-Martina, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*,16, 13-29.
- Morahan-Martina, J., & Schumacher, P. (2003). Loneliness and social uses of the internet. *Computers in Human Behavior*, 19, 659–671.
- Murphy, E. C., & Tasker, T. E. (2011). Lost in a Crowded Room: A CorrelationStudy of Facebook and Social Anxiety. In Barlow J. (Ed.), *Interface: The Journal of Education, Community, and Values* (pp. 89-94). The Berglund Center for Internet Studies: Forest Grove.
- Muslu, G. K., & Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.

- Nagpal, S. S., & Kaur, R. (2016). Nomophobia: The problem lies at our finger tips. *Indian J. Public Health W.* 12, 1135-1139. Retrieved from <http://www.ischolar.in/index.php/ijhw/article/view/134215>
- Nakilcioğlu, İ. H. (2007). İletişimden Bilişime: İnternet Kültüründen Kesitler. *Akademik Bilişim*, 1-3.
- Nalwa, K., & Anand, A. (2003). Internet addiction in students: a cause of concern. *Cyber Psychology and Behavior*, 6 (6), 653- 656.
- Nazir, T., & Pişkin, M. (2016). Phubbing: A technological invasion which connected the world but disconnected humans. *The International Journal of Indian Psychology*, 3, 68-76.
- Nie, N. H., & Erbring, L. (2000). *Internet and Society: A Preliminary Report*. <http://itsy.co.uk/archive/sisn/Pos/silver/IntAndSoc.pdf>
- Nie, N. H. (2001). Sociability, interpersonal relations, and the internet reconciling conflicting findings. *American Behavioral Scientist*, 45(3), 420-435. doi:10.1177/00027640121957277.
- Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B.L., Loftus, G. R., & Wagenaar W. A., (2009). *Atkinson & Hilgard's Introduction to Psychology* (15th Ed.). United Kingdom: Cengage Learning EMEA.
- Noyan, C. O., Enez Daçın, A., Nurmedov, S., Yılmaz, O., & Dilbaz, N. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(Özel Sayı. 1), 73-81.
- Noyan, H., & Sertel Berk, H. Ö. (2007, Temmuz). *Ergenlerde sosyal fobi, içe ve dışa dönük kişilik özellikleri ve okul başarı durumu*. XII. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Odacı, H., & Çelik, B.Ç. (2011, September 22-24). Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının akademik öz-yeterlik, akademik erteleme ve yeme tutumları ile ilişkisi. *5th International Computer&Instructional Technologies Symposium*.
- Odacı, H., & Çikrıkci, Ö. (2017). Problemli İnternet kullanımında depresyon, kaygı ve stres düzeyine dayalı farklılıklar. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 41–61. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2017.4.1.0020>
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.
- Orhan-Göksün, D. (2019). Gelişmeleri kaçırma korkusu ve problemli internet kullanımı arasındaki ilişki. *Mersin University Journal of The Faculty of Education*, 15(2),511-525.
- Otrar, M. (2004). Serbest zamanları değerlendirme konusunda bir grup rehberlik programı. A. Kulaksızoğlu (Ed.). *Örnek grup rehberliği programları içinde* (s. 109- 117). Nobel.
- Ögel, K., & Cömert, İ.T. (2009). İnternet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 6(1), 9-16.
- Ögel, K. (2012). *İnternet bağımlılığı-İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. Türkiye İş Bankası Kültür.
- Ögel, K. (2017). *İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. (3.basım). İş Bankası Kültür. 108-111.

- Önder, S. B. (2018). *Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri, sosyal fobi belirtileri, erişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 526622) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özata, Z., & Öztaşkın, A. (2005). Pazarlama dünyası Blogsfer'i keşfetti: Büyük değişimin ilk adımları. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 4(13), 36-47.
- Özbek, V., Alınacı, Ü., Koç, F., Akkılıç, M. E., & Kaş, E. (2014). Kişilik özelliklerinin teknoloji kabulü üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri: Akıllı telefon teknolojileri üzerine bir araştırma. *International Review of Economics and Management*, 2(1), 36-57.
- Özdemir, A. (2011). *Cep telefonunun tarihçesi*. Erişim kaynağı: <http://www.mobiletisim.com/dosyalar/cep-telefonunun-tarihcesi>
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik testler*. PDREM.
- Özmuş, M. (2012). Öğretmen eğitiminde yaratıcılık ve inovasyon. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 731-746.
- Öztürk, E., & Kaymak-Özmen, S. (2011). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanım davranışlarının, kişilik tipi, utangaçlık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1785- 1808.
- Öztürk, M.O., & Uluşahin, A. (2008). *Anksiyete bozuklukları*. Ruh sağlığı ve hastalıkları içinde. (11. baskı, ss. 448-512).
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., & Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Park, W. K. (2005). Mobile phone addiction. In R. Ling & Per E. Pedersen (Eds.), *Mobile communications* (pp. 253-272). Springer.
- Parlar, H. (2013). Bilgi Toplumu, Değişim ve Yeni Eğitim Paradigması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/yalovasosbil/issue/21788/615751>
- Patterson, M. L., & Ritts, V. (1997). Social and Communicative Anxiety: A Review and Meta-Analysis. In Brant R. B. (Ed.), *Communication Yearbook 20* (pp. 263-303). Thousand Oak, CA: Sage
- Pilling, S., Mayo-Wilson, E., Mavranetzouli, I., Kew, K., Taylor, C., & Clark, D.M. (2013). Recognition, Assessment and Treatment of Social Anxiety Disorder: Summary of NICE Guidance. *BMJ*. 2013;346:F2541.
- Prasad, M., Patthi, B., Singla, A., Gupta, R., Saha, S., Kumar, J. K., Malhi, R., & Pandita, V. (2017). Nomophobia: A cross-sectional study to assess mobile phone usage among dental students. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 11(2), 34-39. <https://doi.org/10.7860/JCDR/2017/20858.9341>
- Quinn, S., & Oldmeadow, J. A. (2013). Is the generation a 'we' generation? Social networking use among 9-to 13-year-olds and belonging. *British Journal of Developmental Psychology*, 31(1), 136-142. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12007>.
- Roberts, J. A., Yaya, H. P. L., & Manolis, C. (2014). The invisible addiction: cell phone activities and addiction among male and female college students. *Journal of Behavioral Addiction*, 3(4), 254-265.

- Rosenthal, D. A., Russel, J., & Thompson, G. (2006). Social connectedness among international students at an Australian University. [Çevrimiçi sürüm]. *Social Indicators Research*, 84 (1), 71– 82.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Sadock, B.J., & Sadock, V.A. (2022). *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry* (A. Bozkurt & E. Dalbudak, Çev, Eds). Güneş Tıp Kitabevleri (Çalışmanın orijinali 2007' de yayımlanmıştır).
- Salehan M., & Negahban A. (2013). Social networking on smartphones: when mobile phones become addictive. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2632-2639.
- Sanchez-Martinez, M., & Otero, A. (2009). Factors associated with cell phone use in adolescents in the community of madrid (spain). *Cyber Psychology&Behavior*, 12, 131–137.
- Sargın, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin internete yönelik tutumları ve problemleri internet kullanımları. *Turkish Journal of Education*, 2(2), 44-53.
- Savcı, M., & Aysan, F. (2017). Technological addictions and social connectedness: predictor effect of internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30,202-216. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300304>
- Savcı, M. (2016, October 06-08). *Sosyal medya bozukluğu ölçeği'nin türkçe uyarlaması*. Fourth International Instructional Technologies &Teacher Education Symposium, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zeka, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Tez No. 466365) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sayın, A. (2007). Sosyal anksiyete bozukluğunun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 10, Ek 2, 3-10.
- Schimmenti, A., Passanisi, A., Gervasi, A. M., Manzella, S., & Fama, F. I. (2014). Insecure attachment attitudes in the onset of problematic Internet use among late adolescents. *Child Psychiatry& Human Development*, 45(5), 588-595.
- Schlenker, B. R., & Leary, M. R. (1982). Social anxiety and self-presentation: A conceptualization and model. *Psychological Bulletin*, 92(3), 641-669.
- Severino, S., & Craparo, G. (2013). Internet addiction, attachment styles, and social self efficacy. *Global Journal of Psychology Research*, 1, 9–16.
- Sevgi, L. (2013). *Teknoloji, toplum ve sağlık: cep telefonları ve elektromanyetik kirlilik tartışmaları*, http://www.emo.org.tr/ekler/e73a9a0d37efb96_ek.pdf
- Sevi, M. O., Odabaşoğlu, G., Genç, Y., Soykal, İ., & Öztürk, Ö. (2014). Cep telefonu envanteri: standardizasyonu ve kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 15(1) 15-22.
- Sevim, C. (2017). *Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile üstbilişler arasındaki ilişkide düşünce kontrol stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi* (Tez No. 470191) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi* (Tez No. 282091) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., & Gold, M. S. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depress Anxiety*, 17, 207-216.
- Shaw, L. H., & Gant, L. M. (2002). Indefense of the internet: the relationship between internet communication and depression, loneliness, self-esteem, and perceived social support. *Cyber Psychology&Behavior*, 5(2), 157-171.
- Shen, C., & Williams, D. (2011). Unpacking time online: Connecting internet and massively multiplayer online game use with psychosocial well-being. *Communication Research*, 38(1), 123-149. doi:10.1177/0093650210377196
- Shepherd, R. M., & Edelmann, R. J. (2005). Reasons for internet use and social anxiety. *Personality and Individual Differences*, 39(5): 949-958.
- Shoukat, S. (2019). Cellphone addiction and psychological and physiological health in adolescents. *Experimental and Clinical Sciences Journal*, 18, 47–50.
- Sırakaya, M., & Seferoğlu, S. S. (2013). Öğretmen Adaylarının Problemli İnternet Kullanımlarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 356-368.
- Siyez, D. M., & Uz-Baş, A. (2013). İnternet bağımlılığı ve psiko-sosyal faktörler. M, Kalkan & C, Kaygusuz. (Editörler) *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler içinde* (115-149). Anı Yayıncılık.
- Smahel, D., Brown, B. B., & Blinka, L. (2012). Associations between online friendship and internet addiction among adolescents and emerging adults. *Developmental Psychology*, 2(48), 381–388. <https://doi.org/10.1037/a0027025>
- Soykan Ç., Özgüven H D., & Gençöz T. (2003). Liebowitz social anxiety scale: The Turkish version, *Psychological Reports*. 93, 1059- 1069
- Spada, M.M. (2014). An overview of problematic internet use. *Addict Behav*, 39(1), 3-6.
- Sparrevohn, R. M., & Rapee, R. M. (2009). Self-disclosure, emotional expression and intimacy with in romantic relationships of people with social phobia. *Behaviour Research and Therapy*, 47(12), 1074-1078. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2009.07.016>.
- Stemberger, R. T., Turner, S. M., Beidel, D. C., & Calhoun, K. S. (1995). Social phobia: An analysis of possible develop mental factors. *Journal of Abnormal Psychology*, 104, 526–531
- Subrahmanyam, K., Smahel, D. & Greenfield, P. (2006). Connecting developmental constructionsto the internet: identity presentation and sexual exploration in online teen chat rooms. *Developmental Psychology*, 42(3), 395-406.
- Suler, J. (1996). Why is this thing eating my life? Computer and cyberspace addiction at the “Palace.”. Retrieved August, 19, 2002, from <http://www.rider.edu/users/suler/psycyber/eatlife.html>.
- Sun, Y., Lim, K. H., Jiang, C., Peng, J. Z., & Chen, X. (2010). Do males and females think in the same way? An empirical investigation on the gender differences in web advertising evaluation. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1614-1624. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.06.009>

- Süler, M. (2016). *Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 431349) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şar, A. H. (2013). Ergenlerde yalnızlık ile mobil telefon bağımlılığı probleminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1207-1220.
- Şata, M., & Karip, F. (2017). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-kısa versiyonunun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(4), 426- 440.
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z., & Taş, U. (2016). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği'nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 156-169.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (1996). Using multivariate statistics. Harper Collins College.
- Takao, M. (2014). Problematic mobile phone use and big five personality domains. *Indian Journal of Community Medicine*, 39(2), 111-113.
- Tanrıverdi, S. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 339875) [Yüksek lisans tezi, Yüzüncüyıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction*, 105(3), 556-564.
- Tavakoli, N., Jomehri, F., & Farrokhi, N. (2014). The relationship between attachment styles and social self efficacy with internet addiction in Iranian Students. *Bulletin of Environment, Pharmacology and Life Sciences*. 3(2), 302-307.
- Taylan, H. H. (2016). Yükseköğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı. *International Conference on Quality in Higher Education*, 24(25), 1093-1100.
- Tekin, Ç., Güneş, G., & Çolak, C. (2014). Cep telefonu problemlili kullanım ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Medicine Science*, 3(3), 1361-81.
- Terhi-Anna, W. (2003). Mobile phone use as part of young people's consumption types the fear of being without their phone. *Journal of Consumer Policy*, 26, 441-463.
- Thai, M., Sheeran, N., & Cummings, D. J. (2019). We're all in this together: The impact of facebook groups on social connectedness and other outcomes in higher education. *The Internet and Higher Education*, 40, 44-49.
- Ting-Jui, C., & Chih-Chen, T. (2004). The role of flow experience in cyber-game addiction. *Cyber Psychology and Behavior*, 6(6), 663-675.
- To, H. (2017). *A cross-cultural comparison study of problematic internet use*. Doktora Tezi. Los Angeles.
- Toda, M., Ezoe, S., Nishi, A., Mukai, T., Goto, M., & Morimoto, K. (2008). Mobile phone dependence of female students and perceived parental rearing attitudes. Social behavior and personality: *An International Journal*, 36(6), 765-770.
- Tohumcu, M. U. (2018). *İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 511430) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Topçuoğlu, V., Bez, Y., Biçer, D. Ş., Dıb, H., Kuşçu, M. K., Yazgan, Ç., & Göktepe, E. (2006). Esansiyel tremorda sosyal fobi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 93-100.

- Townsend, K. C., & Mc Whirter, B. T. (2005). Connectedness: A review of the literature with implications for counseling, assessment, and research. *Journal of Counseling and Development*, 83(2), 191-201. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2005.tb00596.x>.
- Tutgun, A. (2009). *Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımlarının incelenmesi* (Tez No. 231790). [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Türe, H. (2009). *Celal Bayar Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sosyal kaygı düzeyini etkileyen faktörler* (Tez No. 242134) [Tıpta uzmanlık tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Türkçapar, M.H. (1999). *Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı*. Klinik Psikiyatri 2, 247-253.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. www.tuik.gov.tr Adresinden Edinilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-\(ICT\)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Information-and-Communication-Technology-(ICT)-Usage-in-Households-and-by-Individuals-2020-33679) adresinden alındı
- Uğurlu, E. G. (2013). Tarih ve kavram olarak yeni iletişim teknolojileri. T. V. Yüzer ve M. E.Mutlu (Ed.), *Yeni İletişim Teknolojileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 2-22.
- Ulaş Karaahmetoğlu, G., & Mutlu, B. (2018). Lise birinci sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığının incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, (13), 68-84
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Detay.
- Üçkardeş, E. A. (2010). *Mersin üniversitesi öğrencileri arasında internet bağımlılığının değerlendirilmesi* (Tez No. 281140) [Tıpta uzmanlık tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ünal, M. (2012). Bilgi Çağında Değişim ve Liderlik. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(1), 297-310.
- Valkenburg, P.M., & Peter, J. (2009). Social consequences of the internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science*, 18,1-5.
- Van den Eijnden R. J. J. M., Lemmens J. S., & Valkenburg P. M. (2016). The social media disorder scale. *Computers in Human Behavior*, 61, 478-487.
- Walsh, J. (2005). Syhness and social phobia: a social work perspective on a problem in living. *Healt and Social Work*, 27(2), 137-144.
- Watson, D., & Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 33(4), 448-457.
- We Are Social and Hootsuite. (2020). Digital 2020. <https://wearesocial.com/digital-2020> Erişim Tarihi: 25.04.2020
- Weinstein, A., & Lejoyeux, M. (2010). Internet addiction or excessive internet use. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. 36(5), 277-283.
- Weiser, E. B. (2001). "The Functions of Internet Use and Their Social and Psychological Consequences." *Cyber Psychology & Behavior*, 4(6), 723-743.

- WHO, (2016). Dependence syndrome. http://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en/. Accessed December 5, 2016.
- Widyanto, L., & Griffiths, M. (1998). Internet addiction: It really exist? In J. Gackenbach (Editör), *Psychology and The Internet: Intrapersonal, Interpersonal and Transpersonal Applications* (s 61-75), AcademicPress.
- Williams, K. L., & Galliher, R. V. (2006). Predicting depression and self-esteem from social connectedness, support, and competence. [Çevrimiçi sürüm]. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25 (8), 855 – 874.
- Williamson, I., Sandage, S., & Lee, R. (2007). How social connectedness affect guilt and shame: mediation by hope and differentiation of self. *Personality and Individual Differences*, 1(43), 2159-2170.
- Wittchen, H. U., & Fehm L. (2003). Epidemiology and natural course of social fears and social phobia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108. s.4-18.
- Wittchen, H. U., Stein, M. B., & Kessler, R. C. (1999). Social fears and social phobia in a community sample of adolescents and young adults: prevalence, risk factors and comorbidity. *Psychological Medicine*, 29, 309-323. <https://doi.org/10.1017/S0033291798008174>
- Wolak, J., Mitchell, K. J., & Finkelhor, D. (2003). Escaping or connecting? characteristics of youth who form close online relationships. *Journal of Adolescence*, 26(1), 105-119.
- Wolf, E. M., & Beard, K. W. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyber Psychology and Behavior*, 4(3), 377-383.
- Woods, H.C., & Scott H. (2016). Sleepy teens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41-49.
- Yalçın Irmak, A., & Erdoğan, S. (2019). Predictors for Digital Game Addiction Among Turkish Adolescents. *Journal of Addictions Nursing*, 30(1), 49-56.
- Yalçınkaya, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımında bağlanma stilleri ve sosyal bağlılığın yordayıcı rolünün incelenmesi* (Tez No. 580579) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yam, C.F., & İlhan, T. (2020). Modern çağın bütünsel teknolojik bağımlılığı: Phubbing holistic technological addiction of modern age: Phubbing. *Psikiyatri ve Güncel Yaklaşımlar – Current Approaches in Psychiatry*, 12(1), 1-15. <https://doi.org/10.18863/pgy.551299>
- Yang, S. C., & Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese High School. *Computer Human Behavior*, 23, 79– 96.
- Yau, Y. H., Crowley, M. J., Mayes, L. C., & Potenza, M. N. (2012). Are internet use and video-game-playing addictive behaviors? Biological, clinical and public health implications for youths and adults. *Minerva Psichiatrica*, 53(3), 153-170. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3840433/pdf/nihms-518929.pdf>
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., Wang, P. W., Chang, Y. H., & Ko, C. H. (2012). Social anxiety in online and real-life interaction and their associated factors: Cyberpsychology. *Behavior and Social Networking*, 15(1), 7-12. <https://doi.org/10.1089/cyber.2011.0015>

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5.baskı). Seçkin.
- Yıldırım, E., & Taştan, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik eğilimleri ve sosyal görünüş kaygısının problemli internet kullanımı üzerinde yordayıcı rolü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 79-100, 89.
- Yıldırım, S. (2018). *Ergenlerin öznel iyi oluş ve anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 515680) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, T., Çırak, Y., & Konan, N. (2011). Öğretmen Adaylarında Sosyal Kaygı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-100.
- Yılmaz, B., & Bekiroğlu, S. (2020). Çocukluk Döneminde Dijital Bağımlılık. *Çocuklarla Çalışma* (Ed. Paslı, F. & Aslantürk, H.) içinde (s.357-374). Nobel Akademik.
- Yılmaz, G. (2015). *Ergenlerde mobil telefon bağımlılığının sosyal anksiyeteye etkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 418278) [Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, G., Şar, A.H., & Civan, S. (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction&Cyberbullying*, 2(2), 20-37.
- Yoo, G., Park, J. H., & Jun, H. J. (2014). Early maladaptive schemas as predictors of interpersonal orientation and peer connectedness in university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 42(8), 1377-1394.
- Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber Psychology and Behaviour*, s. 237-244.
- Young, K. S. (1997). *What Makes The Internet Addictive: Potential Explanations For Pathological Internet Use*. In 105th Annual Conference Of The American Psychological Association(Vol. 15, Pp. 12-30). Chicago.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: Theemergence of a newclinicaldisorder. *Cyber psychology&Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K.S. (1999) Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in Clinical Practice*, 17, 19-31.
- Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Boş zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Itobiad: Journal of the Human &Social Science Researches*, 6(5).
- Zorbaz, O., & Dost, M. T. (2014). Lise öğrencilerinin problemli internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 298-310, s. 301.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemli internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi* (Tez No. 339100) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

EK-1. Hakkâri Üniversitesi Uygulama İzni

	T.C. HAKKÂRİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Personel Daire Başkanlığı										
Sayı : E-32491027-302.08.01-4887 Konu : Cumhuri DEMİRALP											
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE Atatürk Mh. PK-25240 Yakutiye/ERZURUM											
İlgi : 24.03.2021 tarihli ve 88179374-302.08.01-E.2100086032 sayılı yazınız.											
Üniversitemiz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi kadrosunda görev yapan Cumhuri DEMİRALP'm, tez çalışmasını 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Üniversitemizde öğrenim gören öğrencilere uygulama yapması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür. Bilgilerini ve gereğini arz ederim.											
Prof.Dr. Ömer PAKIŞ Rektör											
Bu belge, görevli elektronik imza ile imzalanmıştır. <table><tr><td>Belge Değerlendirme Kodu : H120-VI263-İys Kodu : 99561</td><td>Belge Tutarık Adresi : https://www.tat.uy.gov.tr/hakkari-universitesi-ibey</td></tr><tr><td>Adres : Merkez Mah. Kâğıtkâ Sırası Sırası Arka Mah. Merkez HAKKARİ</td><td>Bilgi için: Cahit DEMİRALP</td></tr><tr><td>Telefon : (0410) 212 12 12 İlçe : (0410) 211 00 54</td><td>Uzman: Bilgiye İşletmeni</td></tr><tr><td>e-Posta : personel@hakkari.edu.tr Elektronik Ağı : https://www.hakkari.edu.tr/personel</td><td></td></tr><tr><td>Kapı Adres : huz@tat01.bey.tr</td><td>Tel. No : 1200</td></tr></table>		Belge Değerlendirme Kodu : H120-VI263-İys Kodu : 99561	Belge Tutarık Adresi : https://www.tat.uy.gov.tr/hakkari-universitesi-ibey	Adres : Merkez Mah. Kâğıtkâ Sırası Sırası Arka Mah. Merkez HAKKARİ	Bilgi için: Cahit DEMİRALP	Telefon : (0410) 212 12 12 İlçe : (0410) 211 00 54	Uzman: Bilgiye İşletmeni	e-Posta : personel@hakkari.edu.tr Elektronik Ağı : https://www.hakkari.edu.tr/personel		Kapı Adres : huz@tat01.bey.tr	Tel. No : 1200
Belge Değerlendirme Kodu : H120-VI263-İys Kodu : 99561	Belge Tutarık Adresi : https://www.tat.uy.gov.tr/hakkari-universitesi-ibey										
Adres : Merkez Mah. Kâğıtkâ Sırası Sırası Arka Mah. Merkez HAKKARİ	Bilgi için: Cahit DEMİRALP										
Telefon : (0410) 212 12 12 İlçe : (0410) 211 00 54	Uzman: Bilgiye İşletmeni										
e-Posta : personel@hakkari.edu.tr Elektronik Ağı : https://www.hakkari.edu.tr/personel											
Kapı Adres : huz@tat01.bey.tr	Tel. No : 1200										

EK-2. Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni

T.C.
HAKKÂRI VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

25.03.2021

Sayı : E-86409179-821.01-23064976
Konu : Cumhur DEMİRALP'ın
Tez Çalışması İzin Talebi

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Rehberlik ve Psikolojik Ana Bilim Dalı Başkanlığı)
ERZURUM

İlgi: 15.03.2021 tarih ve 22388679 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi "Cumhur DEMİRALP'ın ilimiz merkeze bağlı liselerde (9-10-11-12 Sınıflar) doktora tez çalışması ile ilgili alınan Valilik Olur'u yazınız ekinde gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Erol HANLIGİL
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

Eki :
Valilik Onayı

Adres : E. Mem Hakkâri

Telefon No : 0 (438) 280 10 27
E-Posta: ortaogretim30@meh.gov.tr
Kep Adresi : meh@hki3.kep.tr

Bu belge güvendi elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.hki3.gov.tr/meh-ehys>

Bilgi için: Refik TİMUR VİKİ

Unvan : Varsı Hataza ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi : <https://hakkari.meh.gov.tr/> Faks:4182030511

Bu evrak güvendi elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakoguz.meh.gov.tr> adresinden: 73a5-1da1-39de-8a8b-831d koda ile teyit edilebilir.

EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı PROJE DEĞERLENDİRME FORMU Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Prof.Dr. Başaran GENÇDOĞAN'ın yürüttüğü Doktora Öğrencisi Cumhur DEMİRALP'in "Lise Ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Ve Sosyal Bağlılık İle Problemli İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması" isimli Doktora tez çalışması ile ilgili Etik kurul uygunluk-onay belgesi talep edilmesi Gönderildiği Tarih:18.02.2021 Teslim Tarihi:18.02.2021 Değerlendirenin Adı Soyadı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ Etik Kurul Başkanı İmza : <table border="1"><tr><td> Bu Tez/uygundur: ☒ Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. </td></tr><tr><td> Bu Tez/uygun değildir: ☐ Gerekçe/Açıklama: </td></tr></table>	Bu Tez/uygundur: ☒ Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.	Bu Tez/uygun değildir: ☐ Gerekçe/Açıklama:
Bu Tez/uygundur: ☒ Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.		
Bu Tez/uygun değildir: ☐ Gerekçe/Açıklama:		

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :18.02.2021
Toplantının Sayısı :02

Karar-02: Danışmanlığını Prof.Dr. Başaran GENÇDOĞAN'nın yürüttüğü Doktora Öğrencisi Cumhur DEMİRALP'nin "Lise Ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Ve Sosyal Bağlılık ile Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması" isimli Doktora tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk-onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçeninin ""Lise Ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Ve Sosyal Bağlılık ile Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

Oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Muhsine BÖRKEÇİ
Birim Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. ~~Ali~~ Osman ENGİN
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mustafa CİHAN
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 02 Karar No: 02	Toplantı Tarihi: 18.02.2021
	Aşağıda bilgileri verilen tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Cumhur DEMİRALP Çalışma Konusu: Lise Ve Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Ve Sosyal Bağlılık ile Problemlili İnternet Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Başkanı	
Prof. Dr. Ali Osman ENGİN	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. Mustafa CİHAN	Etik Kurul Raportörü	

EK-4. Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket “LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL FOBİ VE SOSYAL BAĞLILIK İLE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI” başlıklı doktora tez çalışmasında kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sağlıklı bulgulara ulaşabilmesi için anketteki ifadelere vereceğiniz cevapların sizin kendi tutum ve görüşlerinizi tam olarak yansıtmaması son derece önemlidir. Elde edilecek bilgiler, bu araştırmanın dışında başka amaç/amaçlar için kesinlikle kullanılmayacaktır.

Katılımınız ve göstereceğiniz hassasiyet için şimdiden teşekkürler.

Öğr.Gör.Cumhur DEMİRALP

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Size uygun olan ifadenin önündeki boşluğa “X” ile işaretleyiniz.

Cinsiyetiniz: Kadın() Erkek()

Yaşınız: () 14-17 () 18-20 () 21-25 () 26-30 () 31 ve üzeri

Öğrenim Gördüğünüz Sınıf Seviyeniz

LİSE ÖĞRENCİLERİ
() 9.Sınıf
() 10. Sınıf
() 11. Sınıf
() 12. Sınıf

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
() Hazırlık sınıf
() 1. Sınıf
() 2. Sınıf
() 3. Sınıf
() 4. Sınıf
() 5. Sınıf

Günde kaç saat uyuyorsunuz?

() 4-6 () 7-9 () 10-12 () 13+

Bir günde kaç saat internet kullanıyorsunuz?

() 0-2 () 3-5 () 7-9 () 10-12 () 13+

İnternete genelde nereden bağlanırsınız?

() Telefon () Bilgisayar () Tablet () Diğer

İnterneti genelde hangi amaçlar için kullanırsınız?

() Eğlence

() Sosyal Medya-Tweeter-Instagram-Facebook-Whatsap

() Ödev-Araştırma-Eğitim

() Film izleme-Müzik dinleme

() Alışveriş

☐ Sohbet

☐ Oyun

Günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresiniz: 1 saatten az ☐ 1 saatten fazla ☐

Telefonu konuşma dışında bir günde kaç saat internete girmek için kullanıyorsunuz?

☐ 0-2 ☐ 3-5 ☐ 7-9 ☐ 10-12 ☐ 13+

Telefonla çok fazla zaman harcadığınıza ilişkin şikayet alıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Gelir Düzeyiniz:

☐ 1– 2499 TL

☐ 2500 – 3499 TL

☐ 3500 – 4499 TL

☐ 4500 TL ve üzeri

Kardeş Sayınız(siz hariç): Tek çocuğum ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üzeri ☐

Anne Eğitim Düzeyi: Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐

Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ve üzeri ☐

Baba Eğitim Düzeyi: Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐

Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ve üzeri ☐

Yeni girdiğim bir ortamda hemen telefonla uğraşmaya başladım: Evet ☐ Hayır ☐

Boş zamanlarımda hemen telefonla uğraşmaya başladım: Evet ☐ Hayır ☐

Cep telefonunuzu en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz? (1 tane seçin lütfen)

Konuşma ☐

Sms ☐

E-Mail ☐

İnternette sörf ☐

Sosyal Ağ ☐

Fotoğraf çekmek ☐

Oyun ☐

Kendinizi akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirirseniz:

Bağımlı değilim ☐

Çok emin değilim ☐

Kesin bağımlıyım ☐

EK-5. Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği (Örnek Maddeler)

Lütfen aşağıdaki formu dikkatle okuyun. Sol kolondaki durumlarda duyduğunuz kaygının şiddetine göre, 1 ile 4 arasında puan verin. Sağ kolonda aynı durumlar tekrar sıralanmıştır. Bu defa bu durumlardan kaçınıyorsanız, kaçınmanın şiddetine göre yine 1 ile 4 arasında puan verin. Puanlamayı aşağıdaki tariflere göre yapın. Teşekkürler.

Kaygı	Kaçınma
1: Yok ya da çok hafif	1: Kaçınma yok ya da çok ender
2: Hafif	2: Zaman zaman kaçınırım
3: Orta derecede	3: Çoğunlukla kaçınırım
4: Şiddetli	4: Her zaman kaçınırım

Kaygı	Puan	Kaçınma	Puan
1.		1.	
2. Seyirci önünde hareket, gösteri ya da konuşma yapmak		2. Seyirci önünde hareket, gösteri ya da konuşma yapmak	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
6. Başkaları içerdeyken bir odaya girmek		6. Başkaları içerdeyken bir odaya girmek	
7.		7.	
8. Satın aldığı bir malı ödediği parayı geri almak üzere mağazaya iade etmek		8. Satın aldığı bir malı ödediği parayı geri almak üzere mağazaya iade etmek	
9.		9.	
10. Gözlendiği sırada çalışmak		10. Gözlendiği sırada çalışmak	
11.		11.	
12. Bir eğlenceye gitmek		12. Bir eğlenceye gitmek	
13.		13.	
14. Yetenek, beceri ya da bilginin sınanması		14. Yetenek, beceri ya da bilginin sınanması	
15.		15.	
16. Çok iyi tanımadığı bir kişiyle telefonla konuşmak		16. Çok iyi tanımadığı bir kişiyle telefonla konuşmak	
17.		17.	
18. Evde misafir ağırlamak		18. Evde misafir ağırlamak	
19.		19.	
20. Umumi yerlerde bir şeyler içmek		20. Umumi yerlerde bir şeyler içmek	
21.		21.	
22. Yabancılarla konuşmak		22. Yabancılarla konuşmak	
23.		23.	
24.		24.	

EK-6. Sosyal Bağlılık Ölçeği (Örnek Maddeler)

Açıklama: Bu ölçek, insanların sosyal ilişki düzeylerini anlamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte bulunan ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra, size en uygun seçeneğe (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	1	2	3	4	5	6
1.	Kendimi çevremden kopuk hissediyorum.					
2.						
3.	Kendimi insanlara çok uzak hissediyorum.					
4.						
5.	Kendimi herhangi biriyle ilişkili hissetmiyorum					
6.						
7.	Arkadaşlarımın kendi arasında bile, kardeşlik/dostluk duygusu yoktur					
8.						

EK-7. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen Formu (Örnek Maddeler)

	Tamamen uygun ↓	Oldukça uygun ↓	Biraz uygun ↓	Nadiren uygun ↓	Hiç uygun değil ↓
1. İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.....	()	()	()	()	()
2.	()	()	()	()	()
3. İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.....	()	()	()	()	()
4.	()	()	()	()	()
5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor	()	()	()	()	()
6.	()	()	()	()	()
7. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum....	()	()	()	()	()
8.	()	()	()	()	()
9. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.....	()	()	()	()	()
10.	()	()	()	()	()
11. İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.....	()	()	()	()	()
12.	()	()	()	()	()
13. İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor.....	()	()	()	()	()
14.	()	()	()	()	()

	Tamamen uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Nadiren uygun	Hiç uygun değil
	↓	↓	↓	↓	↓
15. Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum	()	()	()	()	()
16.	()	()	()	()	()
17. İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.....	()	()	()	()	()
18.	()	()	()	()	()
19. İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır.....	()	()	()	()	()
20.	()	()	()	()	()
21. İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.....	()	()	()	()	()
22.	()	()	()	()	()
23. İnternet kullanmayı bırakamadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.....	()	()	()	()	()
24.	()	()	()	()	()
25. İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamıyorum.....	()	()	()	()	()
26.	()	()	()	()	()
27. İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.....	()	()	()	()	()

EK-8. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Üniversite Formu (Örnek Maddeler)

	Tamamen uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Nadiren uygun	Hiç uygun değil
	↓	↓	↓	↓	↓
1.İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	()	()	()	()	()
2.	()	()	()	()	()
3.İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.....	()	()	()	()	()
4.	()	()	()	()	()
5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor	()	()	()	()	()
6.	()	()	()	()	()
7. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum.	()	()	()	()	()
8.	()	()	()	()	()
9. Tekrar internete girene kadar kendimi huysuz, karamsar, rahatsız ve huzursuz hissediyorum.....	()	()	()	()	()
10.	()	()	()	()	()
11. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.....	()	()	()	()	()
12.	()	()	()	()	()
13. İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.....	()	()	()	()	()
14.	()	()	()	()	()
15. İnternette, kontrol benden çıkıyor.....	()	()	()	()	()
16.	()	()	()	()	()
17. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.....	()	()	()	()	()
18.	()	()	()	()	()
19. Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerine bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum..	()	()	()	()	()

20. () () () () ()
21. Yapmam gereken işler çoğaldıkça,
internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor..... () () () () ()
22. () () () () ()
23. İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle
olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor () () () () ()
24. () () () () ()
25. İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda () () () () ()
26. () () () () ()
27. İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için
başarım düşüyor..... () () () () ()
28. () () () () ()
29. Sabahları uyandığımda bir an önce
internete bağlanmak istiyorum..... () () () () ()
30. () () () () ()
31. İnternet beni kendisine esir ediyor..... () () () () ()
32. () () () () ()
33. İnternet yoluyla iletişim kurmayı,
yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum..... () () () () ()

EK-9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu-Ergen Formu (Örnek Maddeler)

AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ – KISA VERSİYONU-ERGEN FORM							
Maddeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1							
2	Akıllı telefon kullanımından dolayı, sınıfta ödev yaparken veya ders dinlerken konsantre olmakta zorlanırım.						
3							
4	Akıllı telefon olmadan yapamam.						
5							
6	Kullanmasam bile akıllı telefonum hep aklımdadır.						
7							
8	Twitter veya Facebook'taki diğer insanlar arasındaki konuşmaları kaçırmamak için sürekli olarak akıllı telefonumu kontrol ederim.						
9							
10	Etrafımdaki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığını söyler.						

EK-10. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu-Üniversite Formu (Örnek Maddeler)

AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ – KISA VERSİYONU-ÜNİVERSİTE FORMU							
Maddeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1							
2	Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.						
3							
4	Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.						
5							
6	Kullanmasam da, akıllı telefonum aklımdadır.						
7							
8	İnsanların twitter veya facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli akıllı telefonumu kontrol ederim.						
9							
10	Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.						

EK-11. Ölçek İzinleri

ölçek izni..

Cumhuriyet Demiralp

Alıcı: eceyhan

15 Eki 2020 11:16

Merhaba sayın hocam, üniversite öğrencileri üzerinde yapacağım bir çalışma için doktora çalışmam için sizden problemli internet kullanımı ölçeğini kullanmak adına izin talep etmekteyim. izin vererseniz ve ölçeğin en son halini, puanlanmasını gönderirseniz sevinirim. sevgiler...

Cumhuriyet DEMİRALP

Öğr.Gör.

Aydoğan Aykut CEYHAN

Alıcı: ben

26 Eki 2020 09:20

Merhaba,

İlgili ölçek ve açıklamaları ektedir.

İlgili ölçeği; kaynak göstermek ve tümünü herhangi bir yerde paylaşmamak/yayımlamamak kaydıyla sadece kendi bilimsel amaçlı çalışmalarınızda kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar.

Prof.Dr. A.Aykut CEYHAN

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Yunus Emre Kampüsü- Eskişehir

E-mail:

Tel:

Ölçek İzin Talebi

Cumhur Demiralp <[redacted]>

18 Kas 2020 Çar 14:44

Alıcı: onurnoyan ▼

Merhaba Hocam, doktora çalışmam için geliştirdiğiniz AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ölçeğini kullanmak istiyorum. İzin vermeniz mümkün mü acaba?

Ayrıca çalışacağım hedef kitle Ortaokul-lise ve üniversite öğrencileri olacak. Sizin geliştirdiğiniz Sadece Üniversite Öğrencilerine mi uygun hocam. Ergenler için geliştirdiğiniz çalışma da varsa hepsini bana göndermeniz beni mutlu edecektir. Selamlar

Cumhur DEMİRALP
Psikolojik Danışman/Öğretim Görevlisi

C. Onur Noyan <[redacted]>

18 Kas 2020 19:33

Alıcı: ben ▼

Merhabalar Cumhuriyet bey,
Elbette ki kullanabilirsiniz ölçeği.

Kolay anlaşılır bir test ama geçerliliği üniversite öğrencilerinde gösterildi. Lise öğrencilerinde kullanılması sizin inisiyatifinizde olur.

İyi çalışmalar

Onur

Ölçek İzin Talebi

Cumhur Demiralp <[redacted]>

18 Kas 2020 Çar 14:47

Alıcı: mehmetwsata ▾

Hocam merhabalar, doktora çalışmam için geliştirdiğiniz AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ölçeğini kullanmak istiyorum. İzin vererseniz sevinirim.

Ayrıca çalışmamda ortaokul ve lise öğrencileriyle çalışacağım. Sanırım ÖLÇEK FORMU bu örnekleme de uygun.

Selamlar

Cumhur DEMİRALP

Psikolojik Danışman/Cumhur DEMİRALP

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet ŞATA <[redacted]>

18 Kas 2020 21:22

Alıcı: ben ▾

Merhaba hocam,

İlgili ölçme aracı ekte olup eğer ergenlerle çalışacaksanız kısa versiyonu daha uygun onu da ekte gönderiyorum.

Kolaylıklar dilerim.

Mehmet ŞATA, Ph.D.

Ölçek izni

Cumhur Demiralp <[redacted]>

18 Kas 2020 18:23

Alıcı:

Merhaba Hocam, doktora çalışmam için geliştirdiğiniz LIEBOWITZ SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİni kullanmak istiyorum.. izin verirsiniz sevinirim.

Ayrıca Hocam benim örneklemim ortaokul-lise ve üniversite öğrencileri olacak ölçek bu hedef kitlelere uygun mu hepsine.. teşekkür ederim

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmasını göndermeniz beni Mutlu eder

Cumhur Demiralp
Psikolojik danışman ve öğretim görevlisi

Alıcı: ben ▾

19 Kas 2020 Per 15:47

Cumhur bey,
Tabii ölçeği kullanabilirsiniz.
Çalışmanın künyesi: Soykan Ç., H. Devrimci Ozguven, T. Gençöz,
"Liebowitz Social Anxiety Scale: The Turkish Version", Psychological
Reports, 93, 1059-1069 (2003).
çalışma 18 yaş üstü için yapıldı.
Prof.Dr.Halise Devrimci Özgüven

Ölçek izin talebi

Gelen Kutusu x

Cumhur Demiralp <[redacted]>

18 Kas 2020 Çar 16:21

Alıcı: [redacted]

Merhaba Hocam, doktora çalışmam için geliştirdiğiniz LIEBOWITZ SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİni kullanmak istiyorum.. izin verirseniz sevinirim.

Tülin Gençöz <[redacted]>

18 Kas 2020 Çar 19:49

Alıcı: ben

Merhabalar,

Ölçeği bilimsel araştırmalarınızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve makaleyi ekte yolluyorum.

"Korku/Anksiyete" ve "Kaçınma" alt-ölçekleri için tüm maddeler ayrı ayrı toplanıyor; ancak bu 2 alt-ölçek korelasyonu yüksek olduğu için ikisinin toplamı "toplam sosyal kaygı" puanı olarak da kullanılabilir.

Ölçek uygulaması ergen ve yetişkinler için uygundur.

İyi çalışmalar dilekleriyle,

Prof. Dr. Tülin Gençöz

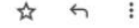

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (izin-bilgilendirme)

Cumhur Demiralp <[redacted]>

10:38 (1 saat önce)

Alıcı: Tülin

Tülin hocam, Merhabalar. Daha önce doktora çalışmam için Liebowitz sosyal kaygı ölçeğini kullanmak adına sizden izin istemiştim. Siz de izin vermişsiniz. Ben ayrıca çalışmamda 14-17 yaş grupları ile çalıştığımdan Liebowitz sosyal kaygı ölçeğini bu yaş gruplarında da özellikle 14 yaş gruplarında da kullanılabileceği hususunda faktör yapısına baktım. Bu yaş grubuna da uygulanmasında herhangi bir sakınca görülmedi. Yani ölçeğinizi 14-17 yaş gruplarına uyarılama çalışmasını yaptığımda uygulanabildiği görüldü. Bu durumu çalışmamda belirtmek adına sizden izin talep etmekteyim. NOT: BEN HEM LİSE HEM DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İLE ÇALIŞMIŞTİM.(ÇALIŞMA GRUPLARIM 14-17 VE 18-31 ÜZERİ YAŞ GRUPLARI) Bu konuda bilgilendirmenizi dört gözle bekliyorum.

CUMHUR DEMİRALP
Psikolojik Danışman

Tülin Gencöz

11:28 (41 dakika önce)

Alıcı: ben

Elinize sağlık. Uygundur.

Başarılar dilekleriyle.

Prof. Dr. Tülin Gençöz

Ölçek İzin

Cumhuriyet Demiralp <[redacted]>

18 Kas 2020 14:32

Alıcı: eduru

Erdoğan Hocam yine sizi rahatsız etmekteyim ancak; Doktora çalışmam için geliştirdiğiniz Sosyal Bağlılık Ölçeğini kullanmak istiyorum. Ayrıca çalışacağım örneklem grubu Ortaokul-lise ve üniversite olacak. Geliştirdiğiniz ölçeğin tüm bu yaş gruplarına hitap ettiği noktasında bir sorun yok sanırım. Çünkü bu tarz çalışmalara rastladım. saygılar

Cumhuriyet DEMİRALP
Psikolojik Danışman/Öğretim Görevlisi

ölçek

Gelen Kutusu x

ERDİNÇ DURU <[redacted]>

19 Kas 2020 Per 21:35

Alıcı: ben

Merhaba Cumhuriyet,

Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin uyarlama çalışmasını üniversite öğrencileri üzerinde yaptım. Ölçeği lise ve ortaokul öğrencileri üzerinde de kullanmak istiyorsanız faktör yapısına bu gruplar için de bakmalısınız. Faktör yapısı güçlü bir ölçek, bu yaş grupları için de faktör yapısında sorun olacağını düşünmüyorum. Ölçek ve ölçeği kullandığım bazı çalışmalarımı ekli dosya olarak gönderiyorum. Çalışmada şimdiden başarılar dileyiyle...

Cumhuriyet Demiralp <[redacted]>

2 Ocak Pzt 13:46 (22 saat önce)

Alıcı: ERDİNÇ

Erdoğan Hocam ilginiz için teşekkür ederim. Ancak benim mesajım farklıydı size. Yine mesajı gönderiyorum. Sosyal Bağlılık Ölçeği ile ilgili idi. Ben daha önce sosyal bağlılık ile ilgili izin almıştım. sizden ben bu ölçeği hem lise hem de üniversite öğrencileri ile çalışmak istemiştim. Sosyal Bağlılık Ölçeği üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik çalışması yapılmıştı. Ben de lise öğrencileri üzerinde de kullanmak istemiştim. Siz lise öğrencileri üzerinde uygulayabilmem için faktör yapısına bakın demiştiniz. Ben de lise öğrencilerine uyardığımda gerçekten de sosyal bağlılık ölçeğini lise öğrencileri üzerinde kullanılmasında herhangi bir sakınca görmedim. Bu noktada sosyal bağlılık ölçeğinin lise öğrencileri üzerinde uyarlanması çalışmasını analiz ettim. Ve doktora çalışmamda bunu ifade ettim. Bundan dolayı sizin onayınızı almak izninizi almak istedim.

Hürmet ederim...

Cumhuriyet DEMİRALP
Psikolojik Danışman/Öğretim Görevlisi

ERDİNÇ DURU

11:30 (32 dakika önce)

Alıcı: ben

Merhaba Cumhuriyet,

Sosyal Bağlılık Ölçeği yapısı güçlü bir ölçek. Lise öğrencilerinde de benzer yapıyı vermiş anladığım kadarıyla. Şu an için sorun yok görünüyor. İyi günler iyi çalışmalar dileyiyle...

...

Cumhuriyet Demiralp <[redacted]>

11:31 (31 dakika önce)

Alıcı: ERDİNÇ

Çok teşekkür ederim kıymetli hocam 🙏

ÖZ GEÇMİŞ

İlk, orta ve lise öğrenimini Hakkâri’de tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisans eğitimini 2017 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında tamamladı. 2009–2018 yılları arasında farklı illerde MEB’e bağlı farklı türde okullarda çalıştı. 2019 yılında Hakkâri Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak başladı. Hâlen aynı kurumda öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

